

UTL AT DOWNSVIEW



D RANGE BAY SHLF POS ITEM C  
39 10 15 20 10 005 9



DR Rif'at, Ahmed  
414 Lugat-i tarihiye cugrafiye  
R5  
v.5

PLEASE DO NOT REMOVE  
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

---

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

---





Digitized by the Internet Archive  
in 2010 with funding from  
University of Toronto







Rif'at, Ahmed

Lugāt-i tarīhiye va  
cuğrafiye

اثر خامه احمد رفعت



معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه

ابن سنان

باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده سنده (محمود) بکک  
۷۲ نومرولی مطبعه سنده طبع اولنمشدر

۱۳۰۰





لغات تاریخیہ و جغرافیہ

973592

DR

414

R5

v.5

جلد

۵

### حرف ع

﴿ عابر ﴾ - قوم عادہ مبعوث ہود علیہ السلامک نام دیکریدر  
اوروپالیلر (ہہ بر) دیرلر (ہود) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ

§

﴿ عاد ﴾ - عوض بن ارم بن سامک اوغلیدر قبیلہ سی دخی  
بوناملہ یعنی عاد اولی نامیلہ شہرت بولدیسه دہ کندوسنک نسلی منقطعدر  
اشبو عاد اولی قومی حضر موت و شحر و بلاد احقافدہ متوطن وقر پرست  
ایدیلر ابتدای ظہورلری (۲۵۰۰ خ) تاریخی یعنی میلادک اوچبیک  
سنہ مقدمی ظن اولنیور • مبعوث الیہلری اولان ہود نبی علیہ السلامی  
انواع جور و جفایہ دوچار و معجزات علیہ لرینی رد وانکارہ اجتسار  
ایلدکلرندن حکمدارلری شداد زمانندہ (۳۰۴۴ خ) تاریخنندہ یعنی میلادک  
ایکبیک بشیوز الی سنہ مقدمندہ اون اوچ قبیلہ خلقی کاملاً غضب الہی بہ  
کرفتار و حیاتندہ قالان سائر قبائل ایسہ بأجمعہم تارومار اولدیلر • مؤخرآ  
اشبو قبائل متفرقہ دن اقیال یمن ظہورہ کلوب اکرچہ بونلر برمدت مصر  
طرفلرندہ دخی اجرای حکومت ایلدیلر سہ دہ چوق سورمیوب اورالردندہ  
دفع و طرد اولندیلر •

§



﴿عاشر﴾ افندی — سلطان عبدالحمید اول و سلیم ثالث زمانگرنده  
شیخ الاسلام اولمشدر قبری باغچه قیوسی داخلنده تأسیس ایلدیکی کتبخانه  
درونده در.

اسمی مصطفی وفاتی ( ۱۸۰۴ م و ۱۲۱۹ هـ ) تاریخنده اولوب ایکی سنه قدر  
سجاده مشیخته استقرار ایلش ایدی .

§

﴿عاشق پاشا﴾ — مظنه کرامدن اولوب قرمانده بش التی آی قدر تخت  
سلجوقیه جلوس ایدن شیخ مخلص پاشانک اوغلی واعزه دن ( علوان )  
چلبی نك پدیردر . بودخی والد و مولودی کبی حلیه کمال زهد و کرامتله  
متصف و مسعود برذات نادر الوجود ایدی . وفاتی قیر شهرنده ( ۱۳۱۰ م  
و ۷۱۰ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿عاصم﴾ افندی اسمی احمد — فی الاصل عینتابلیدر . عمر  
وهمتنی خیلی زمان علوم عالیه و فنون حکمییه صرف ایله تحصیل کمال  
ایلدکن صکره در سعاده کله رک طریق تدریسه داخل و سلانیک مولویتنه  
نائل اولوب ( ۱۸۱۹ م ۱۲۳۵ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی قبری اسکدارده  
نوح قیوسنده در . مومی الیه بر عالم متبحر و فاضل کثیر الماثر ایدی .

( ترجمه قاموس ) ( ترجمه برهان قاطع ) ( شرح المعالی فی شرح الامالی )  
( نعت عربیه ) ( وقایع سلیمییه ) کبی پک چوق ائاری واردر وهله  
قاموس و برهان ترجمه لريله بنی نوعنه ایتدیکی خدمت فوق الغایه جالب  
تحسین و منتدر .

§

﴿عاکف﴾ پاشا — ادبای و کلای دولت علیه دندر ابتدا  
رئیس الکتاب ایکن بونامک خارجیه نظارتنه تحویلنده عهدہ استحقاقنه  
رتبه مشیری توجیه اولمش و مؤخرأ ادای فریضه حج ایچون جازه  
کیدوب اثنای عودتنده یعنی ( ۱۸۴۷ م و ۱۲۶۲ هـ ) تاریخنده اسکندریه ده  
وفات ایلمشدر .



منشأتی و شعرده اولان کمال بلاغت و مهارتی آثارینی مطالعه ایدنلرجه معلومدر .  
مولدی اناطولیده ( بوز اوق ) ایدی .

§

﴿ عالی ﴾ — اشمویل علیه السلامک عمیسیدر . ( ۴۴۴۳ خ )

تاریخنده یعنی میلادک بیک یوز اللی بر سنه مقدمنده بنی اسرائیل ریاستنی  
در عهده ایدوب قرق سنه مقداری ابراز آثار کارگذاری ایلدی انجق  
مصالح ناسده استخدام ایلدیکی ایکی اوغلندن هر کس دلکیر و متنفر ایدیلر  
یهودیلرک فلسطینلورله مغلوبیتنه و تابوت عهدک دشمن النده برمدت قالمسنه  
سبب بونلر ایدی .

§

﴿ عالی پاشا ﴾ — اصل اسمی محمد امین پدیری مصر چارشولی

علی رضا افندیدر ( ۱۸۱۴ م و ۱۲۳۰ هـ ) تاریخنده دنیایه کلوب برمدت  
دیوان همایون قلمنه دوام و تحصیل علوم و معارفه اهتمام ایدرک فحی پاشا  
معیتله ویانه سفارت سنیه سنه و دیوان همایون ترجمانلغنه ولوندره سفارت  
و خارجیه مستشارلغی و مؤخرأ خارجیه نظارتی و کالتی و بکلکجیلک کبی  
مأموریتلره و ( ۱۸۴۷ م و ۱۲۶۴ هـ ) تاریخنده بارتبه وزارت بالاصاله  
خارجیه نظارت جلیله سنه و درت سنه صکره مقام صدارت عظمایه تعیین  
بیورلدی . بوتاریخندن تاریخ وفاتنه دکین بش دفعه صدراعظم و برقاچ دفعه  
خارجیه نظری اولمش و پک آز وقت معزول قالمشدر . فطانت و نزاکت  
و عفت و استقامت ایله موصوف و شهرتشعار برمشیر فلاتون افکار ایدی .  
امور سیاسیه ده مهارتی دولت علیه جه و بتون اوروپا دولتلرنجه مشهور  
و مصدق اولوب اکرچه آدم یتشدریمک خصوصنده خسرو ورشید پاشالر  
درجه سنه واره مدیسه ده اوروپا پولتیقه سنی پک کوزل اداره ایلشیدی  
وفاتی ( ۱۸۷۱ م و ۱۲۸۸ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ عامر ﴾ — یمن قطعه سنک جزؤ اعظمی اوزرنده یکریمی طقوز

سنه اجرای حکومت ایتش برذاتدر ( ۱۵۰۴ م و ۹۱۰ هـ ) تاریخنده  
صنعا اوزرینه دخی سواری و پیاده یتش بیکی متجاوز عسکر چکهرک بش



آی منجینق و ( عراده ) لرله شهری محاصره دن صکره ید ضبطنه آلدق دن  
صکره امیری بولنسان احمد بن ناصری و اعیان و اشراف بلده دن سائر  
برچوق کیمسه لری صورت شدیدده تحقیر و اعدام و مدت حکومتنده بوندن  
بشقه رها بر چوق یرلر فتح ایلدی .

مشار الیهک مهمات و خزائن و سیم و زر و مجوه راتی حد احصا دن بیرون  
و علما و فضلا یه حرمت و رعایتی مرتبه سنندن افزون ایدی کندوسی سنی  
و شافعی المذهب اولغله مخالفی اولان زیدی و خار جیلره افراط درجه ده  
عداوت و بونلردن خبر الدیغنی همان اعدام ایله مجازات ایلدیکنندن زیدیلر  
زماننده کرکی کبی مضطرب اوله رق وقت کچور مشلر ایدی .  
مشار الیه مؤخرأ ملوک چرا کسه دن مصر حکمدارینک یمن حوالیسنه  
کوندردیکی عسکره صنعاده مغلوب و اسیر اوله رق اعدام ایدلمکله ملکی  
مصر لیلره کچدیسه ده لکن او اثناده دولت علیه نک مصری استیلا سی  
مصر لیلرک ینجه اولان نفوذینی دخی محو ایلدیکنندن یمن حکومتی دولت  
علیه نامند اوله رق امام شرف الدینه انتقال ایلشیدی .

§

﴿ عامیانت ﴾ — آتشده یا نماز بر نوع لیف حجریدر چین ایران  
باویرا و الب طاغرنده بولنور و اجزا خانه لرده بعض جوضات سوزمک  
و الهمک و جهنم طاشنی محافظه ایتک و بعض محللرده قندیلره فتیل یا یمق ایچون  
استعمال اولنور . بعضاً دخی یا یمق مخاطره سنندن محافظه مقصدیله قاش  
نسج و اعمال تنده قوللانیلور . رنگی بیاض و ایپک کبی پارلاق اوله رق عینیله  
کتان حلوا سنی آکدیرر . اوصاف مشر و حده سنه نظراً بولیف ( اورده نپولی ) نک  
نوع دیکری دیمک اوله جق .

§

﴿ عباد ﴾ — اندلسده واقع اشبیلیه ده قاعد سریر حکمرانی اولان  
ذواتک برنجیسیدر اسمی محمد بن اسماعیل بن عباد اللحمی کنیه سی ابو  
القاسم در . قرطبه امیری ( یحیی ) نک اشبیلیه ده ظلم و تعدیسنندن دلگیر  
اولان اهالی امیر مومی الیهک علیه خروح و اخذ و اعدام ایتدکن صکره  
قاضیلری اولان اشبو عبادی اصالت و اهلیتنه مبنی انتخاب و ( ۱۰۱۵ م



و ٤٠٦ هـ) یاخود ( ٤١٤ هـ ) تاریخنده اشبیلیه ده ایلك دفعه اوله رق تخت حکمداری یه اقعاد ایلدیلر . اشبو (عبادیه) سلاله سندن اوچ نفر حکمدار کلوب مدت حکومتلری سکسان سنه یه واصل واندن صکره زمام اداره حکومت حرباً مراکش امیری یوسفه منتقل اولمشدر .

§

﴿عبادله﴾ اصحاب — عند الفقهاء (عبدالله بن عباس) و (عبدالله بن عمر) و (عبدالله بن مسعود) و (عبدالله بن زبیر) رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتیدر اهل حدیث عندنده (عبدالله بن عمرو بن العاص) دخی داخل اوله رق عبادله خسه دنیلور . بعضیلر جوهری عبدالله بن مسعودی دخی عبادله دن دیدیلر سده صحیح دکدر .

§

﴿عباده﴾ — افریقاده بربدوی قبيله نك اسمیدر نیل وادیسیله بحر احمر بیننده واقع چولده کشت و کنار ایدر لر ایدی اراضیلرنده جبل (زبورا) نك مشهور زمرد معدنلری بولنور .

§

﴿عباس﴾ بن عبدالمطلب — عم اکرم جناب رسولدر قبل الاسلام رؤسای قریشدن اولدقلری حالده بدر غزاسنده اسیر دوشوب فدیله ایله اعاده حریت و مؤخرأ فتح مکه مکرمه ده کندو رضالریله سلك جلیل اسلامه دخالت بیوردیلر غایت عالیهمت مشفق و منعم برذات اولوب سکسان سکزییل معمر اولمش و ( ٦٥٣ م و ٣٢ هـ ) تاریخنده ارتحال داربقا بیورمش ایدی . خلفای عباسیه مشار الیهك سلاله طاهره سندندر .

§

﴿عباسیه﴾ — ( ٧٤٩ م و ١٣٢ هـ ) تاریخنده دوات امویه نك انقراضیله یرینه قائم اولان دولت جدیده اسلامیه نك نامیدر که مؤسسی ابامسلم خراسانی نام قهرمان شهامتعنواندر . بوقهرمان دولت امویه بی محو و منقرض ایتدکن صکره عم رسول حضرت عباس سلاله سندن ابوالعباس (سفاح) ی عراقده سریر خلافته اجلاس ایلشیدی . دولت عباسیه ده کلان خلفا الی التي نفر ذواتن عبارت اولوب بولردن



اه تفنیدی نفری تاریخ مذکور دن (۱۲۵۸ م و ۶۵۶ ه) تاریخچه قدر  
عراقده واون طقوزی (۶۵۹ ه) دن (۱۵۱۷ م و ۹۲۳ ه) سنه سنه  
دکین مصرده متعاقباً جالس تخت سلطنت اولمشدر .  
(راضی بالله) دن صکره کلان بغداد خلفاسنک سلطنتی اکرچه بعض امرا  
وافراد عسکریه تغلبیه همحال انقراض اولدیسده اقتدار روحانیلری  
زوال بولیبوب ینه رسماً تخته اجلاس اولنورلر و امیرالامرا طرفندن  
منصوب ولاتی حضورلرینه قبول ایدرلر و جایه ده اولان حکومت  
متجاوریه یازیلان فرمانلری امضالر ایدی . مشهور اولنلرینک اسملرینه  
و (ابا مسلم) و (ابن علقمی) کله لرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿عبدالله﴾ بن احمد - کنیه سی ابو محمد شهرتی ابن الحسب  
مسقط رأسی بغداددر علم نحو تفسیر حدیث منطق هندسه و سائرده  
فرید عصری اولوب کربک منقولات و کربک معقولاتده بیلدیکی هیچ بر علم  
قالماشیدی لکن بو قدر فضل و کمال ایله برابر غایت پزمرده حال اولوب  
طبعاً دخی غایت بخیل ودنی و بولندیغی محللر مقر اسافل و ادانی ایدی  
(مرتبجل) (شرح اللمع) (تهذیب الاصلاح) کبی یک چوق تالیفات  
نادره سی وارددر . وقاتی (۱۱۶۱ م و ۵۵۷ ه) تاریخنده وقوعبولدی .

§

﴿عبدالله﴾ بن احمد بن عبدالله - سرآمدان ائمه علومدن اولوب  
ققال صغیر مروزی دینکله مشهور ایدی . اکثر کتب فقهده بونک نامی  
مسطور و کتب اصول و تفسیر و سائرده ققال دیومذکوردر . هرچقن  
مطلق اوله رق ققال ذکر اولنسه مراد صغیردر اکبر یاد اولندیغی  
زمان شاشی ایله تقیید اولنور . اشبو ققال صغیر خراسان عیلاسنک مابه  
الاقتداسی ایدی علمای مومی الیهکم قسم اعظمی بوندن اجازت آلمشدر .  
اوائل حالنده ققال اولوب اوتوز یاشنده تحصیل عمله ابتدا ایلدی اثنای  
تعلیم و تدریسده غلبه حال ایله اکثر زمان بکا ایدردی . طقسان سنه عمر  
سوردکن صکره (۱۰۲۶ م و ۴۱۷ ه) تاریخنده وفات ایلشدر .

§



﴿ عبدالله ﴾ انصاری الهروی — ابا ایوب انصاری رضی الله عنه  
سلاسه سندن تألیفات مفیده صاحبی بر شیخ عالی همتدر شیخ ابوسعید فضل الله  
وابی الحسن علی بن جعفر دن اخذ طریقیت ایتش و مشایخ کرامدن بر چوق ذواته  
خلافت و یرمشدر . وفاتی ( ۱۰۸۸ م و ۴۸۱ ه ) تاریخنده سکسان بش  
باشنده ایدی .

§

﴿ عبدالله ﴾ — ابو العباس عبدالله بن معتز بن متوکل بن معتصم  
بن هرون رشیددر که ابن معتز لقبیله شهرت بولدی . ادیب نکته دان و سر  
دفتر شعرای سخن سنجان ایدی .

خلیفه مقتدرک خلعهنده کندوسنه بیعت اولنوب دأب عباسیان اوزره  
لقبنی مرتضی بالله و یا غالب بالله یا خود راضی بالله قومشدر .  
خلافتی بر کون و بر کیجه یه منحصر قالوب بعده ینه مقتدرک مقام اقتداره کاسیله  
چکیلوب تخلیص جان ایچون اختفا ایلدیکی حالده ( ۹۰۸ م و ۲۹۶ ه )  
تاریخنده اولدیغی محلدن اخذ و قتل اولندی .

( کتاب الزهر و الریاض ) ( کتاب البدیع ) ( مکاتبات الاخوان بالشعر )  
( کتاب الجواهر و الصید ) ( کتاب الشرفات ) ( کتاب اشعار الملوک )  
( کتاب الاداب ) ( طبقات الشعرا ) جله آثار بلاغتشعارندن اولوب بونلردن  
بشقه دها خیلی اشعار رائقه و آثار فائقه سی واردر .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن ثوب — شام شریفده مدفون کبار اولیاء الله بندر  
شهرتی ابو مسلم الخولانیدر یمین اهل یسندن ایکن شامده داریا قریه سنده  
توطن و ( ۶۸۱ م و ۶۶۲ ه ) تاریخنده اوراده وفات ایلدی مرقدی الان  
مشهور و معروف اوله رق زیارتیله تبرک ایدیلور . فی الحقیقه کندوسی کبار  
زهاد تابعین و اعظم عباد صالحیندن کرامات ظاهره و احوال طاهره  
صاحبی بر ذات معالی صفات ایدی .

علیه الصلوة والسلام افندمزک بر حیاة بولندقلری اثناده داخل حوزة اسلام  
اولمش و ابوادریس الخولانی و سائر معتبران تابعین شام مشار الیهدن نقل  
حدیث ایتشدر . اسود العنسی نام زندیق دعوا ی نبوت ایله یمین حوالیسنی



اضلاله باشلا دوقده مشارالیهی دخی نزدینه کتوردوب حاشا ( بنم رسول الله اولدیغمه شهادت ایدرمیسک ) دیدکده ابومسلم ( ایشتمیورم ) تعبیر یله دعواسنی تزییف و ( حضرت محمدک رسالتنی تصدیق ایدرمیسک ) دیمسنه بلا تردد نعم جواب باصوابنی تردیف ایلدیکندن مشارالیهی آتسه القا ایلر حالبوکه آتش مشارالیهه هیچ بر ضرر ویرماسی اوزرینه اسودک عوننه سندن بعضیلری مرقومه ( بوذاتی چیقار یوقسه بزه اتباع ایدنلرک جله سنی افساده بادی اولور ) دیملرله اخراج و سبیلنی تخلیه ایتمکه ابومسلم مدینه منوره یه کلور مدینه یه ورودی حضرت ابی بکر افندمزک خلافتی زمانه مصداق ایدی مسجد شریفده اثنای عبادته حضرت عمر افندمز حالنه واقف اولسی اوزرته اغلایه رق مشارالیهی کندوسی ایله حضرت ابی بکر بیننه اجلاس ایدوب ( اول الله عظیم الشانه جد ایدرم که امت محمد صلی الله علیه وسلمدن حضرت ابراهیم حنفده وقوعبولان فعلک عیننه مظهر برذاتی بکا ارأه ایتدی ) بیورمشدر .

§

﴿ عبدالله بن رواحة ﴾ — شعرای اصحاب کرامدن خزر جی الاصل لطیف القول برذات ستوده سماتدر عقبه و بدر واحد و حندق غزالنده بولنوب ( موته ) غزاسنده شهید اولدی . علیه الصلاة والسلام افندمزک اوزرندن دفع اذا ایدن شعرای محسنیندن اولوب اگر چه حسان بن ثابت و کعب بن مالک دخی شعرای مشارالیهمدن ایدیسده بونک هجونده انلرکی بین العرب مشهور اولان معایب و قبایحدن بحث اولنمدیغی جهتله اعدا اول قدر متأثر اولملر ایدی . بر کون رسول الله صلی الله علیه وسلم حضورنده بحاله بر شعر سونلسنی فرمان بیوردقلرنده عبدالله همان ( انی تفرست فیک الخیر اعرفه . والله یعلم ان ما خاننی البصر . انت النبی ومن یحرم شفاعته . یوم الحساب لقد ازری به القدر . فثبت الله ما تاک من حسن . تثبیت موسی ونصرا کالذی نصرهوا ) بیتلرینی انشاد ایتمکه فخر العالم افندمز حضرتلری بک زیاده ممنون اولوب ( وانت ثبتک الله یا ابن رواحة ) بیورمشدر . عبدالله بن رواحة بر کون فرصت بوله رق جاریه سنه مواصلت ایتدیکنی متعاقب اهلی خبردار اولوب مؤاخذه یه باشلا دوقده انکار ایتدی و اهلی



بن بویه انکاره اینانام بوکارده مدخلک درکار وسکا غسل اقتضا ایتدیکی  
بنجه اشکاردر اکر شمعی بر مقدار قرآن کریم اوقویه بیلورایسهک  
اولوقت سوزینه اینانورم دیدکده اوقورم دیوب درحال (شهدت بان  
وعدالله حق • وان النار مشوی الکافرینا • وان العرش فوق الماء حق •  
وفوق العرش رب العالمینا • وتحمله ملائکة غلاظ • ملائکة الاله مسومینا)  
بیتلرینی انشاد ایتکله زوجہ سی صدق الله العظیم مکر کوزلریمک کوردیکی  
یلان ایمش دیوب سکوته مجبور اولدی •

§

﴿ عبدالله ﴾ بن زبیر بن العوام — حضرت حسین رضی الله عنہک

شهادتی مناسبتیله شام ملکی یزیده بیعت ایتیمان وبتون حجاز ویمین و عراق  
وخراسان و حرمین ولایاتی سکرز اون سنه قبضه تصرفنده طوتان ذاتدر  
کنیه سی ابوبکر بر روایتده ضم خاء معجمه ایله ابو خبیب اولوب کندو  
صحابی و پدیری دخی صحابی و عشره مبشره دن و اناسی ذات النطاقین اسمابنت  
ابی بکر الصدیق در (رضی) هجرتدن یکر می آی مرورنده و بعض قولده هجرتک  
ابتدا سنه سنده مدینه منوره ده تولد ایلدی بعد الهجره یهودیلر (بزا هل اسلامه  
سحر ایتدک من بعد چوجقلری اولماز) دیو کفتکویه باشلادقلری بر زمانده ابتدا  
ابن زبیر تولد ایتکله اهل اسلام بغایت مسرور اولمشلر ایدی حضرت  
پیغمبر افندمز مشار الیه بالذات جد عالیترینک اسم و کنیه سنی و یردیله صیام  
و قیامه فرط دوامی و بین الاقوام شجاعتده شهرت تمامی وار ایدی بزیدک  
هلاکندن صکره (۶۸۳ م و ۶۶ ه) تاریخنده اهل حجاز ویمین و عراق  
وخراسان کندویه بیعت و اطاعت ایدوب مصر و شامدن بشقه خارج ربقة  
اطاعتی بر محل قالمشیدی معاویه بن یزیدک وفاتندن صکره ایسه مصر و شام  
سرآمدان امر اسندن ضحاک بن قیس الفهری و حصده نعمان بن بشیر  
وقنسرینده زفر بن حارث کبی الک معروف و متنفذ ذاتلر دخی داخل حوزه  
بیعتی اولوب سوزک طوغریسی بخل مفرطی و ضعف رأیی اولسه ایدی بتون  
ممالک و بلدان منتظر امر و فرمانی اولمش کیتشیدی حتی مروان بن الحکم  
مدینه دن چیقوب اتباعی ایله شامه واردقده خلق شامده ایکی فرقه اولوب  
یمانیه مروانه و قیسیه ضحاکه اتباعاً ابن زبیره بیعت ایتدیله ایکی انجق مشار



ایله ذکر اولندیغی وجهله ضعف رأیندن ناشی یکدیگرینی تعاقب ایدن اشبو فرصتلردن بر استفاده ایده میوب بالاخره مروانیره کوز آچدیردیغندن نهایت ( ۶۹۱ م و ۷۲ هـ ) تاریخنده شامده خلیفه بولنان عبد الملک عراق اهالیسنی کندوسنه طرفدار بولسیله اول اول طرفلری امر و فرماننه رام وبعده حجاج ظالم و طارق عبدالله بن زبیرک اوزرینه کوندیرهک نبجه محارباتدن صکره غلبه ایدوب مشار ایله حضر تیرینی اخذ و اعدام ایتدیردی .

§

﴿ عبدالله الصغیر ﴾ — اندلسده بنی احرر دولتک صوک پادشاهیدر ( ۱۴۸۲ م و ۸۸۷ هـ ) تاریخنده پدیری ( ابو الحسن ) اوزاق بر محمله محاربه ایله مشغول ایکن والدهسی طرفندن اولنان تشویقه مبنی تخته کچوب مؤخرأ ابو الحسن یتشدیسه ده ( عبدالله الصغیر ) طرفدارلری غلبه ایدرک ( غرناطه ) قلعه قپولرینی قپادقلرندن بیچاره پدر در بدر بر حالده عودته مجبور اولدی فقط ( ۱۴۸۳ م ) ده عبدالله الصغیر سلطنتنی تأمین ایچون اسپانیا قرالیله عقد مقاوله افکارنده ایکن قرال غرناطه یه کلهرک بالمحاربه مرقومی اخذ و گرفت ایدوب زیر تملکنده اولان ممالک اسلامیه نک اسپانیا دولتی ممالکنندن معدودیتی شرطنی قبول و امضا ایتدیردکن صکره صالیویر دیسه ده بو شرط اهالی یه پک کران کلمکه ینه اختلال داخلی ظهور ایدوب پک چوق قانلر دوکلدی و عاقبت مرقوم عبدالله خلع و طرد اولنوب یرینه عمیسی ( الزاغل ) اجلاس اولندی حالبوکه آتش اختلال بویله لکله ده مائل انطینی اولمیوب بالعکس دهها زیاده کسب اشتماله و برو طرفدن دخی آوروپا پاپاسلری بتون خرستیانلری اسلام علیهنه تحریک و اغفاله باشلادیغندن ( الزاغل ) ایله حکمدار مخلوع ( عبدالله الصغیر ) معارضه یی براغوب بر مدت موقته اعدایه قارشو طور دیلر سه ده برایش کوره مدیلر و بوسره ده عبدالله ( الزاغل ) ک محاربه ایله مشغولیتندن ینه انتهاز فرصتله ( الحمرا ) بی ضبط ایدوب استقلالنی اعلان و الزاغل دخی محاربه یی ترکه ذاتاً کندو حکمنده اولان ( المریه ) یه تحویل عنان ایلدی . و ( ۱۴۸۶ م و ۸۹۲ هـ ) ده پاپاسلرک ثمره نصایحی اوله رق طویلانمش اولان قروزادلردخی ( مالقه ) شهر جسمینی عبدالله صغیرک خیانتندن بالاستفاده ضبط ایدوب مالقه لیلردن اون ایکی بیک اسلامی قیون کبی بوغازلیه رق جسملرینی



احراق ایدوب قصور یگر می او توزیک مسلمان اسراسنی بعض خرسیتیان  
امر اسنه و آوروپا زاد کانه اهدا ایلدیله بوسره ده آتش غیر تله دلکباب اولان  
( الزاغل ) اندلس اهل اسلامک احوال سوزش اشمالی ناطق بر قصیده  
بلیغه انشاد ایدرک دولت علیه ایله مصر و تونس حکمدار لرندن استمداد  
ایتدیسسه ده دولت علیه نک مصر لیلر ایله محاربه سی بو امنیه نک حصوله مانع  
قوی اولمغین امداد ممکن اوله میوب فقط دولت علیه طرفندن مشهور کمال رئیس  
قومانداسیله بر مقدار دونما کوندر لیدسه ده بو دخی بعض مواضع تصادف  
ایتدیکندن عودته مجبور اولدی . نهایت ( ۱۴۸۹ م و ۸۹۵ ه ) ده اندلسده  
واقع ( بیضا ) قلعه سی محافظی اولوب ( الزاغل ) ک یکنی بولنان و مؤخرأ  
خرسیتیانلغی دخی قبول ایدن ( یحیی ) نک اهانتی سیئه سیله اسپانیا قرالی  
فردینانده ویرلدیکی کبی خائن مرقومک اغفالیه ( الزاغل ) دخی زیر حکمنده  
اولان ( قادس ) و ( المریه ) قلعه لرینی قرال مو می الیه تملیک و برو طرفدن  
( عبدالله الصغیر ) دخی قرالی تطیبیده او برلرینه مسابقه ایتک اوزره الی  
بش ماده بی حاوی یایدیغی بر معاهده نامه موجبنجه ( ۱۴۹۲ م و ۸۹۸ ه )  
تاریخنده پای تخت اسلامیان اولان ( غرناطه ) شهر شهرینی بلا محاربه قرال  
مرقومه تسلیم ایلدیکندن سکزیوز بو قدر سنه دن برو پایدار اولان اندلس  
سلطنت اسلامیه سی بو صورتله محو و منقرض اولدی .

( عبدالله الصغیر ) لاجل التبریک قرال فردیناندک اردوسنه کیدوب غرناطه نک  
اختار لرینی تسلیم ایتدکن صکره اموال و عیالیله مملکتدن چیقوب کیدر کن  
قرال مرقومک نصل مظنطن الای ایله شهره کیردیکنی و تفرقه و اختلافک  
نتیجه سی زهره و اردیغنی کورنجه و والده سنک تدابیر طمعکارانه سنندن نلر  
تولد ایلدیکنی بر کره کوزی او کنه آنجه بلا اختیار هونکور هونکور  
اغلامغه باشلادی و والده سی دخی مرقومه خطاباً ( آغله آغله آ ناموسدسنز آلچق  
چونکه وطنکی و سلطنتکی مردانه محافظه ایده مدک سکا عورتلر کبی آغلامق  
یراشور ) دیو عتاب ایتدی . غریبدرکه مو می الیه عبدالله الصغیرک کندو  
تختگاهنی محافظه ایچون بر کرد او اسون النی ترله مامش اولدیغی حالده اشبو  
وقعه فجیعه دن صکره فاس امیری ( ملا احمد بن مرین ) نزدینه التجا ایدوب



اوراده امیر مومی الیهک تختنی وقایه او غرنده آچیلان بر محار به ده مجروحاً  
وفات ایلدیکی غرائب احوال دندر .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن عامر - بصره و فارس و لایتری و الیسی ایدی .  
یکرمی درت یاشنده فتحنه مأمور اولدیغی اسطخر شهرینی بر مدت محاصره ایله ضبط  
ایتدی و حین فتحده ( اسطخر ) قپوسندن قان جریان ایدنجه یه قدر اهالی بی  
قیره جغنه یمین ایلدیکندن ( بیهوده بر چوق قانردو کدی ( ۶۴۷ م و ۲۷ هـ ) .  
مومی الیه بو اثناده ( دارا بکرد ) و ( ارجان ) و ( طبرستان ) ی دخی ضبط  
ایدرك هر سنه یوز بیك دینار ویرکو اخذینه قرار ویرمشدر .

§

﴿ عبدالله ﴾ کاشغری - کبار مشایخ کرامدندر . درس - معادته  
کلوب اولا ایوبده قلندر خانه دنیلان لعلی زاده تکیه سنده و مؤخرأ ایوب  
اوزرنده خواجکاندن مرتضی افندینک بنا کرده سی اولان تکیه ده یکرمی  
سنه قدر ایفای و وظائف ارشاده صرف و سع و همت ایلد کد نصکره ( ۱۷۶۰ م  
و ۱۱۷۴ هـ ) تاریخنده متوجه دار آخرت اولمشدر .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن مسعود - مخدوم عالم صلی الله علیه وسلم افندمرك  
متحیران خدمه سندن اولوب مسواک و نعلین جناب نبوی بی زیب دست  
مفخرت ایدردی . بو سعادت جهانقیمتله برابر حضرت امام اعظمه  
توصل ایدن سلسله فقهانک دخی واسطه اتصالی اولمق شرفنه نائل اولمشدر .  
شام شریفده وفاتی هجرت نبویه دن قرق الی سنه صکره در .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن مسعود - ( تنقیح الاصول ) نام متن متینک  
مؤلفیدر . بخاراده تولد ایدرك ( ۱۳۲۴ م ۷۲۴ هـ ) تاریخنده وفات  
ایلدی . کتاب مزبوره ( توضیح فی غوامض التنقیح ) نامنده بر شرح  
یازمشدر .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن المبارک - فقه بای عربدن و ائمه حنفیه دن زهد



و صلاحه مشهور بر مبارک ذاتدر . کوفه سکنه سندن اولوب حال شبابنده  
لهو ولعب ايله کونلرینی چکورر ایدی . مؤخرأ یاورى توفیق باری ايله  
کسب صلاح ایدرک علم و معرفت وزهد و عبادتک رتبه علیایه واصل  
اولمشر .

بعض کرامتی و از جمله دعاسی بر کاتیله بر اعمانک در حال کوزی آچلدیغی  
حکایه اولنور . وفاتی ( ۷۹۷ م و ۱۸۱ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن محمد بن عبید بن سفیان بن قیس القشیری —  
اخبار و سیر مصنفانندن بر ذات عالی نژاتدر . کنیه سی ابوبکر اولوب  
ابن ابی الدنیا دیمکله معروف ایدی . ( ۸۲۳ م و ۳۰۸ هـ ) ده تولد ایلدی .  
تالیفات یوزی متجاوز و بر روایتده اوچیوزده بالغدر . معتضد خلیفه  
واوغلی مکتفی باللهک مریمی اولوب کل یوم اون بش دینار معاش آلور  
ایدی . وغایت موثوق صدوق حافظ و صاحب مروت ایدی . مع هذا  
بر درجه یه قدر فصاحت و بلاغتی دخی وار ایدی که روایته کوره محفلنشین  
معاشرت اولدیغی بر آدمی استرسه کولدرر و مراد ایدرسه آغلادیر ایدی .  
بر دفعه قدومنی منتظر بولنان احبابسینه کیده جکی اثناده یاغفور یاغدیغندن  
طرفلرینه شور قعه یی کوندر مشدر .

انا مشتاق الی رؤیتکم یا اخلائی و سمعی والبصر  
کیف انساکم و قلبی عندکم حال فیما بیننا هذا المطر

وفاتی ( ۸۹۴ م و ۲۸۱ یا خود ۲۸۲ ) ده بغدادده وقوعبولوب شو نیزیه  
نام محله دفن اولمشر .

§

﴿ عبدالله ﴾ بن یوسف بن رضوان البخاری — کنیه سی ابوالقاسم  
شهرتی ابن رضوان در اندلسده مالقه اهالیسندن بر علامه عظیم الاقران ایدی  
مالقه ده تحصیله مباشرت و عربیت و ادبده کسب حذاقت و علوم سائره و نظم  
ونثرده اکیال هنر و معرفت ایلدکن صکره سبتیه کیدوب اوراده سلطان  
ابوالحسن مرینی یه ملاقی و مشارالیهی مدح ايله سلم رتب و مناصبه قدمزن



ترقی اولدی و مؤخرأً (۱۳۴۹ م و ۷۵۰) ده قیروان وقعه سی اوزرینه  
سلطان اوغلی ابوالفضل تونسه اداره امورہ توکیل ایتدکده ابن رضوانی  
نزدینه کاتب براغوب موسی الیه بروقتده دخی اوپله جه امرار ایام ایلدی  
صکره سلطان الموحدین فضل بن ابی یحیی تونسه مستولی اولغله ابوالفضل  
پدری طرفه صاوشوب ابن رضوان کماکان یرنده قالدی و دهها صکره  
بحراً اندلسه بادبانکشای عزیمت و مریه شهرنده بساط افکن اقامت اولوب  
اندلس پادشاهی ابوالحجاج کندوسنه کاتب تعیین ایتک اوزره نزدینه چاغر-  
دیسده سرپیچ امتناع اوله رق سلطان ابوالحسنک وفاتی اوزرینه سلطان  
ابی عنان نزدینه خدمت کتابتله پایه قدرینی اوچ رفعته اصعاد و (۷۵۴ هـ) ده  
علامه کتاب مسند رفیعیه انفراد ایتدی . موسی الیه (۷۵۷) ده برار انق  
سقوط ایتدیسده (۷۶۲ هـ) ده تکرار واصل حیز مأمول و من بعد مسند  
مذکوری وفاتی تاریخه قدر محافظه ایله مشغول اولمشدر . عقیف و ادیب  
و سریع الفهم و خصوصیه حسن خطده عصرینک بر وجود بیهمتاسی ایدی .  
اشعار دقیقه و ابیات رقیقه سی دخی واردر .

§

﴿ عبدالله ﴾ یاخود (عبدالله بن سباء) — غلاة شیعه دن (مفضله)  
کروهنگ رئیسیدر ذاتاً یہودی بوزمه سی برحریف اولوب خلافت  
حضرت عثمان ذی النورینده استدیکی قاضیلک انہ کچمدیکندن مصره  
کیدرک برمدت اهالی بی مشار الیه علیه تحریک و اغفال و مؤخرأً امام علی  
کرم الله وجهه حضرتلری حقنده عن قصد فوق العاده اظهار محبتله (انت  
الآله) تعبیر ضلالت کواهنی استعمال ایلدیکندن (مداین) طرفنه سورلمش  
ایدی حضرت (علی) نک شهیداً ارتحالندن صکره ینه برطاقم ترهات  
و تفوهاته باشلابوب (حضرت علی وفات ایتدی ابن ملجمک قتل ایتدیکی  
(حاشا) امام علی صورتنده بر شیطان ایدی علی حالا بلوطلرده در ورعد  
آنک صداسی و برق قامچیسیدر علی آخر زمانده کله جک و احوال عالمی  
تنظیم ایده جکدر) دیهرک برچوق ساده دلانی اغفال و اضلال و بوضورتلا  
امت محمدیه یننه بریوک تفرقه دوشوره رک موازنه دین و شریعتی خیل



خیلی اخلاص ایلمشدر . اعتقاد کلمه سنده ( ۲۲ ) نومرویه دخی مراجعت  
بیوریه .

§

﴿ عبدالله افندی ﴾ صاری عید الله افندی - صاری کلمه سنده  
نظر بیوریه .

§

﴿ عبدالحمید ﴾ خان اول - سلاطین عثمانیه دن اولوب سلطان  
احمد ثالث اوغلی و سلطان مصطفای رابع و محمود ثانینک پدریدر ولادت  
( ۱۷۲۴ م و ۱۱۳۷ هـ ) جلوسی ( ۱۷۷۳ م و ۱۱۸۷ هـ ) وفاتی ( ۱۷۸۸ م و ۱۲۰۳ هـ )  
تاریخیدر . اقبالی دون بر پادشاه معدلت نمون ایدی . جلوسلرینی  
متعاقب روسیه محاربه سی کسب شدت ایدرک شمنی تحت محاصره یه الندی  
و ( ۱۱۸۸ هـ ) ده معهود قینارجه مصالحه سی عقد اولنوب تن نهریله اوزی  
نهری اراسنده بولنان قلعه لر و قیلبرون و کرج و ازاق و طیغان قلعه لر و یکی  
قلعه حسب المعاهده روسیه دولتنه ترک و قریمک سر بستیس تصدیق  
اولندی و ( ۱۱۹۰ هـ ) ده ایران شاهی کریم خان ( منتفک ) عشیرتنی اغفال  
ایدرک او واسطه ایله بصره حوالیسنده بر طاقم خساراته باشلادیغندن دولت  
علیه اعلان حرب ایتدی و روسیه نك اغفالیه قریم اهالیسی دولت علیه یه  
طرفدار اولان ( دولت کرای ) خانی قاچیروب یرینه روسیه طرفلیسی اولان  
( شاهین کرای ) خانی او تور تدیلر و برسنه صکره روسیه قریمه عسکر صوقدی  
و ( ۱۱۹۳ هـ ) ده صیدا و الیسی جزار احمد پاشا خود بنخود جبل لبنانی حوزة  
تصرفنه آلدی و فرانسه نك توسطیه معهود قینارجه معاهده سی ( آینه لی  
قواق ) ده تعدیل و دولت علیه یه بوزمین ایله شاهین کرایک خانلغی و چرکز-  
ستانک قریمه الحاقی تصدیق ایتدیرلدی و ( ۱۱۹۶ هـ ) ده مشهور جب علی  
حریق الی درت ساعتده استانبولک همان ثلثانی یاقدی و برسنه صکره  
روسیه حرباً قریمه کیروب قریم روسیه دولتنک اولدیغنی رسماً اعلان  
ولاجل التهید او توز بیک قدر بیکناهی اعدام ایلدی . و ( ۱۲۰۰ هـ ) ده  
مصر کوله منلری بیننده مقاتله و قوعبولدی و برسنه صکره روسیه طاغستانی  
دخی الوب سائر ممالک دولت علیه نك مقاسمه سنی اوستریا قرالیله سویلشدی



و دولت علیه دخی ایش و کیدیشی اکلابوب روسیه یه اعلان حرب ایتدی  
و اوستریا روسیه ایله برلشدی و اسوج دولتی انکلتره و پروسیانک تشویقیله  
و مصارفی دولت علیه دن اولمق اوزره دولت علیه ایله عقد اتفاق و روسیه یه  
اعلان حرب ایلدی .

§

﴿ عبد الخالق ﴾ عجدوانی — سر حلقهٔ طریق خواجکان اولوب  
روشی طریقتده حجت و جمیع فرق عنندنه رهین مقبولیتدر عارف ربانی  
امام ابو یعقوب یوسف همدانیدن استجلاب انوار معرفت ایتمش و علی الدوام  
متابعت شرع و سنت جناب (مصطفی) یه و ازالهٔ بدعات نفس و هوایه  
چالیشوب کاله ایرمش ایدی . وفاتی ( ۱۲۲۰ م و ۶۱۷ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ بن ابراهیم بن سباع — لقبی تاج الدین العزازی  
اولوب ابن فرکاح دیمکله تعرف ایتمش بر علامهٔ جهان ایدی . فقهی  
ابن صلاح و ابن عبدالسلامدن اخذ و تعلم و علم شریف مزبورده مذهب  
شافعی اوزره جله یه تقدم ایلدی . درسندنه بولنمق ایچون شامه  
اقتاردن بر چوق کیمسه لر کلورلر و یمن انفاس تدر یسیه سیله سرحد  
مقصوده و اصل اولورلر ایدی . کرمده مفرط عالی همت صبور  
قانع متواضع ادیب لطیف ولین الکلمه اولوب بونکله برابر دین متین  
و قیام لیل و عبادت و زهد و ورعه ملازمتله شرف یقین صاحبی و الحاصل  
رتبهٔ اجتهاده و اصل اولان ذواتک ال ک ممتاز و سرافرازلرندن بری ایدی .  
محاسننه نهایت یوقدر و تألیفات و تصنیفات دخی اوصاف حمیده سی کبی  
چوقدر . ( ۱۲۹۰ م و ۶۹۰ هـ ) تاریخنده شامده وفات ایلدی مدفنی الیوم  
باب الصغیر مقبره سننده زیارتگاه خاص و عامدر .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ بن اسماعیل بن ابراهیم بن عثمان المقدسی — ابی  
شامه لقبیله معروفدر فقه قرائت نحو حدیث و سائر ده علمای شافعیه نیک  
امامی ایدی اون یاشندن اول قرآن کریمی حفظ و فقهی اتقان و کیده رک



تدریس و افتا ایله عریته کسب براعت ایلدی کثرت فضائلیه برابر  
زیاده متواضع ایدی ( ۱۲۶۶ م و ۶۶۵ هـ ) ده شامده وفات ایدرک باب  
الغرادیسده دفن اولندی قبری زیارتگاهدر . فنون عدیدهده برخیلی  
تألیفات نفیسهسی وارددر .

§

﴿ عبد الرحمن جامی ﴾ — مشاهیر علماء و شعرای خراساندن بر ادیب  
ذاتدر و ( سلسله الذهب ) ( نفحات ) ( بهارستان ) ( منظومه یوسف  
وزلیخا ) ( لیلا و مجنون ) جمله مؤلفاتندندر بونلردن مخیلاته متعلق  
اولنلری ( ۱۷۸۸ م و ۱۲۰۳ هـ ) تاریخنده ( لانغله ) نام ذات معرفتیه  
فرانسزجهیه ترجمه اولندی . مشارالیه عارف معارف یقین شیخ بهاءالدین  
نقشبندی حضرتلرینک خلیفهسی محمد کاشغری حضرتلردن خرقة پوش  
ارادت اولمش و سلطان ابو سعید ایامنده صیت کمالی عالم بالایه اتصال ایتمش  
و سلطان مشارالیه بونک حقنده رعایتی رتبه افراطیه واردیرمش ایدی  
حتی بر کون منلا جامی برای زیارت سرایه واروب پادشاهک اماده بزم عشرت  
اولدیغنی خبر آلهرق کیر و دوندیکنی ابو سعید ایشتدیکی کبی مجلسی  
طاغیدوب ارقه سندن آدملر کوندردی و منلا دخی بالبداهه یازدیغنی شو  
بیتلرله کلنلری اعاده ایدوب کیفنه خلل کتورمدی .

نه زهد آمد مرا مانع ز بزم عشرت اندیشان  
غم خود دور میدارم ز بزم عشرت ایشان

بجای کاطلس شاهان نشاید فرش ره حاشا  
که راه قرب باید دلچ کرد آلود درویشان

وفاتی ( ۱۴۹۲ م و ۸۹۸ هـ ) تاریخنده وقبری هراتدهدر .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ بن جوزی — مشاهیر علمادندر ( جمال الدین )  
کلمه سنه نظر بیوریه .

§



﴿ عبد الرحمن ﴾ بن عبد الکریم بن هوازن القشیری — ائمهٔ دین و اعلام مسلمیندن بر ذات اولوب نیشابورده طوغمشدر . اصول و تفسیر قرآنی پدرندن و مذهب و خلاف درس لرینی امام الحرمیندن الهرق بونلرده و کرب علم ادب و نظم و نثرده کسب تفوق ایلدی و بغدادده عقد مجلس و عطا و نصیحتله مظهر قبول اولدی لکن مؤخرأ مذهب اشعری بی میدانه چیقارهرق بوندن کندو طرفدار لريله حنابله بیننده بر فتنه اویانمغله خلق ایکی فرقه اولوب بری برینی قیرمغه باشلادقلرندن وزیر نظام الملک مومی الیهی مطیباً و معززاً و وطنه کوندردی . بوندن صکره نیشابورده تدریس علوم شریفه و ایراد مواعظ منیفه ایله وفاتنه قدر امرار وقت ایدوب ( ۱۱۲۰ م و ۵۱۴ هـ ) تاریخنده وفات ایلشدر .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ بن عوف رضی الله عنه — عشرهٔ مبشره دندر مرقد شریفی ( کلیس ) قضا سنده کائن ( جوم ) ناحیه سنده ایدو کی بعض تواریخده کورلدی .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ — اندلس امرای عسکر به سندن بر مشهور قهرماندر ( ۷۲۱ م و ۱۰۳ هـ ) تاریخنده فرانسه ده واقع نیم و ایون و اورغوسترون شهر لرینی آلوب طولوزی محاصره و ( ۱۱۳ هـ ) تاریخنده دخی اکتین قطع سنی و طور شهرینی امتیلا ایلدی کی حالده پواتیه محاربه سنده فرانسه قرالنک مردو پالاسی ( شارل مارتل ) ک غلبه سی اثنا ده شهیداً ارتحال دار بقا ایلدی .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ — اندلس پادشاه لر نندر ( ۸۲۲ م و ۲۰۷ هـ ) تاریخنده وقوع بولان غلبه سنده فرانسه لر ی پیره نه طاغلرینی آشنجه یه قدر قوغالیوب ( برشلونه ) شهرینی تسخیر و عساکر موظفه و دائمه ترتیب و ( ۸۳۸ م و ۲۲۴ هـ ) ده دخی مارسلیا قورسیقه و کریده قدر بارقهٔ تهدیدینی تمید ایلشیدی . وفاتی ( ۲۳۸ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ ثالث بن محمد المقتول — اندلس مشاهیر ملوک کندندر



( ۹۱۲ م و ۳۰۰ هـ ) تاریخنده جلوس و ( ۹۶۱ م و ۳۵۰ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .

غایت عاقل و فاضل دلاور تبعه پرور برپادشاه معارف اکتناه ایلدی مدت سلطنتی اولان الی سنه ظرفنده داخلاً و خارجاً هر بر غوائلی سلب و رفع و انواع و سائط اسایش و مدنیتی ممالکنه جلب و جمع ایله خطه اندلسی طرف طرف شعشه پاش انوار فیض و شرف ایلدی .

حین وفاتنده جیبندن چیقان بر ورقپارهده کندو خط دستیه ( بن الی سنه حکومت سورددم و هر تشبثاتمه نائلیت و هر مقاصدمده موفقیت کورددم لکن بو مدت ایچنده غائله سز چکن عمرم یالکوز اون درت کوندن عبارتدر ) کلام رقت انجاسی محرر بولندیغندن هر کس اوقویوب انکشت بر دهان حیرت اولمشدر .

غرناطهده التي یوز بیک کتابی جامع اولان مشهور کتبخانه ایله مدینه الزهرا نامنده برقصردلارا یاپدیرمشیدی که حقیقه هر ایکیسی ده نوادر روز کار اطلاقنه سزاوار ائاردن ایلدی .

اسبو قصرک درت بیک اوچ یوز عدد ملون مرمر ستون اوزرینه مؤسس اولوب یدی بچق ملیون دینار صرفیه بش سنهده اکمال اولندیغی و مشار الیهک وفاتندن صکره خزینه سنه بر ملیار عددالتون بولندیغی تواریخده مقیددر .

§

﴿ عبد الرحمن ﴾ عینی — تصانیف جلیله صاحبی بر ذاتدر اون سکر کون شام قاضیسی اولدیغی حالده استعفا ایدرک عباداته حصر اوقات و ( ۱۴۸۷ م و ۸۹۳ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی . صالحیهده واقع جامع جدید جوارنده مدفون اولوب قبری شام شریفک متعین محال متبرکه سندن و ( شرح الدرر ) و ( شرح النقایه ) و ( شرح الشمسیه ) جمله اثار معتبره سندندر .

§

﴿ عبد الرحیم ﴾ — علمای بنامدندر علوم ادبیه و تفسیر وحدیثده شهرت کامله سی و ار ایلدی تولدی مصرده و قوعبوله رق مؤخرأ در سعاده کلمش و دائماً تدریس علوم ایله اشتغال ایلدیکی حالده



( ۱۵۲۶ م و ۹۳۳ هـ ) تاریخنده وفات ایشدر و یتشدن متجاوز علمای  
حدیثدن اجازت آدیغی متواتردر .

§

﴿ عبد الصمد ﴾ بن منصور بن حسن — شعرای مشهوره دندر  
( ابن بابک ) دینکله معروف ایدی مولد و منشائی بغداد اولوب ( ۱۰۱۹ م  
و ۴۱۰ هـ ) تاریخنده کذا بغدادده وفات ایشدر . بر دیوان کبیری و نظم  
شعرده بر اسلوب لطیفی وارددر .

مومی الیه حیاتنده بر طاقم مملکتلر کزوب عضدالدوله و صاحب ابن عباد  
وامثالی اکابر ذواتی مدح ایلدی صاحب بن عبادک مجلسنه کیروب مشار الیه  
شاعر بابک سنیسک دیدکده ( بلی ابن بابک بنم ) دیمش و صاحب محظوظ اولوب  
بر چوق جائزه لر احسان ایشدر .

رندانه سویلدیکی اشعار دندر :

عقار علیها من دم الصب نقطة \* ومن عبرات المستهام فواقع  
معوذة غصب العقول کانما \* لها عند الباب الرجال ودائع  
تحیر دمع المزن فی کأشها کما \* تحیر فی ورد الخدود المدامع

§

﴿ عبد العزیز ﴾ — کزیده شاهان ال عثماندن اولوب سلطان محمود  
ثانی حضرتلرینک اوغلیدر و ولادتی ( ۱۸۲۹ و ۱۲۴۵ هـ ) جلوسی  
( ۱۸۶۰ م و ۱۲۷۷ هـ ) وفاتی ( ۱۸۷۶ م و ۱۲۹۳ هـ ) تاریخیدر .

§

﴿ عبد الغنی ﴾ نابلسی — طریقت سهروردیه اعظم رجالنندن براهل  
حال و صاحب کالدر شیخی عبدالله الهی حضرتلری واسطه سیله انتسابی  
شهاب الدین سهروردییه واصل اولور . وفاتی ( ۱۷۳۱ م و ۱۱۴۴ هـ )  
تاریخنده وقبری شام شریفدهدر .

§

﴿ عبد القادر ﴾ کیلانی — پیشوای عارفین و مقتدای سالکین غوث  
اعظم و شیخ افخم حضرتلری که صاحب طریقت علیه مشهوره واحد  
ارکان اقطاب اربعهدر . لقب عالیلری مجیبی الدین کنیهلری ابو محمددر



نسب شریفی پدر طرفندن امام حسن رضی الله عنه حضرت تهرینه منتهی  
اولور بغدادده شیخ ابوسعید المبارک نام ذات سعادت اتسامدن خرقه  
پوش مجرد اولمشلردر مناقب علیه لری ( خورشیدی نه حاجت ایدهلم نور  
ایله توصیف • آثاری نماینده ارباب نظر در ) مفهوم حقیقت مدلولنجبه  
محتاج ایضاح اولدیغی کبی ( باچه تعبیر وصف حالت میکنم خنکارمن •  
هیچ لفظی در ادای این نشیندهام ) مؤداسنجه قابل توضیح دخی دکدر •

§

﴿ عبدالقادر ﴾ - جزایرده اوران ولایتنده ( ماسقاره )  
قبیله سی شیخی ایکن عربلر بونی متصف اولدیغی شهامت وشجاعته مبنی  
کندولرینه امیر نصب ایشلر ایدی فرانسزلرک جزایری استیلاسنندن  
صکره کایتلی عسکر ایله کلوب فرانسزلی کرکی کبی پریشان واون درت  
سنه قدر کال جلادت ومظفریتله اعلائی نام وشان ایلدیکی حالدده ( ۱۸۳۵ م  
و ۱۲۵۱ هـ ) تاریخنده فرانسز جنرالرندن مشهور ( لامورستر ) یدیلده حرباً  
طوتیلوب ایکی سنه دن صکره ( تافنا ) معاهده سی موجبنجه ینه امارتنده  
ابقا اولندیسه ده درت سنه صکره تکرار اخذ وکرفت وفرانسده بش  
سنه حبس اولندی ومؤخرأ یعنی ( ۱۸۴۷ م و ۱۲۶۴ هـ ) تاریخنده  
طلبیله ممالک دولت علیه یه کوندریلوب برار مدت بروسده ده وصکره شام  
شریفده اقامه ایلدی • ایوم فرانسه دولتی طرفندن مقدار کافی قیدحیات  
اوله رق معاش ویرلمکده در • ( ماسقاره ) کلمه سنه دخی مراجعت بیوریلده •

§

﴿ عبدالقاهر ﴾ بن طاهر بن محمد التمیمی - کنیه سی ابو منصور  
مسقط رأسی بغداد وفاتی ( ۱۰۳۵ م و ۴۲۷ یا خود ۴۲۹ هـ ) تاریخنده در •  
مومی الیه خراسانده نشر علوم ایدن ذواتک الک مشهورلرندن بری اولوب  
اون یدی نوع فنوندن تدریس ایدردی ابتدای حالنده حشمت کامله  
و ثروت بالغه صاحب اولدیغی حالده مؤخرأ بتون ماملکنی برمدت قلیله ده  
ارباب علم وحدیثه بذل وانفاق ایدرک بالرضا دوچار فقر و ضرورت اولدی  
ونیشابورده ظهور ایدن برفرت اوزرینه ( اسفراین ) ه کله رک وفاتنه قدر  
اوراده توطن ایلدی •



خیلی تصنیفاتی وارد در جمله دن بری ( تکمله ) نام کتابدر که دیگر بر اثری  
اولسه بیله کتاب مذکور یا لکزجه کندوسنک حاز اولدیغی فضل وکالی  
اثباته کافی اولور .

§

﴿ عبدالقاهر ﴾ جرجانی — مشاهیر کبار علمادندر کنیه سی  
ابو بکر در ( ۱۰۷۸ م و ۴۷۱ یا خود ۴۷۴ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .  
( کتاب المغنی ) ( المقتصد ) ( اعجاز القرآن ) ( الجمل ) ( عوامل ) ( مائه )  
( عمده ) ( دلائل الاعجاز ) ( اسرار البلاغه ) جمله تصنیفاتندندر اشبو  
دلائل الاعجاز علم معانی ده و اسرار البلاغه بیانده مابه الاستناد اولوب متأخرینک  
علمری بو ایکی علمده کتابین مذکورینه منتهی اولور . فاضل مومی الیهک  
جمله اشعار لطیفه سندندر .

کبر علی العلم یا خلیلی \* ومل الی الجهل میل هایم  
وعش حماراً تعش سعیداً \* فالسعد فی طالع البهایم

§

﴿ عبدالمطلب ﴾ بن هاشم — جدا مجد جناب پیغمبری اولوب اصل  
اسمی شیهه الحمددر بو نام حین ولادتنده وسط رأسنده کوریلان بر بیاضلغه  
مبنی ویرلمشیدی مکده بش یوز ییلدن برو مدفون اولان ماء زمزمی اظهاره  
مظهر اولدی و درون بئرده مکنوز دفاین جرهمی چیقاروب باب  
کعبه یه صرف ایلدی . اون ایکی اوغلی والی قزی اولمشدر اکبر ابناسی  
حارث و اصغری جناب عبدالله که پدر عالیقدر حضرت نبویدر . مدت  
عمری یوز قرق سنه یه بالغ اولوب سن نبوی سکزده ایکن وفات ایلدی  
کنیه سی ابو الحارث و ابوالبطحادر .

§

﴿ عبدالمجید ﴾ — مهارت علمیه و سیاسییه و نزاکت جهتیله دولت  
عثمانیه ده کلان پادشاهلرک المشهوری اولوب سلطان محمود ثانی حضر تترینک  
اوغلی و ایوم اریکه نشین مسند خلافت اولان سلطان عبد الحمید خان ثانی  
حضر تترینک پدریدر .



ولادتى ( ۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ هـ ) جلوسى ( ۱۸۳۹ م و ۱۲۵۵ هـ ) وفاتى ( ۱۸۶۰ م و ۱۲۷۷ هـ ) تاريخيدر .

جلوسنك ايلك سنه سنده تنظيمات خيريه اعلانيه دولت عليه برقات دها حصه مند شرف ودول خسه اتفائيله مصر غائلهسى بر طرف ايدلدى و ( ۱۲۵۷ هـ ) ده محمد على پاشا بطريق الوراثه مصر واليلكنه نائيليله كسب امتياز ايدلدى و ( ۱۲۶۰ هـ ) ده قرعه ايله عسكرا لئسنه قرار ويرلدى وايكى سنه صكره كردستان اهاليلى حرباً تحت اطاعته الندى و ( ۱۲۶۶ هـ ) ده آوستريا ايله روسيه نك شدتندن فرار ايدن برچوق مجار بيجاركانى حوزة حيايت و صحابيت دولت عليه يه قبول اولندى و ( ۱۲۶۹ هـ ) ده قره طاغ غائلهسى و برسنه صكره قامه سدانتى مسئله سندن متحدت روسيه محاربهسى ظهور ايدوب روسيه سينوبده بر فيلو عثمانلى دونماسنى ياقديسه ده دولت عليه نك متفقلى اولان انكلتره و فرانسه ايله سيواستپولده آقتديغى انهار غالبيت و مظفريت او آتشى سوندردى و ( ۱۲۷۴ هـ ) ده ممالك دولت عليه ده برنجى دفعه اوله رق ايدن شمندوفرى انشا اولنوب برسنه صكره قره طاغ محاربه سنه و مملكتين مصالحنه نهايت ويرلدى و صرپلور بركلى علكساندرى قره جورجى عى عزل ايدوب يرينه ( ميلوش اوپره نويج ) ي انتخاب ايتدكلرندن علكساندرى بلغراد قلعه سنه قاچدى و ( ۱۲۷۶ هـ ) ده سوريه ده درزيرله مارونيلر بيننده بعض مقاتله و قوعبولوب درزى شيخى ( يوسف كرم ) اوروپايه فرار ايلديكندن ايش ياتشديرلدى و روسيه تابعيتنى قبول ايتيمان چركسلر و تاتارلر ممالك دولت عليه يه هجرت ايتكه باشلادى و ( ۱۲۷۷ هـ ) ده مكه مكرمه حرم شريف تعميراتى اكال اولندى و درزيرلر شام شريفده ينه براختلال چيقاروب بو ائناده خيلى مقاتله و يغماو قوعبولديغندن فرانسه و انكلتره دونمالي و التى بيك قدر فرانسز عسكرى بيروته كلوب و دولت عليه طرفندن دخى فؤاد پاشا كيدوب شام شريفده تشكيل ايتدكلرى مختلط قوميسيونده اختلالى تسكينده قصور ايدن شام واليسى احمد پاشا و بعض مأمورين ايله ذيمدخلى فساد اولدقلى تحقق ايدن ايكى يوز قدر آدمك جزالى ترتيب اولنوب خزينه جليله بر خيلى تضمينات اعطاسنه مجبور اولدى .



﴿ عبد الملك ﴾ — ملوک امویہ دن بری و مروان بن الحکمک  
اوغلیدر ( ۶۸۴ م و ۶۷۵ هـ ) تاریخندہ جلوسنی متعاقب عراقده ادعای  
خلافت ایدن عبداللہ بن زبیر حضرتلری و حرمین اہالیسی اوزرینہ حجاج  
ظالم واسطہ سیلہ انواع مظالم اجرا ایلدی و ( ۷۰ هـ ) تاریخندہ ایتالیانلر  
افریقاده اولان عساکر اسلامیه یی بوزوب برو طرفلره طوغری یوریمکه  
باشلادیغندن سنوی قرق سکز بیک دینار ویرکو مقاولہ سیلہ عقد مصالحہ ییہ  
مجبور اولوب برسنه صکرہ ینہ تخلیص کریبان و ( ۷۳ هـ ) ده قدسده  
( صخره الله ) اوزرینہ برقبہ یاپدیروب حج شریفہ کیتک استیانلرک من بعد  
مذکورقبہ یی زیارتلہ مکہ مکرمہ ییہ اوغراماملرینی شدیداً امر و اعلان ایلدی  
وفاتی ( ۷۰۵ م و ۸۶ هـ ) تاریخندہ در .

مومی الیہ جد و حزم صاحبی اولدیغندن کندوسنه معاویہ ثانی اطلاق  
اولنوردی ثبات و مکانتی ایسه نہایت درجہ ده اولوب حتی بر کیچہ ده درت  
خبردهشت انکیز آلدیغی حالده قطعاً بشرہ سی بیلہ تغیر ایتامش و وجود  
ویرمامشدر . ابتدا ضرب دنانیرایلہ اوزرینہ قرآن کریم تحریر ایدن اشبو عبد  
الملکدر . کسیدردیکی دینارلرک بر طرفنہ ( قل هو الله احد ) و بر طرفنہ  
( لا اله الا الله ) عبارہ جلیلہ سنی و قنغی شہرده ضرب اولندیغنی نقش  
ایتدیروب بونی بر طوق ایچنہ آلمش و طوقک دیشاروسنه دخی  
( محمد رسول الله ارسله بالهدی و دین الحق ) کلمات منجیہ سنی یازدیرمشیدی .  
ابتدا فارسیدن عربی ییہ دیوان نقل ایدن و منبر اوزرنده اللرینی رفع و عید  
فطر واضحی ده اذان احداث ایلان و بعض روایتده ابتدا کعبہ مکرمہ ییہ  
دیبادن کسوه اورتن واک اول باشی اوچنده قلیج ایلہ بر ادم طوردیرن  
عبدالملکدر . موتنہ تحصیل یقین ایتدکده طوغدیغم کوندن بو آنہ  
کلنجہ ییہ قدر کاشکی حال اولیدم دیوب بعدہ اوغلی ولیدہ حجاجی وصیت  
و ( زنه ارانک حقندہ کیمسہ نک سوزینی اصغا ایتدوا کرام و انعام ایلہ تلطفینہ  
اهتمام ایلہ زیرا دشمن اوزرینہ سنک قلیجک حجاجدر و سکا بو ممالکی کردنبند  
اطاعت ایتدیرن اودر ) دیو نصیحت ایتدکدنصکرہ تکمیل انفاس ایلدی



سنی التمش و مدت حکومتی اون بر سنه اولوب سگز سنه سی ابن زبیره مزاحم  
و بقیه سی بالاستقلال پشمش و اون یدی اولادندن دردی پادشاه اولمشدر .

§

﴿ عبرانی ﴾ — جزیره دن فراتی عبور ایدن اولاد سامه یعنی بنی  
اسرائیله نام مخصوص اولمشدر حضرت ( نوح ) ك اولاد و احفادی تکثر  
و تفرق ایتدکری زمان بر طاقی دخی مصر قطعده سنه کلوب نیل نهری کنارنده  
اسکان و عبری تکلم ایلدیله . لسان عبر اینیک ( عابر ) بن شالخ علیه السلام  
لسانی اولسی دخی مأمولدر . سلطنت عبرانیه حکام بنی اسرائیل و دولت  
اسرائیلیه و یهودیه و بنی حشمنای و هرادسه نامریله بر قاج سلاله اوله رق بیك  
یدی یوز بو قدر سنه امتداد ایتمش و اک صکره رومالولرک ایقاع ایلدکاری  
محاربات متوالیه سببیه منقرض اولمشدر . بر روایتده عرب باندده دن  
و قتیه یمنده ساکن اولان ( جرهم ) قبیله سی دخی لسان عبرانی اوزره  
تکلم ایدرلرایدی .

§

﴿ عبقری ﴾ — یمنده بر قصبه اسمیدر بو قصبه ده و قتیه قصور سز  
وغایت نفیس قماش نسج و اعمال ایدرلر و اشبو منسوجاته ستایش مقامنده  
اوله رق اقتدار بشر خارچنده جن و پری صنعتی دیرلرایدی .

§

﴿ عبیدالله ﴾ احرار — قدوة العارفين وعمدة الواصلين خواجه  
عبیدالله احرار حضرتلری که طبقه خواجهکانک رابطه التیام و واسطه انتظامی  
ایدی مناقب علیه لری کنجیده دهان تقریر و درر مدایح سنیه لری سنجیده  
زبان تعبیر اولسق متمعدر . مشهور عبد الرحمن جامی حضرتلری  
بوذاتدن تحصیل معرفت و تکمیل اسلوب طریقت ایلدی . مولد عالیبری  
( طاشکند ) اولوب ( ۱۴۸۹ م و ۸۹۵ ه ) تاریخنده و سکسان طقوز یاشنده  
جلوه کر عالم دیکر اولمشدر ( نماند مرشد راه ) کلامی تاریخ و فاترینی  
اشعار ایدر .

§

﴿ عتلیا ﴾ یاخود ( آتالی ) — یهود حکمدارلرندن برقادین اولوب



بنی اسرائیل و صیدون قرالی ( آخاب ) ك قزی و فلسطین قرالی ( یورام ) ك  
زوجہ سی ایدی زوجیلہ ( آخزیا ) نامندہ براوغلی ( یهو ) معرفتیلہ اعدام  
اولندیغندن ( ۴۷۱۸ خ ) تاریخندہ یعنی میلادك سـكـز یوز یتش التی سنہ  
مقدمندہ تختہ جلوسنی متعاقب متوفی اوغلنك اولادینی یعنی کندو  
احفادینی کاملاً اعدام و پیرستك و زنایی سربست براغوب زعمنجہ اہالی یہ  
احسان عام ایتشیدی مرقومہنك بو وضع و حرکتی اہالی یہ پك زیادہ  
قویدیغندن و وقتیلہ قاچیریلوب صاقلنمش اولان برحفیدی برحیات بولندیغندن  
برکون درعقب کتوریلوب تختہ اجلاس اولندی و اوکونہ قدر انواع  
ظلم و شناعتلہ شہرت بولان مرقومہ ( عتلیا ) پرستش ایتدیکی بعلك اوکنده  
اعدام ایدلدی .

§

﴿ عتلیال ﴾ — جهور بنی اسرائیل رؤسائندندر مزوبوتامی  
و بنی موآب و بنی عمون و عمالفہ علیہنہ قیام و جملہ سنہ غلبہ تام ایلہ ملتنی قید  
اسارتدن قورتارمش و بوسایہدہ ریاست بنی اسرائیلی مدت مدیدہ درعہدہ  
ایتشدر . ابتدای حکومتی ( ۴۰۴۰ خ ) تاریخندہ یعنی میلادك بیک بشیوز  
الی سنہ مقدمندہ و امتداد مأموریتی قرق سنہ اولدیغی روایت ایدیلور بوکا  
( عتیل ) و ( اوتونیال ) دخی دیرلر .

§

﴿ عثمان ﴾ بن عفان رضی اللہ عنہ — ثالث خلفای راشدین  
و حضرت عمر رضی اللہ عنہد نصکرہ امیر المؤمنین و داماد جناب سید المرسلیندر .  
حضرت عمرک وصیتی موجبنجہ انتخاب اولنان التی منتخب بنی امیہ ایلہ  
ہاشمیلر و انصار بیندہ کی اختلافی کورملریلہ خلافتی ابتدا حضرت علی یہ  
تکلیف ایدوب انلر قبول ایتدیکنندن ( ۶۴۴ م و ۴۳ھ ) تاریخندہ حضرت  
عثمانك خلافتی اعلان اولندی و اوچ سنہ مرورندہ نیشابوری فتح ایدن  
عساکر اسلامیہ ( دارابکرد ) ( ارجان ) ( اسطخر ) ( طبرستان ) و لایترینی  
دخی صلحاً الوب یوز بیکدن دردر یوز بیک دینارہ قدر ویرکویہ ربط ایتدی  
ویوز بیک قدر ایتالیا عسکری طرابلس غربدہ یکرھی بیک اسلام عسکریلہ  
محاربه ایدوب اسلام مغلوب اولمق رادہ سنہ کلمشیکن سرعسکرلری ( عبداللہ



بن زبیر) ك بالذات جنرال (چرچیر) ی قتل ایتسیله غلبه میسر اولدی  
وشام والیسی حضرت معاویه معرفتیه قبریسك نصفی الندی و (۵۲۸) ده  
هراتده اسلام نامنه سكه ضرب اولندی . (بوسكه نك اطرافنده بسم الله  
ربی محرر ایدوکی توارینخده مقید ایسه ده انتقه جیلرک هنوز مشهودی دکادر .)  
وروضه مطهره نك اطرافی و حرم مکه توسیع و تزین و خزینه جناب نبوی به  
درتیوز ملیون درهم قیمتلو مجوهرات و التون وضع اولندی و حضرت  
عثمان حجدن کلورکن پرماغنده کی مهر نبوتی قیویه دوشوروب پک چوق  
تحری اولندیغی حالده بولنه مدی و (۵۳۱) ده شام والیسی معاویه ردوس  
جزیره سنی آلوب قسطنطنیه اوزرینه عسکر سوق ایلدیسه ده محاصره بی  
اکمال ایده جک و سائط نقصان اولقله برابر ذخیره خصوصنده دخی برخطا  
وقوعبولدیغندن فتح میسر اوله مدی و عبدالله بن سمره سجستانی ایکنجی  
دفعه اوله رق فتح ایتدکن صکره نواحی هنده قدر ارخای عنان غالبیت  
ایلدی .

(۵۳۳) ده کوفه اهالیسی حضرت عثمانه قرابتی اولان والیری علیهنه  
بر اختلال چیقاردی و حضرت مشارالیه بر مدت سکوت ایدوب صکره  
عزل ایتدیسه ده اختلال باصیله مدی و بصره و مصر و شام اهالیسی  
والیرینک مشارالیه منسوبیتندن بث شکوایه باشلابوب (۵۳۵) ده هر طرفدن  
مدینه منوره یه طویلاندیلر و مشارالیهی خلع ایتک استدیله ایسه ده حضرت  
علی تأمینات اعطا ایلدیکنه بناء کیرودوندیلر لکن او ائناده حضرت عثمان  
طرفندن علیهلرینه اوله رق مصر و الیسنه یازیلان بر تحریرات مر قوملرک الیرینه  
کچمکله یولدن دونه رک ینه مدینه یه کلوب حضرت عثمانک خانه سنی  
الی کون محاصره ایتدیله و مشارالیه استعفاسنی ویرمدیکنه بناء کیروب  
شهید ایلدیلر . مکتوب مزبور کاتب خصوصی خلیفه مروانک خط  
دستیله اولوب حضرت عثمان بوندن بنم خبرم یوق بیورمشیدی . هر نه حال  
ایسه ایش فوق الغایه کسب اهمیت ایدرک کبرا ایکی طرف اولدی و بر  
طرفی حضرت علی کرم الله وجهه یه بیعت ایدوب حضرت عایشه  
وسائر لری ایتدی و حضرت عثمانک قانلی البسه سی شام شریفه کوندیلدی  
و پراز صکره چل و قعه سی ظهوره کلدی .



حضرت عثمان عاقل و عادل شفیق و صابر بر ذات اولوب خصوصیه حلم و حیاده نظیری قدمنهاده صحن دنیا اولما مشدر . کلام عالی بر ننددر که ( خیری درت شیده بولدم برنجیسی نوافل ایله جناب حقه محبت . ایکنجیسی احکام الیهیه صبر . اوچنجیسی تقدیرینه رضا . دردنجیسی حیا ) . سن شریفی سکسان ایکی به بالغ ایدی .

§

﴿ عثمان غازی ﴾ اول - مؤسس بنیان سلطنت عثمانیه در . پدري ( ارطغرل ) غازی الی ایکی سنه دن بر و ملوک سلاجقه نامنه روم لرله محاربه ایدرک ( ۱۲۸۱ م و ۶۸۰ هـ ) تاریخنده وفات ایلدیکندن قبیله سی ریاستنی عهدۀ استیبالنه آلمشیدی . بودخی والد ظفر مواردی کبی خیلی غزالرده ابراز مآثر موفقیت ایلسنه بناءً دولت سلچوقیه طرفندن اولاً طبل و علم استحصالیه کسب امتیاز و مؤخرأً ( ۶۸۷ هـ ) تاریخنده قوله جه قلعه سنی و طومانچ محاربه سندن صکره قره حصاری آلهرق اوراسنی مقر حکومت اتخاز ایلدی .

برسنه صکره بیله جک قلعه سنی دخی روملرک قوردیغی دسیسه یه مقابل بر دسیسه غریبه ایله تسخیر و بیله جک تکفور ینک قید اسره گرفتار اولان قزینی اوغلی سلطان اورخانه تزویج ایله ( ۶۹۹ هـ ) تاریخنده دولت علیه عثمانیه بی تشکیله موفق اولدی .

مؤخرأً ( ۷۰۱ هـ ) ده پای تختنی یکیشهره نقل و ( ۷۲۶ هـ ) ده بروسه بی ولی عهدی شهزاده اورخان یدیه فتح ایلدکن صکره سنه مز بوره ایچنده ویتش یاشنده سریر نشین سرای آخرت اولغله مشارالیه اورخان غازی یرینه کچدی . نعشی بروسه ده حصار ایچنده مدفوندر .

ملوک سلچوقیه نك انقراضیه انقاضندن تشکل ایدن امارت لرك رؤسای اولوقت شونلردن عبارت ایدی .

عثمان غازی قره سی صاروخان ایدین منتشا تکه حید قرمان کرمان قسطنمونی .

§

﴿ عثمان خان ﴾ ثانی - دولت عثمانیه ده اون التنجی پادشاه اولوب



سلطان احمد اولك اوغلى و سلطان مراد رابعك قرنداشيدر • ولادتى  
( ۱۶۰۴ م و ۱۰۱۳ هـ ) جلوسى ( ۱۶۱۷ م ۱۰۲۷ هـ ) شهادتى ( ۱۶۲۱ م  
و ۱۰۳۱ هـ ) تاريخيدر •

سلطان عثمان زمانده عساكر عثمانيه اردبيلمده بريوك هزيمت و بغداد و لهليلره  
قارشو افلاقده جسيم بر مظفريت كوستردى و شتاتك شدتى مناسبتييله  
استانبولك خيلى محلى خراب و قحط و غلا ظهوريله اهالى بشقه جه دوچار  
اضطراب اولدى و قپودان درياساداتدن كوزلجه على پاشانك دونماي  
همايون ايله عودتنده كتوروب تقديم ايلديكى غنائم كشيره محظوظيت  
پاشاهى بي موجب اولدى •

§

﴿ عثمان ﴾ ثالث — ملوك عثمانيه دندر سلطان مصطفىاى ثاينيك  
اوغلى و سلطان محمود اولك قرنداشى اولوب ( ۱۶۹۸ م و ۱۱۱۰ هـ )  
تاريخنده تولد و ( ۱۷۵۴ م و ۱۱۶۸ هـ ) ده جلوس ( ۱۷۵۷ م و ۱۱۷۱ هـ ) ده  
وفات ايلشدر • اصحاب مقاطعات و ارباب زعامت و وظيفه دن اخذى معتاد  
اولان و يركو بونك زمانده عفو اولمش و فرانسزلر ايله المانلر و اوستريالولرك  
يدى سنه دوام ايدن محارباتنه بو اثناده بدأ ايدلشدر • در سعادتده نور عثمانيه  
جامع شريفى مشار اليه نامنه اولمق اوزره يدى سنه ده ياپلدى • بوندن بشقه  
مدلولده بر قلعه و ايكي جامع ايله بر جامى واردر • استانبولك ايكي ثلثنى  
خراب ايدن مشهور حريق مشار اليهك زمان سلطنتنده وقوعبولمشيدى •

§

﴿ عثمان پاشا ﴾ — ( ۱۵۸۳ م و ۹۹۱ هـ ) تاريخنده ايران اوزرينه  
سوق اولنان اردوى همايونك سرعسكرى ايدى تيمور قپويه و وصولنده  
طاغستانليلر ايران طرفنه عرض ميلان و شاه محمد جانبدن اللى بيك كشيلاك  
براردودنخى اوزرينه توجيه عنان ايلديكى حالده شجاعت و مكانت مجبولهسى  
اثرى اوله رق قطعاً فتور كوسترميوب درت كون دوام ايدن مشهور باش تپه  
محاربه سنده ايرانليلرى محوه يقين بر درجه ده پريشان ايلدى مؤخرأ صادر  
اولان فرمان پادشاهى موجبجه معيتنده بيك كشى اولديغى حالده قريمه  
اينوب بو محاربه يه كلكدن امتناع ايدن قريم خانى محمد كرايى ضربه عزل



وتأديه اوغراتدی . اشبو مظفريتله درسعادته ورودنده سلطان مراد ثالث  
حضرتلى طرفندن بالخاصه يالى كوشكنه دعوت اولنه رق ايران فتوحاتى  
وقريم وقعهسى اوزرينه ايضاحات طلب اولنغله او ائشارده قوللانديغى  
مانوره وتدابيري سويلدكجه ذات شاهانه كمال محظوظيتندن باشنده كى  
اوتاغه يى وبلنده كى مجوه رلى خنجيري چيقاروب كندو اليه پاشايه الباس  
وتعليق و خلاصه هيج بر كيمسه حقنده امثالى كورلماش نعم لالتحصايه غريق  
ايدرك اوچ كون صكره دخى ضميمه الطاف پادشاهى اولق اوزره مسند  
صدارتى توجيه ايلدى . وايكى سنه صكره تكرر مأمور اولديغى عجم سفرنده  
وقوع مغلوبيتنه مبنى عارندن ترك حيات مستعار ايشدر .

§

﴿ عثمان پاشا ﴾ — يكن عثمان پاشا ديمككه مشهوردر اناطوليدده  
باشنه طويلاديغى برالاي ارازل اشخاص ايله اوتوده بروده سلمه السلام  
كزمكه باشلايوب اكرچه ازالهسى دولتجه اقدام اموردن عد اولنديسه ده  
زمانك مساعده سزلكى موقه اولسون بر پرده ممانعت چكديكندن وقت  
مرهوننده ايشى كورنك اوزره ( ۱۶۸۷م و ۱۰۹۹هـ ) تاريخنده روم ايلي  
اردوى همايونى معينه تعيين اولمش و مرقوم كلتيلو قپو خلقيله بلغراده  
وصولنده تغلباً سرعسكرلكنى اعلان ايتككه اكا دخى طرف دولتدن نظر  
مسامحه ايله باقلمش ايدى بو ائشاده آوسترياليلرك بلغرادى تحت محاصريه  
المرينه مقابل عثمان پاشانك كبر ونخوتى ايجانبجه برايش كورمى مأمول  
ايكن بر قاچ يوز بيك عسكره مالك اولان او قوجه اردويى بلا محاربه الوب  
كيرويه چكايو برمى هر كسى حيرتده قومش و قلعه ده يالكزجه قالان  
بيچاره عسكر از قلرينه باقيه رق يكرمى كون قدر دشمنه مقابله دن صكره  
قلعه يى تسليمه مجبور اولمشدر . پاشاى مومى اليه دها بوكى نيجه وقوعات  
جسيمه هائله يه سديت و يروب دولت و ملتى برچوق اضرار ايلديكى جهته  
آخرا لامر صوفيه ده حرباً طوتيلوب اعدام اولندي .

§

﴿ عثمان پاشا ﴾ — دولت عليه ده مسند صدارت عظيمى احراز  
ايدن ذواتك مشهورلرندن اولوب طويل عثمان پاشا ديمككه معروف ايدى



( ۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ هـ ) تاریخنده مورہ محاربہ سندہ شہرت بولوب اونالتی سنہ  
 صکرہ مسند صدارتہ واصل اولدقده برمہارت کاملہ ایلہ مأموریتنی حسن  
 ادارہ یہ مباشرت و آوروپا ضوابط و نظامات عسکر یہ سنی ممالک عثمانیہ دخی  
 ادخالہ سعی و غیرت ایلدی و خارجاً نادرشاه اوزرینہ کسب ایدیلان قوریجان  
 مظفریتی و تبریز ایلہ ہمدانک ضبطی و عجم کورجستاننی دولت علیہ یہ اعطا  
 ایدن قاسبین مصالحہ سی دخی بشقہ جہ مسند صدارتنی شہر تلندیردی  
 و ( ۱۷۳۲ م و ۱۱۴۵ هـ ) تاریخنده والدہ سلطان طرفندن علیہنہ و قوعبولان  
 بعض معاملات ناروایہ مبنی آستانہ دن تبعید اولندیسہ دہ برس نہ صکرہ تکرار  
 کتوریلہ رک عجمستاندہ طہماسب قولی خانہ قارشو خیمہ نشین جلادت اولان  
 عثمانلی اردوسنہ قوماندان نصب ایلدی . مشارالیہ بو محاربہ دہ دخی اولانائل  
 مظفریت اولدیسہ دہ مؤخرأ امدادسز براغلدیغندن ( کرکوک ) جوارندہ  
 ایکی دفعہ بوزیلہ رق محاربہ اخیرہ دہ واصل رتبہ شہادت اولمشدر .

§

﴿ عجایب ﴾ — افریقادہ برحکومت صغیرہ در ( سومال ) کلمہ سنہ

نظر بیوریلہ .

§

﴿ عجایب سبعة عالم ﴾ — عجایب مصنوعات بشریہ دن عدا اولنان

اثار قدیمہ زیردہ کوسترلدیکی و جہلہ یدی عدد دن عبارت ایسہ دہ بعضیلری  
 مشہور سورچینی دخی علاوہ ایلہ سکرہ چیقارہ قده درلر . بونلردن ہر برلری  
 کلمہ لرنده محرر اولدیغی کبی مذکور سورچین دخی ( سد ) کلمہ سنہ محرردر .

عدد

۱	بابل سور و بچہ سی — ( بابل ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۲	اہرام مصر — ( اہرام ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۳	ردوس ہیکلی — ( سارس ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۴	ژوبیترک ہیکلی — ( ژوبیتر ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۵	اسکندریہ فناری — ( اسکندریہ ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۶	دیوان معبدی — ( دیوان ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .
۷	موسولہ — ( موسولہ ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .

§



﴿ عدن ﴾ — باب المندب خارجنده وآسیا ساحلنده بر کوزل لیماندر  
مقدمایک مهم بر نقطه ایکن امید برونی طریقنک کشفندن برو اهمیتنی غیب  
ایتمش و حاوی اولدیغنی اوتوز بیک نفوسدن شمعی انجق ایکی بیکی قالمشدر .  
( ۱۸۳۹ م و ۱۲۵۵ هـ ) تاریخنده اشبو لیمانی انکلیرلز ضبط و تحکیم ایلدیله  
بوراسی اوتهدنبرو یمن اداره سنده اولوب حکومت امامیه زیدیه زماننده  
یعنی ( ۱۵۶۸ م و ۹۷۶ هـ ) تاریخنده خیرالدین قپودان طرفندن بر مدت  
محاصره و ایکنجی دفعه اوله رق دولت علیه نامنه ضبط اولمش و او اوقت  
عدن امیری قاسمک دعوتی اوزرینه پورتکیرلز امداده کلشیدی .

§

﴿ عراق عرب ﴾ یاخود ( الجزیره ) — الجزیره طاغلرینک برو  
طرفنده یعنی فرات نهریله دجله نهری ارسنده واقع اراضی وسیعه که  
قدما نزدنده ( بابلونیا ) نامیله معروفدر و قتیله ( بابلون سه لوس )  
و ( کته زه فون ) شهرلری اوراده مشاهده اولنور ایدی ایوم بونلره بدل  
اوراده بغداد شهری کورلمکده در ( الجزیره ) کله سنه ده نظر بیوریه .  
( عراقین ) اکثریا تاریخلرده مسطور اولان عراقین که بوندن مراد کوفه ایله  
بصره در دولت امویده اشبو ایکی ولایت بر برنده ایرلمز و والیسنه عراقین  
والیسی دینور ایدی .

§

﴿ عراق عجم ﴾ — ایران دولتی اداره سنده بر قطعۀ جسمه در  
شرقاً کوهستان غرباً لوزستان و کردستان شمالاً تبریز و کیلان جنوباً کرمان  
و فارسستان ایله تحدید اولور ۹۰۰ طول و ۴۰۰ کیلومتر و عرضی و ایکی  
ملیون نفوسی اولوب مقر حکومتی طهران و باشلیجه شهرلری اصفهان و کاشان  
و کاسین و سلطانیه و همداندر .

بو قطعۀ موقعاً غایت مرتفع و سنکستان اوله رق الوند دماوند و البرز طاغلرینک  
متعدد شعبه لرندن کچیلور و شعب مذکوره بیننده امتداد ایتمش بر طاقم قومسال  
و واسع صحرالر واردر که بونوا حی بی اسقاواروا ایدن صومجرالرینک اکثریسی  
اورالرده محو و نابدید اولور . اراضیسی کلیت اوزره منبت اولوب هواسی



ایسه صیجاغك الك شدتلی زمانه تصادف ایدن ایکی آبی مستثنا اولق اوزره  
صاغلام و معتدلدر برچوق مواشی و دوه سی و غایت نفیس اتلری و سختیان  
جام و فغفوره دائر رواجلی صنعتلری واردر بو قطعده قدیم مدیانك قسم  
اعظمی شامل ایدی .

§

﴿ عرب ﴾ — ( باندۀ ) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ عرب جامعی ﴾ — دولت امویه امراسندن مسلمة بن عبداللہک  
( ۷۱۶ م و ۹۸ هـ ) تاریخنده کلوب غلطه بی فتحته بنا ایلدیکی جامع شریفدر .  
او تاریخدن صکره غلطه یدی سنه اسلام النده قالوب جامع شریف مزبور  
عبادتگاه اتخاذا اولمش و مؤخرأ ینه روملره کچهرک خراب اولسی جهتیله  
استانبول فتحنده مجدداً انشا و احیا ایدلمشدر . دیگر روایتہ کوره جامع  
شریف مزبور قرق سکز تاریخ هجریسنده غلطه نك فنجی اثناده یاپیلوب  
طقسان سکزده تعمیر اولمشیدی .

§

﴿ عرفی ﴾ — دردانه و جودی شهرشهر شیرازده صور تبند صدف  
مهد اعزاز و آوازه فضل و هنری اقطار جهانہ و لوله انداز اولمش بر شاعر  
بلاغت مآثر شیرین ادا و بر ادیب ماهر معجزنوا ایکن سماعاً مغلوب عشقی  
اولدیغی اکبر شاه مخدومی شهزاده سلیمی مشاهده سوداسیله ( ۱۵۸۹ م و ۹۹۸ هـ )  
تاریخنده جانب هنده بالعزیمه شاه مشار الیهک پایتختی اولان لاهوره مواصلت  
و میدان شعر و دانشوریده خواجه حکیم ثنابی و فیضی هندی کبی بتون  
هندستانجه ملک الشعرا نامنی المش اولان ذوات مشار بالبنانی دوچار عجز  
و حیرت ایلدی . مع هذا اوزمان مرعی بر قاعده موجبنجه هند اکا برزاده  
یعنی پسرلری مقل تعبیر ایتدکاری عجم یا خود شعرا کروهندن برر کسه ایله  
معاشقه مجبوریتنه بولنوب حتی عاشقسنز قالان برچوجق پدر و مادری  
نظرلرندن دخی دو شمکدن ایدو کندن بوسایه ده عرفی هم معشوقی شهزاده سلیم  
و هم ده پدری شاه اکبر نزدنده نائل توجهات فوق العاده اوله رق شایان غبطه  
بر کون کچور مکده ایدی . فقط ( هیچ فلك عاشقه امانی ویرر ) مصراعی



مدلولیجه عاقبت گلشن عشق و محبتی پزمرده باد سموم قهر و محنت اولدی  
شویله که مومی الیه فیضی عرفینک هنده ورودی سبیلله بر طرفدن صیت  
شاعریسنی و دیگر طرفدن ده شاه و شهزاده یه قارشو حازا اولدیغی مقام و اعتبارینی  
غیب ایتدیکندن بر کون فرصتی بولوب بیچاره عرفی بی تسمیم ایلدی . شهزاده  
ایسه عاشقنک بویله بر حال حزن اشتماله ابتلاسنندن بشقه دنیاچه بیوک بر کوتولک  
تصور ایدمه دیکندن امان زمان و یرمیه رک همان جانی مومی الیه اعدام  
ایله اخذ انتقام ایلدی . عرفی مرحومک یتیمش بر عدد بیتدن عبارت  
اوله رق حالت نزعنده سویلدیکی قصیده رقت افزاندنر . (رقم ای غم  
زدر عمر شتابان رقم \* هان شتاب از طلبی هست زمن هان رقم \* مشتاب  
ای غم دنیاچه بکردم نرسی \* مکن از دور و داعم که شتابان رقم)  
مومی الیه فیضی هندی دخی افاضل شعرای بلاغتپیرادن اولوب یازمش  
اولدیغی بونجه آثار نادره دن ماعدا اون ایکی بیک بیتدن عبارت نقطه سز  
بر تفسیر دلپذیر تالیف ایلدیکی مرویات موثوقه دندر .

§

﴿ عرض ﴾ — بر مملکتک خط استوادن شمالاً و یا جنوباً اوز اقلغنه  
اطلاق اولنور . بر مملکتک عرضنی بولمق او مملکتدن کچن نصف النهار  
اوزرنده و مملکتک ایله خط استوا ایننده اولان اوز اقلغک یعنی دائرة پارچه سنک  
درجه سنی تعیین دیمک اولوب بودخی دائرة پارچه سی نصف النهار قوشاغی  
التنه وضع ایله حساب اولنمقدن عبارتدر بر ادم استانبولک عرضنی تعیین  
مراد ایلسه استانبول شهرینی کره اوزرنده نصف النهار قوشاغی التنه کتوروب  
اورادن خط استوا یه قدر صایار و استانبول ذاتاً نصف کره شمالیده بولندیغندن  
( ۴۱ ) درجه و ( ۴۲ ) دقیقه عرض شمالیده اولدیغنی کورر .

§

﴿ عرم ﴾ سیل عرم — یمنده حکومت ایدن ( سبباء بن یشحب )  
یا خود حیریلردن حاکمه یمن ( بلفیس ) و یا خود ( لقمان بن عادیا ) نک  
( مأرب ) شهری جوارنده کی طاغردن کلان صولرک مضرتنی دفع ایچون  
یابدیردیغی سدی ( ۳۲۵۳ خ ) تاریخنده هدم و مملکتی و اهالی و بساتین  
و مزروعاتی محو و تلف ایدن سیل مشهورک اسمیدر . اشبو سد قوقانی



و تحتانی نیجه اولوقلر و خرقلردن مرتب اولوق اوزره زفت ایله ملصوق  
 بیوک طاشلرله ایکی طاع اراسنه یاپیش ایدی انهدامی ینه حکمداران مومی  
 الهمدن (عمرو مزیقیا) زماننده وقوعبولدی و بو مناسبتله اولحوالیده  
 مسکون اولان اهل سباء اطرافه طاغلدی .

§

﴿ عروسة البحر ﴾ — اوتوز درت مترو طولنده اولان بالینه بالغنی  
 و سائر بالجه مخلوقات بحریه بی فراره مجبور ایدن بیوک بر بالغک اسمیدر .  
 بو بالق حیوانات ذو ثرایادن اولوب اکثر یا بحر منجمد جنوبی سمترلنده  
 بولنور و بالینه بالغنی کبی یالکز کز میوب دائماسوری ایله کزینور و اغزنده بیوک  
 دیشلری اولور بالق نفسی دنیلان بیاض ماده بی قفاسی درونندن و آق  
 عنبری بغر صاقلردن چیقار لر . صورت صیدی بالینه بالغنی صیدینه مشاهد  
 عنبر کله سنه دخی مراجعت بیور یله .

§

﴿ عروض ﴾ — شعر ایچون معتبر اولان اوزانک احوالندن بحث  
 ایدر بر علمدر و اساساً موضوعی الفاظ عربیه در بو علم احوال اوزاندن  
 بحث ایتدیکنه کوره فروع علم موسیقیدن و موضوعی الفاظ عربیه اولد .  
 یغنه کوره فروع علم شعردن صاییلور و اگر مذهب متأخرین اوزره تعریفده  
 ذکر اولنان اشعار اشعار عربیه اولوق اعتبار یله دخی مقید بولنور ایسه  
 علوم ادبیه فروعندن اولور زیرا مطلقاً علم ادبک موضوعی کلام عربدر .  
 علم عروضک غایتی کلامی ایقاعات یعنی تقطیعات معتبره اوزره ایراده  
 خطادن احتراذر . علم موسیقیده معتبر اولان مقاماتک خطا و صوابنی  
 بیلک ایچون موضوع اصوله عربلر ( ایقاع ) دیدکلری کبی عروضده معتبر  
 اولان بحورک صحت و خطاسنی بیلک ایچون موضوع تقطیعه دخی حسب  
 المشابهة ( ایقاع ) دیشلردر .

علم عروضک اول واضعی خلیل بن احمددر اشعار عربی بی تبعله اون  
 بش وزنه حصر و هر برینی برر بحر عدو بحور مزبوره ده اوتوز درت عروض  
 و التمش اوچ ضرب اعتبار ایدوب علل زخافاندن دخی یکر می اوچ علت  
 بسط و ارائه ایلدی .



بوفنی واضع مومی الیهذ نصره تهذیب ایدن (جوهری) اولوب (احفش) دخی متدارك نامنده بر بحر علاوه ایلشدر.

§

﴿عریش﴾ — اسکندریه ساحلنده وغزه ایله رأس القصرون ارسنده وغزه نك اون التي کیلومتر و غرب جنوبیسنده اوج بیک نفوسی حاوی برقلعه در جنوب طرفنده عریش چولی نام صحرای وسیع بولنور. بوچوله بعضاً (تیه) و ترابین دخی دیرلر یمن ولایتنده دخی واردر و ابو عریش بشقه در.

§

﴿عزب﴾ — مقدماترسانه اوجاغندن اولان بحریه تفنکجی عسکرینه ویریلان نامدر افراد مرقومه نك اولوقت عزب قیوسنده دخی بر قشله لری وار ایدی بناء علیه اوراسی حالا بونامله یاد اولنور.

§

﴿عزت منلا﴾ — کیچه جی زاره دیمکله مشهور برشاعر بلیغدر که عصرینک رئیس الادبسی ایدی صدور عظامدن صالح افندینک مخدومیدر. غلطه منلاسی ایکن وکلای دولندن حالت افندینک غمزیه کشانه نئی اولنمش وینه مظهر عفو اوله رق استانبول پایه سنه چیقمشیدی مؤخرأ یعنی (۱۸۲۹ م و ۱۲۴۵ هـ) تاریخنده روسیه محاربه سنک صلحله بر طرف ایدلمسی طرفنده بولندیغنه واول بابده بر لایحه دخی تقدیم ایتدیکنه بناء سیواسه نئی اولنوب تاریخ مزبور خلالنده اوراده وفات ایلشدر. بری (بهار افکار) دیکری (خزان اثار) نامیله ایکی دیوانی و (مختکشان) و (کاشن عشق) نامیله ایکی منظومه معجز بیانی واردر.

§

﴿عزیر﴾ علیه السلام — نبوتی مختلف فیه فضلاى بنی اسرائیلدندر بابله نئی اولنان معتبران قدس ایله برابر کیدوب (۵۱۲۹ خ) تاریخنده یعنی میلادک در تیوز التمش بش سنه مقدمنده ینه بقیه بنی اسرائیل ایله قدسه عودت ایلدی یهودیلر بابلده ایکن خط کلدانی به آلیشوب خط عبرانی بی فراموش و نسخ توراتی ضایع ایتدکارندن مشار الیه تورات شریفی حفظندن قرائتله



یهودیلره بیلدکاری خط کلدانی ایله ضبط و تحریر ایتدیردی . یهودیلر حضرت عزیزک بووجهله توراتی اونو تمایشنه کمال تعجب لرندن ( هذا ابن الله ) دیدیلر . مؤخرأ اشبو کلدانی تورات دخی ضایع اولمشدر . ولادت داود علیه السلامدن وفات عزیزه قدر کذران ایدن زمانک مقدراری بش یوز التمش درت سنه ایدوکی مرویدر . حضرت عزیزک او اخر ایامنده شامدن فرس اداره سی قالقوب یرینه اداره یونانیه قائم اولمشیدی .

§

﴿ عزیز محمود افندی ﴾ — مشایخ جلو تیه دندر ( هدایی )  
کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ عسقلان ﴾ — بر الشامده یافه نك جنوب غربیسنده الی کیلو مترو مسافده و ساحل بحرده برشهردر . بوراسی وقتیهله فیکدلولورک باشلیجه شهر لرندن ایکن یهودیلره کچوب ( هراقلیوس ) معرفتیه توسیع اولمش و معموریتجه ایکنجی درجه ده بولنان قصبه لر صره سنه کتورلمش ایدی . صکره لری یعنی ( ۱۱۷۶ م و ۵۷۲ ه ) ده سلطان صلاح الدین ایوبی و اهل صلیب محاربه لرنده ضبط و استرداد یوللو برطاقم کش مکش تقلباته او غرامغله بسبتون خرابه یوز طوتمش و شمعی بر ناحیه حکمنده بولمشدر .

§

﴿ عسیر ﴾ — یمنده یمن جبال سراسنک بعض محللر یله تهامه اراضیسنک بر مقدارندن متشکل و ( ارض طود ) و ( ارض چرش ) ناملریله ایکی قسمه منقسم اولان سنجاغک اسمی اولوب مرکزی ( محائل ) شهریدر قسم اعظمه ( غز ) دخی دنیلور و ایوم عسیر ( صبیا ) ( رجال اللمع ) ( قفده ) ( بنی شهر ) ( غامد ) نام بش قضایه تقسیم اولنور اراضیسی یمن قطعه سنک سائر محللری کبی بر کوزل قوه انباتیه بی حاوی و تهامه سننده اولان وادیلرک بعضیلری صوسزایسه ده ماعدا یرلرنده لطیف صورل جاریدر و ضمع محصولاتی زیاده در و اکثر ساحلرنده بیوک کوچک طوزله لر بولنور



ومواشیدن دوه قیون کچی اوکوز اینک بسیلنور . ( یمن ) کله سنه  
دخی مراجعت بیوریه .

عسیرده سواحله یقین محللر اهالیسی مستثنا اوله رق ماعدا جبال اهالیسی  
کاملأ سفک دمایه مجبور و خشین و جبار اولور لر . ختانلری خارج از دائرة  
انسانیت چوجقلرینک آلت تناسلرینک یوقاریدن اشاغی دریسنی یوزمکدن  
و بو صورته نیجه بیچاره کنجملرک شجره حیاتی کوکندن قطع ایتمکدن  
عبارتدر و اکثر اقوام عرب دأبی اولدیغی اوزره بونلرک دخی الان  
بیلرنده قان دعواسی جاریدر .

§

﴿ عشاق ﴾ — کوتاهییه ده بر قضا مرکزیدر بروسه یه اللی  
درت و نفس کوتاهییه یکر می ایکی ساعت مسافه ده بولنور منقسم اولدیغی  
درت ناحیه دن بشقه اوله رق اون اوج بیک ایکی یوز مقداری نفوسی واردر  
اراضیسی محصولدار و قالبیچه تجارتی مشهوردر .  
بوراده ارککلر اوج درت قاری آلمق و قاریلر بره قناعت ایدن ارککلری  
عیله مق عادت حکمنده ایمش سبی ایسه قادینلرک قالبیچه طوقومقده زیاده  
معین بولوب چوق ایش چیقاره بیلمسی امیدینه مبنی ایمش . طائفه  
نسانک همان عموم حکمنده اولان رقابت طبیعیه لرینه قارشو اشبو حال صحیح  
ایسه عشاقه عشق اولسون . زیرا ارککلری ایکی یوزدن کارلی بولنور لر .

بزه کوره

بر او ده دوزن اولسه دوزن اولمز او او ده  
ماننده توأم ایکیشر در ایکی شر

§

﴿ عشاق ﴾ — طریقت علیه عشاقیه واضعی او اوب اصل ملکتی  
بخارا و اسمی حسن در اناطولیده واقع عشاق نام محله بر مدت اقامت  
ایلدیکندن ناشی اورایه نسبت اولندی مرشدی سید احمد سمرقندی  
حضرتلریدر . مشار الیه براره لق در سعاده جلب وقاسم پاشاده انشا  
اولنان زاویه ده پوست ارشاده اجلاس اولنوب ( ۱۵۹۴ م و ۱۰۰۳ هـ )



تاریخنده قونیه ده وفات ایلدی ونعشی علی روایه کتوریله رلز اوویه مذ کوره  
خطیره سنه دفن اولندی .

قاسم پاشاده بر مسجدی واردر و فاتحه امیر بخاری تربه سی جوارنده مدفون  
می جان افندی اخص خلیفاسندندر . ( طریقت ) کلمه سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ عشره مبشره ﴾ — اصحاب کرام سعادت اتسامدن ابو بکر

عمر . عثمان . علی . طلحه . سعد . سعید . ابو عبیده . عبدالرحمن  
زبیر . رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتنه اطلاق اولنور بر عنوان  
جلیل الشاندر .

§

﴿ عصام الدین ﴾ — اسمی احمد کنیه سی ابوالخیر مسقط رأسی

طاشکپری وفاتی ( ۱۵۵۳ م و ۹۶۱ هـ ) تاریخیدر .

هر بر علمده باخصوص علم معانی و کلامده کمالی مسلم انام ایدی اوتوز قدر  
شروح و متون و حواشی معتبره سی واردر ( شقایق نعمانیه ) دخی جمله  
آثارندن اولوب بونی بدایت دولت عثمانیه دن او اخر سلطنت سلیمان خانی به  
قدر یازمش ومؤخرأ مجدی و عطا الله افندی ذیلاً اکمال ایلشدر . مومی الیه  
طاشکپریلی او اخر عمرنده علت عمایه مبتلا اولمغله طرف دولتدن مقدار کافی  
تقاعد معاشی تخصیص بیورلمشیدی . مدفن در سعادتده عاشق پاشا  
تکیه سی جوارنده در .

§

﴿ عضد الدوله ﴾ — ملوک آل بویه دندر . کرمار معدالتشهار

عالم و عامل و الحاصل مجمع فضائل بر ذات ستوده سمات ایدی .  
کرمان عمان همدان دیاربکر ری ایالاتنی و بتون عراقی آورده قبضه  
تسخیر و بغدادک محاربات متوالیه دن خراب اولان خیرات و مبراتنی  
کلیسالره وارنجیه قدر تعمیر ایلوب ( ۱۰۶۳ م و ۳۵۶ هـ ) تاریخنده دخی  
مدینه منوره نك اطرافنه غایت کوزل بر سور چکدیردی و امام علی  
حضر تلبینک قبر عالیبرینی کوفه ده اظهار شرفنه مظهر اوله رق اوزرینه  
متین ورصین بر مشهد عالی یاپدیردی .



مشارالیه ارباب علوم حقنده دخی فوق الغایه محب و مکرم اولمق جهتیه  
( ایضاح ) ( جه ) ( ملکی ) ( تجارب الامم ) ( منازل ) کبی نامنه بر چوق  
کتب متنوعه تألیف اولمشدر .

§

﴿ عضد الدین ﴾ ایچی — اسمی عبدالرحمن بن احمد بن عبدالغفاردر .  
اجله علمای شافعیه دن بری اولوب معقولانده امام و اصول و معانی  
و عربیت ده مقتدای انام ایدی . یدنجی عصر هجری او اخرنده ساحه زیب  
وجود و نیجه ممالک قاضیلکریله بکام و مسعود اولدی و تلامذه سندن پک چوق  
ذوات نشأت ایلدی که کندوسندن صکره هربری عصر لرینک مابه الافتخاری  
اولدیلر . شیخ شمس الدین کرمانی و سینف الدین ابهری و علامه تفتازانی  
و ضیاء قریمی او جمله دندر .

مشارالیه مؤخرأ بعض احواله مبنی کرمان امیر بی امانی طرفندن قلعه بند  
ایدملکه ۱۳۵۴ م و ۷۵۶ هـ ) تاریخیده محبوساً وفات ایلمشدر .  
متن ( مواقف ) و شرح ( مختصر ابن حاجب ) و ( فرائد غیاییه ) و رساله  
( وضعیه ) کزیده آثار لطافتشعارندندر .

§

﴿ عطاء ﴾ بن صیفی — بلغای عربدن مشهور بر ذات اولوب بر نظمه  
تهنیه ایله تعزیه بی جمع ایدن شعرانک اولیدر . ملوک امویه دن بر ذاتک  
فوتنده جانشینی اولان او غلنه ( زریت خلیفه الله ) خلیفه الملهک فوتیله مصاب  
اولدک و ( اعطیت خلافته الله ) و خلافته الله سکا اعطا اولمش اولدی یعنی  
خلیفه اولدک ( قضی فلان نجبه ) فلان یعنی پدرك مدتی بتوردی ( فغفر الله  
ذنبه ) حق تعالی صوچنی یارلغه سون ( وولیت الریاسة ) سن ریاستی  
تولیه ایتدک یعنی خلیفه اولدک ( وکنت احق بالسیاسة ) سیاست و تدبیر ملکه  
اهل اولدیغک حالده ( فاحتسب عندالله اعظم الرزیه ) . واشکرالله علی  
اعظم العطیه ) ارتق عندالله اعظم مصیبتی یعنی رعایایه تعسدی اولنوب  
اولمدیغنی کوزه دوب عدل ایت و اعظم عطیه اولان خلافت و ریاست  
اوزره حق تعالی یه قولاً و فعلاً و قلباً شکرایله دیو تهنیه و تعزیه ایدوب بعده



( صبراً امیر فقد فارقت زامقة فاشکر حباء الذی بالملک اصفا کا )  
 ( لارزء اعظم فی الاقوام قد علموا کما رزئت ولا عقبی کعقباسا کا )  
 ( اصبحت راعی اهل الارض کلهم فانتم ترعاهم والله یرعاکا )

ابیاتی نظم ایلمدی که مالی ای جالس سرمسند امارت اولان ذات سن سکا  
 زیاده محبت ایندن مفارقت ایلمدک بومفارقتیه صبر ایت وسنی ملک ایله  
 صفایاب ایدن باری تعالی یه شکر ایله جملهنک معلومی اولدیغی اوزره  
 قوم ایچنده سنک مصیبتک کبی عظیم مصیبت یوقدر وسنک عقبلیوب  
 وارث اولدیغک دولت کبی دولت دخی یوقدر زیرا اهل ارضک  
 جملهنه راعی ونکههبان اولدک اشته انلره اولان ظلم و عداوت آخرته  
 سندن مسئول اولدیغی جهتنه حقلرنده رأفت و شفقت کوسترملیسن که  
 حق تعالی دخی سکا عاجلاً و آجلاً احسان ایده دیمکدر .

§

﴿ عطا الله ﴾ افندی — ( حدائق الحقایق فی تکملة الشقایق ) نام  
 کتابک مؤلفیدر . ( عصام ) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ عطارد ﴾ — مرکز عالم اولان کره شمسه اک یقین برسیاره در که  
 شمسه ۴۰۰،۷۸۳،۱۴ فرسخ مسافه ده بولنور . کونشک اطرافنده  
 ۸۷ کون ۲۳ ساعت ۱۴ دقیقه ده ومحوری اوزرنده ۲۴ ساعت ۵ دقیقه  
 ۲۸ ثابیه ده دورینی تکمیل ایدر . قطری کره ارضک قطرندن ایکی ثلث  
 نقصاندر . یعنی کره ارضک قطری ۳۱۸۳ فرسخ اولدیغی حالده بونک  
 بونک قطری ۱۲۴۳ فرسخدر .

کونشدن عطارده واران ضیا ایله حرارت بزه واصل اولان ضیا وحرارتدن  
 یدی قات زیاده اولور . عطاردک کره مزدن کورلمسی شفق ویا قریک زیاده تابان  
 اولدیغی وقتلردن ماعدا نادراندندر . لایقیله رؤیتنه مانع اولان خصوصاتدن  
 اولکیسی هوای نسیمیزک براق — ایکنجیسی شفقک اقصر — اوچنجیسی  
 سیاره نک نقطه اوجه اقرب — دردنجیسی دائرة الشمسک جهت شمالیه سنده  
 طالع اولقلغی در . بوکوکب اک منور زماننده بزه بالعکس پک طونق



کورینور چونکه تمامیه پارلاقلی قرك بدری مثلو مدور اولدیغی زمانه منحصردر . حالبوکه عطارد او وضعیتدی الدیغی زمانده بزدن پك بعید بر مسافده بولندیغی جهتله او قدر پارلاق کورنمز . کذا بزه الك قریب زمانلرده دخی مظلم قسمی کره ارضه متوجه بولندیغندن قطعاً مشاهده ایدیه مز

قوتلی تلسقوپلرله اجرا ایدیلان رصداتده عطاردك سطحینده طاغیر بولندیغنه احتمال ویریه جك بر طاقم نکه لر کشف اولنمش ایسه ده اهل هیئتدن بعضیلری سطح کو کیده بر کونه لکه بولندیغنی ادعا ایتکده درلر .

§

﴿ عطری ﴾ — فن موسیقی مهرة اربابندن بری اولوب اسمی مصطفی و مولدی استانبولدر . سلطان محمود ثالث زمانده آوازه شهرتی پك شیوع بولمش و حضورده نغمه پرداز اولدیغی دملر محظوظیت شاهانه بی استلزام ایلدیکنندن اسیرجیلر کتخدالغیله نواساز مقام اعتبار اولمشیدی . قبری ادرنه قیوسی خارچنده مصطفی پاشا تکیه سی جوارنده در . ( عطریات ) ایچون رواج کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ عقائد الشیبانیه ﴾ — امام ابی عبدالله محمد شیبانینک رونق افزای سطور بلاغت اولان قصیده الفیه سیدر . بونی ( ۱۵۲۹ م و ۹۳۶ ه ) و ( ۱۴۷۱ م و ۸۷۶ ه ) تاریخلرنده وفات ایدن شیخ علوان علی بن عطیه الحموی و نجم بن وقاضی عجلون ایروایرو شرح ایدرک ( بدیع المعانی فی شرح عقیده الشیبانی ) تسمیه ایلدیلر .

( عقائد شیخ الاکبر ) — محیی الدین عربی حضرتلرینک اثریدر . ( عقائد طحاوی ) — ( ۹۳۲ م و ۳۲۱ ه ) تاریخنده وفات ایدن امام احمد بن جعفرک اثریدر . ( ۱۵۲۵ م و ۹۵۲ ه ) ده وفات ایدن نجم الدین بکبرسک ( نور اللامع وبرهان الساطع ) و ( ۱۳۶۸ م و ۷۷۰ ه ) ده متوفی محمود بن احمد بن مسعود قونونینک ( القلائد فی شرح العقائد ) و ( ۱۶۱۶ م و ۱۰۲۵ ه ) ده وفات ایدن حسن بضوی اقحصارینک ( نور الیقین فی اصول الدین ادلو کتابلری اثر مذکورک چله شروحاتنددر .



( عقائد عضديه ) — ( ۱۳۵۰ م و ۷۵۶ هـ ) ده وفات ایدن قاضی  
عبد الرحمن بن احمد ایچینک غایت مفید و مختصر بر اثر معتبریدر . ( ۱۵۰۲ م  
و ۹۰۸ هـ ) ده وفات ایدن جلال الدین محمد بن اسعد صدیق دوانی شرح  
و ( ۱۶۲۰ م و ۱۰۳۰ هـ ) ده متوفی یوسف بن محمد خان قره باغی محمد شاهى  
تحشیه ایلدیلر علی بن محمد سید شریف جرجانینک دخی بر شرحی واردر .  
( عقائد النسفی ) — ( ۱۱۴۲ م و ۵۳۷ هـ ) ده متوفی شیخ نجم الدین  
ابو حفص عمر بن محمدک اثریدر .

§

﴿ عقائد ملال ﴾ — اعتقاد کله سنه نظر بیوريله .

§

﴿ عقبه ﴾ — شام والیسی حضرت معاویه طرفندن افریقا  
سر عسکری ایدی ( ۶۶۹ م و ۴۹ هـ ) تاریخنده جزایر وفاس طرفلرینی فتح  
ایله اطلس طاغلرینک نواحی جنوبیه سنه قدر ایلرولمش و کمال غیرت و حیثیتندن  
ناشی آتی دکزه سوروب ( یار بی عزم و حر کتمه شو دریا مانع اولماییدی  
اسم جلالکی دها ایلرویه کوتورر ایدم ) دیمشدر .

§

﴿ عقرب ﴾ — سرین و نمناک یرلرده منزوی و بعض هوام و نواة  
صغیره ایله متغدی قورقنچ بر حیواندر صید ایده جکی بوجکی ارقه سندن  
یتیشه مدیکی حالدیه التي مفاصلدن عبارت اولان قویروغیله اوره رق صیدایلر  
و طوقونلدیغی حالدیه انسانی اورمز ایسه ده غایت قورقاق اولدیغندن طوقونلدیغی  
انده در عقب اورر و قویروغنک التنده اولان زهر کیسه سندن بر مقدار زهر  
براغور عقربک اور مسیاه تلف اولمش انسان یوغیسه ده ککوچک بوجکار  
وبونلره مماثل سائر هوام تلف اولورلر . عقربک اون عدد کوزی اولوب قوه  
سامعه و شامه سی یوقدر هندستانده و افریقانک بعض محللارنده اونیدی عشر  
ذراع طولنده عقربلر بولندیغنی خبر ویره یورلر .

§

﴿ عقیبه ﴾ یاخود ( ربینی ) — یهود علماسندندر قدس شریفده  
یکرمی درت بیک طلبیه درس ویرمش ایمش . قدس اهالیسنک حامیلری



اولان رومالیره قارشو چیقاردقلری اختلالده مومی الیه محرك ظن اولندیغنه  
بناءً (بیشار) شهرینه فرار ایتشیدی روما عسکری قدسی تخریب وبرچوق  
معتبرانی قتل وتغریبدن صکره ذکر اولنان بیشار شهرینه کیدرک حاکمی اخذ  
وگرفت ایتدکلی صرهده معلم مومی الیهی دخی یقالیوب دیری دیری چنکاله  
آتدیلر . مدت عمری یوز یکر می سنه واعدامی (۱۳۶ م) تاریخیدر .  
خلفته دائر بر کتابی واردر . بوکایهودیلر ابوالمفسرین دیرلر .

§

﴿ عقیق ﴾ — یدنجی درجه صلابتده ذیقیت برطاشدر بو طاش  
عادی چتمق طاشی کبی باشلی طبقه و طمرلردن تشکل ایتش معدنی  
برشی اولیوب شفاف وغیر شفاف اولهرق مخلوط و اوافق اوافق سیل  
بوللرنده بولنور وبعضاً دخی باران ارضک یوزده اولان طپراقترینی تحویل  
وتطهیر ایتدیکی زمان ظهور ایدر ویمن ولایتنده صنعا شهری پیشگاهنده  
اولان جبل (نقم) اتک و صرتلرنده و (آنس) قضاسنده واقع (ملص)  
وادیسنده بولنور . عقیقک برقاچ رنکلیسی اولوب یمنده بعضاً یا قوت رنکنه  
مشابه رنکلیسی بیله ظهور ایتکدهدر .  
بو طاشلری ممتزج اولدیغی دیگر عادی طاشلردن آیروب تطهیر وجلا ایتک  
یمنده برصنعت اولوب بو یوزدن خیلی آدم کچنمکده و تجاری حجازه کوتوروب  
تمتع ایتکدهدر .

§

﴿ عکا ﴾ — قدس شریفک یوز یکر می کیلومتر و غرب شمالیسنده  
وساحل بحرده یکر می بیک نفوسی حاوی بر معروف شهردر وقتیه قلعهسی  
کبی لیمانی دخی مشهور ایدیسده صکره دن طولش اولدیغندن سفینهلر  
الیوم حیفا اوکنده وخیلی آچیقده طوررلر .  
عکا صلیبیون محاربه لرنده پک چوق هجومه مقاومت ایتش و (۱۰۱۴ م  
و ۴۰۵ هـ) ده اجنبیلر انه کچوب ینه استرداد اولمشدر متغلبه مصریه دن  
طاهر عمر و (جزار) نام ذوات بر مدت معینه ونیم استقلال ایله بوراده  
اداره حکومت ایلدیلر و (۱۷۹۸ م و ۱۲۱۳ هـ) ده فرانسه جنرالی  
بوناپارت التمش درت کون محاصره ایدرک بیهوده برچوق تلفات ویردکن



صکره ضبط ایلدیسده درون شهرده طورمدی و (۱۸۴۰م ۱۲۵۶هـ) ده دولت علیه یه مخالفتده بولنان مصر والیسی محمد علی پاشا یدندن قورتارلمق اوزره انکلیرلز طرفندن طوپه طوتیلوب بر جهتی منهدم اولدیغی حالده اخذ و تعمیر ایلدی . عکا حوالیسنده پک چوق اورمان واردر . بوراسی مقدمری (عاکیر) (ژان داقر) (عاککو) (پتولیا) کی مختلف نامرله یاد اولنور ایدی .

§

﴿علاءالدین﴾ عطار — خواجه بهاءالدین نقشبندی حضر ترینک کبار اصحابنددر اسمی محمد بن محمد البخاری ووفاتی (۱۳۹۹م و ۸۰۲هـ) تاریخیدر . خواجه مشار الیه حال حیاتنده اکثریا مریدلرینک تعلیم و تربیه سنی بوکا حواله ایدر ایدی . کلین اولیادان مشهور نظام الدین خاموش و علامه سید شریف جرجانی حضر اتی دخی بو ذاتک حجره تربیه سنده پرورشیب ارشاد اولمشردر . مخدوم عالیبری ایچون (خواجه حسن) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿علاءالدین﴾ طوسی — (زخر) نام کتابک مؤلفیدر مندرجاتی بین الحکما محاکماتی متضمن اولمق اوزره مومی الیه بونی سلطان مراد ثانی طرفندن کوستریلان آرزو ورعایته مینی تألیف ایلشیدی صکره بعض مرتبه وقوعبولان انفعاله مینی خطه عثمانیه بی ترک ایدرک ایران طرفنه چکمشدر ووفاتی (۱۴۵۵م و ۸۶۰هـ) تاریخنده سمرقندهدر .

§

﴿علاءالدین﴾ پاشا — سلطان عثمان اولک مخدومی و سلطان اورخان غزینک برادری اولوب دولت علیه ده برنجی دفعه اوله رق مسند صدارته چکمشدر . مدت صدارتی طقوز سنه دن عبارت اولوب مؤخرأ بالاستعفا بیغا امارتنه کیده رک (۱۳۲۶م و ۷۲۷هـ) تاریخنده اورادن عالم آخرته انتقال ایلدی .

ضرب سکه تعیین البسه ترتیب عسکر و تنظیم قوانین تأسیسات خیریه سندندر

§



﴿ علاء الدوله ﴾ — اکملین صلحان بر ذات ایدی اسمی احمد بن محمد کنیه سی ابوالمکارم لقبی رکن الدین در عن اصل سمناک بکارندن ثروت و غنا صاحبی بر کیمسه اولدیغی حالده مالک اولدیغی بش یوز بینک دینارلق املا کنی درو یشانه وقف ایله اختیار کنج فراغ ایلدی وفاتی بغدادده (۱۳۱۳ م و ۷۱۳ هـ) تاریخنده در.

§

﴿ علائیه ﴾ — تکه سنجاغنده بر قضا مرکزیدر لیمانی امنیتسز و تجارتی آز اولدیغندن معموریت اثری کوریله مز بناء علیه مقداری انجق اوج بیکه واره بیلان اهلایسنک اکثریسی برای تعیش نیابت و تجارتله طشره لرده کز مکه محتاج اولور لر قلعه سی مشهور در اوج طبقه اوزرینه مبنی اولوب قصبه اشبو قلعه نك اشاغیکی طبقه قپوسیله ایکنجی قپو مابیننده بولنور قلعه نك دائرة خارجه سی ایسه انجق بر ساعتده طولاشیله بیلور مساجد دن بشقه اوتوز بر جامعی وارد در مقدا بر کوچک بکلک و قلیج ارسلان بک نامنده برینک اداره سنده ایدی (۱۴۷۱ م و ۸۷۶ هـ) تاریخنده سلطان محمد ثانی حضرتلری کدک احمد پاشا واسطه سیله ضبط ایلدی.

§

﴿ علامات ﴾ — حسابلرده استعمال اولنان و بعض عبارات اره سنه یازیلان علامت لر شونلر در (اشارات) دیمک دهها مناسب ایدیه ده الف حرفنک ترتیبی اثناده اونودلمش اولدیغندن ضروری بوراده یازلمشدر.

علامات	اسامی	تعریفات
+	زائد	جمع اولنه جق ایکی کمیت بیننه وضع اولنور.
—	ناقص	بربرندن طرح اولنه جق ایکی کمیت بیننه وضع اولنور.
x	ضرب	بربرینه ضرب اولنه جق ایکی کمیت بیننه وضع اولنور.
÷	تقسیم	تقسیم اولنه جق ایکی کمیت بیننه وضع اولنور.
√	جذریه	جذری النه جق اعداد و کمیات اوزرینه وضع اولنور.
=	مساوی	طرفین معادله نك مساواتنی اشعار ایدر.
∞	نامتناهی	خارج قسمتک غیر محدود اولدیغنی اشعار ایدر.



ویرکل ، یاخود ( مفرزه ) بر عدد اعشارینک صحیحی کسرندن تفریق و تعداد ده عدد مراتبی تمیز ایچون قوللانیلور .

؛ پوان ویرکل عبارت ااره سنده قوللانیلور .

? استفهام عبارت ااره سنده قوللانیلور .

! تعجب عبارت ااره سنده قوللانیلور .

( ) معترضه عبارت ااره سنده بر جهه معترضه نك طرفینده وضع اولنور . و حسابده دخی خارجدن بر امثالک ضرب اولنه جغنه دلالت ایدر .

،، كذلك عبارت ااره سنده قوللانیلور .

π پی مدلولی اشبو ( ۳،۱۴۱۶ ) بقدر و بو دخی بردائره نك

سطحنی اولچمک ایچون موضوع بر نسبت ثابته در .

• نقطه سوزک قطع اولندیغنی اشعار ایدر .

: نسبت الی معناسنه اوله رق کیاتک یکدیگره نسبتنده بینلرینه

قونیلور ایضاح معنا و انتهای کلامه دخی اشارتدر .

: زیرا بر دعوانک اثباتی مطلوب اولدیغنده وضع اولنور .

:: کنسبت بر نسبتده حد اول ایله حدثانی بیننده کی نسبتک حدثالث

ایله رابع بیننده اولان نسبتنه مساویدر دیمک

- موصله ایکی کلمه یی بر برینه وصل ایچون قوللانیلور .

>< اعظم اصغر ایکی عددک ااره سنده بولندیغنی حالده آچیق طرفده کی

عددک قیالی طرفده کی عدددن اعظم اولدیغنی بیلدیرر

Δ ذلتا حکمت طبیعیه ده صویک ( ۲:۱ ) انبساط جسمانیسنه

علامتدر .

§

﴿ علامت نما ﴾ — قبل الوقوع فورتنه و سیجاق و صغوق و لطافت

هوایی کوسترر بر ترکیب غریبدر . طولی اون بش و قطری بر پوسدن از

نقصان اسطوانی الشكل بر شیشه نك دروننه زبرده محرر اجزانک حلیله

یاپیلان صو اغزندن بر از اشاغی اوله رق طولدیریلوب کوزجه طیالندقدن



صکره ایچنه هوا کیرمامک ایچون اوزری مهر مومیله تحکیم وداثما صیای  
شمسدن و صار صلیقدن صیانت و شماله قارشو بر محله تعلیق اولنور .  
بو ترکیب بوندن بر عصر مقدم ایجاد اولنش ایسه ده موجودی معلوم دکدر .  
( تعرفه سی )

شیشه نك یوقاروسنه طوغری توی کبی شیر چیقار ایسه صغوق اوله جق  
واشبو تویلرک او جلری اشاغی طوغری قوسلنور ایسه صغوق امتداد  
ایده جک و او جلری غایت کسکین و سیوری اولور ایسه هوا کوزلاشه جک  
و او جلری قیریلور ایسه فنالشه جق .

شیشه نك دروننده اولان صو براقلشور ایسه روزکار و سیجاق و دیننده  
براز قرستال کورینور ایسه لطافت و قوراق اوله جق و صو براق ایکن  
یوقاری طوغری اوفق اوفق یلدیز و پول کبی شیر چیقار ایسه روزکار  
کسب شدت ایده جک و بویلدیز و پولر بر طرفه طو پلنوب بلوط کبی  
کورینور ایسه یغمور یاغده جقدر .

( ترکیب علایم نما )

	درهم
مقطر اسپیرتو	۲
کافور	۲
ماء مطر	۲
قلوری درات دامونیاک ( نشادر )	۱
نیترات دو پوتاسیوم ( کهرچله توزی )	۱

§

﴿ علیکساندری ﴾ همیشه لوویج — روسیه ایمپراطور لرندندر  
پدری ( میشل ) کیرینه ( ۱۶۴۵ م و ۱۰۵۵ هـ ) تاریخنده جلوس ایدوب  
مدت حکومتی داخلی و خارجی اختلالات ایله کچوردی و بالا آخره قزاقلری  
فرمانبر و لهلولره قارشو مظفر اولدیسده اسوج محار به سنده پک ضررلی  
چیقدی . وفاتی ( ۱۶۷۶ م و ۱۰۸۷ هـ ) تاریخنده در .

۴

§



﴿ عالمکسی پترویح ﴾ — روسیه چاری دلی پتروئک اوغلیدر  
 ( ۱۶۹۰ م و ۱۱۰۲ هـ ) تاریخنده مسقواده تولد ایشدر پدینک افکار  
 مدینه سنه مخالف حرکته بولندیغندن سرای ایمپراطوریدن طرد و مؤخرأ  
 دخی پدیری علیهنده تبین ایدن سوء قصدینه مبنی اعداننه حکم اولندیغی  
 حالده ینه عفوایدیلوب فقط پرده کین و عداوتله قیامش اولان چشم انتباهنده  
 بویله وقوعات تهدیدکارانه ایله آچملق قابلیتی کوریله مدیکندن عاقبت حبسخانه  
 بوجاقلرنده افنای لذاند حیات ایشدر .

§

﴿ عالم ﴾ — لغتده مطلقاً برشیئی بیلک دیمک اولوب اصطلاحده  
 جمع و تدوین و برقاعده تحتنه وضع ایله خاصه تدریس و تحصیل اولنان  
 معلومانه دینلور . تواریح و آثار قدیمه یه نظراً علم ابتدا کردستان طرفنده  
 بولنان سریانیلر و جزیره و بصره طرفلرنده متمکن کلدانیلردن ظهور ایدوب  
 اورالردن قدمای مصریونه انتقال ایتدی و یونانیلر بونلردن تعلم و توسیع ایدوب  
 میلاددن بشیوز بوقدر سنه مقدم رومالوره کجدی و برارهلوق اوروپاده ملل  
 وحشیه نك استیلاسی مناسبتیه منسی حکمنه کیروب ظهور اسلامده علی  
 التدریج غبطه بخش اعصار سالقه دینه جک برحیثیتده کسب وسعت ایلدی  
 اوروپالیلر خیلی زمان صکره اهمیت ویره رک تحصیله باشلامشدر . علم  
 ایکی نوع اولوب برنجیسی علوم نقلیه درکه تحصیلی نقله منوط اولدیغندن  
 بونده عقلاک حکم و تصرفه مجالی بوقدر فقط مسائل فرعیه اصوله ملحق  
 و بعض مسائل جزئیده ایدیلان قیاس نقلدن متفرع اولسیله نقله ارجاع  
 ایدیه بیلور و علوم نقلیه دن اولان احکام اصلیه و اعتقادییه علم توحید  
 والصفات و احکام فرعیه و عملیه یه علم فقه دخی دینلور . ایکنجیسی علوم  
 عقلیه درکه انسان بونک موضوعات و براهین و ادله سنی و صور تعلیمه سنی  
 و خطا و صوابنی کندو فکرله بولوب چیقاره بیلور . علوم عقلیه  
 شمدی یه قدر برقاچ درلو تقسیم اولندیغی حالده اک صکره یدی صنفه  
 ایربله رق ( لسان و ادبیات ) برنجی ( علوم ریاضیه ) ایکنجی ( علوم طبیعیه  
 و طبیه ) اوچنجی ( علوم تاریخیه و جغرافییه ) دردنجی ( فلسفییه و ادیان )  
 بشنجی ( سیاسییه ) التنجی ( علوم نفیسه ) پدنجی صنف اعتبار ایدلمش



و بونلردن هربری دخی متعدد نوعله تقسیم اولمشدر - انواع مذکورهنك سكسان  
سكزه بالغ اولان باشلیجه لری حروف هجا ترتیبی اوزره مختصراً بیان اولندی .

( ۱ ) علم آثار قدیمه - بر قاچ قسمه منقسمدر بر قسمی مسكوكات  
عتیقه نك جنس و تاریخ و اشكالندن و دیگر قسمی آثار عتیقه اوزرنده محكوك  
و مرتسم یازولری او قویوب زمان و مزایاسنی ا کلامق ایچون موضوع اصول  
وقاعددن بحث ایدر شمدی یه قدر زهرلردن نه کبی شیلر چیقارلدیغنی ودها  
زهرلده مأمول اولدیغنی تحقیق تاریخه عائد اولدیغندن بو مناسبتله انك دخی  
برشعیه سی عداولنه بیلور . بونلره دائر آوروپاده خیلی کتابلر یازلمش و بولنان  
مسكوكات و لوحه و استاتورل موزه خانه لرده وار بابی نزدنده حفظ ایدیلر  
الیوم تحری یه دوام اولمقده بولمشدر .

( ۲ ) علم اخلاق - حکمت عملیه دن بر قسمدر بوندن مراد نفسی  
فضائل ایله تحلیه و رزائلدن تخلیه در فضائلدن مراد ( نظریه ) ( غضبیه )  
( شهویه ) دنیلان اوچ قوت اولوب فقط بونلردن هربری ایکی خصلت  
رزیه بیننده متوسط بولندقلرندن تفریق و تمیز لازمدر .  
قوه نظریه نك افراطی رزیه جرزه تفریطی رزیه بلادت و متوسطی  
حکمت و قوه غضبیه نك افراطی رزیه تهور و تفریطی رزیه جبانیت  
و متوسطی شجاعت و قوه شهویه نك افراطی رزیه فجور و تفریطی رزیه  
خود و متوسطی عفت و محض عدالت اولور .

اشبو قوای ثلثه نك اجتماع ایتدیکی برذاتده خصائل ممدوحه دن اولان  
عدالت طبیعی الحصولدر . اشبو تقسیمات و قوای متوسطه مذکورهنك

انواعی کوزله ا کلاشلق ایچون زیرده محرر جدول تنظیم اولندی .

علم اخلاقده امام غزالی ( اخلاق الابرار و النجاة من الاشرار ) و حضر  
منشی ( اخلاق الاتقیاء ) و جلال الدین دوانی ( لوامع الاشرار ) و ابن سینا  
( تهذیب الاخلاق ) و حسین اصفهانی ( اخلاق راغب ) و ابن حنائی  
اخلاق ( اخلاق علائی ) و عمرالرازی ( اخلاق فخرالدین ) و نصیر طوسی  
( اخلاق ناصری ) نام کتابلری تألیف ایلشدر .



( قواى ثلثه نك افراط و تفریط و عدالتى )			
قواى ثلثه	تفریط رزىلت	ممدوح عدالت	افراط رزىلت
قوه نظريه	بلادت	حكمت	جر بزه
قوه غضبیه	جبانیت	شجاعت	تهور
قوه شهویه	خود	عفت	بجور
		عدالت	
( حكمت و شجاعت و عفت و عدالتك انواعى )			
عدالتك انواعى	عفتك انواعى	شجاعتك انواعى	حكمتك انواعى
صداقت	حیا	كبر نفس	ذكا
الفت	رفق	نجدت	سرعت فهم
وفا	حسن هدى	علو همت	صفای ذهن
شفقت	مساھلت	ثبات	سهولت تعلم
صله رحم	دعت	حلم	حسن تعقل
مكافات	صبر	سكون	تحفظ
حسن شركت	قناعت	شھامت	تذكر
حسن قضا	وقار	تحمل	
تودد	ورع	تواضع	
تسليم	انتظام	حیت	
توكل	حریت	رقت	
عبادت	سختا		

( ۳ ) علم اخفا — انسان نفسنى چشم حاضریندن پنهان ایتك طریقنى بیلدیرر بر علمدرکه عاملی خلقی کماکان کوردیکی حالده خلق انی بروجهله کوره مز ایش بعضیلری بونک فروع علم سحرردن اولدیغنه ذاهب اولدیلر .

بو علمك صحت و حصولنه قائل اولنلره کوره انواع مختلفه سی واردر بر طاقی بعض نباتات و حبوباتك صور مخصوصه ده انبات و ترکیبیه و بر طاقی



عزایم و طلسمات قرائت و ترتیبیله و برطاقی دخی سیمیادن بعض نوامس  
تعینیه و تدخینیه اعمالیه اجرا اولنور ایمش .  
مثلا برکسه حیه قفاسنک ایچنه ایکی عدد پموق تخمی قویوب دفن و حیه نك  
ایکی کوزی دلکرندن انبات ایدرک محصولنی اخذ و نواتنی برر برر تحت  
اللسان آینه ده تجربه و صحیحنی تفریق و حفظ ایتسه مطلوب حاصل اولور  
ایمش . هیهات تضرب حدید بارد .

( ۴ ) علم استنزال — استنزال کلمه سنه نظر بیوریه .

( ۵ ) علم اکتاف — ترجمه قانون ابن سیناده کوسترلدیکنه کوره  
بو بر فن مخصوص اولوب بونده ماهر اولان کیمسه لر زیزده محرر شروطه  
رعایتله مستقبله عائد برطاق مواد مجهوله یی کشف و استخراج ایلرلر شروط  
مذکورهدن برنجیسی مسؤل له و مسؤل عنہک حین ذبحده نیت ایدلمسی  
ایکنجیسی و اوچنجیسی ذبحه قرک منور برزمانده کسیلوب غنمی ذبح ایدن  
کسه نك دخی طاهر و عقیف و البسه سی پاک و نظیف بولنسی دردنجی  
و بشنجیسی ذبحک برباغچه و ماء جاری جوارنده اجرا و غنمک شی و بریان  
قلنسی التنجی ویدنجیسی کتف ایمنینک اخذیه لحدن نظیف یعنی اوزرنده  
لحم و شحمندن اثر قالمیه جق درجه تطهیرنده مبالغه کوسترلمسی سکر  
و طقوزنجیسی کتف اول حیوان تمام شی اولوب تزیم و تهری ایتکله  
مفاصلی ایرلدقدنصرکه النهرق بچاق کبی تیموره متعلق الاته طوقندیرلماسی  
اونجیسی کتفک حین اخذنده سطحی آخذک مواجهه سنه وزائد اولیوب  
مستوی بولنان سطحی شمس جانبده کلسندن عبارتدر بونلر بعدالاجرا  
امارات و علامات اخذیچون کتفک رقوم و اشکال و دوائر و نقاطنه جد  
واهتمام ایله حصر نظر امعان اولنور ایسه بعض مواد غیبیه استنباط اولنور .  
بوفنده کسب مهارت و ممارست قوه باصره و حافظه نك حدت و شدتی  
ایله حاصلدر . علم اکتافی بعضیلری حضرت علی رضی الله عنہ اسناد  
ایده یورلر .



( ۶ ) علم آلهی - علم حکمتک قسم ناشیدر وجودنده مادهیه  
محتاج اولان موجوداتک احوال و کیفیاتندن بحث ایدر .

( ۷ ) علم انساب - انساب ناسی و بو علمه متعلق قواعد کلیه  
و جزئییه بی تعریف ایدر بوندن مقصد انساب اشخاصده خطادن اخترازدردر .  
بو علمک جلالت قدر و منفعتی ( و جعلنا کم شعوباً و قبائل لتعارفوا . الی آخره )  
آیت کریمه سی ایله دخی مستغنی دلیل و اشارتدر . قوم عرب ضبط نسبه  
بر زمانه قدر نهایت درجه اعتنا و دقت ایدر لر ایدی لکن مؤخرأ اسلامک  
تعم و انتشاریله نسبلرینک ترک و عجملرله اختلاطی قاعده مذکورهیه رعایتیه  
مانع اولدی .

علم انسابده ابتدا کتاب تألیف ایدن امام النساین هشام بن محمد بن سائب  
الکلبی درکه ( ۸۱۹ م و ۲۰۶ ه ) تاریخنده وفات ایلدی .  
( انساب الاشراف ) ( انساب الرشاطی ) ( انساب الشعرا ) ( انساب السمعانی )  
( انساب المحدثین ) دخی علم انساب مؤلفاتندر .

( ۸ ) علم انشاء - بلاغت و فصاحت و آداب معتبره و عبارات  
مستحسنهیه رعایت حیثیتیله الفاظ منثورهدن باحث بر علمدر مبادیسی  
تتبع خطب و رسائلدن و خصوصاً حکمت عملیه و علوم عربیه و سیر کمل  
اولیا و حکایات امم و علما و وصایای عقلا و سائرهدن عبارتدر .  
علم انشاده تألیف اولنان کتب معتبره خارج دائره تعداد اولوب انجق  
الک مشهورلری جمال الدین و طواطک ( ابکار الافکار ) و محی الدین عربینک  
( انشاء الدوائر ) و شیخ سیوطینک ( انشاب الکتب فی انساب الکتب )  
و محمد ابن محمد عثمانینک ( انشاد الشرید من ضوال القصید ) نام اثرلری  
و غیرلریدر .

( ۹ ) علم بدیع - مقتضای حاله مطابقت و وضوح دلالتیه رعایتدن  
صکره کلامی حسن عرضی ایله تحسینک و جوهرنه دائر اولوق اوزره تراکیب  
عربیه دن باحث بر علمدر موضوعی دخی عربی ایسهده تحسین و تزین



عرضین جهتندن دائره فصاحت و بلاغت اكمال اواندقدن صکره سنه علم معانی و بیان تکفل ایدر . غرضی — کلامی محسنات عرضیه ایله تخلیه ملکه سی اولوب غایتی دخی — کلامک تخلیه مذکورهدن خلوی جهتندن احترازدر . منفعتی — کلامده سامعه تحصیل کمال حظ و نشاط و تکمیل اسباب شوق و انبساط اولدیغی کبی بونک انظار ارباب عقولده زیاده مقرون حیر قبول اولسیدر . مبادیسی — تتبع خطب قدیمه و رسائیل و صنایع بدیعیه ایله متحلی اولان اشعاری مطالعه ایله اتخاذ و سائلدر . اگرچه اصل لازم اولان حسن ذاتی و آنی تحصیله دخی بیان و معانی کافی ایسه ده علمای سالفه حسن عرضی یه دخی کمال اعتنا و همت ایشلردر از جمله مطرزینک ( زهرالربیع ) و تیفاشینک ( کتاب البدیع ) و ابن ابی الاصبغ ( تحریر التحبیر ) و ابن حجه نک ( شرح البدیعیات ) نام کتابلری بالخاصه بوفنده یازلمش آثار مقبوله دن اولوب بلاغته مخصوص علوم ثلاثه بی جامع اولمق اوزره دخی ابن مالک ( روض الازهان ) و ( مصباح ) ی و علامه یوسف سکاکی بونرله برابر اون ایکی فنی شامل ( مفتاح العلوم ) ی تألیف ایلدیلر .

(۱۰) علم بنکامات — تعیین زمانه مخصوص الاتک کیفیت ایجاد و استعمالنی بیلدیرر برفندر بونکله اوقات عبادات و کواکب و اجزاء فلک البروجدن طوالعک کیفیت خروجی بیلنور و ( ارشمیدس ) ک و سائر لرینک بوبابده خبلی کتابلری بولنور ایدیسده شمعی بوفن علم هیئت اقسامندن معدوددر .

(۱۱) علم بیان — معنای واحدی دلالت و اضحه ایله صور مختلفه ده ایراد ایتک طریقنی مبین بر علمدر . موضوعی — معنایه و ضوح دلالتی حیثیتیه لفظ عربیدن . غرضی — مدلولاتدن اوضحی اختیار اولنمق و مفرداتنده ینه فصاحت بولنمق اوزره دلالت عقیده ایله افاده و مدلولاتنی فهمه ملکه تحصیل ایتکدن . غایتی — معنای مرادی دلالت و اضحه ایله تعیینده خطادن احترازدر . مبادیسی دخی — بعض مسائل عقلیه دن عبارتدر . علم بیانده علماء اختیار و ضوح دلالتی اختیار ایتدیلر زیرا انلرک بحثی دلالت عقلیه یه مقصور اولدی . دلالت عقلیه دن مراد همان وضعیه



اولماقدر كرك تضمنيه وكرك التزاميه اولسون چونكه هرايكيسي دخی دلالات عقليه قیلندن اولوب عقليه ايسه خفی ودلالتده خفا ايسه مردود عامه بلغادر . محصل كلام علم بیانده معتبر اولان — معانی معتبره نك اول معابیه دلالت ایدن الفاظده وضوح شرطيله دقتيدر ( استعارات و کنایات کبی . ابن اثیر الجزرینک (جامع الکبیر) و امام فخر رازینک (نهاية الامجاز) نام کتابلری مستقلاً بوفنده تألیف قلنان آثار معتبره دندر

(۱۲) علم بیطره — اصناف حیواناتدن (خیل) نوعنک امراضنی تعیین واز لهیه و حفظ صحتلرینه مخصوص برفن جلیلدر بوفن خیله نسبت انسانه منسوب علم طب منزله سنده در . علیه الصلاة والسلام افندمز حفظ خیل حقنده کی ثوابه تحریص وادیسنده ( الخیل معقود بنوا صیها الخیر الی یوم القیمة ) و ( من قدر علی ثمن دابة فلیشترها فانها تاتیه رزقها وتعینه علی رزقه ) بیورمشلدر که بالآخره فن بیطره نك درجه لزوم واهمیتنی تضمن ایلر . (علیکم باناث الخیول فان ظهورها حرز و بطونها کنز) حدیث شریفی دخی بوبابده آریجه برتشویقدر .

حنیس بن اسحاق نام ذاتک فن مز بوردده (کافی) نامنده بر کتاب کافیسی ایشیدیله یور . اوروپالیلر علم بیطره نی اخیراً دهها زیاده توسیع و پک چوق کتابلر تألیف ایتدیلر الیوم مکاتب طبیه ده اوقونور .

(۱۳) علم تاریخ — تاریخ کله سنه نظر بیوریله .

(۱۴) علم تدبیر منزل — انسانک نفسی ایله زوجه سی و اولاد و خدام و قنو قومشوسی بیننده رعایتی واجب بعض حقوق مشترکه دن بحث ایدر بر علمدر که غایتی نوع بشرک واحداً بعد واحد کندو مساکن و مأوالرنده کسب انتظام احوال و فراغ باللریدر . بو علمک درجه منفعت واهمیتی حتی عوامه وارنجیه قدر مرتبه بده اهتده اولوب هر حالده جلب سعادت دنیویه و واسطه عد ایدیلان موادک بررکن اعظمیده بودر . بو بابده اسلاف علما طرفندن پک چوق کتب مفیده تألیف اولندی .



(۱۵) علم ترسل - ترسل کلمه سنه نظر بیوریلہ .

(۱۶) علم تشریح - اجزاء بدنك کیفیت و ترتیبندن بحث ایدر عروق و اعصاب و عظام و لحم و سائر هرر عضوك احوالی کبی . موضوعی اعضای بدن انساندر . علم تشریحہ دائر پک چوق آثار وارسهده وقتیلہ اک مشهور و مقبوللری ابن سینان و امام رازی و ابن همامک کتابلریدر . بو علم اورویاجہ (۱۵۵۸ م و ۹۶۶ هـ) تاریخنده فرانسهلی دو قنور (سالیوس) معرفتیلہ نظر تدقیقه النوب اندن صکره پک چوق کمسه لک همتیلہ توسع ایلدی . (سالوس) کلمه سنه دخی نظر بیوریلہ

(۱۷) علم تصحیف - تصحیف کلمه سنه نظر بیوریلہ .

(۱۸) علم تصوف - اصل و اساسی اعتقاد اهل سنته مقارن عبادات و طاعاته مواظب و مع الاخلاص مجاهد اولان و بواغورده اختیار عزلت ایدن طائفه ممتازیه مخصوص بر علم جلیل القدردر . اهل تصوفک کندولرینه مخصوص بر طاقم اداب و اصوللری و بینلرنده دائر بر چوق اوضاع و اصطلاحات معینهلری اولوب بونلر ایچون نیجه کتابلر تصنیف و تدوین اولنمشدر .

طریق متصوفیه داخل اولان مرید ادراکی درجهده نائل اولدیغی طور و مقامدن طور و مقام اخره ترقی ایدرک غایه مقصود اولان توحید و معرفت مرتبه سنه و اصل اولور وسعی و جهدیله نتایج مطلوبه حصولپذیر اوله . مدیغی حالده کندو نقصنی محاسبه و اصلاح ایله توفیقات الیهیه منتظر بونلور . سعی و همتک محضا توفیق آلهی اوله رق نتیجه سی روح انسا . نینک ذکر و مجاهده سایه سنده استحصال قوتله علم مرتبه سنندن شهود مرتبه . سنه مترقی اولسی و رفع حجابات حسیه ایله وجود ذاتیسنی بولسیدر که عین ادراکدر بو حالده نفس بر طاقم مواهب ربانیه و علوم لدنیهیه و بر چوق اسرار غیبیه و انوار فتوحات الیهیه مظهر اوله رق ذات و حقیقتی افق



اعلای ملائکه پرتو انداز اولور لکن کبار صوفیه بر مثللو کشفاته اعتبار  
ایتمزل بلکه بونلری کندولرینه بر نوع ابتلا عد واستغفار ایدرلر.

(۱۹) علم تعبیر رؤیا - تعبیر کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۰) علم تفسیر - تفسیر کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۱) علم ثروت - ثروت کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۲) علم جبر - جبر کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۳) علم جدل - منطقك صناعات خمس دنیلان اقسامندن بر یدر  
بوده مشهودات و یاخود مسلماتدن عبارت اولان قیاسلردر که خصمی الزام  
وبرهانی ادراکدن عاجز اولنلری اقناع ایچون وضع اولندی بوکبی قیاس  
جدلی به دلیل اقناعی دخی دنیلور . مثلاً معراجی استبعاد ایدن بر خرسیانی  
عروج عیسی مسئله سیله وینه حضرت عیسانک باباسز تولد ایتدیکنی انکار  
ایدن بر یهودی بی حضرت آدمک هم اناسز و همده باباسز اوله رق مخلوق  
اولدیغی دلیلله اسکات ایتک قیاس جدلی و نام آخرله دلیل اقناعی در .  
بوفنده علما طرق متعدده اختیار ایلدیلر هپسنک اجل واکلی رکن الدین  
عمیدینک منسلک اولدیغی طریقدر .

فن مذکورده یازیلان کتب مختصره نك شهر تلیلری ابهرینک ( کتاب مغنی ) سی  
و ( فضول نسفی ) و ( خلاصه مراغی ) و ( مقدمه نسفی ) اولوب اشبو  
مقدمه نك دخی متعدد شرحلری وارسده ده الك کزیده سی شرح سمر قندیدر .  
( نفایس عمیدی ) و ( رسائل ادموی ) وینه ابهرینک ( تهذیب النکت ) نام  
کتابی دخی بوبابده یازیلان کتب متوسطه نك الك معروفلیدر .  
جدل حسنی الك اول تصنیف ایللیان فقهای شافعیه دن ابو بکر محمد بن علی بن  
اسماعیل القفال الشاشی در که بلامدافعه عصرینک امامی ایدی .

(۲۴) علم جراثقال - جر کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۵) علم جغرافیه - جغرافیه کلمه سنه نظر بیوریه .

(۲۶) علم جفر - جفر کلمه سنه نظر بیوریه .



(۲۷) علم حدیث - اقوال و افعال و احوال جناب نبویدن باحث بر علم اولوب ایکی به انقسام ایدر . برنجیسی (روایة الحدیث) که تفصیلی اشاعیده در . ایکنجیسی (درایة الحدیث) که الفاظ حدیثن مراد اولان معانی جلیله بی بیلدیرر . اشبو ایکنجینک مبادیسی کافه علوم عربیه ایله برابر صلی الله علیه وسلم افندمزه متعلق قصص و اخبار و اصلین یعنی اصول فقه و دین و علم فقه و غیریلردر . غایتی آداب جناب رسول کائناته انتساب و نبی علیه السلام کریه کوردیکی ونهی ایتدیکی شیلردن حذر و اجتنابدر .

علم حدیثده تصنیف اولنان کتابلر دائره حد و احصادن خارج اولوب انجق سلف و خلفک بالاتفاق حکمنه کوره اصح کتب کتاب اللمدن صکره صحیح بخاری صکره صحیح مسلم صکره (موطأ) صکره بقیه کتب سته که سنن ابی داود و ترمذی و نسائی و ابن ماجه و دارقطنی و مسندات مشهوره دن عبارتدر .

✽ روایة الحدیث ✽ - احادیث شریفه نک باعث حوادث عالم جناب رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) افندمزه اتصالی کیفیتندن بحث ایدر بر علمدر که الیوم اصول حدیث نامیله شهرت بولمشدر . معلوم اوله که فم سعادتدن شرفصادر اولان احادیث وقتیه ضبط و قید اولنمدیغندن و مؤخرأ بر طاقم کمسنه لردخی اسباب متنوعه یه مبنی وضع احادیثه جرأت ایلدکلرندن صحیحنی موضوعندن فرق و تمیز ایچون رواتنک زیاده موثوق و معتمد اولسی شرط اتخاذا قلندی و رایتنده شروط اعتماد موجود اولان احادیثه احادیث صحیحه دینلدی . اشته امام بخاری و مسلم و ابن حیان و ابن خزیمه و ابوعوانه و حاکم نام ذواتک جمع و تدین ایش اوادقلری احادیث بوقبیلدن یعنی احادیث صحیحه دندر . ابن جوزی موضوع و کذب و مقلوب حدیث راویلرینی بوجه آتی بشه تقسیم ایدر .

(۱) شول صاف درونلر که غلبه زهد ایله حفظ و تمیزدن غفلت ایتدیلر بونلردن بعضیلری وار که کتابلری ضایع و یا محترق اولدقن صکره ازبردن



حدیث روایتنه قالقیشوب گاه مرسلی مرفوع و مرفوعی مرسل و گاه موقوفی مسند و بعض کره دخی بر حدیثی دیگره مزج و در جمله روایت ایتدیلر .

(۲) علم روایتده بهره لری اولدیغندن چوق خطا و قسم اول کبی خلط و غلط ایلدیلر .

(۳) مقدا معتبر و معتمد کیمسه لر ایکن او اخر عمر لر نده ذهن لرینه ضعف و خلل طاری اولغله خطاده بولندیلر .

(۴) حق و غفلت لری غالب اولان کیمسه لر در که بونلر فرق کثیره یه منقسم اولوب بعضیلرینه شویله او قو دینلدیکی حالده نه اولدیغنی بیلیه رک او یله جه او قویوب کتدیلر .

(۵) مروی عنہک کذب ایدو کنی بیلدکلری حالده قصداً روایت ایتدیلر . بونلر اوچ فرقه در ( فرقه اولی ) کرچک ظنیله روایت ایتدیلر ده صکره خطا لرینی اکلا دقلری حالده ناسک تعیب و تغلیطندن عار ایدوب سوزلرینی کیرو آله مدیلر . ( فرقه ثانیه ) کذب ایله معروف راویلردن نقل ایده جکی حدیثی ناسه قبول ایتدیرمک ایچون بیوک و صدقله معروف ذواتدن برینه اسناد ایله روایت ایتدیلر . بونلردن برطماقی هیچ ملاقات ایتدیکی ذواتدن بیله حدیث روایت ایتلشدر . ( فرقه ثالثه ) خطا و سهو و تدلیس ایتیبو انجق قصداً احادیث وضع ایتدیلر یا خود بعض احادیثی تغیر و تحریف ایلدیلر . بو طاقم مفتریلر دخی سکر صنفدر ( صنف اول ) زندیقلر که محضاً شریعت اسلامیه یی فساد و اهل اسلامی شک و شبهه یه دوشورمک غرضیله و یا استهزا قصدیله احادیث اویدردیلر . عبدالکریم بن ابی العوجاء و بنت حماد بن سلمه بو قبیلدن ایدی . حتی مرقوم ابن ابی العوجا طوتیلوب محمد بن سلیمان حضورنده قتل ایله محکوم علیه اولدوقده ( والله سزک کتابلریکزه درت بیک قدر اویدر مه حدیث صوقدم و نیجه حلالی حرامه و نیجه حرامی حلاله چویردم ) دیمشدر .

( صنف ثانی ) مذاهب مختلفه اربابندن بر طماقلری کندو مذهبلرنده مابه الاستدلال اولق اوزره حدیث وضع ایتدیلر ( بو مذهبلر الیوم متروک و منسی اولان مذاهدندر ) .



( صنف ثالث ) ناسی خیره تشویق ایچون وضع احادیثی تجویز ایتدیلر  
بو صنف اربابی زهاد و عباد اره سنده چوق بولنور ایدی . زاهد مشهور  
ابو داود النخعی بولردندر . ( صنف رابع ) بعض کوزل معنالی کلام  
عادی بی حضرت پیغمبر علیه السلامه اسناد ایتدیلر . ( صنف خامس ) بر عارضه  
ظهورنده یا خود ملوک و اکا بردن برینه چاتمق ایچون غرضلرینی ترویج  
ایده جک احادیث وضع ایتدیلر و بعضیلری دخی سومدکاری بر کیمسه بی  
ذم و قدح ایچون حدیث اویدردیلر . ( صنف سادس ) روایتده کثرت  
احاطه و معلوماتلرینی کوستره رک خلقی تعجبه دوشورمک و بو وسیله ایله  
بین الناس بر حسن اعتبار قزانمق غرضنه مبنی اختیار کذب و دروغ ایلدیلر .  
( صنف سابع ) علم و حفظ روایت مشکل و خصوصاً کتب صحیحهدده  
مسطور احادیث شریفه بی بیلنر چوق اولدیغندن هم قولای وهمده  
هر کسک بیلدیکی برشی اولسون فکر فاسدیله بر طاقم حدیث وضع ایتدیلر .  
( صنف ثامن ) قصاص و سائل و سائر بومقوله کیمسدر اولوب بیلور بیلنر  
حدیث او قودیلر .

اشته حال بومنوال اوزره اولدیغیچون محدثین کرام حضراتی راویلری موثوق  
و معتمد اولان احادیث نبویه بی نیجه زحمتلره تفریق و ( فاعرضوه علی کتاب  
الله ) حدیث شریفی موجب نیجه قرآن کریمه بعدالعرض و التطبيق صحیح نامیله  
تدوین ایلدیلر . رحیم الله .

( ٢٨ ) علم حرکت مایعات — حکمت طبیعیه ده اجسام مایعه نك  
حرکت و توزیعاتندن بحث ایدر بر علمدر عملیسنه دخی ( فن سوق المایعات )  
یعنی صو یوجلیق دیرلر .

( ٢٩ ) علم حروف — حروف کلمه سنه نظر بیوریه .

( ٣٠ ) علم حساب — حساب کلمه سنه نظر بیوریه .

( ٣١ ) علم حفظ صحت — مدت حیاتک کمال عافیتله جریاننی تأمین  
ایدر بر علمدر وزیرده محرر باشلیجه احکامیله عامل اولنلرک بعنایة الله تعالی



عافیتده اوله جقلری شبهه سزدر . ( اولاً ) وجودی دائرة اعتدال ایچنده  
بولندیرملی یعنی هرشیده افراط و تفریطدن احتراز ایتلی زیرا افراط و تفریط  
عافیتک دشمنلیدر ( ثانیاً ) اوشیلرکه آنلرله الفت و اعتیاد ایدلمشدر انلری  
دفعه تبدیل و تغیر ایتاملی زیرا الفت مادامکه ایکنجی طبیعتدر و مادامکه  
طبیعتک حرکتی سرعت و شدت قبول ایتیوت علی التدریجدر اکا تقلید ایتک  
عافیت وجودیه سنی آرزو ایدنلر ایچون بر بیوک بورجدر ( ثالثاً ) قلبک  
صلاح و سکونتی و روحک اسایش و راحت عافیتک دوستلری اولدیغی کبی  
شدتلی و کدرلی مراق دخی بالعکس دشمنلیدر . کمال حدت . حسد .  
قسقانجلق . غرض و امثالی و سائط انتقامیه انسانک بنای وجودینی صار  
صار و بالاخره قلبه عکس ایدرک معاملاتنی تخریب و طولاب دورانی سکتهدار  
ایدرک خلجان ظهورینه سبب اولور . و علی الخصوص قساوت .  
اسف . محزونیت دمک جریان و جولانی تأخیر و تعطیل ایلر و طبیعت  
و اخلاقی ضعیفلندیرر . بونلره عقل و حکمت سلاحرینک تأثیراتی غلبه  
ایده جکندن همیشه انلره مراجعت و او صورتله مقاومت ایتلیدر ( رابعاً )  
لطیف و صاغلم هوا عافیتک دوامی ایچون اک زیاده لازم بر شرطدر  
( خامساً ) ماده یکدیگرینه مشابه اولان یمکری انتخاب و مخالف طعامدن  
اجتناب لازمدر زیرا طعامک مطابقت مادیسی هضمی تسهیل و مخالفی تصعب  
و مضرغازلر احداث ایدر ( سادساً ) طعامی معدنک تحملنه کوره اکل ایتلیدر  
یعنی اکل ایدیله جک طعامک مقداری معدنک قوه هضمیه سی درجه ده اولملیدر .  
اکثریا چوق اوتور انلر آرزو زیاده کزوب اوغراشانلر چوق طعام ایده جکری  
طبیعی ایسه ده چوق طعام ایدنلرک هر حالده دائرة اعتدالی تجاوز ایتاملری  
اقتضا ایدر ( سابعاً ) حکیمک و اجزاجیلق وجودی هر زمان ایچون  
لازم و یکدیگرندن مهم و مراجعتی اهم ایکی بیوک مکتب ایسه ده بو مراجعتی  
سوء استعمال ایتامک ایجاب ایدر زیرا هر ککوچک و خفیف کینفسزک  
ایچون حکیمه مراجعتی اعتیاد ایدنلر او مراجعتک تعدد و تجدینه سببیت  
ویررلر . بعض حکما دیمشدر که حفظ صحت ایچون انسان هیچ بر تدبیره  
واقف دکل ایسه باری حیوانانک حالنه نظر اتسون مثلاً بر کدی و یا کوپک



جزئی بر مرضه دوچار اولسه پرهیز ایدر و ویریلان طعامی یمز و راحت  
اوتوروب یرندن قلدانمز . ایام شتاده قپالی و سیجاق او طه لرده یانان غازوموم  
قوقولری و جمعیتلی و مسدود مجلسلرده اوتورانلرک نفسلریله فاسداولان هوای  
نسیمی و جاملرده چوقجه اوتورمق و زیاده صوایچمک و جعاع ایتک و ترلی ایکن  
روزکاره و هوا جریان ایدن پنچره و قاپویه قارشو اوتورمق و ادرارینی زیاده  
طوتمق و وجودی اتعاب ایتک و مسکرات و زیاده توتون ایچمک هب مضر  
شیلدر بونلر ایچون تفصیله حاجت یوق .

( ابن سینانک )

( بیت )

اجعل غداك كل يوم مرةً واحذر طعاماً قبل هضم طعام  
واحفظ منيك ما استطعت فانه ماء الحياة يصب في الارحام

- (۳۲) علم حقوق — حقوق کله سنه نظر بیوريله .
- (۳۳) علم حکمت عملیه — حکمت کله سنه نظر بیوريله .
- (۳۴) علم حکمت طبیعیه — حکمت کله سنه نظر بیوريله .
- (۳۵) علم حکمت ریاضیه — حکمت کله سنه نظر بیوريله .
- (۳۶) علم حیوانات — حیوانات کله سنه نظر بیوريله .

(۳۷) علم خرافات — اسکی زمانده یونان و ایران و مصر اهالیسنک تصور  
ایتدکلی بر چوق الہلر حقنדה کی اعتقادلری مباحشدن و وقایع تاریخیه سی  
مضبوط اولمیان ازمنه احوالنه از چوق و قوف حاصل ایتک ایچون اول  
وقتکی شاعرلرک اویدرمه حکایات و داستان و خطبه لرینی تدقیق و تفحصدن  
عبارت بر علمدر . اوروپاده بونک ایچون کتابلر تصنیف اولندی .

- (۳۸) علم خط — خط کله سنه نظر بیوريله .
- (۳۹) علم خلاف — خلاف کله سنه نظر بیوريله .
- (۴۰) علم خواص — خواص کله سنه نظر بیوريله .
- (۴۱) علم رسم — رسم کله سنه نظر بیوريله .



(۴۲) علم رصد - هیئت فروعندندر بو علمه مقادیر و درجات  
و حرکات نجومیه کشف و تعیین و زیچات تنظیم و تدوین اولنور مقدا  
غایت ساده اولان اشبو علم رصد ایجاد و اختراع اولنان (تلسقوب)  
(اوقتانانت) (سکستانانت) (دائرة جداری) (خطا استوا دوربینی) کبی  
التلر واسطه سیله کرکی کبی ترقی ایتدی و حالا ایتکده در . ابن هیشم نام  
فاضلاک دخی بوفنک قسم نظریسنی مشتمل (کتاب الارصاد) نامنده بر کتابی  
واردر .

(۴۳) علم رقیه - کوز باش دیش اغریسی و اصابت عین کبی علتلرک  
دفعنه متعلق خواصدن و اشبو خواصده متفرع (عقد خیط و تعفین شعر) کبی  
بعض قواعددن بحث ایدر .  
لفظ رقیه زبان فارسیده افسون دیمک اولوب اصللی (آب سون) در  
(ترجیه سی او فور یجیلک) زیرا اکثر وقت صویه او فوروب اصابت عینه  
او غرایان کیمسه لره ایچوررلر یا خود خیط معقود و نسخده بی صویه صوقوب  
او صوی ایچوررلر .

- (۴۴) علم رمل - رمل کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۴۵) علم زایرچه - زایرچه کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۴۶) علم زراعت - زراعت کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۴۷) علم زیج - زیج کلمه سنه نظر بیوریه .

(۴۸) علم سباححت - صوده یوزمکی او کریمک ایچون موضوع  
بر علمدر . (۱۸۳۸ م و ۱۲۵۴ ه) تاریخنده سرعسکر خلیل رفعت  
پاشا امریه و مترجم محمد پاشا و سرپوس بک معرفتلیله ترجمه و خاکپای  
شاهانه یه تقدیم اولنان کتابدن منفهم اولدیغنه کوره علم سباححت صوده  
قوربغا و بالق کبی و دونه دونه و یوزی و ارقه سی اوزری و ایاق اوستی  
یوزمکی و طالوب چیقمغی و دکزک دیننده چالی و قیایه طاقلق و جانور بالغه  
تصادف اولنق کبی تهلیکه لردن کندوسنی قور تارمغی بیلدیرر و محاربه



اثناسنده عسکر سلاح وجبه خانه سنی ایصلا تمقسزین درین نهرلی همان  
یوزهرک کچه بیلمک اصولنی او کردیر بر کوزل علمدر .

- (۴۹) علم سحر — سحر کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۵۰) علم سمیا — سمیا کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۵۱) علم شعر — شعر کلمه سنه نظر بیوریه .

(۵۲) علم شواذ — فروع علم قرائتدندر قرا آتک شواذینی  
متواتر اولاندن تفریق ایدر . قراآت متواتره اکثر علما عندنده (نافع)  
(ابن کثیر) (ابو عمرو) (ابن عامر) (عاصم) (جزه) (کسائی) یه  
منسوب اولمق اوزره یدی نوع اولوب اشبو ذواتدن هر برینک دخی ایکیشر  
راویلی واردر اشبو ایکیشر روآندن بشقه هر برینک دها نیجه راویلی  
وارایسه ده متأخرین ایچلرندن یالکز ایکیشرینی اختیار ایدوب قصورلرینی  
ترک ایلدیلر . قراآتک یدی یه انحصاری مختلف فیهدر بعض علما یعقوب  
حضرمی یی دخی انلره علاوه ایله سکرزه ابلاغ ایلدی .

- (۵۳) علم صرف — صرف کلمه سنه نظر بیوریه .

(۵۴) علم صیدله — اجزاجیلق — فرانسزجه سی (فارما قولوژی)  
فروع علم طبندندر نباتی و معدنی مفرد و مرکب هر نوع اجزای طبیه نک قوت  
و خاصه لرندن و یکدیگریله برلشدکلرنده نه خاصه ویامضرت پیدا ایده جکندن  
واعمال و استعمال و حفظ و خصوصات سائره سنندن بحث ایدر بر علمدر .  
اجزاجیلرک غایت ارباب و مجرب و امین اولمسی و حکیملرک رچته لرنده برخطا اولوب  
اولمدیغنی تمیز ایده بیلمک اقتدارینی حازر بولنمسی بو علمده برنجی شرط عدا اولنور .

- (۵۵) علم طب — طب کلمه سنه نظر بیوریه .
- (۵۶) علم طبقات الارض — طبقات کلمه سنه نظر بیوریه .



- (٥٧) علم طلسمات — طلسم کله سنه نظر بيوريله .  
(٥٨) علم عرافت — قیافت کله سنه نظر بيوريله .  
(٥٩) علم عروض — عروض کله سنه نظر بيوريله .

(٦٠) علم عزایم — معنای اصطلاحیسی جن و شیاطین اوزرینه تشدید و تغلیظ ایله اجرای حکمدن عبارت بر علمدر .

آصف بن برخیايه بعضیبری حضرت سلیمان علیه السلامدن صکره جن و شیاطین انسانه اطاعت ایدرمی دید کارنده (مادام العالم) جوابنی ویرمشیدی .  
عزیمت قارئتک نیتی اعتباریله بری حرام دیکری مباح ایکی قسمه منقسم اولوب اولکیسی سحر بازلرک خلاف شرعشریف برامری تحصیل ایچون تلفظ ایتدکاری ایکنجیسی اهل ورع و عفت کسه لرک حصول خیر و سعادت ایچون اوقودقلری اثر و عزیمتدر .

ارباب عزایمک مقدا بعض الفاظ هندیه و عبرانیه ایله ترتیب و تأثیرینی ادعا و تجربه ایتدکاری عزایمدن (صرعه) علتنی دافع اولان بری قاعده لری معلوم اولمق ایچون ترقیم قلندی .

( عزیمت )

هرقاش قاعیش مرقاش استطناف خطوف خطاف شفداهش و قرداش  
الله رب العزة یا طهسلو شوبوح ارحم شنوح ارمو حثیثا القدیم الازلی  
ان الذین قتنوا المؤمنین و المؤمنات ثم لم يتوبوا فلهم عذاب جهنم ولهم عذاب  
الحریق ان اشدکم یامعشر الجن بالله العزیز القهار الوافی الدافع وبعهد  
الذی اخذه علیکم سلیمان بن داود علیهما السلام ان لا تضروا حامل هذ  
التعویذ وان تترکوه و تحفظوه فی حرز الله تعالی و حایة الله لطیف بعباده  
وصل الله علی سیدنا و مولانا محمد و اله و اصحابه اجمعین بحق النبی و اله  
الطیبین الطاهرین بسم الله الکبیر اعوذ بالله العظیم من شر عرق و النعا  
ومن شدة حر النار . بونی نیت و بسمله ایله یازوب و بر مائی مشمع و اوزری  
یشیل بز ایله صاروب مریضک بویننه اصارلر .



(۶۱) علم علایم جو — هواده وقوعبولان علامانه اطلاق اولنور  
علایم مذکورہ حالات طبیعیہ لرینہ نسبتله اوچه منقسمدر برنجیسی (هوایئہ)  
یعنی ریاح ثوابت زوبعه دنیلان حادثات • ایکنجیسی (مائیہ) یعنی  
سحاب • سیس مطر • رطوبت • بخار • ثلج • بردوامثالی اوچنجیسی (مضیئہ)  
یعنی صاعقه • قوس قزح • فجر شمالی • وامثالی شیلردر • (محلرینہ)  
مراجعت بیوریلہ •

(۶۲) علم فال — تفأل کلمہ سنہ نظر بیوریلہ •

(۶۳) علم فرائض — ترکہ متوفایی کتاب وسنت واجماع امتدہ اولان  
فروض مقدرہ اوزرہ تقسیمدن بحث ایدر بر علمدر فی الاصل علم فقہدن  
بر باب اولدیغی حالده علمانک کثرت اعتنا وتدوینلرینہ مبنی علوم مستقلہ  
صرہ سنہ کچہ رک فروع علم فقہدن معدود اولدی • بو علمده تألیفات کثیرہ  
وارسده ممالک عثمانیہ جه اک مشهوری (مختصر سجاوندی) و شمش الدین  
فنائینک اشبو کتابہ اولان شرحیدر • علمای رومدن محسن القیصری دخی  
بو بابده شرحیلہ برابر برار جوزہ لطیفہ نظم وتالیف ایلشدر •

(۶۴) علم اصول الفقہ — احکام شرعیہ فرعیہ بی ادلہ تفصیلیہ سندن  
استنباطہ مخصوص بر علم شریفدر موضوعی ادلہ شرعیہ کلیہ در  
مبادیسی عربیتدن وبعض علوم شرعیہ وعقلیہ دن مأخوذ اولوب غرض ایسه  
احکام شرعیہ فرعیہ بی ادلہ اربعہ تفصیلیہ سی اولان کتاب وسنت واجماع  
وقیاسدن استنباط ملکہ سنی تحصیلدر • (کتاب الاسرار) و (تقویم  
الادلہ) و (امدالاقصی) و (اصول یزدوی) و (اصول سرخسی)  
و (مختصر ابن حاجب) و (کتاب القواعد والبدایع) و (کتاب البدیع)  
و (کتاب المنار) و (کتاب المغنی) و (کتاب المنتخب) هپ علم اصول  
فقہده مؤلف کتب معتبرہ دن اولوب بونلردن بشقہ دها پک چوق کتابلر  
تصنیف اولمشدر •



(٦٥) علم فقه - مسائل شرعیة فرعیة عملیه بی بیلدیرن علمدر .  
مسائل فقهیه امر آخرت و امر دنیا اعتباریله ایکی یه منقسم اولوب آخرت  
قسمی احکام عباداتدن و دنیا یه تعلق ایدن قسملری (مناکحات) (معاملات)  
(عقوبات) و سائر دن عبارتدر .

علم فقهک مبادیسی سائر علوم شرعیه و عربیه ایله مسائل اصول فقه  
اولوب بوندن مراد اعمال شرعیه یه اقتدار ملکه سنی قزانق و فائده سی وجه  
مشروح اوزره عمل حاصل اولمقدر . معلوم اوله که علوم عملیه ده غایت  
و غرض تحصیل ظن قوی اولوب کسب یقین دکدر زیرا کافه ادله نك اقواسی  
کتاب و سنت اولوب بونلرک بر قسمی هر نقدر قطعی الثبوت و الدلاله ایسه ده  
دیگر قسمی ظنی الدلاله در بناء علیه علم فقه محل اجتهاد اولمقدر امدی هر کس  
اول امرده هر قنغی مجتهدک مذهبنی ایسترسه آنکله عمل ایده بیلور عقولک  
صحتله تلقی ایلدک لری مذاهب مشهوره امام ابی حنیفه و مالک و شافعی  
واحمد بن حنبل حضرتنک اجتهاد بیوردق لری مذاهب رابعه در بونلردن  
بالنسبه احق و اولی و کندوسیه تمذهبه الیق و احری اولانی ایسه مذهب  
امام ابی حنیفه در زیرا مشار الیه کثرت معرفت کتاب و سنت و سائر  
ایله برابر جمله دن اتقان و احکامده ممتاز وجودت قریحه و علم احکامده قوت  
رأی ایله سر افراز ایدی هر قنغی بر کیمسه فروعه ده بر مذهب معینه تقلید  
ایلدکده اکالایق اولان کندو مذهبنک صواب و فقط خطا اولمق دخی  
محمتمل ای دوکنی و مذهب مخالفی خطا و لکن صواب اولمق احتمالی دخی  
بولندیغنی حکم ایتمکدر اما بو حکم لوازم ظنیتدن یعنی ادله سی ظنیه  
اولدیغندن لازم کلوب اعتقادیات بونک خلافتنه در که انلرده مطلوب اولان  
جزم و یقیندر .

(٦٦) علم فلسفیه - فلسفیه کله سنه نظر بیوریه .

(٦٧) علم قرائت - وجوه مختلفه متواتره حیثیتیه صور نظم  
کلام الله دن باحث بر علمدر مبادیسی مقدمات تواتریه و بعض علوم  
عربییه دن عبارت اولوب بوندن مقصود ایسه اختلافات متواتره بی ضبط



ملکه سنی تحصیل و فائده کلام الهی تطرق تحریف و تغییردن صیانتدر  
گاه اولور که بونده حد شهرته و اصل اولان اختلافات غیر متواتره حیثیتیه  
دخی صور نظم کلامدن بحث اولنور اول تقدیرجه مبادیسی مقدمات  
مشهوره و یاخود موثوق به اولان ذواتدن مروی مقدماتدن عبارت دیمک  
اولور

(۶۸) علم قیافت — قیافت کلمه سنه نظر بیوریه .

(۶۹) علم کلام — ایراد حجج و براهین ایله اثبات عقائد دینییه  
اقتدار ویر بر علم جلیلدن موضوعی معلومدر شو و جهاله که عقائد دینییه  
اثبات او معلومه تعلق ایدر مسائلی قضایای نظریه شرعیه اعتقادیه  
وغایتی ایمانی ایقان ایله تحلیلدر .

علم کلامده اجله علمای کرام نهایت درجه سعی و اقدام ایله برچوق کتب  
نفیسه و معتبره تألیفنه حصر ایدی اهتمام ایلدیلر (بحر الکلام) (تجربد)  
(تأسیس التقدیس) (رموز الکنوز) (زبدة الکلام) (طوالع الانوار)  
(عقائد نسفی) (قلائد) (مقاصد) (مواقف) (مدارک العلوم)  
(مشارق النور) (نهایة المنقول) (جوهرة التوحید) مؤلفات جلیله  
مذکوره جمله سندندر .

(۷۰) علم کهانت — کهانت کلمه سنه نظر بیوریه .

(۷۱) علم کیمیا — کیمیا کلمه سنه نظر بیوریه .

(۷۲) علم لغت — موضوعات لغوییه بی بیان ایدر بر علمدر لسان  
عربینک اهل نحو عندنده اعراب دنیلان حرکاتده کی ملکه سی صکره لری  
اختلاط اعجام مناسبتیه فاسد و بوفساد موضوعات الفاظه دخی ساری اوله رق  
صحیح عربی یه مخالف بر طاقم اصطلاحات غریبه پیدا اولدیغندن بو حال  
ایلروده معانی قرآن کریم واحادیث نبویه نک مجهولیتنی منتج اولماق ایچون  
موضوعات لغوییه نک تدویننه قرار ویرلدی . بو بابده پک چوق کتاب تألیف



اولنمشدر علم لغتده سرافراز اولان علمانك برنجیسی امام (خلیل بن احمد)  
الفراهیدی اولوب تألیف ایتدیکی (کتاب العینی) سنده حروف معجمك  
یعنی حروف هجانه باجمله مرکباتنی دخی حصر ایلدی که ثنائی و ثلاثی  
ورباعی و لسان عربده منتهای ترکیب اولان خجاسیدر .

(۷۳) علم محاضره — محاضره کلمه سنه نظر بیوریه .

(۷۴) علم محکّمات و متشابهات — آیات و احادیث شریفه نك متشابهاتندن  
کشف حجاب شبهات ایدر بر علمدر

(۷۵) علم معادن — معادن کلمه سنه نظر بیوریه .

(۷۶) علم معانی — معانی کلمه سنه نظر بیوریه .

(۷۷) علم معماری — قواعد مخصوصه واسطه سیله ابعاد متناسبده  
ابنیه انشا ایتکدن بحث ایدر بر فندر که اوچه تقسیم اولنور برنجیسی  
انشآت ملکیه در خانه و سرای و معبد کبی احتیاجات بشریه مقتضیاتندن  
اولان ابنیه انشاسی اصول و قواعدندن بحث ایدر ایکنجیسی انشآت  
عسکریه در استحکامات و قلاعه متعلق انشآتندن بحث ایدر اوچنجیسی  
انشآت بحریه در کمی لیمان و بحریه یه متعلق انشآت سائرهدن بحث ایدر  
و انشآت ملکیه دخی انشآت معابد و انشآت میاه کبی برچوق قسمله  
آریلور .

هرملتك درجه ترقیات مدینه سنه کوره بر طرز معماریسی وارددر قدیم  
مصریلر ایله آثوریلرک انشآتنده رصانت و جسامت حکم سورمکده  
وهندلیلرک انشآتنده دخی ینه او آثار مشاهده اولنمقده ایدی بونلرک  
معدلری قیالرده او یولمش وزینتلی ایسه اکثریت اوزره تمثالرنده بولنمشدر .  
چینلورک بنالری طاملرینک مخروطی و سیوریلرک لریله فرق اولنور .  
فن معماری اک زیاده روملرده ترقی ایدوب حتی بش مسلك معماریدن  
(دوریک و ایوینک و قرونین) مسلكلری روملرک اختراعیدر ایتالیا لور



(توسقانه) اصولنی ورومالیلر روم مسلک لرندن بالترکیب (قومپوزیت) اصولنی ایجاد ایلدیلر . موخراً صنایع شرقیه (غوتیک) دنیلان مسلکی دیکر لر یله برلشدیره رک یوکسک کر لر ایله دوز دوشمه یرینه کر استعمالندن عبارت اولان (بیزانتین) مسلکنی میدانه چیقاردی ودها صکره عربلرک اسپانیاده وجوده کتوردکلری ترقیات معماریه (بیزانتین) مسلکنه غلبه ایدرک آوروپایه منتشر اولدی انبان ترقی ایتکده در .

(۷۸) علم مناظره — مناظره کلمه سنه نظر بیور یله .

(۷۹) علم منطق — منطق کلمه سنه نظر بیور یله .

(۸۰) علم موسیقی — صدای سوزش اداسی مشهور انام اولان (داود) علیه السلامک الحانله مزامیر قرائتی وبنی اسرائیلک برمدت اکا تقلیداً عبادتی کوزل صدا و نغماتک واکا اولان میل و محبتک اسکی وطبیعی برشی اولدیغنی اشراب ایدر ایسه ده برقاعده تختنه وضعی یعنی فن موسیقینک ایجادی حکمای یونانیه دن (فیثاغورس) ه عطف اولنمقده در . روایتله نظراً فیثاغورس تیمورجیلرک اینجه لی قالینلی چکچیلری ضرباتندن اولان صدانک درجاتنی بولوب بعده تخته اوزرینه ابر شیلر کره رک ایتدیکی تجربه لرله مقاماتی تعیین و موسیقینک قواعد و اهمیتنی ممکن مرتبه تفهیم ایلش وانندن صکره علی التدریج قباسازلر ایجاد یاخود اصلاح اولنمغه باشلامشدر .

برزمان نغمات اجرام علویه نك یکدیگرینه تماس ایله دورندن حاصل صدالردن مأخوذ ایدوکنه حضر ذهاب اولدیغنی جهتله موسیقییه (تنجیم) نامنی ویرمشلر ایدی .

حرکات فلکیه نك موسیقی اوزرینه برر صورتله تأثیرینی یعنی استماع ایدنلرک وقتنه و اووقته مناسب مقامه کوره غم و سرور یونندن متأثر و بعضاً مرضیایه بیله شفا بخش اولدیغنی متقدمیندن پک چوق کسه لر یازمشلر ایسه ده بو صورت زمانمز موسیقی شناسانی نزدنده غیر مجزوم و اثباته اقتدار معدوم اولدیغندن یالکز فن موسیقییه موافق خوب صدا و نغماتک ارواح بشره



تأثیری و بوتأثیر ایله روحك منبسط و منقبض اوله رق شخصنه كوره سرور  
 و فكرت و سخا و شجاعت كبی حالر كتوردیكى قبول اولمشدر .  
 فارابینك كتابی بوفنده مؤلف اثارك اك مشهور و معتبری اولدیغی كبی ابن  
 سینانك ابواب شفا سندن ( كتاب الموسيقى ) سی دخی شایان اعتباردر  
 و ( صفی الدین عبدالمؤمن ) و ( ثابت بن فره ) و ( ابراهیم الموصلی ) و اوغلی  
 ( اسحق ) و ( ابوالوفاء جوز جانی ) دخی موسیقی شناسلرك مشهورلرنددر .  
 متقدمین عندنده موسیقی اون ایکی مقام والتی یاخود یدی آواز و یكرمی درت  
 شعبه ایله تفرعاتندن عبارت ایدی متأخرین بونلری محو و اثبات و بعضیلرینك  
 ناملرینی ابقا ایدرك اصول مقاماتی ( راست ) ( دوگاه ) ( سگاه ) ( چارگاه )  
 ( نوا ) ( عراق ) ( عشیران ) ناملریله یدی یه حصر و راسته مقابل ( كردانیه )  
 و دوگاهه مقابل ( محیر ) و سگاهه مقابل ( تیرسگاه ) و چارگاهه مقابل  
 ( تیز چارگاه ) و نوایه مقابل ( یگاه ) و عراقه مقابل ( اوج ) و عشیرانه مقابل  
 ( حسینی ) مقاملرینی اعتبار ایتدیلر و اووروپالیلر دخی نوطه اصولنی وضع  
 ایدرك اصول مقاماتی ( دو ) ( ره ) ( می ) ( فا ) ( صول ) ( لا ) ( سی )  
 دیهرك التی نوعه تخصیص ایدوب اره لرینه نیم پرده لر قودیلر . ( دو )  
 چارگاهه و ( ره ) نوایه و ( می ) حسینی یه و ( فا ) عجمه و ( صول ) راسته  
 و ( لا ) دوگاهه و ( سی ) سگاهه بدلدر .  
 نغماتك وزننی تعیین ایدن ( دم . تك ) اصولی عدد و خفت و مد و ثقلتنه  
 كوره ( خفیف اول ) و ( خفیف ثانی ) و ( ثقیل ) ناملریله اوج قسمه سنقسمدركه  
 كار نقش بسته سماعی شرقی هب بو اصوله تطبیقاً اجرا اولنور .

- ( ۸۱ ) علم نباتات — نباتات کلمه سنه نظر بیوریله .
- ( ۸۲ ) علم نجوم — نجوم کلمه سنه نظر بیوریله .
- ( ۸۳ ) علم نحو — نحو کلمه سنه نظر بیوریله .

( ۸۴ ) علم نیرنجات — تمویه و تخیل معناسنه کلان ( نیره ) لفظندن  
 معربدر . بو علم قوای فاعله و منفعله بیننده غرائب امتراجات استحصالی  
 طریقنی بیلدیرر حب و بغض و اغراض و اقبال کبی . مجریطی نك ( غایة الحکیم )



وابن وحشیه نك ( اسرار الشمس والقمر ) و ( جامع ) نام کتابلری بو علمه متفرع آثار دندر .

( ۸۵ ) علم وجوه و نظائر — وجوه کله سنه نظر بیوریله .

( ۸۶ ) علم وفق — وفق کله سنه نظر بیوریله .

( ۸۷ ) علم هندسه — هندسه کله سنه نظر بیوریله .

( ۸۸ ) علم هیئت — اجرام سماویه نك حرکات و احوالندن بحث ایدن علمه اطلاق اولنور اشبو اجرامک بعضیلری ظاهراً تبدیل مکان ایتیرهك دائماً بر یرده کورندکلرندن بونلره کواکب ثابتہ دنیلوب بعضیلری دخی دائماً تبدیل مکان و فضای اسمانده جولان ایلدکلرندن بونلره دخی کواکب سیاره تسمیه ایدیلور . کواکب سیاره ایکی صنف اولوب صنف اوله سیاره اصلیه و ثانی یه سیاره غیر اصلیه و یاخود ( اقمار ) دنیلور و سیارات اصلیه دن بعضیلری اشکال و اوقات مختلفه ده مشاهده اولندیغندن بونلره ده قویرقلی یلدبز تعبیر اولنور . ایمدی ذکر اولنان کواکبدن سیارات اصلیه شمس مثللو ثوابتن برینک اطرافنده حرکت و دوران ایلدکلری کبی سیارات غیر اصلیه یعنی قرلر دخی سیارات اصلیه دن بعضیلرینک اطرافنده دور ایدرلر .

ثوابتك عنصرلری بالطبع منور اولوب نشر ضیا ایلدکلرندن انلره اجسام مضیئه و سیاراتک جوهرلری ایسه ذاتاً مظلم و کشف اولمغله اجسام منیره دن استضائه ایلدکلرندن بونلره دخی اجسام مستضیئه تسمیه اولنور . جو سماده منتشر اولان کواکب ثابتہ نك حد و حسابی اولیوب هر بریسی کندو سیارات و توابع سائرہ سیله بر عالم حکمنده در کواکب مذکورہ نك جسماتنه نسبتله فوق الغایه کوچک اولان کره ارض دخی سیاراتدن بریدر کیچهلری سماده بیاضجه بر یول شککنده رؤیت اولنوب ( مجره ) یاخود کهکشانشان تعبیر اولنان علامتله نجوم ثابتہ نك کثرت اوزره تجمعندن عبارتدر .

ثوابتك ایچنده شمسنن بیوکلری چوق ایسه ده ارضه کمال درجه بعید بولنوب



اکثریسی کوز ایله کوریله مدیکندن انلری رؤیت بعض آلات رصدیه  
امانه سنه محتاج اولور زیرا کونشدن ماعدا ثوابتن ارضه ال یقین اولان  
بر یلدیزک ضیاسی بزله انجق اویچ سنه ده و اصل اولدیغندن دهها بعید بولنانلرک  
ورود ضیاسی نیجه یوز بیک سنه لره موقوف ایدوکنی دوشمک ایجاب  
ایدر.

متقدمیندن بر چوق کسه لر ارضی مسطح قیاس و سمایی ارض اوزرینه  
قیانمش بلور کبی شفاف بر قبه ظن و اعتقاد ایدرلر ایدی .  
بو ظن و اعتقاد اون اون بش عصر دوام ایتدکن صکره متأخریندن  
المانیالی ( زخاریا ) و ایتالیالی ( غالیله ) و هانوره لی ( هرشل ) کبی ارباب  
هیئتک اصلاح و ایجاد ایلدک لری تلسقو پلر ایله اجرام سماویه نیک جسمات  
و محیط و دور و حرکتی لایقیله کشف و تعیین اولندی وانکلیر ( نوطون )  
دخی بر المانک سقوطنی کورمسی اوزرینه عالمده اولان کافه اجسامک  
جوهر لریله مبدو طاً و بینلرنده اولان بحدلرک مر بعلریله معکوساً متناسب اوله رق  
یکدیگرینی جذب ایلدیکنی بولوب اجرام سماویه دن هر برینک معلق طور دقلرینی  
و بر برلرینی جذب ایدر بر قوه متقابله ایله برقرار بولندقلرینی میدانه  
چیقاردی . ( شمس و ثوابت ) کله لرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ علم الدین ﴾ عراقی — اسمی عبد الکریم بن علی بن عمر  
الانصاری در ( ۱۲۲۶ م و ۶۲۳ هـ ) تاریخنده مصرده تولد ایلدی عراقی  
ایله اشتهاری شارح ( مذهب ) ابو اسحق عراقی لام جدی اولمسندن ناشیدر  
مومی الیه علم تفسیرده صاحب ید باسطه ایدی علامه زمخشری ایله  
( ابن المنیر ) بیننده اولان مسائل خلافی بالمحاکه ( کتاب الانصاف ) نامنده  
بر کتاب تصنیف ایلشدر وفاتی قاهرده ( ۱۳۰۴ م و ۷۰۴ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ عامدار ﴾ مصطفی پاشا — وزیرای دولت علیه دندر روسجق  
اعیانندن ایکن روسیه محاربه سنه مشهود غیرت و جلادت و حسن اقدام  
و غیرتنه مبنی رتبه وزارت نائل اولمشیدی مؤخرأ ( ۱۸۰۸ م و ۱۲۲۳ هـ )  
تاریخنده سلطان سلیم مخلوع طرفدارلرینک تشویقی اوزرینه اون بش بیک کشی



ایله استانبوله کوروب مهر همایونی صدر اعظم چلبی مصطفی پاشادن الدقندن  
صکره سلطان سلیمی اجلاس ایچون سرای همایونه عزیمت ومسودود بولدیغی  
ایج قیوی هدمه مباشرت ایلدی بوصرهدده ایچروده بولنان سلطان مصطفی  
طرفلیری ایسه کویا افدیلرینی ابقا ایچون سلطان سلیم کبی بر پادشاه تبعه  
پناهی شهید ایدوب جنازه سنی طیشارو براقدیلمر علمدار عسکر یله برابر سرایک  
ایج قیوسندن کوروب سلیم شهیدک نعش پاکنی قان ایچنیده کوردیکی کبی  
برمهیب صدا ایله ( ایواه پادشاهم سکا قیدیلر می ) دیهرک فریاد و فغانه  
باشلادقده او قوجه میدانی طوتمش و پاشالرنک بویله فریادینی اصلا ایشتماش  
اولان وحشی و جسور عسکر همان دال بیچاق اولوب فقط کیمه اور یله جغنی  
یله مدکارندن بر اشارته منتظر ایکن شهزاده سلطان محمودخان ثانی حضر تلرینی  
میدانه چیقاروب علمدارک یانسه کتورملریله علمدار در عقب بیعت ایدرک  
عهدده سنه صدارت توجیه بیورلدی براقچ ای صکره علمدار باشنده کی عسکرک  
اکثری سنی روسجغه مسلط اولان منلا پاشانک اوزرینه کوندردیکی جهتله نظام  
جدید تشکیلندن طولایی دلکیر اولان یکچیریلر فرصت بوله رق بر قدر کجه سی  
باب عالی بی صاروب درت طرفدن آتش ویردیلمر علمدار آتشدن نخلیص  
جان ایچون بر مخزنه قپانوب مدافعه ایتمک استدیسه ده براقچ یوز یکچیری  
مخزنک قبه سنی هدمله آتسه باشلادقندن بیچاره جبهه خانه سنی آتشلیدرک  
یکچیریلرله برابر بر هوا اولقندن بشقه چاره بوله مدی .

§

﴿ علوفه ﴾ — دوات علیه ده مقدا صنوف عسکری یه اعطاقلنان  
معاشه تخصیص اولنش براسمدر اشبو علوفه یومیه اعتبار یله ویریلوردی  
یعنی زمانمزده مثلا بر نفرک معاشی شهریه ایله معین ایکن اسکیدن شهریه  
لقردسی اولیوب یومیه شو قدر علوفه لی دینوردی . اوللری بزده معاملات  
اخذ واعطانک اساسی اچه اوزرینه مبتنی اولدیغندن علوفه ده دخی بواساسه  
رعایتله بر نفرک مثلاً یدی اچه علوفه یومیه سی اولسه اکا ( یدیلی ) دینور  
ایدی . کذا و کذا .

علوفه شهر عربیه یه تقسیماً سنه ده درت تقسیط ایله ویریلور و محرم  
وصفر وربیع الاول ایلرینه مخصوص اولان برنجی تقسیطه ( مصر ) وربیع



الآخر وجمادی الاول وجمادی الآخر ایلرینه مخصوص اولان ایکنجی تقسیطه  
( رجح ) ورجب و شعبان و رمضان ایلرینه مخصوص اولان اوچنجی تقسیطه  
( رشن ) و شوال و ذی القعدة و ذی الحجه ایلرینه مخصوص اولان دردنجی تقسیطه  
( لذذ ) تعبیر ایدیلور ایدی .

§

﴿ علی ﴾ بن ابی طالب رضی الله عنه — خاتم خلفاء راشدین  
و داماد جناب سید المرسلین در . حضرت عثمان رضی الله عنہک وقوع  
شهادتی عقینده یعنی ( ۶۵۵ م و ۳۵ هـ ) تاریخنده بالانتخاب جالس اورنک  
خلافت اولدی فقط ام المؤمنین جناب ( عایشه ) و بعض اعیان صحابه قتله  
عثمانی قصاصده مسامحه سی و قوعبولدی ظنیله بیعت ایتیوب ایچلرندن  
بعضیلری شهید مشار الیهک قانلی اثوابیله شام و ایسی ~~حضرت~~ معاویہ یه  
و بر طاقلری مکة مکرمه دن حضرت عایشه بی استصحابه خصوص مذکور  
اجرایه طرفدار بولمق ایچون بصره یه عزیمت ایتدیلر و حضرت علی دخی  
بصره یه کیدنلری کچویرمک ایچون ارقه لرندن درت بیك کشی کوندر مکله  
یولده جل محاربه معلومه سی و قوعبولوب ایکی طرفدن بر قاج بیك کشی  
تلف اولدقدن صکره حضرت عایشه اعاده اولندی و ~~حضرت~~ معاویہ  
قتله مر قومه نک همان تحقیق و قصاصیله اسلام ارسنه دوشن تفرقه نک  
بر طرف ایدلمسی لزومنی اجتهاد و حضرت علی دخی اورته لق غلیانده ایکن  
وقعه مؤلمه مذکوره نک تفتیش و فاعلرینک قصاصی بین الاسلام بر بیوک  
وقعه و تفرقه بی مؤدی اوله جغندن شمذیلک تأخیری موافق مصلحت بولندیغی  
بولنده اعطای رأی سداد ایلدیکی جهتله آرهلرینه دوشن ناره اختلاف  
علوریز روابط ائتلاف اولدی و ( ۶۵۷ م ۳۷ هـ ) تاریخنده مصر و ایسی  
سابق عمرو بن العاص معاویہ طرفدن مصری حرباً آلوب حضرت علی  
طرفدن والی بولنان ( محمد بن ابوبکر ) ی تحقیر و اعدام ایلکله حضرت  
علی کوفه دن و ~~حضرت~~ معاویہ شامدن کلیتلو عسکر ایله چیقیدیلر و ( صفین )  
نام محله تلاقی طرفین ایله شدید محاربه لردن صکره غالب و مغلوب بللی  
اولمندیغی حالده ایکی طرف دخی عقد مصالحه یه رغبت ایتدیلر و ( ۶۶۰ م و ۴۰ هـ )  
تاریخنده خوار جدن اوج خبیث کوفه و شام و مصر بیننده اولان اختلافی



کویا قالدیرمق ایچون اتفاساق ایدوب بری مصره عزیزمتله عمرو بن العاص  
ظنیله برینی تلف و دیکری ~~حضرت~~ معاویه بی جزو بیجه مجروح ایتدیکی کبی  
ابن ملجم نامنده اولان او چنجیسی دخی کوفه ده حضرت علی بی صباح نمازینی  
ادا ضمننده جامع شریفه کیدر کن شهید ایتدی .

حضرت علینک امام حسن و حسین و محمد بن الحنفیه و عمرو العباسدن صکره  
اون درت ذکور و سکرز انات اولاد کرامی کلوب بعد وفاته بونلردن امامین  
حضراتیله برابر اون نفری قالمشیدی کاتبی سعید بن نجران الهمدانی  
و عبدالله بن ابی رافع و قاضیسی شرح بن حارث و حاجبی قنبر بن زید ایدی  
سخاوت و شجاعت و درایت و فطانت و باخصوص علم و معرفتی مستغنی  
تفصیل و بیاندر .

حضرت علی زماننده ( اشعث بن قیس ) و ( مسعود بن الغدکی ) و ( زید  
بن حصین الطائی ) کبی بغاة و عبدالله بن سبأ و اصحابی مثلوه بر طاقم غلاة  
ظهور ایتدی که مشار الیه حقنده وارد اولان ( یهلاک فیک اثنان محب غال  
و مبغض قال ) حدیث شریفنک مقتضای مضمون اصابتقرونی ایدی .

حضرت علینک شهادتندن صکره اصحاب کرامدن ( ضرار بن ضمرة الکنانی )  
لاجل الزیاده ~~حضرت~~ معاویه نك حضورینه چیقنقده معاویه مشار الیه  
حضرت علی بی بکا وصف و تعریف ایله دیو امر ایتدکده ضرار ابتدا  
خفیفجه کچشدیرمک استه یوب معاویه تکرار و الحاح ایلدیکنه بناءً یامعاویه  
مادامکه حضرت علینک حقیقی متصف اولدیغی صفاتی استه یورسک  
اشته والله العظیم حضرت علی ( بعید المدى و شدید القوی . ینفجر العلم  
من جوانبه . تنطق الحکمة من نواحیه . یستوحش من الدنيا وزهرتها .  
یستأنس باللیل و ظلمة . وکان والله عزیز العبرة . طویل الفکرة . یقلب  
کفه و یعاتب نفسه . تعجبه من اللباس ما قصر . و من الطعام ما خشن )  
الی آخره صفات جلیله سیله متصف بر نادر الوجود ایدی دیدی و مشار الیه  
بونلری سـو یلدیکه ~~حضرت~~ معاویه اغلا یوب هر نقدر بلو ایتمک ایچون  
کوزلرینی سیلدی طور دی ایسه ده ضروری حیه سنه یاشلر طمله دیغندن  
کتم ایده مدی و حاضر بولنانلر دخی اغلاشدیلر و ~~حضرت~~ معاویه حق  
اکارحت ایتسون والله وصف و تعریفک کبیدر دیدی .



امام علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرت تترینک اداب حکومت و اصلاح  
ممالک و سائرہ بی شامل مصر و الیسی مالک بن الحارث طرفہ کوندر دیکھی  
عہد نامہ نیک جلال مندرجاتی جہتیلہ بعض مہم فقرا تی بروجہ آتی ملخصاً  
تحریر اولمشدر . بعد البسملة والصلوٰۃ ( یا مالک سکا برنجی امرم شریعت  
مطہرہ احکامنہ اتباع و هوای نفسدن مقتدر اولدیغک مرتبہ تباعد و امتناع  
ایلہ . سندن اول کلان والیرک او یغون سزلرندن صادر اولان سوء افعال  
شمدی سکا و خلقہ نصل فنا کورینور ایسہ سندن دخی اولیہ افعال ظہور  
ایتدیکی حالده دوچار طعن و مذمت اولہ جغنی دوشینوب اکا کورہ حرکت  
و خلق ارہ سنده ذکر جیل تحصیلہ غیرت ایتکلکک لازم کلور . اورادہ  
اولان رعایا دین قرنداشلرک ایلہ اهل ذمتدن عبارت و اهل ذمت دخی خلقتده  
سنک کبی بر شخص ذی فراست اولدیغندن حفظ و رعایتلری واجبہ ذمت  
اسلامیتدر رعایا بعضاً برسبیدن ناشی یا قصداً و یا خطاً بر حرم و کناہ  
ایدہ بیلور اولوقت لایق اولان بسط مجاری عفو و احساندر . یا مالک  
سن انلردن یوجہ اولدیغک کبی سنی اورایہ والی ایدن دخی سندن والله  
جملہ مزدن یوجہ در صاقین نفسکی انک فضبنہ مظهر دوشورمه زیرا  
انک مرحمت و عقوبتندن مستغنی دکلسک . عفو کدن ندامت و عقوبتکدن  
مسرت و خطا ملحوظ اولان یرلردہ عاجلانه حرکت ایتیب امور کده اک  
زیادہ رشتہ عدل و حقانیتہ مرتبط و خلقہ انفع و متوسط اولانی اختیار  
ایلہ کہ حتی عموم رعایا سندن ممنون و متراضی اولسون . سکا لازم اولان  
عامہ نیک رضاسیدر یالکز خواصک رضاسی مفید اولمز و عیوب خلقی  
کشف و غمزہ وسیلہ جو اولنلری یانکہ اوغراتمه زیرا خلقده اولیہ عیبلر  
واردر کہ سترینہ والیدن غیرسی قادر اولہ مز سندن غائب اولانک حاکمی  
اللہدر .

قور قاقلر ایلہ مشورت ایتہ صکرہ سکادہ ضعف قلب کلور و ظمہ کارلرلہ  
مشورت ظلمہ بادی اولور . خیر خواہلرلہ بدخواہلری یانکدہ برابر کوروب  
ایولک ایدنلرہ فتور ویرامزلرہ جسارت ویرمه . اکر رعایانک سکا لایقیلہ  
توجهنی ایستر ایسک انلری حسن ظن و احسان ایلہ تلطف و اوزرلرندہ کی



بلا و مشاقتی تخفیف ایله . زیر حکمنده اولان ممالکک اصلاحنی موجب  
خصوصاتی تعیین و اجراده عالمی و حکمته واقف کسه لر ایله مباحثه و مکالمه  
ایله . امرا و رجال و خواص و عوام هر صنف امور اداره ده بولسانلرک  
خاطرلرین طاطلی دل ایله اله آلوب یولکنده چکدکلری مشقتلری یانلرنده تذکار  
و تعداد و خصائل ممدوحه و شجاعت و جرأتلرینی بیان و ثنا ایله تطیب  
و دلشاد ایله . بر مصلحت عظیمه وقوعنده عجز طاری اولدیغی و تردد  
وقوعبولدیغی زمان صدقه الله و رسولنه مراجعت ایله . بر ماده ننگ کنه  
و حقیقتنه ایریشمدین ادنی فهم ایله اکتفا ایتمه و عالملریکه ارتکابدن مستغنی  
اوله جق قدر زیاده جه معاش ویر اندن صکره حالرینی تفتیش و صادقلرینی  
ابقا و خائلرینی دفع ایت و مفتشلی غایت مستقیم و مجرب آدملردن تعیین ایله .  
گاه بگاه مجلس عمومی تشکیل ایدوب کندوک دخی اوتور و کسه بی حضور کدن  
منع ایتدیرمه . ارباب حاجاتک احقرینک رطب و یابس سوزلرینه تحمل  
ایدوب مراملرینی کوزلجه اکلا . امامتده نمازی اوزادوب جماعتی تنفیر  
ایتمه . احقاق حقه ولو کندوکه منسوب برکسه ایچون اولسون دقت ایت  
بردشمن مصالحه یه راغب اولدیغی زمان رد ایتمه مکرکه رغبتی حمله اوزرینه  
اوله . عهدکده وفا ایله . زهار ناحق یره قان دوکه زیرا قان دوکمک  
بیوک کنه و زوال سلطنته باعث بیکواهدر .

§

﴿ علی ﴾ بن بندار — نیشابور شیخلرندن وثقات اهل حدیثدن  
اولوب ( ۹۵۸ م و ۳۴۷ هـ ) تاریخنده وفات ایلشدر ( یطلب الحق بالهویناً  
وانما وجود الحق بطرح الدارین ) کلامنی ورد زبان ایدردی که معناسی حق  
تعالیی قید هوا و علاقه ماسوا ایله طلب ایدر لر حالبوکه وصلت خدا ایکی  
عالمی طرح و افنا ایله رونما اولور . کلمات درر بارلرندن بری دخی ( دنیا برداردر که  
بنیادی محنت اوزره در لهذا دنیا ده مختسز تعیش محالدر .

( بیت )

خوش گوشه ذوق ایدی صفا اهلنه عالم  
بر حال ایله سورسیدی اکر عمرینی ادم



صحت صوکی درد اولسه و صلت صوکی هجران  
نوش اخری نیش اولسه سور اخری ماتم

§

﴿ علی ﴾ افندی — فتاوی صاحبی مشهور چتالجه لی علی افندی که  
عصر سلطان ابراهیم ده ایکی دفعه ده اون اوچ سنه پایه فتوی ایله بکام  
اولشدر وفاتی ( ۱۶۹۱ م و ۱۱۰۳ هـ ) تاریخنده وقوعبولدی .

§

﴿ علی ﴾ پاشا — خادم علی پاشا دیمکله مشهور در اصحاب  
خیر اتدن برذات ایدی استانبولده صد فجیلر ده عتیق علی پاشا جامعی و قره  
مکر که زنجیر لی قیو جامعی جمله حسنا تندندر . اناطولیده جلالی شاه قولی  
معرکه سنده یعنی ( ۱۵۱۱ م و ۹۱۷ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ علی ﴾ پاشا — چور لیلی دیمکله مشهور اولوب دولت علیه ده  
نائل اولدیغی مسند صدارتی خیلی مدت کمال شرف و مکنتله اداره ایلشدر  
( ۱۷۱۰ م و ۱۱۲۲ هـ ) تاریخنده مقتولاً عازم دار بقا اولدی . در سعادتده  
اسکی سیمکشخانه نك اولدیغی یرده بر جامع شریف و تکیه ایله متعدد حجره لری  
وارددر .

§

﴿ علی ﴾ بك — ( بادبالو بلیش ) نام اسپانیا ضابطنك عربستان  
و افریقا سیاحترنده طاقمش اولدیغی نام مستعار در مومی الیه هر کیتدیکی  
یرلرده اسلام زی و قیافتنده کزدیکندن مسلمان ظن اولنور ایدی بناء علیه  
اهل اسلام حقنده او کونه قدر هیچ بر خرسیتیانك واقف اوله مدیغی معلوماتی  
قله الوب ( ۱۸۰۸ م و ۱۲۲۳ هـ ) ده نشر ایلشدر . مؤخرأ بر ایکنجی  
سیاحته دها چیقدیسه ده عمری وفا ایتدیکندن ( ۱۸۱۸ م و ۱۲۳۴ هـ ) تاریخنده  
شام شریفده قالی دکلندیردی .

§

﴿ علی ﴾ بن حسین الشریف العلوی — ابن الاعلم دیمکله متعارفدر  
هیئت و صناعت تیسیر و حل زیج ایله عصرنده شهرت بولمش و عضد الدوله



ابن بویه نزدنده غایت نفوذ و حرمت قزاقمشیدی **عضد الدوله نك و فاتيله**  
اوغلی صمصام الدوله یرینه کچد کده حالی دیگر کون و مقدمه نسبتله قدری  
دون قالدیغندن بویه لیلردن انقطاع ایدرک ( ۹۸۴ م و ۳۷۴ هـ ) تاریخنده  
حجه عزیمت و عودتنده عسیره نامیله معروف محمله جهان بقایه رحلت  
ایلشدر .

§

﴿ علی ﴾ الحمدانی — ملوک بنی حمداندن جود و کرم و فرط  
شجاعت و همم ایله مشهور و دقاتر نظم و نثر شعرا و بلغاده مدایح و اوصافی  
مذکور اولان سیف الدوله حمدانیدرکه خلفادن صکره بونک قپوسنده جمع  
اولان شعرا ادبا علما ظرفاملو کدن هیچ برینک قپوسنده جمع اولمامش و شعرایه  
صله ایچون مخصوص اوزلق التون کسدیروب اوزرینه اسمنی و صورتنی  
نقش ایتدیرمشیدی کندیسی دخی ادیب شاعر فصیح بلیغ برذات ایدی شجاعت  
و جسارتی ایسه روم طرفلرنده و قوعیولان غزواتیله مثبتدر .  
ولادتی ( ۹۱۲ م و ۳۰۰ هـ ) سنه سنده اولوب ( ۹۶۶ م و ۳۵۶ هـ ) تاریخنده  
عسرت بول مرضندن وفات ایلدی .

اولا ( واسط ) و اطرافنده بولنان نواحی یه مالک ایدی بعده ( ۹۴۴ م  
و ۳۲۳ هـ ) تاریخنده حلبه و مؤخرأ شوکت و دولتی کتدیجه متزاید اوله رق  
دمشقه و اکثر بلاد شام و جزیره یه مالک اولدی . ایتدیکی غزالرده  
البسه سنه طویلانان توزلری جمع ایدوب بر کرپیج یاپدیردیغی و بو کرپیجی  
وفاتنده باشی التنه قوملرینی وصیت ایتدیکی منقولدر .

اشبو آل حمدان ( ۹۳۴ م و ۳۲۳ هـ ) تاریخنده استقلال بوله رق قرق بش  
سنه حکومت سورمشدر برنجیلری ( ناصرالدوله ) ایدی .

§

﴿ علی ﴾ افندی — اعرج سید حاجی علی افندی دیمکله معروف  
برذات اولوب اولیاء الله کرامک بر کزیده سی و علم و عملده ککافه انامک  
و باخصوص اقطار حجازیه و حرمین شریفین اهالیسنک مسلم و پسندیده سی  
ایدی ( ۱۷۸۵ م و ۱۲۰۰ هـ ) تاریخنده بور قصبه سنده مهد و جوده کلوب



قصبة مذکورده و خداوند کار و لایتنده جمعه و صالی کونلری رنجبر لک و سائر  
ایامده تحصیل علم ایله مشغول و باطنادخی نیجه طلوعاته مظهریتله نائل مأمول  
اولدقدن و بر زمان سیاحت ایلدکن صکره ۱۲۳۶ سنه هجریه سنده مورده  
محرابه سنده اثبات وجوده بذل همت و بر مقدار مال غنیمت ایله مکه مکرمه یه  
عزیمت ایلدی . بعده مدینه منوره یه کیدوب اون سکره سنه مدت فراشت  
شریفه خدمتده قائم و مؤخرأ مدینه منوره شفا مدرسه سی مدر سلکنده تدریس  
علومه مداوم اولوب برچوق زهد و کرامات و اظهار خوارق عادات ایله حرمین  
شریفین اهالیسی بیننده کامران و من قبل الرحمن اولاد رسولدن اولدیغی  
بشارتیه منشرح الجنان اولدقدن صکره آخر عمرنده کوزلرینه عمی و قولقلرینه  
صمم عارض اولدیغی حالده (۱۸۷۵ م و ۱۲۹۲ هـ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ علی رضا ﴾ بن موسی الکاظم — ائمه اثنی عشرک سکره نجیسیدر  
(۸۱۶ م و ۲۰۱ هـ) تاریخنده بغدادده علویلرک عباسیلر علیه ظهور ایدن  
اختلالنی تسکین مقصدیه خلیفه مأمون طرفندن ولی عهد اتخاذا اولمشیدی .  
مؤخرأ خلیفه ایله برابر عراقه کیدوب طوس نام محله وصولرندن بر مدت  
صکره یعنی (۲۰۳ هـ) تاریخنده فجأة وفات ایلدی . صورت وفاته نظراً  
مأمون طرفندن تسمیم اولندیغی خاطره کلور .

مشار الیهک مخدومی امام تاسع محمد تقی حضرتلری دخی یکریمی بش یاشنده  
(۸۳۵ م و ۲۲۰ هـ) تاریخنده بغدادده مسموماً وفات ایلشدر . خلیفه  
معتصم بوکا صغر سننده کریمه سنی تزویج ایتشیدی .

§

﴿ علی ﴾ بن العباس بن جریح — کنیه سی ابو الحسن شهرتی ابن  
رومی در نظم عجیب و تولید غریب صاحبی شاعر مشهور که ابداع معانی  
جلیه یه قادر و ایجاد کلمات جلیه یه مقتدر ایدی قوس غمام حقنده  
سویلدیکی ایات بلیغه دندر :

( و ساق صبیح للصبوح دعوته      فقام و فی اجفانه سنة الغمض )  
( يطوف بکأ سات العقار کا نجم      فن بین منقض علینا و منقض )



( وقد نشرت ایدی الجنوب مطارفاً علی الجود کناو الحواشی علی الارض )  
( یطرزها قوس السحاب باخضر علی اجر فی اصفر اثر مبيض )  
( کاذیال خود اقبلت فی غلائل مصبغة والبعض اقصر من بعض )

صولی نام ذات حروف اوزرینه دیوان شعرینی ترتیب ایلشدر .

شاعر مومی الیه کثیرالتطیر بر کیمسه اولدیغندن احبابی لطیفه اوله رق  
اسمندن تشأم اولنور آدملی کوندر لر و مومی الیه دخی او کون حبس نفس  
ایله اصلا خانه سندن چیمماز ایدی . معتضد خلیفه نک وزیر قاسم بن  
عبدالله مومی الیهی هجوندن قورقدیغی جهته حضورنده تسمیم ایتدیرمشدر  
بیچاره طعام مسمومی بیدیکی وقت ایچنده زهر اولدیغنی حس ایدرک در حال ایاغه  
قالقوب وزیر زویه کیده یورسک دیو صور دقده ( بنی کوندر دیکک یره  
کیده یورم ) دیمسیله وزیر ( اوله ایسه والدیغه سلام سویله ) دید کده  
ابن رومی ( یولم جهنمه اوغرامیه جق ) جوابنی ویرمشدر .

ولادتی ( ۸۳۶ م و ۲۲۱ هـ ) ده بغدادده ووفاتی وقعه مذکوره دن اوچ  
کون صکره اولق اوزره ( ۲۸۳ و یا ۲۷۰ هـ ) ده کذلک بغدادده وقبری  
باب البستانده در .

§

﴿ علی ﴾ قوشی — ماوراء النهر شاهی ( الغ ) بک امراسندن بر  
ذاتک مخدومیدر اولا سمرقنده مشارالیه الغ بکدن ومؤخرأ قاضی زاده  
رومیدن تحصیل علم و معرفت و بعده اوزون حسن طرفندن ایکنجی دفعه  
اوله رق سفارته در سعادت کلوب ایفای مأموریت ایلد کدنصکره کوردیکی  
حرمت ورعایته مبنی در سعادتده اختیار اقامت ایلش و علم هیئت و صرفدن  
( محمدیه ) و ( فتحیه ) و محاضرهدن ( محبوب الجمائل فی کشف المسائل )  
نام کتابلری یازمشیدی .

وفاتی ( ۱۴۷۴ م و ۸۷۹ هـ ) تاریخنده وقبری ایوبده در .

§

﴿ علی القاری ﴾ — مؤلفین کرامدندر ( ۱۶۰۱ م و ۱۰۱۰ هـ )



تاریخنده وفات ایلدی بر تفسیری و شفاء شریفه شرحی و دهها بعض  
تألیفاتی وارد .

§

﴿ علی ﴾ بن محمد — ابو حیان کنیه سیله شهرت شعارد در هر نوع  
علوم و فنونده ماهر و باخصوص فنون ادبیه بی ایجاد قادر بر ذات ایدی  
شیرازده تولد ایدوب ( ۹۹۰ م و ۳۸۰ ه ) تاریخنده وفات ایلدی .  
بعض اقواله کوره معتزلی الاعتقاد و لسانی غایت سخیف و برباد اولوب  
فضل و درایتی نقدر واسع ایسه کندوسی دخی او نسبتده قسمت از لیه سنه  
غیر قانع ایدی . بر مدت بغدادده اقامتله بعده ( ری ) جانبده کیدوب  
انجیق اورادهده امرادن ابو الفضل ابن العمید و صاحب ابن عباد ایله  
خوش بکنه مدیکندن مومی الیهامی هجو و تزییف و حتی ذم و مساویلرینه  
دائر بر کتاب دخی تألیف ایلدی . او اخر عمرنده ایسه او قدر امکارله  
میدانه کتوردیکی تألیفاتی بعض او همامه مبنی کاملاً آتشه یاقدی آثار  
مذکوره دن بعضیلری اولجه شاگردلری طرفندن قور تارلمش و الیوم موجود  
اولان کتابلری بونلردن انتشار ایتشد .

فضلادن ( یاقوت ) و ابن النجاریک شهادت لرینه کوره ابو حیان صالح و عابد  
و هر کس صلاح و دیانتنه و ائق و معتمد بر ذات ایدی ( العهده علی الراوی ) .

§

﴿ علی النقی ﴾ یاخود ( علی الهادی ) بن محمدالتقی — عاشرائمہ اثنی  
عشردر ابو الحسن کنیه سیله مکنی ایدی . ( ۸۶۷ م و ۲۵۳ یاخود  
۲۵۲ ه ) تاریخنده و قرق یاشنده ( سرمن رای ) ده وفات ایلدی .

§

﴿ علی ﴾ بن هلال — ابن بواب لقبیله معروفدر متقدمین و متأخرین  
ایچنده مثلی نایاب و هله حسن خط و فن کتابتده مهارت منفردانه سی تسلیم کرده  
اولی الباب ایدی . ابو علی بن مقله نك خط کوفینیدن تبدیلاً طرز دیکرده  
وضع ایلدیکی خطی بر اسلوب بهین اوزره تهذیب و تعیین ایلدی که الان  
نسخ و ثلث نامر یله بین الامم مشهور و اکثر کتب معتبره ده زینت بخش سالك  
سطوردر . تألیفاتی ایسه لایعد و لایحصی و هر بری اربابی عننده و اصل



درجات اقصا در . وفاتی (۹۳۲ م و ۳۲۰ یا خود ۴۱۳ هـ) تاریخنده مرقدی  
بغدادده امام احمد بن حنبل جوارنده در .

§

﴿ علی یحیی ﴾ — چین و مغولستان خاقانی (قبلائی) خانک وزیریدر  
فی الاصل او یغور تاتار لرندن اولوب ممالک غربیه چینیه ده تحصیل علم ایتمش و نزد  
خاقانیده پک چوق حیثیت واستقلال قزانمش ایدی . چینیه (هوانغ هو)  
نهرینک منبعنی کشف ایچون مومی الیهک کوندر دیککی بر جمعیت ریاضیه درت  
آی سیاحتله اکیال مأموریت ایشدر .

§

﴿ تاء ﴾ — (کور) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ عماد ﴾ — میر عماد دیمکله معروف خطاط مشهور اولوب (۱۶۱۷ م  
و ۱۰۲۷ هـ) تاریخنده مقتولاً وفات ایشدر .  
(عماد) سلطان نورالدین و سلطان صلاح الدین ایوبینک کتابت خدمتنده  
بولنان کاتب اصفهانینک دخی لقبیدر .

§

﴿ عمادالدوله ﴾ — بنی زیاد حکمداری مرداویج طرفندن کرخ  
والیسی ایکن مومی الیهک اصفهانده مقتولیتی اوزرینه (۹۳۲ م و ۳۲۰ هـ)  
تاریخنده عراق عجم و فارس و دیلمه جهتترینی ضبط ایله سلطنت آل بویه بی  
تشکیل ایدن ذاتدر . اسمی علی بن بویه ایدی .

(۹۴۴ م و ۳۳۳ هـ) تاریخنده بلا ولد وقوع وفاتنه مبنی یرینه اور تانجه برادری  
رکن الدوله حسن یکدی . اشیبو رکن الدوله نک اوغلی عضد الدوله ملوک  
آل بویه نک اکیار لاغیدر . (بویه) بالقجیلقله کچینور بر فقیر ایکن (بین السماء  
و السمک) قبیلندن اولق اوزره جناب حق اولادینه سلطنت احسان بیوروب  
اویچ نفر اوغلری علی و حسن و معز الدوله بر برینی متعاقب پادشاه اولمشدر  
بونلرک سلاله سی مؤخرأ عراق عرب کرمان خوزستان و ممالک سائر هیه دخی  
مالک اوله رق بوز یکرمی سکز سنه سلطنت سور مشلر ایدی .

§



﴿عمار﴾ بن یاسر — اصحاب کرامند. صفین وقعه سنده امام علی کرم الله وجهه حضرت ترینه پک چوق یرارلق ابراز ایلدی . حقنده جانب جناب رسالتدن ( و یحک یا عمار ستقتلک الفئه الباغیه ) بیورلدیغی و فی الحقیقه چوق سور میوب بر فئه باغیه طرفندن تسمیم اولندیغی بعض سیرده محرردر .

§

﴿عمالقه﴾ — عملیق بن لاوذ بن سام اولاد لیدر . اشبو عملیق ابتدا یمنده (جو) نام محله توطن و منسوباته اثنای ریاستنده زیاده سیله فحشیاته انهماک ایلدیکنندن ( عملاق ) تسمیه اولندی . بونلر غایت آزغین و فسق و فجور و قطع طریقّه مائل بر قوم اولدقلرندن ملوک حیره طرفندن طرد و دفع اولندقلرینه بناء یمندن اطراف بلاد طاعلدیلر . اهل مشرق و عمان و بحرین و حجاز و فراغنه مصریه و کنعانیه و دینمکه مشهور اولان جبارّه شام هپ بونلردن ایدی . امم مرقومه نک بحرین و عمان و مدینه ده ساکن اولنلرینه (جاسم) دینمشدر که ( بنی نلف ) و ( بنی سعد بن هذال ) و ( بنی مطر ) و ( بنی الازرق ) مدینه منوره ده اولان اشبوامت جاسم دن ایدی ( بدیل ) و ( ارمل ) و ( غفار ) قبیله لری عمالقهدن اولان نبسوارقک ارض حجازدن تیمایه دکین ممتد اولان نفوذی التنده یعنی نجدده توطن ایتدکلر یچون ملکری ( ارقم ) اسمیله مسمی اولمشدر . عمالقّه طائفه سنک مصره هجر تلی ( ۳۳۸۰ خ ) تاریخنده یعنی میلادک ایکی بیکی ایکیوز اون درت سنه مقدمنده در . اول وقت اون ایکنجی سلاله فراغنه بی منقرض ایدوب اون اوچنجی سلاله بی تشکیل و مصر وسطی و سفلاده برقاچ یوز سنه حکومت ایلدیلر .

عمالقیلر ( ۴۰۳۸ خ ) تاریخنده اثور یاده دخی برقاچ یوز سنه سلطنت سور مشلر . و صکره انقلابات روز کارایله تدریجاً طاغیلوب سائر اقوام عربیه قارشمشلردر .

§

﴿عمر﴾ بن الخطاب رضی الله عنه — ثانی خلفاء راشدین و حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنهدن صکره امیر المؤمنیندر . زهد و طاعت و فتح بلاد و عدالتده نظیری کلمدی فخر کائنات علیه اکمل التحایا حق عالیرنده ( لوکان بعدی نبیاً لکان عمر ) بیوردی . ابتدای خلافت سنیه لری اولان ( ۶۳۴ م و ۱۳ ه ) تاریخنده ( ابو عبیده بن جراح ) و ( خالد بن ولید )



شام شریفی یتیم کون محاصره و استیمان ایله آلدقده والی بولنان طوماس  
 فرار ایلدی و بعلبک و حجا و حص طرفلرینه آقین ایلدی و بر سنه صکره  
 ( ابو عبیده ) زاب کنارنده ایرانلورده مغلوب اولدی و ( ۱۵ هـ ) ده ابو عبیده  
 بن جراح ( معرا ) ( لازقیه ) ( طرسوس ) ( قنسرین ) ( مرعش ) ( یافه ) بی  
 دخی الدی و ایمپراطور هراقلیوس پای تختی انطاکیه دن قسطنطنیه یه نقل  
 ایتدکن صکره انطاکیه دخی ضبط اولندی . و مصالح عمومیة مسلمینی  
 تسویه ایچون بر دیوان عالی تشکیل یورلدی و مشهور ( قادیسیه ) و ( مداین )  
 محاربه لری سعد بن ابی وقاص حضرت تترینک همتیله قزانیلوب ایران شاهی  
 یزد جرد فراره مجبور اولدی و ( ۱۷ هـ ) ده بصره شهری انشا و قدس  
 شریف صلحاً و ( موصل ) ( رها ) ( حران ) ( سوس ) ( میافارقین ) ( نصیبین )  
 ( کرمانشاه ) ( بدلیس ) ( اخلاط ) ( ملاطیه ) ( شهر زور ) ( تکریت )  
 و بعض کردستان گاه صلحاً و گاه عنوة استیلا اولندی و ( ۲۱ هـ ) ده افریقا  
 اردوسی ایتالورک ایکیوز بیک عسکرینی بوزوب ( طرابلس غرب ) ولایتی  
 الدی و عجملرک نهاوند ده تجمع ایدن جسم اردوسی ( نعمان بن مقرن )  
 همتیله بوزیلوب عساکر اسلامیه همدان و اصفهان و خراسانه طوغری  
 ایلرولدی لکن نهاوند محاربه سنده نعمان بن مقرن ایله برابر یک چوق  
 اسلام جام شهادتی نوش ایتدی و بر سنه صکره اسلامک بر فرقه سی  
 اذربایجان و طاغستانه قدر کیدوب شیروانی صلحاً الدی و دیگر فرقه سی  
 دخی ( ری ) ( کورکان ) ( طبرستان ) ( هرات ) طرفلرینی و عمرو بن العاص  
 مصر دن تونسه قدر ممالکی ضبط ایلدی .

حضرت ( عمر ) رضی الله عنہک عدالتده اقرانی کلمدیکی ادعا اولنسه بیچار  
 حتی شرب خمر تهمتیله متهم اولان مخدوم عزیز ی عبد الرحمانی وفات  
 ایدنجه یه دکن ضرب ایتیمش و حتی حد شرعی دن باقی قالان اون دکنکی جسد  
 بی روحی اوزرنده اکیال ایتدیرمشدر .

حضرت ( عمر ) رضی الله عنہک ملک الروم ایله غزا قصدینه شامه طوغری  
 عن یمتلی اثناده ملک الروم احوال موکب اسلامیه بی تجسدس ضمننده  
 قرناسندن برینی کوندراشیدی مرتوم اردوی همایونه طور سیناده



یتیشدی و حضرت عمری ارقه سنده قیون تو کندن منسوج یمالی بر جبه  
 و بندیکی اسبک اکر قاشنده بر طوبره دروننده اتمک اصیلی و شمسک حرارتنده  
 شمسیه و چادری اولمیدیغی حالده اردونک ایچنی طولاشوب تنظیم ایتمکده  
 بولدی و کیدوب بو حالی ملکنه خبر و یردیکی صردده بویله بر کلفتسز عسکره  
 مقاومت ممکن اوله مز دیدیکنه بناءً ملک در حال مصالحه یه رغبت ایتدی .  
 حضرت ( عمر ) خلفادن امیر المؤمنین عنوان جلیلنه مظهر اولنلرک برنجیسیدر  
 بو عنوان صحابه کرامدن ( مغیره بن شعبه ) نک یا امیر المؤمنین دیو خطاب  
 ایتسیله تحسین و جله طرفندن اولوجهله تکریم اولمشدر .

حضرت مشار الیه ( ۶۴۲ م و ۲۲ هـ ) تاریخنده فیروز نامنده بر خبیثک  
 سم آلودخنچر غدر یله جامعه شهید اولمشدر بو خائن مجوسی الاصل اولوب  
 تیمور جیلکده و سائر صنایعه مهارتنه بناءً عراقدن مدینه منوره یه جلب اولمش  
 و اصحاب کرامک قلیج و حربیه و سائر آلات حربیه لرینی اعمال و تعمیر ایله  
 مشغول بولمش ایدی . خائن او کون حضرت مشار الیه دن بشقه طوتمق  
 استه یان یدی ذاتی دها تلف ایتمشدر .

§

﴿ عمر ﴾ الخیام — علم حکمت و هیئتده یکتاز عرصه فضل و مهارت  
 و فن احکام نجوم و سائر علومده افلاطون صفت اولوب نظم و انشاده ایسه  
 قدرتی حیرتفزا و خصوصاً کشیده سلاک نظم ایلدیکی رباعیات حکمت  
 آیاتی چرخ چارمه تعلیق اولنسه سزادر استرآباد سمتنده فیروز شهری  
 ملحقاندن اولان ( دهک ) ده تولد ایلدی عنفوان جوانیسنده حکیم  
 سناینک استادی ناصرالدین شیخ محمد منصوردن اقتباس انوار معلومات  
 ایتش و سنی اون یدی یه و اصل اولدقده علوم حکمییه یی تماماً تحصیل ایله  
 یکنه عصری اولمشیدی عالم شباننده اکثریا بلخده و آخر عمرنده نیشابورده  
 اوتوردی نزد سلاطین عظامده رهین التفات و احترام اولوب حتی سلطان  
 سنجر مومی الیهی کندو تختی یاننده و کرسی مخصوصی اوزرنده اقعاد ایدر  
 ایدی . ( ۱۰۷۴ م و ۴۶۷ هـ ) تاریخنده ملوک سلجوقیه دن ملکشاهک  
 وزیر مشهور ( نظام الملک ) ک امر یله تشکیل اولنان هیئت فنییه بودخی  
 داخل ایدی بونلر نوروزی رأس حله تحویل و بررصد وزیح ترتیب ایلدیله .



خیامک مذهب تاسخه قائل اولدیغنی روایت و بوبابده بر غریب قضیه حکایت ایدر لر شویله که بر وقت نیشابورده زلزله دن خراب اولان مساجد و مدارس تعمیر ایچون مرکبلر ایله کریج نقل اولنورکن ایچلرندن بر مرکب صغه زردباننه کلدکده یوقاری چیقماق استمز و بر چوق طیباق یدیکی حالده بر آدم بیله آتمز او اثناده خیام حاضر بولمغله همان قاقوب مرکبک قولاغنه

ای رفته و باز آمده و خم کشته      نامت زمیان نامها کم کشته  
ناخن همه جمع آمده و سم کشته      ریش از پس پشت آمده و دم کشته

رباعیسنی او قوینجه مرکب دفعه صغیه صعود ایله یوکنی محله ایصال ایدر حاضر ون سببنی اکلامق استدکارنده خیام دیر که بوبدنه تعلق ایدن روح و قتیه بوراده بر دل آزر آدم ایدی جسمندن مفارقتی اثناده عروج ایده میوب نزولده قالمغله بو حالی کسب ایلدی که بعضیلر عنندنه جهنم انجق بو وجهله در . بو سوزک بر لطیفه دن عبارت اولدیغنه شبه اولمیوب مومی الیهک حقه ده بالعکس کرامتنی مؤید بعض اقوال دخی واردر قبری نیشابورده .

§

﴿ عمر ﴾ سکینی — حاجی بیرام ولی خلفاسندندر      طریقت ملامیه  
بیرامیه بو زاتدن ابتدا ایدر . حاجی بیرام ولی حضرت تلینک وفاتندن صکره پوست نشینی آق شمس الدین حضرت تلی اولدیسه ده قطبیت حیاته اشارت بیوردقلری اوزره اشبو عمر سکینی حضرت تلینه انتقال ایتشیدی مسقط رأسی بروسه وفاتی ( ۱۵۱۹ م و ۹۲۶ ه ) تاریخنده و قبری ( کونیک ) قصبه سنده در بو ایکی ذاتک بیننده تحدث ایدن اختلافی تحقیق ایچون ( اق شمس الدین ) کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ عمر ﴾ بن عبد العزیز — ملوک امویه دن کمال اتقا و عدالتله موصوف بر ذات ستوده سماتدر . ( ۷۱۷ م و ۹۹ ه ) تاریخنده جلوسیه برابر سرایه متعلق کافه اشیا نفیسه بی صاتوب اثمانی بیت الماله وضع



و کندوسنه یالکز یومی ایکی درهم تخصیص ایلدی . امویه نك خطبه ده  
حضرت علی به سب عادت ملعونه سنی دخی لغو و سلب ایدوب اكا بدل  
( ان الله یأمر بالعدل ) آیت کریمه سنی او قوت یردی که الیوم حکم فرمای  
السنة خطبادر .

فقط آل مروانك تخصیصاتی کسوب خزینه مانده ایدیشی بنی امیه به کران  
کلدیکندن سلطنتک ایکنجی سنه سی بیک آلتون مقابلنده بر غلامی  
واسطه سیله تسمیم ایتدیرمشدر . دفنی اثناده علی ملاء الناس اسمادن  
ورقه آتیه نازل اولدیغنی روایت ایدرلر ( برآة من الله لعمر بن عبدالعزیز  
من النار ) مشار الیهك خصائل جلیله و مناقب جلیله سی حددن افزون  
واکثر کتب سیرده مانند در مکنون موجود و مشحوندر .

§

﴿ عمر ﴾ بن هبیره الفزاری — دولت امویه مشاهیر رجالتندن  
اولوب عراق و خراسانده مدت مدیده والیک ایتمشدر . مومی الیه اصلنده  
بنی فزاره دن بر فقیر الحال آدم اولوب بن عاقبت عراقه والی اولورم دیر  
و خلق سوزینه خنده استهزا الیه مقابله ایلر ایدی . صکره عبد الملك  
زماننده وقوع عبولان غزالرده کزه رک خیللی اعتبار و عبد الملك خاندانندن  
بر عورت آلوب شامده کرکی کبی اشتهار قزاندی . بناء علیه عمر بن عبد  
العزیز زماننده ( جزیره ) به عامل و مؤخرأ یزید خلیفه اولدقده ابن هبیره  
یزیدك جار به سی ( حبابه ) به کمال میل و محبتنی و یاننده بر سوزی ایکی  
اولدیغنی کورمکله حبابه طرفنه دوشوب پی در پی هدیه لر ارسالیله اطماع  
و معاونتنی استحصال ایتمکله بوسایه ده عراق والیکنه دخی نائل اولدی .

§

﴿ عمری ﴾ — بنی اسرائیل حکمدار لرندندر . مومی الیه اولو  
امرای عسکریه دن بری ایدی . صکره ( زمیری ) نام شخصک تغلباً تخت  
سلطنته قعودینی کورمکله ( ۶۷۶ خ ) تاریخنده یعنی میلادك طقوز یوز  
اون سکر سنه مقدمنده کندوسی دخی اكا غلبه ایدرک تخت حکمداری به  
کچمش و فقط ( تبنی ) نامنده برینی بر مدت شریک سلطنت اتخاذا ایتمکه  
مجبور اوله رق مؤخرأ الک دخی حقندن کلمشدر .



مومی الیه ( زمیری ) نك اثنای مغلو بیتنده کندوسنی خانه سیله برابر آتسه  
یاقدیغی دخی روایات تاریخیه جله سندندر .

§

﴿ عمون ﴾ — حضرت لوط سلاله سندن وقتیه ارض بلقاده  
توطن ایش برقبیله مفرزه اسمیدر .

§

﴿ عمور ﴾ — ( سدوم ) کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ عنبر ﴾ — مسکه مشابه رایحه لطیفه بی حائز یاغلی بر ماده در .  
اشمو ماده عروسه البحر دنیلان ذوئدی بر بیوک بالغك باغر صاقبری ویا  
معه سی ایچنده حصوله کلوب آنک افراغاتندن اوله رق ژاپونیا وملوک  
اطه لری و ( قورومانل ) ساحلی و ماداغش قار جوارری د کزلرنده پارچه  
پارچه و بعضاً طویدن اوله رق بولنور . صودن غایت خفیف و کول رنکنده  
و حرارت واسطه سیله یومشایجی و بلومی کبی اریچیدر . ( عروسه البحر  
کله سنه دخی نظر بیوریه ) ( عنبر قابوخی ) دخی فروتون قسقاریلا یا خود  
( الوتربیا ) دنیلان کوچک براغاجک قابوخی اولوب سنت دومنک جزیره سنده  
حصوله کله کده و مقوی و مهیج و دافع الحما اعتبار اولنمقده در .

§

﴿ عنصر ﴾ — حکمای متقدمین بو کله ایله اجسام و موادک شکل  
ابتدائی لری مراد ایدر ایدیلر . بونلردن بقراط و طرفدار لرینه کوره عناصر  
( جزو لایتجزی ) دن عبارت و بونلر شکل و جسماتجه بر برندن مختلف  
اولد قلی حالده ترکیلرندن بالجمله اوصاف محسوسه تشکل ایدر ایش . ارسطویه  
کوره ایسه عناصر حرارت و برودت و یبوست و رطوبت کبی خواص  
متضاده ایله بر برندن تفریق اولنور و آتش و صوو هوا و تراب ماده بسیطه لریه  
سما و نجومی ترکیب ایدن و ناقابل تغیر اولان ( اتر ) ماده سندن عبارت ایش .  
هردوته کوره ایسه عناصر ک رقیق اولان ( اتر ) قسمندن عبارت بر ماده نك  
اشکال مختلفه سندن عبارت اولوب ماده مذ کوره برودت و آتش واسطه سیله  
هوایه و هوادن صویه و صودن ترابه تبدل ایدر و حرارت واسطه سیله ده



بعضاً تبدلات مذکورہ نك عكسى حصوله كلور ايمش . كيميائى جديدده ايسه عناصر كلسيله بتون اجسام بسيطه مراد اولنور يعنى وسائط كيميويه ايله تحليلى قابل اولميان جسملره اجسام عنصرية دنيلور كه بونلر ك شمدي يه قدر كشف اولنانلرينك عددى ۶۴ يا خود ۶۵ وار مشدر الك مشهورلرى شونلردر . كوش . آرسنيق . آزوت . پيرنوط . بروم . قادميوم . قاسيوم . قاربون . قلور . قروم . قوبالت . باقر . قلاى . تيمور . مولدالماء . ايدسيوم . ابيوت . مانيزيوم . مانغاز . جيوه . نيكل . التون . فوسفور . پلاتنا . قورشون . مولد الحموضه . پوتاسيوم . روديوم . سيليسيوم . سوديوم . كوگرد . سترونيوم . تلاور . توتيا . زيرقونيوم . اجسام عنصرية دن الك صكره ( ۱۸۷۵ م و ۱۲۹۲ هـ ) تاريخنده كشف اولنان دخى غاليوم در .

§

﴿ عنقا ﴾ ى مغرب — بويى اوزون توكى كوزل بر بيوك قوشك

اسميدر . بو حيوان مقدا موجود اولوب هجرت نبويه دن مقدمه پيغمبر اهل رس حنظله بن صفوان الحيرى عيسى يا خود ( خالد بن سنان ) دعاسيله منقرض اولديغى بعض توارينخده كورلدى . مصر ليلر ك افسانه قبيلىندن اوله رق بيان ايتدكلرينه كوره عنقا قرتال قوشى جسامتنده بر حيوان اولوب بويى نك توكلرى التون كى پارلاق صارى وقويروغى بياض ايله مخلوط پنبه رنگلى وكوزلرى غايت كوزل ايمش وعمرى تمام اولديغنى براز اولجه حس واوا ائمه شمس دخى يوواسنى احراق ايتك جهتيله يكيدين بر يووا ياپوب وايجنى نباتات عطريه ايله تزئين ايدوب اوزرينه اوتورر واوراجقده تلف اولور كيدر وكيكى ايچنده كى صوغلجاندن ديكر بر عنقا وجوده كلور وبو ياورى اناسنك جثه سنى مرصافى ايله ياپديغى بر محفظه دروننه وضعله بعلبكه شمس معبدينه كوتورر ايمش . عنقا قوشنك عربستان چوللرنده بش التى يوز سنه معمر اولديغنى دخى روايت ايدهورلر . ( عنقانك فى زماننا هذا آشيانساز ) وجود اولديغى يرلر شعرا بيتلريدر . ايرانيلىر ( سمرغ ) و ( سيرنك ) ديرلر ( هما ) دخى عنقانك غيرى اولماق كرك .

§



﴿ عنكبوت ﴾ — علم حیواناتده سلامی فاملیاسندن بر حیواندر .  
 دماغ صدریسنک جهت بطنیسنده متحرك درت چفت اوزونجه ایاقری  
 اولوب اولکی بر چفتنک اوزونلغی دها زیاده جه در . بر کیمسه ایاغنک  
 برینی طوتوب قویورمز ایسه او ایاغنک پارچه سنی براغوب فرار ایدر  
 وبطننده مایع حالنده بولنوب هوایی کوردجکه صلب حالنه کیرن ایپلکنی  
 استدیکی زمان مغز لرندن چیقارهرق صید ایچون استعمال ایلر وسینکری  
 طوتمق ایچون بش دقیقه ظرفنده الك بیوک براغ یاپه بیلور . بیچاره سینک  
 آغه چارپدیغی کبی آغک ترکیبنده اولان محالیب ایله طاقیلور و آغک بر  
 کنارنده یاخود اورته سنده کیرلنمش اولان اورمچک در حال خبردار اولهرق  
 کلوب سینکی صیم صیقی صارار واکسه کوکندن دلهرک اممکه باشلار .  
 اورمچکک انواعی چوق اولوب (غال اود) یعنی (بو) دنیلان نوعی سملی  
 وبره زیلیاده (میغال) دنیلوب یتش بش معشار ذراع طولنده اولان نوعی  
 غایت قورقنج ومضر حیوانلردر . اشبو حیوانانک کافه سنک کوزلری  
 سکرر عدد اولور .

§

﴿ عوج ﴾ بن عنق — ارض کنعانده باتنی قبیله سنک ریسی  
 یاخود بازان ولایتک حکمداریدر تورانده (عسروت وادر عایده ساکن  
 باسان ملکی عوج) دیو محرردر . حضرت موسی علیه السلام آخر عمرینه  
 قریب زمانده بنی اسرائیل ایله برابر بریه تپیدن حرکتله عمور اراضیسندن  
 کچوب فلسطینده اردن نهرینک جانب شرقیسنده مر قومی وقبیله سی خلقنی  
 قتل واسیر ایلشیدی .

اشبو عوج بن عنق وپاتنی اهالیسی غایت جسور وقوی البنیه اولوب  
 اولوقت بنی اسرائیلک کوزینی کرکی کبی ییلدیردیغندن اسرائیلیات عوجی  
 حالا کوکه چیقارمقده ودکزدن بالق طوتدیروب کوکده پیشیرتدیر مکده در .

§

﴿ عود ﴾ — الیوم غیر مستعمل آلات موسیقیه دندر بو آلت  
 ابتدا ایکی قاتلی التي صره کریشدن عبارت ایکن مؤخرأ اون واون ایکی  
 ویکرمی درت کریشدن ترکیب ایدلمکه باشلادی بو کریشلر اشاغیسی مدور



وقابلومبغه شکننده بر جسم اوزرنده اولوب جسم مذکورک نهایتنده کیرویه  
طوغری اکر یلش برده ایکی قوی وار ایدی . قانوندن اول دائماً قالین  
و آغرسس مراقیلیری عود استعمال ایدر لر ایدی کمان عودک وهنوز  
اسپانیاده استعمال ایدلمکده اولان اینجه کمانک کوچکیدر و فی الاصل عربلردن  
مأخوذدر .

§

﴿ عود ﴾ — بر معروف اجاجدر . اکثریا هندستان و بلاد شرقیه ده  
چیقار . طبیعتی حار ویابس اولوب استعمالی معده دن رطوبات متعفنیه بی  
و صغوق و ضعف مثانه دن متحصل مضراتی دفعه مدار ایدر و دماغه  
قوت ویرر و قینادیلوب صویب ایله مضمضه ایلدیکی حالده آغز  
قوقوسنی دخی ازاله ایلر . انواعی بوجه آتی یکریمی ایکی قسمدن عبارتدر  
( عود اسود ) ( عود ازرق ) ( عود بری ) ( عود جبلی ) ( عود جلالی )  
( عود سراسب ) ( عود ریطانی ) ( عود سفالی ) ( عود سمندوری )  
( عود صنیفی ) ( عود صینی ) ( عود طافی ) ( عود قافلی ) ( عود کشمیری )  
( عود قطعی ) ( عود قاری ) ( عود لوانی ) ( عود مانطانی ) ( عود مندلی )  
( عود منقط ) ( عود موشی ) ( عود هندی )

§

﴿ عون الدین ﴾ — عباسیه وزراسندن بر فاضل یکانه ایدی .  
کنیه سی ابوالمظفر اسمی یحیی بن هبیره مسقط رأسی عراقده ( بنی اوقر )  
قریه سیدر . هنکام شباننده بغداده کلوب استماع احادیث نبویه و تحصیل  
فنون سائر ایله کتابت و انشاده دخی کما ینبغی اکتساب مهارت ایلدکن  
صکره بعض کونه امور دولتده استخدام اولمش و بعده دیوان کتابتی  
خدمتی ایفا ایدرک بر مدت صکره خلیفه مقتفی لامر الله وزیر اولشدر .  
مسند وزارتده صعودندن اول تقی جلال الدین ایکن وزارتندن صکره عون  
الدین ( تلقیب اولندی . مجلسی مجمع علما و فضلا اولوب حضورنده  
حدیث شریف قرائت ایدیلور و سائر هر نوع فنوندن کونا کون مباحثه  
اولنور ایدی . مشایخ عظامدن ابوالفرج بن جوزی و امثالی ذوات کندوسندن  
استماع حدیث ایلشدر ( مرأت الزمان ) نام تاریخک مؤلفی شمس الدین



ابوالمظفر يوسف مشار اليهك كوله لرن دن ( فرغلی ) بن عبد الله نام  
ذاتك زوجته سی و مومی الیه ابو الفرجك كریمه سی اولان خاتوندن تولد  
ایلشیدی .

( عون الدین ) خلیفه مقتفی یه اون بر سنه وزارت ایدوب ( ۱۱۵۵ م  
و ۵۵۰ هـ ) سنه سنده مقتفی وفات ایدوب اوغلی مستنجد بامر الله یرینه  
خلیفه اوندقده مشار الیه ینه رأس مأمور یتده قاهره بش سنه ده  
معمر اولدقن صکره ( ۱۱۶۴ م و ۵۶۰ هـ ) تاریخنده وفات ایتمکه ونعشی  
بغدادده یاپدردیغی مدرسه درونه دفن اولندی . فنون متنوعه ده تألیفات  
وارد .

§

﴿ عید الصلیب ﴾ — رومالیره مخصوص بر بیرامدر بیوک  
قسطنطینک والده سی ( النی ) ( ۳۱۴ م ) تاریخنده قدس قامه کلیسائی  
انشایه و تملرینی حفره باشلادیغی صره ده حضرت عیسانی کویا اعدام  
ایتدکری صلیبک ایاچلرینی بولوب رومیه کوندرمشیدی . اولوقدن برو  
روما اهالیسی بونک ورودی کوننی تخطر ایچون هر سنه ایلولک اون  
دردیجی کوننده اشبو بیرامی اجرا ایدرلر ایدی . مؤخرأ ( ۵۴۳ م )  
تاریخنده کانون ثانینک التنجی کوننه تحویل ایدلمشدر .

§

﴿ عید غدیر ﴾ — ( غدیر ) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ عید قتل مجوسان ﴾ — ایرانده ( ۵۷۰ خ ) تاریخنده یعنی  
میلادک بشیوز یکرمی ایکی سنه مقدمنده عادت ایدلمشدر . ( سمیردیس )  
کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ عید قیام ﴾ — ملاحده اسماعیلییه مخصوص بر بیرام اولوب  
هر سنه رمضانک اون یدنجی کوننی اجرا اولنور ایدی .  
ملاحده مرقومه دن ( الموت ) حاکمی آخوند حسن ( ۱۱۶۳ م و ۵۵۹ هـ )  
یاخود ( ۵۵۳ هـ ) تاریخنده اهالی بی بر صحرایه جمع و بالذات منبره



صعود ایدوب ( بن تکالیف آلهیه بی سزدن عفو ایتدم وقرآن کریمک معانی  
ظاهره سی معتبر اولدیغنی اشته سزه رسماً دخی سو یلدم ارتق بوندن بویله  
اول صورتله عمل ایتکز لازمدر ) نتیجه لی بر طاقم هرزه لر قارشیدیرمی  
اوزرینه اهالی مجتعه یکدیگرینه تبریکه باشلایه رق او کونی عید قیام تسمیه  
ایلدیلر .

حاکم مومی الیهک ( ۵۶۲ هـ ) ده اشبو مذهب لایذهدن عدول و بغداددن  
کتورتدیکی علما واسطه سیله مذهب اهل سنتی قبول ایلدیکی دخی منقولدر .  
روایت اخرایه کوره عدول ایدن مر قومک سلاله سندن ( جلال الدین ) نام  
شخصدر .

§

﴿ عید میلاد ﴾ — اهل صلیبه عائد بیراملردن اولوب ( ۵۴۳ م )  
تاریخنده شرق ایمپراطوری ( ژوستین ) ک امریله کانون اولک یکرمی بشنجی  
کونه تحویل ایدلمشدر . مومی الیه اولوقت عید صلیبک دخی کانون ثاننک  
التنجی کونی اجرا اولمسنی امر ایتشیدی . ارمنیلر ایکیسنیده قبول واسکی  
عادترینی ترک ایتدیلر .

§

﴿ عیسی ﴾ علیه السلام — پیغمبران اولوالعزمندر ۲۵ کانون  
اول ( ۵۵۹۴ خ ) تاریخنده قدرت بالغه صمدانیه اثری اوله رق مریم بنت  
عمران نام مخدره باکره نك صدر نجابت مصدرندن زیور مهد وجود اولوب  
دها طفل شیر خواره ایکن بشکده اوچ دفعه تکلم ایلش وبعده حد کلام  
معتاده دکین برشی سو یلماشدر . مولدی قدس شریف جوارنده بیت اللحم  
قصبه سیدر .

حضرت عیسانک خلاف عاده اوله رق یعنی وقت مرهونندن اول تولد  
ایلدیکی وبعضیلری علی العاده طوغدیغنی روایت ایدرلر .

( تاریخ مذکوره نظراً ولادتی سنه آخرینه التي کون قاله وقوعبولمش  
اولدیغندن تاریخ میلاد ( ۵۵۹۵ خ ) سنه سی ابتدا سندن معتبر طوتیلور )  
صباوتنده والده سیله ووالده سنک عمی زاده سی یوسف ایله مصره هجرت  
واون سنه بی متعاقب قدسده ساعیر قصبه سی جوارنده واقع ( ناصره ) قریه سنه



کلوب او توز یا شنه قدر اوراده اکلند کدن صکره اوچ سنه تنفید احکام نبوت ایتدی بعده یهودیلرک و قوعبولان خیانتنه بناء رفع بیورلدی . رفعی بیت مقدسه لیله قدره تصادف ایتشیدی بعضیلری کوندزین اوچ ساعت قدر ترک حیات جسمانی ایدرک بعده امر حقله سمایه رفع اولندی دیرلر . والدهسی جناب مریم کندوسندن صکره الی سنه دها یا شامش و ملک رومک امر یله حضرت مریمه پک چوق نوازش و اکرام و حضرت عیسی حقنده وقوعبولان غدارلغه مقابل بنی اسرائیلدن برجم غفیر اعدام اولمشدر .

§

﴿ عیص ﴾ حضرت یعقوبک توأم قرنداشیدر لقبی ادوم در رئیس بولندیغی ادوم قبیله جسمیه سیله ارض کنعانک طرف جنو بیسنده ساکن اولور ایدی .

برروایتده وفاتی ده حضرت یعقوبک وفاتیله توأمدر .

§

﴿ عیصون جابر ﴾ — بلاد ( ادوم ) جنو بنده یعنی بحر احمرک منتهای شرق شمالیسنده بر اسکله در وقتیله هندستانه ایشلیان فینکه تجار سفائنک مرکزی ایدی الیوم اوزرنده عقبه یاخود ( قلعة العقاب ) ناحیهسی کائندر . حضرت سلیمانک اولوقتلر بوراده برترسانه یاپدیردیغی و ترتیب ایتدیگی دونما اوچ سنه ده بر کره هند و صوماتره و زنگبار جهتلرینه سفر ایدوب کایتلو غنائم ایله عودت ایلدیگی و بودونماده فینکه و صور و طرسوس اهالیسنندن فنون بحریه یه واقف طائفه لر استخدام اولندیغی توارینخده مقیددر ( فاران ) کلمه سنه ده نظر بیوریله .

§

﴿ عیلام ﴾ — سام بن نوحک ایکنجی اوغلیدر حین تفرقه منسوباتیله عجمستان جنوبی یه کیدوب توطن ایش و صکره مادر و لوزستان و قهستان سکنهسی بونلردن منشعب اولمشدر بوکا آلام دخی دیرلر . ( ۲۴۱۵ خ ) ده پیشدادیان حکومتی تأسیس ایدن ( کیومرث ) اشبو عیلام سلاله سندن اولمق کرک .



﴿ عین اکبر ﴾ — مشایخ خلوتیه اولولرندندر مولدی اولان

بروسهده واستانبولده برمدت تدریس ایله مشغول اولوب مؤخرأشوخ مصری  
حضرتلرینه انتساب وبعد وفاته خلیفه سی شیخ قاسم حضرتلرندن اكمال  
طریقت و آداب ایلشدر . کمال عشقندن ناشی دائماً اغلر و کندوسندن بلا اراده  
یک چوق خوارق عاده شـیلر ظهور ایلر ایدی . شمائل شریفی ترکیه نظم  
ایلدی و وفاتی ( ۱۷۲۱ م و ۱۱۳۴ هـ ) تاریخنده و عوقبولدی .

§

﴿ عینتاب ﴾ — حلبک ۷۷ کیلومتر و شمالنده بکرمی بیک نفوسی

حاوی بر شهر اولوب اگرچه هواسی لطیف ایسهده ایکیده برده ولوله ویرن  
زلزله سی لطافتنی قاچرمقدهدر . بوراده اعلا اقمشه قطنیه و سختیان اعمال اولنور  
واهلایسی علی الاکثر ذکی و فطین و اشعاره مستعد اولور .

سوریه ورومالیلر زماننده بر کوچک حکومتک مقرر اداره سی ایدی ( ۱۴۰۰ م  
و ۸۰۳ هـ ) تاریخنده تیمورلنک ضبط و تخریب و برمدت صکره ترک ایلشدر .

§

﴿ عین التجار ﴾ — عکاک کیر و سنده و طبرییه جوارنده بر موقعدر

شامدن مصره کیدن کاربانلر بو موقعده قوناق ایتدکاریچون عین التجار نامنی  
آلمشیدی حضرت یوسفک آتلدیغی قیو موقع مزبور جوارنده اولدیغی  
سویلنور فی الواقع بو جوارده جبل یعقوب اتکننده بوستان قیوسی کبی  
برصولی قیو او اوب کلان کچن کاربانلر اوراده حیوانلرینی صولامقده  
واشبو قیودن بر ساعت اوتدهده دخی قطع ناقص شکلنده بر بیوک و قوری قیو  
کورلمکدهدر . فقط اورالردن یالکز کچلمک مشکل اولور .

§

﴿ عینی ﴾ — متبحرین علمای حنیفه دن اولوب اسمی محمود بن احمد

بن موسی لقبی بدرالدین در ( ۱۳۶۰ م و ۷۶۲ هـ ) تاریخنده عینتابده بدر  
وجودی تاب افزای افق عالم شهود اولدی .

حتایق علوم و فنونه عارف و دقایق احوال و اموره واقف بر علامه پر معارف  
ایدی مصر قاضیلکی اثناسنده جامع ازهر قرینه بر مدرسه و بر باب  
کتابخانه تأسیس و انشاسیله مشاب اولشدر .



تألیفاتی ( شرح بخاری ) و بری بیوک دیکری کوچک ایکی عدد ( شرح شواهد ) ( شرح معانی الآثار ) ( شرح الکنز ) ( شرح المجمع ) ( شرح عروض السادی ) ( طبقات الحنفیه ) ( طبقات الشعرا ) ( مختصر تاریخ ابن عساکر ) ( شرح الهدایه ) ( شرح درر النجار ) و سایرہ اولوب بونلردن بشقه نامنه منسوب برده تاریخ کبیری واردر که تام التمش جلدی شاملدر .  
طریق تدریسدن باب عالی فارسی خواجه لکنه تحویل مأموریت ایدوب ( ۱۸۳۸ م و ۱۲۵۴ هـ ) تاریخنده وفات ایدن دیوان ونظم جواهر صاحبی عینتابی حسن افندینک مخلصی دخی ( عینی ) در .

§

﴿ عینیه ﴾ بن حصین - بنی فزاره قبیلہ سنک ریسیدر عهد سعادتده عرض اسلام ایتیشیکن انتقال نبویدن صکره دعوای نبوت ایدن بنی اسد قبیلہ سندن طلیمه بن خوید نام کذابه قومندن یدی یوز نفر کسه ایله اتباع ایدوب مدیری اولمشیدی مؤخرأ حضرت صدیق اکبر رضی الله عنه طرفلرندن خالد بن ولید حضرتلری مأموراً کیدوب کذاب مرقومی و جمعیتنی پریشان ایلدیکی صروده اشبو عینیه بی دخی طوتوب قید و بند ایله مدینه منوره یه کوندردی و بونک اوزرینه عینیه حضور صدیق اکبرده تاباً اسلامنده ثبات و بعده مکه مکرمه یه عزیمت ایدوب انجق مدت حیات حضرت ابی بکرده حیا سندن مشارالیه ایله ملاقات ایده مدی . مرویدر که عینیه حضرت عمر رضی الله عنه قرناسندن برادر زاده سی حربن قیسی مدینه منوره ده کوره رک مومی الیهک دلاتیله حضور فاروق اعظمه داخل اولدقده همان دهنکشای خطاب اولوب ( یا ابن الخطاب سن بزه عدالتله حکم ایتیمورسک ) دیه مشارالیهک عرق حدت و غضبنی تحریک ایلدکده حربن قیس مقام نیازده یا امیر المؤمنین باری تعالی نبی مبعوثنه ( خذ العفو و أمر بالعرف و اعرض عن الجاهلین ) بیورمشدر اشته عینیه دخی زمره جاهلیندنر صوچنی عفو و اعراض ایله دیمکله مشارالیه حضرتلری عینیه حقنده تصور بیوردیغی مجازاتی عفو و صفحه تبدیل بیوردی .



( ع ) حرفنده اولان ممالک دولت علیه

در ولایت	در لوا	در قضا	اسم و اعتباری	
وان	وان		قضا	عاجلواز
موصل	کرکوک		ناحیه	عاقور
دیار بکر	ماردین		ناحیه	عالیات
یمن	حدیده		ناحیه	عاهم
یمن	حدیده		ناحیه	عبس
یمن	تعز		ناحیه	عبوس
سوریه	عکا		ناحیه	عتلیت
اطنه	جبل برکت		قضا	عثمانیه
سیواس	اماسیه		قضا	عثمانجق
صنعا	صنعا		ناحیه	عتمه
سوریه	حوران		قضا	عجلون
طرابلس غرب	طرابلس غرب		قضا	عجیلان
یمن	تعز		قضا	عدین
صنعا	صنعا		ناحیه	عر
حلب	حلب		ناحیه	عربان
طرابلس غرب	طرابلس غرب		قضا	عربان
حلب	حلب	عینتاب	ناحیه	عربان
قونیه	نیکده		قضا	عربسون
معموره العزیز	معموره العزیز		قضا	عربکبر
جبل لبنان	جبل		ناحیه	عرقوب
سوریه	سوریه		ناحیه	عرنون
حلب	حلب		ناحیه	عزالدینلی
اطنه	اطنه		ناحیه	عزیر
بغداد	بغداد		ناحیه	عزیریہ
موصل	سلیمانیه		ناحیه	عزیزی
سیواس	سیواس		قضا	عزیزیہ
سوریه	شام		ناحیه	عسال
موصل	سلیمانیه		ناحیه	عسکر
یمن	یمن		مرکز لواء	عسیر
اطنه	جبل برکت		قضا	عشاره
خداوندکار	کوتاهیه		قضا	عشاق
یمن	صنعا		ناحیه	عصیان



اسم و اعتباری	در قضا	در لوا	در ولایت
عفار	ناحیه	صنعا	یمن
عقره	قضا	موصل	موصل
عقر قوب	ناحیه	بغداد	بغداد
عکا	مرکز لواء	عکا	سوریه
عکا ساحلی	ناحیه	عکا	سوریه
عکار	قضا	طرابلس شام	سوریه
عکار ثلث	ناحیه	طرابلس شام	سوریه
عکار ثلث	ناحیه	طرابلس شام	سوریه
علائیة	قضا	تسکه	قونیة
علا	ناحیه	حما	سوریه
علائیق	ناحیه	طرابلس غرب	طرابلس غرب
علاج	ناحیه	حله	بغداد
علوجه	ناحیه	سلیمانیه	موصل
علیا باد	ناحیه	بغداد	بغداد
علی الشرق	ناحیه	عماره	بغداد
علی الغربی	ناحیه	تباره	بغداد
عمادیه	قضا	جوله مرک	حکاری
عماره مع خشا	ناحیه	تعز	یمن
عماره	مرکز لواء	عماره	بغداد
عمران	قضا	صنعا	یمن
عمرانیة	ناحیه	بغداد	بغداد
عمریه	ناحیه	ماردین	دیار بکر
عمرکان	ناحیه	ماردین	دیار بکر
عقی	ناحیه	حلب	حلب
عقیق اووه	ناحیه	حلب	حلب
عنتره	قضا	زور	حلب
عنه	قضا	بغداد	بغداد
عنیة وادی	ناحیه	فرزان	طرابلس غرب
عود	ناحیه	تعز	یمن
عور تحصاری	قضا	سلانیک	سلانیک
عوینه	قضا	ماردین	دیار بکر
عیسی بکلی	ناحیه	ماردین	دیار بکر
عیش	ناحیه	انقره	انقره
عینتاب	قضا	حلب	حلب
عین ترازو	ناحیه	جبل	جبل لبنان











## حرف غ

﴿ غاز ﴾ — هوا کبی شفاف و قابل تضییق بالجمله سیالات هواییه  
تعبیر اول نور غازلرک اکثریسی غایت قوتلی تضییق ویا برودت واسطه سیله  
تمیغ و تصلب ایتد کلرندن تبخره مستعد مایعات بخارلری اولدقلرنده شبهه  
یوقدر غازلرک بعضیلریده مولدالماء و مولدالمحوضه و آزوت و اوقسید  
دوقاربون و علی العموم بطاقلق غازی کبی تضییق ویا برودتله تمیغ ایتزلر . بتون  
غازلر جملری لاینقطع بیویهرک موضوع بولندقلری قابلره جزئی کلی تضییق  
اجرا ایتک خاصه سیله متصفدرلرکه بو خاصه یه غازلرک قوه الاستیقیه سی  
تعبیر اول نور .

تضییق ایدلرکجه غازلرک جملری کو چلمدیکنی اول ( ماریوت ) نام  
حکمتشناس کشف ایدوب مؤخرأ جملر تضییق خارجیلر ایله معکوساً متناسب  
اولدیغنی بالتجربه اثبات ایلشدر .

مایعات غازلری بلع و حل ایدرلر مثلاً صوهوا دروننده موجود مولد  
المحوضه ایله آزوتی ۳۲ و ۶۸ نسبتنده حل ایدر بالقلرک دکزده یشاملری  
صویک هوادن حل و بلع ایلرکده اولدیغنی مذکور ایکی غاز واسطه سیله در  
غازلری بر درجه یه قدر تسخین ایدلش چلیک کبی بعض جسملره نفوذ ایلدیکی کبی  
اجسامک سطحلرنده تکاثف و بعض اجسام صلبه داخلنده حل اولنورلر .  
مکور کندو جمنک طقسان مثلی نشادر روحی واللی بش مثلی ( ایدروژن  
سولفره ) بلع ایده بیلور .

پلاتنه و کوش و التون و ( آلیمینوم ) یوقاری درجه حرارتده مختلف غازلردن



برچوق مقدار بلع ایدر لر غاز لر بربر یله برلشدکلی حالده دائماً برنسبت  
بسیطه اوزره بولنورلر مثلاً ایکی قسم مولدالماء بر قسم مولدالموصه ایله  
وینه بر قسم مولدالماء بر قسم (قلور) ایله برلشور .

غازلره دائر ایلك تجر به لر (هلمون) نامنده بر ذات طرفندن اجرا اولمش  
ومؤخرأ (ماریوت) و (تور بسالی) و (کیلوساق) و سائره واسطه سیله  
خواص حکیمیه لری معاینه و کشف ایدلشددر . سواقلری اضائه ایچون  
یاقیلان غازلر (قاربون ایله) ایله (مولدالماء) دن مرکب برغازدر بوغاز  
علی العموم اجسام عضویه و باخصوص معدن کموری دنیلان ماده احراق  
اولنهرق استحصال ایدیلور بناء علیه اجزای مرکبه سی استحصال  
اولدیغی ماده یه کوره تبدل ایدرایسه ده اصل ماده مضیئه سی (غازاوانفیان)  
دنیلان غاز ایله بطاقلق غازندن عبارتدر .

سوقاق غازی الكاهون اولمق اوزره معدن کمورندن استحصال ایدیلور بونک  
ایچون معدن کموری اسطوانه لرده تقطیر ایدیلوب حاوی اولدیغی مواد  
اجنبیه دن و باخصوص قوقوسی پک فنا اولان (آسید سولفدریک) ایله  
(آسید قاربونیک) تعبیر اولنور ماده لردن تخلیص ایچون مذکور ایکی غازی  
بلع ایده جک مواد داخلندن حوضله امرار ایدیلور .

برکیلوغرام معدن کمورندن ایکی بوزدن اوچیوز لیتره یه قدر غاز حصوله  
کلدکن بشقه محل تکاثف لرده یعنی غاز ومتره لرده صنایعه کثیر الاستعمال  
برچوق مواد حصوله کلور که مواد مذکوره (نیزین) ونیز نیلی مواد ایله  
برقاچ درلو مواد ملونه و قطران و (آلفال) ی شامل سائر مواددن عبارتدر  
تنویر اسواق ایچون طوغریدن طوغری به صودن مولدالماء استحصالی دخی  
تجر به اولنشددر صودن مستحصل مولدالماء ۲۰ دن ۳۰ قسمه قدر  
(اوقسید دو قاربون) ایله ۷۰ دن ۸۰ قسمه قدر مولدالمادن مرکب اولوب  
قزمزی درجه حرارته قوقدن صوبخاری امرار یله استحصال اولنور لیکن  
بهالی و صحتیه مضر اولان (اوقسید دو قاربون) ماده سنی شامل اولدیغندن  
وکیت کیده رنگنی تغیر ایلدیکندن ترک اولنشددر .

دیگر برنوع غازدها بولنشددر که بوده (ترمنتی) روحی ایله نفظدن مرکب بر  
ترکیب اوزرینه صغوقده جریان هوانک تاثیر دائمی سیله استحصال اولنور .



غازایله تنویر اولا ( ۱۷۸۵ م و ۱۲۰۰ هـ ) تاریخنده فرانسهدده بولنمشدر  
فرانسه مشاهیر مهندسینندن ( لوبون ) تاریخ مذکورده اغاجلرک حرقتندن  
حصوله کلان قابل اشتعال غازلرایله خانهلرک تنویرینی دوشمش ایسهده کسه  
طرفندن نظر اهمیته آلمدیغی حالده یکر می سنه صکره ایکی انکیزلی مومی الیهک  
تجربه سندن استفاده ایلشدر . ( ۱۸۱۶ م و ۱۲۳۲ هـ ) تاریخنده ایلك دفعه  
غاز فابریقه سی لوندرده تأسیس اولندی و ( ۱۸۲۰ م ) ده انکترده  
( پورتاتیف قومپریمه ) دنیلان برنوع غازدخی ایجاد اولندیسهده پاتلامه  
مخدورینه مبنی ترک ایدلدی ( موزومریبون ) نامنده برذات دخی فابریقه لرک  
صابونلی صولرندن برنوع ( پورتاتیف ) غازینی بولدی و بونک استعمالی  
پارس ایله بعض فرانسه ولایتلرنده شایع اولدی .

§

﴿ غازان ﴾ — تبریزده حکومت ایدن ملوک ایلخانیه دندر مقدا  
سلطنت ایرانیه طرفندن خراسان والیسی ایکن شاهلری ( بایدو ) خاندن متفرأ  
درکاهنه التجایدن امرا و ضابطانله قوت بوله رق بایدویه غلبه ایتدکن  
صکره سلطان عنوانیه تبریزده تخت ایلخانییه اوتوردی و باعث  
مظفریتی اولان مشهور امیر نوروزی وزیر اعظم تعیین ایتدی .  
مؤخرأ شیخ ابراهیم الحموی تلقینیه اسلامی قبول ایدرک سلطان محمودتسمیه  
اوانوب اوکون دائره سی منسوباتیه امرا و ضابطانندن سکسان بیک مغول  
مسلمان اولدی . مشارالیه عبادات و طاعاتی و فی سبیل الله جهادی سور  
و علما و حکمایله مباحثه یه رغبت ایدر و دیکرلرینک او مثللو مباحثاتنه مجلسنی  
آچیق طوتار برخان نادر الاقران ایدی وفاتی ( ۱۳۰۲ م و ۷۰۳ هـ )  
تاریخنده و قبری تبریزده در .

قونیه بی مقر سلطنت اتخاذا ایدن ملوک سلچوقیه سلطان غازات زمانده بتون  
بتون دولت ایلخانیه نك حکمی التنه کیرمش و نفوذلری تبریزدن کوندریلان  
امرای مغول یدینه کچمش و بونلر کندولرینه مماشاة ایتیمان حکمداران  
سلچوقیه بی همان برشکایتله عزل و تبدیله مقتدر بولنمش ایدی .  
دولت سلچوقیه نك انقراضی سلطان غازانک وفاتی سنه سنه مصادفدر .

§



﴿غال﴾ امارتی — انگلیزر نزدنده (وود) قدماجه (قامبریا) بیوک بریتانیانک قطعہ غریبسنده بر ناحیه در شمالاً ایرلانده دکزی غرباً سن ژورژ قنالی جنوباً بریستال قالی شرقاً مونمون هر یفور شورپ شستر قوتلقریله محدوددر طولاً ۶۵ عرضاً ۱۴۰ کیلومتری اتساعنده اولوب سلت جنسندن بر ملیون ایکی یوز بیک نفوسی جامعدر . امارت مذکوره اون ایکی قوتلغه تقسیم اولمشدر وهواسی شدتلی صغوق ایسهده صاغلاندر و طاغلی بجز درجهده معدن کمورلرینی حاویدر . التون کموش باقرقورشون تیمور معدنلری کثرت اوزره بولنور زراعت آز بر درجهده وصناعتی معدن وفانیله اعمالاتندن عبارتدر . اهلیدن طاغلرده ساکن برفرقه قدیم سلت لسانندن منشعب برلسانله تکلم ایتدکلی کبی اخلاق قدیمه لری اوزره متخلقدرلر . غال امارتی بریتانیای بریدن نشأت ایدن غالو کیمریس مهاجرلری طرفندن اعمار ایدلدیکنندن غال نامنی آلمشیدی . رومالیر بورایی ضبطه بر قاچ دفعه قویولدیله سهده موفق اوله میوب (۱۱۱ م) تار یخننده بریتانیای کبیری ترک ایتدکلرنده اهلایسی زمام حکومتی (پن دراغون) تسمیه ایتدکلی بری یدینه ویردیله وانکلیر ساقسونلرینی ودانیمارقه لیلری ونورمانلری بربری آردنجه دفع ایدوب (۱۲۸۳ م و ۶۸۲ ه) ده برنجی ادواره تبعیته مجبور اولدیله فقط کاملاً انکلتریه التحاقلری سکزنجی هانری زماننده در (۱۵۳۶ م و ۹۴۳ ه) ده ایکنجی ادوار اوغلنه پرنس دوغال نامنی اعطا ایلدی اولوقندن برو انکلتره قرالری ایلک اوغلرینه بونامی ویرمکده درلر .

§

﴿غال﴾ یاخود (نوووغال) — انگلیز امریقا سنده برجسیم شهردر شرقاً هودسون دکزی شمالاً شستر فیلد کورفزی غرب و جنوب غربیده روشو طاغلرینک شعبه لری جنوباً قناده ایله محدوددر ایکیبیک ایکیوز کیلومتری طولی و درتیوزاللی کیلومتری عرضی اولوب میسسیپی نام نهر اشبو قطعہ بی نوووغال جنوبی نوووغال شمالی نامریله ایکی به تقسیم ایدر اهلایسی قرق بیک راده سنده در هواسی سرت و فقط صاغلان اولوب بعض محالرندن قطع نظر اراضیسی منبتدر والیوم قناده والیلکنه تابعدر .



(غال) جدید جنوبی — آوسترالیا قطعہ سنک شرقندہ انکایز مستملکات  
وسیعہ سندن بریدر طولی یورق بورندن ویلسون برونہ قدر امتداد ایدر  
(۱۸۰۲ م و ۱۲۱۷ هـ) تاریخندہ اون اوچ بیک اہالییدن زیادہ نفوسی  
اولیان اشبو قطعہ الیوم اوچ یوزیک نفوسی جامع اولوب بونلرک اک بیوک  
قسمی قدیم منفیلرک انسابندندر • مقری (سیدنی) وباشلیجہ ممالکی پاراماتہ  
باتورست پورتماقاری غول بورنی میتلاندشہرلریدر وداخلی آزمعروف اولوب  
سواحلی غایت کیرنتی وچیقینتیلی وھواسی زیادہ صیجاقلغیلہ برابر صاغلام  
وقوہ انباتیہ سی بروفق مراددر اہالی ایسہ مملکتلرندہ التون معدنی  
کشف اولنہ لیدن برو کون بکون فوق العادہ ترقی ایتکدہ درلر •

§

﴿غالاتیہ﴾ یاخود (غالوقراسیا) — شمیدیکی انقرہ وکنغری  
سنجاقلرندن عبارت برقطعہ قدیمہ در شمالا بیتنی وپافلاغونیا غرباً فریژی شرقا  
پونت جنوباً قیادوقیایا ایلہ محدود اولوب خالیص وسفاریہ نہرلریلہ اسقا  
اولنور ایدی (۵۳۱۶ خ) تاریخندہ یعنی میلادک ایکیوز یتمش سکز سنہ  
مقدمندہ آسیایی استیلا ایدن غولوالیلر و یونانیلرک اختلاطندن ناشی غالوقر  
اسیا نامنی المشر •

غلاتیہ لیلر سوریه حکمداری برنجی انتی یوخوسہ قارشو بیتنی حکمداری  
برنجی نیقومیدہ معاونت ایتدکلرندن حکمدار مومی الیہ طرفندن واسع برقطعہ  
اراضی یہ نائل اولدیلر و آسیای صغرادہ یامش اولدقلمری فتوحات مناسبتیلہ  
دخی ملکلرینی توسیع ایلدیلر سہدہ (۵۲۰۵ خ) تاریخندہ یعنی میلادک یوز  
سکسان طقوز سنہ مقدمندن یوز سکسان سنہ مقدمندہ قدر مانلیوس وولسونام  
روما قونسللی طرفندن مغلوب ایدیلوب مؤخرأ ۲۵ میلاد مقدمندہ اوکوست  
طرفندن تماماً روما ایمراطورلغندہ الحاق ایلدیلر • غلاتیہ لیلر قومیت  
اعتباریلہ شرقدہ تروقوملر جنوب غربیدہ تولیس توبویلر شمال غربیدہ تکتوزاژلر  
نام اوچ فرقه اہالییدن مرکب اولوب مقر حکومتلری انقرہ شہری ایدی •  
استانبولک قارشو سندن اولان غالاتیہ (غلطہ) استانبولک فتحی زمانہ دکین  
جنویزلردہ اولدیغی حالده فتحندن برقاچ سنہ صکرہ بلا محاربه دولت علیہ یہ



ترك اولندی غلطه قله سی (۱۲۴۶ م و ۸۵۰ هـ) تاریخنده جنویزلر معرفتیه  
انشا اولمشدر .

§

﴿ غالب ﴾ — اندلسده بنی احرر سلاسندن برپادشاهدر اسمی  
اسماعیدر (۱۳۰۸ م و ۷۰۸ هـ) تاریخنده اسپانیا قرالنک یوز بیکدن متجاوز  
عسکر ایله بغته هجومنه قارشو یاننده بولنان بیک بش یوز سواری و اوج  
بیک پیاده ایله محاربه یه طوتیشوب قرال موھی الیهک او توز بش بیک عسکرینی  
خاکه یکسان واردوسنده اولان اشیانک کافه سنی اغتنام ایلمشدر .

§

﴿ غاوانوپلاستی ﴾ — طوزلرک الکتریق پیلاری واسطه سیله اصول  
حلندن مستخرج غایت مهم بر تطبیقات صنایعیه در بوده معادنک ملمس  
محلولارینی غایت آخر ایشلر الکتریق پیلی واسطه سیله ترسیب ایدرک معادن  
مذ کوره بی اصاغه ایتمکدن عبارت اولوب (۱۸۳۸ م و ۱۲۵۲ هـ) ده انکلتزه  
وروسیه ده ایجاد اولمشدر .

غالوانوپلاستی واسطه سیله براویمه نك عینی آلمق استه نلدیکی حالده ابتدا  
مذ کور اویمه نك قبارتمه اوله رق بر قالبی ایدنمک لازم کلور بونک ایچون  
اگر قالبی انه جق اویمه معدندن ایسه بش قسم قورشون سکر قسم پیرموت  
واوچ قسم قلایدن بر خلیطه یاپیلوب مذ کور خلیطه بر قاب دروننده اذابه  
ایدلکدن صکره تصلبه باشلادیغی اثناده قالبی آله جق اولان اویمه مذ کور  
خلیطه داخلنه بر آز یوکسکدن و غایت دوز بر اغیلوب صغونینجه یه قدر  
قلدا تمیه رق ترك اولنور و صغود قدده جزئی بر ضربه ایله قالب آریلور .

بروجه مشروح یاپیلان قالبی الکتریق پیلنک منفی قطبینه ربط ایدیله جک اولان  
باقرتل مذ کور قابله صاریلور بعده مذ کور تلک صارلدیغی محل ایله  
قالبک ترسنه غایت اینجه بر بال موھی طبقه سی سوریلور ایشته قالب  
بروجه مشروح حاضرلندقدن صکره اگر اویمه باقر اوله جق ایسه صو ایله  
درجه اشباعه کتورلمش (سولفات دو کوپور) ایله طولو بر قاب النوب  
بو قالبک اوزرینه اوزادلمش صاری باقردن ایکی عدد چبوغک بری  
بولمش پیلنک منفی قطبینه دیکری مثبت قطبینه ربط و منفی قطبینه ربط اولنان



چبوغه قالب و دیگر چبوغه ده بر باقر لوحه تعلیق اولنور . جریان الکتریقی  
تأثیرینه قرق سکز ساعت ترك اولنجه قالبك اوزرنده قالینجه بر باقر طبقه سی  
حصوله کلور که قالب محلول درونندن چیقارلدقده اوزرنده حصوله کلمش  
اولان باقر قولایلقله آریلور اولنور شو قدر که مذکور باقر طبقه نك قابله یا پشما .  
میچون قالب محلول دروننه صوت قلمزدن اول خفیفجه یاغلی بر جسمه سورلمش  
فورچه ایله فورچه لنماید . اگر اویمه آلچیدن اولور ایسه قالبنی آلمق  
ایچون یتش درجه حرارتده اریدلش (سته آرین) بانوسنه طلدریلور  
(سته آرین) آلچینك مساماتنه نفوذ ایدرك اویمه در عقب قورر . بانودن  
چیقاریلان اویمه قوریدقده یومشاق بر فورچه ایله اوزرینه (پلومبارین)  
دنیلان ماده سوریلوب مقوا ایله صارلدقدن صکره ایصلادلش (سته آرین)  
اوزرینه براغیلور که مذکور (سته آرین) تصلب ایدنجه اویمه بی عینیه  
آلور . بوجه مشروح حصوله کلان قالب اوزرینه تکرار (پلومبارین)  
سورلدکن صکره اولکی کبی (سولفات دو کوبور) داخلنده الکتریقی  
تأثیرینه براغیلور .

§

﴿غالوانیزما﴾ - حکمت طبیعیه نك بعض اجسامك تماسلرنده ظهوره  
کلان آثار الکتریقیه بی یلدیرر قسمنه تعبیر اولنور . (۱۷۸۹م و ۱۲۰۴ه)  
تاریخنده فرانسه ده پولونیا حکیمی غالوانی نام طیب بعض تجربه لر ایچون  
حاضرله مق ایستدیکی قوربغالی تصادفی اوله رق بالقونه مر بوط تیمور  
چنکلره (لومیر) دنیلان سکرلریله عمود فقاری ارسندن کچیره رك اصمش  
و بو ترتیب اوزره آصیلان قوربغالرده اولدکلی و اعضاری کسلدیکی حالده  
عضلاتلرنده شدتلی بعض حرکتلر کومش و بو حرکتلری کندو نانه نسبتله  
(غالوانیزما) تعبیر ایلدیکی برسیاله مخصوصه نك حصولنه عطف ایلشدر .  
لکن مؤخرآ (الکتریقی باتأثیر) ده کوریلان آثار ایله (غالوانیزما) اثرینك  
اسباب حصولنده مشابهت تامه اولدیغی بالنجر به مرتبه ثبوته واردیغی  
کبی صکره لری الکتریقی پیلی ایله الکتریقی مقناطیسی دخی کشف اولندیغندن  
(غالوانیزما) آثارینه دائر کشفیات فوق العاده ایلرولیه رك (غالوانیزما)



اصولی اوزره ( یالديز ) و ( تلغراف ) و ( غالوانو پلاستی ) یا بلیق و الکتريقی محرک یرینه قونلق و سواققلى تنوير ایتمک کبی مهم تطبیقاتی وجوده کتورلمشدر .

§

﴿ غالوانیزما یالديزی ﴾ — الکتريقی سبيله طوزلرک حل اولنه بیلدیکی کشف اولنمزدن اول یالديزر جیوه واسطه سنيله یاپیلور ایدی یعنی التون ایله جیوه قارشیدیریلهرق حصوله کلان مخلوط یالديزلنه جق باقر پارچه لرک اوزرینه سورلدکن صکره پارچه لر قزدیریلور و بو اثناده جیوه تبخر ایتمکه مخلوطده بولنان آلتون زار شکلنده پارچه نك اوزرنده قالور ایدی فقط بواصول هم بهالی همده تهلکه لی اولدیغندن شمدی ( غالوانیزما یالديزی ) اصولی قوللانمغه باشلامشدر . بواصول اول ( ۱۸۰۳ م و ۱۲۱۸ هـ ) تاریخنده کشف و مؤخرأ اکمال ایدلدی .

شویله که یالديزلنه جق باقر پارچه لر اوزرلرنده بولنه بيله جک مواد دهنیه یی ازاله ایچون اتشه کوستریلور و بو اثناده باقر پارچه لرک سطحلرنده حصوله کله جک حاضلرک دخی ازاله سیچون پارچه لر قزغین اولدیغی حالده صولی ( آسید آزوتیک ) ایچنه طالديریلوب بعده صوايله ییقاندقن صکره مساوی مقدارده ( آسید آزوتیک ) ایله ( آسید سولفریک ) دن مرکب بانو دروننه و تکرار بر مقدار طوز علاوه ایدلمش ( آسید آزوتیک ) بانوسنه آیلوب چیقارلدقده ماء مقطر ایله ییقانور .

یالديزلنه جق پارچه لر وجه مشروح اوزره حاضرلندقن صکره اوچ ونهایت درت بولمش و یا ذیل طاقندن مرکب بر منظومه نك منفی ناقلنه تعلیق و ( غالوانو پلاستی ) ده تعریف اولندیغی کبی ترتیب اولنه رق التون بانوسنه وضع ویالديزک مطلوب اولان قالینلغی نسبتنده بانوده الکتريقی تأثیرینه ترک اولنور .

التون بانولری ترکیجه پک مختلف یا بیلقدده در فقط اک زیاده مستعمل اولانی بر درهم قیلور ذهب ایله اکیوز درهم صوده حل اولنمش اون درهم ( سیانور دو پوتاسیوم ) ی یوز الی درهم ماء مقطر دروننده حل ایدوب



کشافتی دخی ثابت طور دیرمق ایچون قطب مثبت طرفنده کی باقر لوحه نك  
یرینه بر آلتون لوحه تعلیق اولمقدر .

مکوش و تونج و صاری باقر دخی بو اصول اوزره یال دیزلنوب تیمور چلیک  
توتیا قلا ی قورشون لایقیله یال دیزلنه مز .

§

﴿ غالیچیا ﴾ قرالیتی — روسیه لهستانی ایچنده آوستریا ایمپراطور-  
لغنه تابع بر قطعه در شمالاً روسیه لهستانی شرقاً روسیه و مولداویا یعنی  
بغدان غرباً مور او یا وسیلیزیا جنوباً مجارستان و ترانسیلوانیا ایله محدود در  
طولاً ۱۷۰ عرضاً ۵۹۰ کیلومتر و مسافه یی و بش ملیون نفوسی حاوی  
اولوب مقر اداره سی ( لمبورغ ) شهریدر . اشبو قطعه ایوم اون طقوز  
دائرة یه تقسیم اولنور شمال و غربده اراضیسی دوز و شرق و جنوب  
جهتی قارپات سلسله جبالی ایله مستوردر و یستول پروت دنیستر  
باشلیجه نهر لیدر و اراضیسی کنویر و کتان توتون سبره و میوه جه  
محصولدار ایسه ده زراعتجه کیروده در ایری و بیوک مواشیسی و کوزل  
آریلری و تیمور باقر قورشون و باخصوص طوز معدنلری کثرت اوزره  
بولنور .

بو قطعه یه غالیچیا اطلاق ده هایکیدر . بونامی ( ۱۷۷۲ م و ۱۱۸۶ ه ) ده  
آوستریا یه التحاقندن برو حاز اولدی و قتیله قرمرزی روسیه نامیله معروف  
ایدی .

§

﴿ غالیله ﴾ — ائمه فن هیئتنددر ( ۱۵۶۴ م و ۹۷۲ ه ) ده  
طوسقانه غراندوقه لغی ملحقاتندن ( پیرا ) ده تولد ایلدی غایت ذکی  
و فطین کیمسه ایدی تحصیل علومدن صکره اولا پیرا مکتبنده ریاضیات  
خواجده سی و مؤخرأ و ندیکه هجرتله ( پادوا ) مکتبنده اون سنه ایچون معلم  
نصب اولنوب ۱۶۰۲ ده مکتب مذکور ایله اولان مقاوله سی ختام بولغله  
وندیک سناتوسی کندوسنه قید حیاة شرطیاه بیک فیورین معاش اعطا  
و پادوا مکتبی نظارتنی تفویض ایلدی . مؤخرأ فلوانسه مکتبنده  
علوم ریاضیه برنجی خواجده لیکنه کیدوب بو صره ده کره شمسک



استقراری و کره ایله اجرام سائرهنك اطراف شمسده دوزانی حقنده ( قوپرنیق ) طرفندن میدانه قونیلان قول حکیمانہ بی براهین ریاضیه ایله اثبات و اشاعه ایتمکله بیکلرجه سنه دن برو ارض ثابت شمس متحرك اعتقادینه خادم کچینان گروه رهایی طرفندن شدتله تکفیر اولمغه باشلادی بناءعلیه ( ۱۶۳۳ م و ۱۰۴۳ هـ ) تاریخنده رومیه دعوت اولنوب مواصلتنده انکیزیسیون سراینه حبس اولندی ونهایت بردها بو مثللو ادعالرده بولنمیه جغنه پاپانک دلخواهی وجهله یمین واستغفار ایدوب حالبو که هنوز محل استغفاردن کیدرکنینه بر درلو کندوسنی ضبط ایددمیه رک ( هر حالده دونان کره در ) دیو ایاغنی یره اوردی .

بوندن صکره بر دتدها رومیاده محبوس قالوب مؤخرأفلورانسده جوارنده کی صیفیه سنده اقامته ( نزدینه هیچ کیمسه بی قبول ایتمک شرطیله ) مأذون اولدیسده مراقندن کوزلرینه عمی طاری اوله رق اوحال اسف مال ایله ( ۱۶۴۲ م و ۱۰۵۲ هـ ) تاریخنده یتیم سکز یاشنده ترك مختخانه فنا ایلدی .

§

﴿ غالیهن ﴾ یاخود ( لیسینیئوس اغناتیوس غالیهنوس ) — روما  
ایمپراطورلرندندر بو ایمپراطور ( والهریهن ) ک اوغلی اولوب ( ۲۳۲ م )  
تاریخنده تولد و ( ۲۵۳ م ) تاریخنده پدری طرفندن تخته شریک ایلدی  
و ( ۲۶۰ م ) ده پدری شاپور طرفندن اسیر حرب ایدلمسی اوزرینه یدرینی  
اسارتدن قورتارمق شویله طورسون بونی استقلالنه بروسيله و نعمت عظیمه  
بیلوب کندوسنی ایمپراطور طانتدیرمغه غیرت و خواهش کوستردی . زمان  
اداره سنده مرتکب اولدیغی کونا کون مظالم و سرفاهت و اسرافات اثری  
اوله رق باربارلر غول و یونانستان و شرقه استیلا ایدوب اگر متفقلرندن تدمر  
قرالی غیرت ایتماش اولیدی بتون ممالکی حوزه حکومتندن چیقاجق ایدی .  
صوک کونلرینه طوغری براز اصلاح احوال دولته قیام ایله ایلیر یاده  
( انژه نو اوس ) غولده ( پوستوموس ) ی تحت اطاعته کچودیسده شو قیام  
بالاخره قانی بهاسنه اوتوروب میلانده ( اورهله اوس ) ی محاصره ایتمک  
اوزره ایکن ( ۲۶۸ م ) تاریخنده ضابطلرندن بری یديله قتل اولندی .



﴿ غامه ۴ ﴾ یاخود (واسقودغامه) — پورتکیرلی مشهور برسیاح  
بحریدر (۱۴۶۰ م و ۱۸۶۵ ه) تاریخنده پورتکیرده سنیز لیماننده فلک  
وجودی لنگرانداز ساحل شهود اولدی مرقوم (۱۴۹۷ م) ده امانویل نام  
قرال طرفندن پارتلی دیاس معرفتیاه اولجه کشف اولنان امید برونی جهتندن  
هند یوانی بولمغه مأمور اولمغه سنه مز بوره ظرفنده امید برونی کچوب بیك  
تهلکه لردن صکره (۱۴۹۸ م) ده قالكوته اوکنه واصل اولدی و بر سنه  
صکره عودتنده موفقیت مذکوره سندن طولایی امانویل طرفندن بیوک حرمتله  
قبول اولنوب هند آمیرالی و (ویدیکیره) قونتی عنوانرینه مظهر ایلدی  
و (۱۵۰۲ م) ده اون طقوز سفینه ایله تکرار عزیمت و آفریقای شرقینک  
بر قسم سواحلی مجبور اطاعت و تجارت و سایرجه برطاقم تأسیسات نافعده  
همت ایلدکن صکره (قانانور) نام قرال ایله معاهده یاپوب قوشنده دکن  
داخل و بومملکت راچه سنک دخی اتفاقنه نائل اولدی . لیزبونه عودتنده  
مکافاه غریبه اوله رق کندوسنی یکرمی بر سنه ایشسز بر اقدیلر نهایت (۱۵۲۴ م)  
ده (ویس رووا) یعنی قرال و کیلی عنوانیله اوچنجی ژان طرفندن تکرار  
هنده کوندردیسه ده وصولندن بر از صکره قوشنده وفات ایلدی . واسقود  
غامه سفرینک تاریخی (باروس) نام مورخ طرفندن یازلمشدر .

§

﴿ غانث ﴾ — هندستانده بر بیوک نهردر تیبته ده همالایه طاغرینک  
درت بیك مترو مرتفع محللرندن نشأت ایدوب (دیوا پرایاغا) ده الاقاننده  
نهرینی الدقن صکره (غیر وال) ده غانث نامنی اخذ ایدر بورادن اعتباراً  
الله آباد میرزا پور بینارس غازی پوردن و دهلی و اکره و بنکال ایالتلرندن  
کچرک برچوق شعبه لره انقسام ایدر که بونلرک اک قوتلیسی قالكوته واسطه  
سیله شاندر ناغوره کچن هوقلی شعبه سیدر آندن صکره دخی صاغ طرفنده  
غالینادی چناه وصول طرفنده رامقانقا و سایر نهرلرله برلشهرک بر آغزله  
بحر محیطه دو کیلور . طول مجراسی اوچ بیك کیلومتر و اولوب انصباب  
محلنه یقین یرلرده درت و بش کیلومتر و عرضی و دکره سکره یوز مترو  
یاقلاشدیغی محللرندن اعتباراً اشاغیلرده اون مترو عمقی وارد و ایکی بیك  
کیلومتر و په دکن محللری قابل سیر و سفردر هر سنه نیدسان و تموز آیلرنده



ایکی دفعه فیضان ایدر و حین فیضاننده صولری یوز میل مسافه بی بصرار .  
هندلیلرک نظرنده غانثر بر مقدس نهردر بوکا نسبتله بر آلهه لری وار ایدی  
وغانثر نهرینک صولرینی مذهب لری نیک الی عالی رسومی اجرا ایچون صاقلار لر  
وصویله ماده تیرلندک لری کبی معنأ دخی تطهر ایچون ییقانور لر ایدی .  
اعتقاد لر نجھ بوراده بو غلق رحمت دکزیننه غرق اولقله برابر ایش .

§

﴿ غانغرا ﴾ — کنگری قصبه سنک نام عتیقی یا خود غلطیدر .

§

﴿ غایة الاتقان فی تدبیر بدن الانسان ﴾ عربی — طبه دائر بر کتاب  
نفیس اولوب ابن سلوم دینمکه معروف و ( ۱۶۶۹ م و ۱۰۸۰ هـ )  
تاریخنده متوفی رئیس اطباء صالح بن نصر الله حلبی طرفندن تألیف ایدلمشدر  
کتاب مزبور درت مقاله بی حاوی اولوب مقاله اولی بر طاقم ابواب و فصولی  
مشمئل بولنان کلیاته مقاله ثانیه کذلک بعض اجزاء و ابواب و فصولی حاوی  
اولان ( اقربادین ) ه مقاله ثالثه هر بر عضوک امراض مخصوصه سنه  
مقاله رابعه بدنک هر جهتنه عائد امراضه دائردر . مؤلف مومی الیه  
اشبو کتاب نفیسی تألیف ایلدیکی حالده تبیض و ترتیبنه موفق اولما مشیدی  
صکره اوغلی روم ایلی قاضی عسکری فاضل مشهور یحیی افندی ترتیبنه  
وضع ید همت ایلدی . مؤخرأ دخی ( ۱۷۲۸ م و ۱۱۴۱ هـ ) ده سلطان  
احمد جامع شریفی دارالشفاسنک طبیب اولی مصطفی بن محمد طرفندن  
( نزهة الابدان فی ترجمة غایة الاتقان ) نامیله ترجمه اولندی .

§

﴿ غایة الامانی ﴾ — ( ۱۴۸۷ م و ۸۹۳ هـ ) ده وفات ایدن احمد بن

اسماعیل کورانی نام فاضلک علم تفسیره دائر اثریدر .

کتاب مذکور علامه زمخشری و بیضاوی یه برچوق مؤخذاتی متضمندر .

( غایة فی العروض ) — ( ۱۲۷۷ م و ۶۷۶ هـ ) ده وفات ایدن محمد

بن حسن زبیدینک عروضه دائر یازدیغی اثر جلیلدر .

( غایة القصوی ) — ( ۱۲۸۶ م و ۶۸۵ هـ ) ده وفات ایدن قاضی

ناصرالدین عبدالله بن عمر بیضاوینک فروع شافعیه دن باحث اثر مفیددر .



شیخ عبدالله بن محمد فرغانی عبیدی و ( ۱۳۱۸ م و ۷۱۸ هـ ) ده متوفی محمد بن محمد واسطی و فقهای سائر شرح ایلدیلر .

( غایة المرام ) — ( ۱۲۳۳ م و ۶۳۱ هـ ) ده وفات ایدن امام سیف الدین ابی حسن علی بن ابی علی آمدینک علم کلامه متعلق اثریدر .

( غایة المطلب ) — ( ۱۲۸۹ م و ۶۸۸ هـ ) ده وفات ایدن علامه شمس الدین محمد بن محمود اصفهانیبنک اثریدر .

( غایة الوصول فی الاصول ) — امام حجة الاسلام غزالیبنک اثریدر ( ۱۳۲۵ م و ۷۲۶ هـ ) تاریخنده وفات ایدن حسن بن مطهر علی شیر شرح ایلدی .

§

﴿ غذا ﴾ صحیحی غذا — بدنک ادامه حیات ایچون آن بان صرف ایتدیکی لوازمه بدل انبویه هضمیه ادخال اولنان نسنهیه دینور . لوازم مذکوریه اوچ قسم اعتبار ایدر لکه برنجیسی تیمور و طوزکی قانک ایچنده بولنان مواد معدنیه ایکنجیسی تنفسه خدمت ایدن و حرارت غریزیه نک حصوله سبب اولان اجسام غازیه اوچنجیسی وجودک اجزاسنی تجدید و ادامه ایلیان افراد عضویه آزوتیه و غیر آزوتیه در بونلر غدانک ترکیبندن حصوله کلدیکی ایچون وجود تلافی مافاة ایدر .

جمله نک معلومی اولدیغی اوزره اغدییه حیوانیه نک باشلیجه لری قیون و طانه و طیور و بالق اتلریله قیون و اینک و دوه سودلرندن و شحوم و بالدن و اطعمه نباتیه نک باشلیجه لری حبوبات و پتاس اونی و بونلردن معمول نان عزیز و باقله و فصولیه و سبزیات کی یاش قوری محصولات و فواکهدن عبارتدر که برطاقی صلب و دیکر لری مایع حالنده بولنور لر ایچلرندن بعضیلر اینک مرکب اولدیغی مواد زیزده بیان اولنمشدر بونلرک هضم لری اگر چه طبخ ایله تسهیل اولنور ایسه ده اوزرینه چای و قهوه ایچمک و حین طبخنده و صکره ایچنه بهارات قارشیدر مق دخی فائده دن خالی دکادر و هله قره بوبر تنبل معدله ره زیاده سیله نافعدر .



( اغذیه دن بعضیلرینک ترکیبنده بولنان مواد )

یوزده	بغدای	
نشاسته	۶۳	۸۰
مواد ازوتیت دغلو تن	۲۰	۰۰
دکسترین	۰۸	۰۰
مواد شحمیه	۰۲	۲۵
نسج حجروی	۰۳	۱۰
مواد معدنیه	۰۲	۸۵

	چودار	
نشاسته	۶۷	۶۵
مواد ازوتیه	۱۲	۵۰
دکسترین وسائره	۱۱	۹۰
مواد شحمیه	۰۲	۲۵
نسج حجروی	۰۳	۱۰
مواد معدنیه	۰۲	۶۰

	شعیر	
نشاسته	۶۶	۴۳
مواد ازوتیه	۱۲	۹۶
دکسترین وسائره	۱۰	۰۰
مواد شحمیه	۰۲	۷۶
نسج حجروی	۰۴	۷۵
مواد معدنیه	۰۳	۱۰



علف

نشاسته	۶۰	۵۷
مواد ازوتیه	۱۴	۳۷
دکسترین و سایرہ	۰۹	۲۵
مواد شحمیہ	۰۵	۵۰
نسج حجروی	۰۷	۶۰
مواد معدنیہ	۰۳	۲۵

قوقوروز

نشاسته	۶۷	۵۵
مواد ازوتیه	۱۲	۵۰
دکسترین و سایرہ	۰۴	۰۰
مواد شحمیہ	۰۸	۸۰
مواد معدنیہ	۰۱	۲۵
نسج حجروی	۰۵	۹۰

پرنج

نشاسته	۸۹	۱۵
مواد ازوتیه	۰۷	۰۵
دکسترین و سایرہ	۰۱	۰۰
مواد شحمیہ	۰۰	۸۰
نسج حجروی	۰۱	۱۰
مواد معدنیہ	۰۰	۹۰

فصولیہ

نشاسته و دکسترین و شکر	۵۵	۷۰
مواد ازوتیه	۲۵	۵۰
مواد شحمیہ	۰۲	۸۰
نسج حجروی	۰۲	۹۰
املاح معدنیہ	۰۳	۲۰
صو	۰۹	۹۰



بقله

نشاسته ودكستين وشكر	۴۸	۳۰
مواد ازوتيه	۳۰	۸۰
مواد شحميه	۰۱	۹۰
نسيج حجروي	۰۳	۰۰
املاح معدنيه	۰۳	۵۰
صو	۱۲	۵۰

نخود

نشاسته ودكستين وشكر	۵۸	۷۰
مواد ازوتيه	۲۳	۸۰
مواد شحميه	۰۲	۱۰
نسيج حجروي	۰۳	۵۰
املاح معدنيه	۰۲	۱۰
صو	۰۹	۸۰

مرجك

نشاسته ودكستين وشكر	۵۶	۰۰
مواد ازوتيه	۲۵	۲۰
مواد شحميه وسائره	۰۲	۶۰
نسيج حجروي	۰۲	۴۰
املاح معدنيه	۰۲	۳۰
صو	۱۱	۵۰

برالماسي

نشاسته	۲۰	۰۰
صو	۷۴	۰۰
ماده زلايه وازوتيه	۰۴	۳۵
املاح معدنيه	۰۱	۶۵



پاته تیس

صو	۷۹	۶۴
نشاسته و شکر و ازوت و ساااره	۲۰	۳۶

صغراتی

لفین و نسج حجروی و ساااره	۱۵	۰۰
صو	۷۷	۵۰
البومین	۰۴	۳۰
اوزمازون	۰۱	۳۰
املاح	۰۱	۸۰
شحم	۰۰	۱۰

اینک سودی

صو	۸۶	۴۰
قزیبن	۰۴	۳۰
شکر	۰۵	۲۰
یاغ	۰۳	۷۰
ملح فوسفیت	۰۰	۲۵
ملح قلو ریت پوتاس و ساااره	۰۰	۱۵

یمورطه

صو	۵۱	۴۸۶
شحم	۱۵	۷۶۰
مارغرین اولین	۲۱	۳۰۴
حامض اولیق و مارغاریق	۰۷	۲۲۶
فوسفیت کلس و ماغنیزی	۰۱	۰۲۲
خلاصه لحم	۰۰	۴۰۰
نشادر روحی و مواد آزوتیه	۰۰	۸۵۳
ملح	۰۰	۲۷۷
حامض فوسفو غلیسریق	۰۱	۲۳۴
قولسترین	۰۰	۴۳۸



شراب	
اسپرتو	۰۹ ۱۸۸
مازی	۰۰ ۱۱۲
ثانی طرطریٹ پوتاس	۰۰ ۱۹۰
ثانی طرطریٹ حدید	۰۰ ۰۸۹
املاح معدنیہ	۰۰ ۰۲۵
مادہ ملونہ	۰۰ ۰۱۱
صو	۹۰ ۳۸۵

برہ	
اسپرتو	۰۴ ۵۰
دکستریٹین وغلیقوس	۰۴ ۱۴
مادہ آزوتیہ	۰۰ ۵۳
املاح معدنیہ وسائرہ	۰۰ ۱۸
صو	۹۰ ۶۵

( بالادہ محرر اجز الرک تعریفی )

لغین	لحمی تشکیل ایدن اینجہ دریجکار وقابلر
نسج حجروی	بودخی
البومین	} یمورطہ آقی کبی بر ماده
مادہ زلائیہ	
ازومازون	اسپرتودہ منحل بر خلاصہ
مواد معدنیہ	فوسفیت کلس وسلیس و حدید
قزیین	قایماق اولان ماده
ثانی طرطریٹ پوتاس	قرم طار طار
ثانی طرطریٹ حدید	چلیک
دکستریٹین	نشاستہ مشابہ بر ماده



﴿ غداره ﴾ — پاله نوغندن آغیر و اوج طرفنك صیرتی کسکین  
و یلمانلی بر قلیچدر وقتیله اکثریا جزایرلیر قوللانورلر ایدی .

§

﴿ غدیر ﴾ عید غدیر — شیعیلره مخصوص بر بیرامدر (۹۶۲م  
و ۵۳۵۱) تاریخنده امرای عباسیه دن (مغرا دوله) احداث ایلدی . ماتم  
کربلا آینی دخی بو (مغر) طرفندن احداث اولمشدر . عید غدیر هر سنه  
ذی الحجه نك اون سکزنجی و ماتم محرمك اوننجی کونی اجرا اولنور ایدی .

§

﴿ غراغوار ﴾ — (هیلدیراند) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ غراغورین ﴾ — ژولیدن تقویمنك صحیحی اوله رق (۱۵۸۲م  
و ۵۹۹۰) ده اون اوچنجی غراغوار طرفندن اتخاذا او انان تقویمدر .  
(غراغورین — التجی عصر میلادیده لیتورژیه بی یعنی (قداسی) سیاق  
واحد اوزره اجرایه متعلق پایا بیوک غراغوار طرفندن اتخاذا ایدیلان  
اعتقاددر . (قداس) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ غرانیق ﴾ — قره سی سنجاغنده الیوم (صال ات دره) دیدکلی  
نهرک اسمیدر که اسکندر یونانی فارس لولر ایله ابتدا بوراده محاربه ایتشیدی .

§

﴿ غررالاحکام ﴾ — فروع حنفیه یه دائر بر متن متین اولوب مدرسین  
وقضاة و زمانمزده فقه ایله اشتغال ایدن ذوات نزدنده غایت معتبردر مؤلفی  
محمد بن فرامر زدر که منلا خسرو دیمکله تعریف اولنور . مشار ایله  
مؤخرأ بوکا بر شرح لطیف دخی تألیف ایلوب (دررالاحکام) تسمیه ایتش  
ایدی متن مذکور الی بش کتاب اوزرینه مرتب اولوب یوز یکر می  
باب و اوتوز فصل و تندیلاتی و اویچ مسائل شتی و بر تکمله و تمه و تنبیه  
و سائر ه بی حاویدر . حواشیسندن مشهورلری و انقولی دیمکله شهر  
محمد بن مصطفانك (۱۵۸۶م و ۵۹۹۵) ده تألیف ایتدیکی (نقدالدرر) ایله  
عزمی زاده نك حاشیه سی و سائر لریدر . کتاب مذکور اوزرینه یازیلان



شرح و تعلیقات ایسه خارج تعداد اولوب بونلرک ایچتده قنالی زاده و اوغلی  
حسن چلبی و ابن کمال و شیخ الاسلام زکریا و معمار زاده کبی فضلانک دخی  
اثاری واردر.

§

﴿ غرق ﴾ — یونانستان قدیمده بونامله طائمش بر قومدر مستعد  
بهادر متلون طمعکار ایدیلر بعضاً (غراقو) نامیله دخی یاد اولنورلر.  
یونان ایتالیان فرانسر اسپانیول و پورتکیز لرایله رومانیا اهالیسنی واسویجره نك  
اهالی شرقیه سنی اشبو غرق جنسندندر دیرلر.

§

﴿ غرق ﴾ — معلوم اولدیغی اوزره صوده بو غلقدرد غریقک  
سبب موتی ماده سنده اطبای عصرک بعض فروعاتجه رأیلری مختلف ایسه ده  
عندالجمهور مقبول و معتبر و باخصوص یقین و قتلرده تدقیقات ایله مجرب اولان  
صورت غریقک سبب موتی قارنه کیرن صو اولمیوب بلکه جکرده کی هوایه  
فساد عارض اولسندن عبارتدر. قدام صویه غرق اولنلرک وفاتنی مجرد  
قارنرینه کیرن صویه اسناد ایتدکلرندن دیگر برشی دوشمیوب مجرد  
بو صوی جیقارمغه چالیشورلر ایدی حالبوکه ایکی اوچ ساعت صو  
ایچنده قالدقندن و حتی کندولرنده برچوق موت علامتری مشاهده اولندقدن  
صکره دیرلمش نیجه غریقلر کورلدیکی رسیده رتبه تحقیق اولوب ازجمله  
پارس دولت کتبخانه سی نظری موسیو تیلاز یوسک برقادین حقنده یازوب  
نشر ایلدیکی رساله ده مرقومه نك اوچ کون صو ایچنده قالدقندن صکره بیله  
درلیدیکی محرر ودها پک چوق امثالی متواتردر لکن بونلر فوق العاده  
شیر اولدیغندن بوبابده اتخا از اولنان قاعده عمومییه باقلمق لازم کلور  
شوبله که عندالاطبا اوچ چاریک و بلکه بر ساعت صو ایچنده قالمش بر غریقک  
برقاعده حیاتندن قطع امید اولنمز و وجودنده صلابت موت مشاهده  
اولنمدجه یعنی دیگر بر سببله وفات ایدن بر شخصک جسدینه عارض اولان  
قاتیلک کبی بر قاتیلک کورلمدجه معالجات لازمه دن صرف نظر ایدلز و جسد  
تعفن ایتدجه دفنی مناسب اولماز.

غریقلری ایقلرندن آصمق وایکی طرفی آچیق بر فوجی دروننه قویهرق



یوارلق مثلاًو اسکیدن برو هر طرفده جاری اولان اصولدن صرف نظر اولنوب ( ۱۸۵۰ م و ۱۲۶۷ هـ ) سنه سنده پارس ضبطیه نظارتی جانبدن نشر اولنان تعلیماتده محرر اولدیغی اوزره مغروق صودن چیقارلدیغی کبی درحال یوز درجهیه منقسم اولان میزان الحراره حسابنجه اون یدی درجه صیجاق بر یرده صاغ طرفنه یانیریلوب آلنندن طوتهرق باشنی اشاغنی یه طوغری بر ازا کوب ویواشجه چکه لرینی آچوت بو صورتله آغزندن و بورنندن کیرمش اولسی محتمل اولان صویک دیشاری چیتهمسی تسهیل اولنق و صوی لایقیله چیقارمق ایچون برقاج دفعه باشنی جسدندن جزئی آلچق محله قویوب ینه قالدیرمق و فقط هر دفعهده غریقک باشنی بو حال اوزره برقاج ثانیه دن زیاده طور دیرمامق لازمدر و بر دقیقه دن زیاده سورمیه جک اولان اشبو عملیات اثناسنده غریقک بطن اسفلی و کوسنک ایکی طرفی آهسته آهسته و نوبتله اشاغیدن یوقاری یه طوغری اوغوشدیریلهرق تنفس اولندیغی وقت عضوین مذکورین نصل حرکت ایدر ایسه اولوجهله حرکت ایتدیرلملیدر . عملیات مذکورنک اجرا سندن صکره غریق در حال کچه و کلیم مثلاًو برشیء و بونلر بولنمز ایسه صمان و یاخود یولاف ایچنه قونیلهرق موسک اقتضاسنه کوره یعنی هوا صغوق ایسه زیاده جه دکل ایسه خفیفجه اورتیلوب خسته خانه یه کوتورلملیدر . خسته خانهده غریقک باشیله صدری اعضای سائره سندن یوکسکجه اولق اوزره وضع اولنسنه و باشی سربست براغیلهرق یوزی آچیق بولنسنه ایوجه دقت اولنملی و وجودینی ایصتمق و تنفس ایتدیرمک ایچون لازم کلان تدابیر و عملیاتی اجرا صره سنده بجاق لریله قولاری و باخصوص بیل کسکرینک و قلبک اوزری و یاقلرینک التیله ال آیه لری بریوک فانیله پارچه سیله دلك و تنفس ایده جکی حس اولندیغی آنده صدری و بطن اسفلی صیقلمق کبی حرکتلرینه مانع اولنه جق و تنفسجه زحمت ویره جک عملیات در عقب ترک ایدملی و تنفسه چباله دیغی اثناده استفراغه میل کوریلور ایسه برطاوق توکی اوجیله بوغازینه طوقونیلهرق استفراغی تعجیل قلنملی و عقلی باشنه کلزدن و سهولتله بلعه استعداد حاصل ایتزدن اول هیچ برشیء ایچورلماملی و فقط بر از قوت کلک ایچون آغزینه برقاج طمله عادی



ویا خود کافورلی عرق و ملیسا یعنی اوغل اوتی صوبی و قواونیا صوبی  
طملادملی واکر غریق قارنی کرلمش ایسه ایلیق و بر مقدار طوزلی صو  
ایله و بعضاً دخی اربابی عندنده معلوم اولدیغی وجهله توتون دومانیه  
احتقان ایدلمیدر.

صوده غرقدن و حریقده آتشدن و سائر مهالکدن جان قور تارانلره هر دولته  
مکافاة اعطا اولندیغی کبی دولت علیه ده دخی مدالیه لر اعطا و احسان  
بیورلقده در.

§

﴿ غرناطه ﴾ — اندلسده الیوم التمش اوچ بیک نفوسی حاوی بر شهر  
شهر در بوشهرک اراضیسی و قتیله خارجاً انظار اهل عبرته زمرد کبی بر  
منظره فرحفا عرض ایدر و امتدادی قرق میل جکر و (شینل) نهری اراضی  
لطیفه مذکوریه متمادیاً تروتازه بولندیر مق ایچون جابجا طورماز صولار  
ایدی.

غرناطه و قتیله بونامده برقر اللغک دارالملکی ایدیسده اوچنجی قرن هجریده  
اسلام معرفتیله یکیدن بنا و (۱۲۳۸ م و ۶۳۶ ه) تاریخنده مرکز حکومت  
اتخاذ اولمش و اولوقت دروننده ساکن اولان اهالینک مقداری درتیوز  
بیکه بالغ اولمش و بوراده اولان ترقیات علمیه و صنایعیه بتون جهانک  
مغبوطی بولمش ایدی. اول زمان اثارندن شمسی یالکز (الحمرا) سرابی  
قالمشدر. اندلسده ملوک اسلامیه نک صوکی اولان عبدالله صغیر زماننده فردیناند  
و ایزابلا قومانداسیله بورایه هجوم ایدن خرسیتیانلر یالکز بورادن چیقاییلان  
یوز بیک کشی یه غلبه و ملک مز بورک کمال وهم و جبانتی و متعلقاتیله اولان  
رقابتی سایه سنده و (۱۴۹۲ م و ۸۹۸ ه) تاریخنده ضبط ایدرک سکز یوز  
سنه اندلسده فرمانفرما اولان اسلام حکومتک التنی اوستنه کتوردیلر.  
(عبدالله) کله سنه دخی نظر بیوریه.

(غرناطه) جدید — امریقای جنوبیده متفقہ قولومبیا دنیلان  
ولایتک نام دیکریدر بوراسی مقدا اسپانیا اداره سنده بولنور ایدی.



﴿ غریغور ﴾ — خرسستیان علماسندندر ابوینی بتپرست اولدیغی  
 حالده کندوسی دین عیسایی قبول و طریق مرآتبدہ قیصریہ پستیوسلغنه  
 قدر کسب و وصول ایدرک ( ۲۶۲ م ) تاریخنده وفات ایلشدر .  
 بوکا کمال معلومات و صلابتده بنیاء پیغمبر ثانی دیرلر ایدی . ارمنستان  
 حکمداری ( مہرداد ) ودها برچوق کسہلر بونک نصیحتیلہ خرسستیان  
 اولمشدر .

( غریغور ) یاخود ( غره غوار ) — ( ۶۰۴ م ) تاریخلرندہ  
 شرق ایمپراطورینک غوائل داخلیه و خارجیه سنی فرصت اتخاذا ایدرک  
 مسندینہ حکمدار سوسی ویرمش و کیدہرک آفاروز قوتیلہ بتون آوروپادہ  
 حکمنی یورتمش بر پایادر . کلیسانک آیین و ادعیہ والبسہ سنی جملہ طرز  
 آخرہ صوقان بو ایدی دہا برچوق اثری واردر .

§

﴿ غز ﴾ — ( اوز ) دنیلان ترکان قبیلہ سنک اسمیدر ( اوزلر )  
 کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .

§

﴿ غزالی ﴾ — حجة الاسلام امام غزالی حضرتلری کہ نام نامیسی  
 سائر مسائر اقطار جهان و ذات عالیسی افضل افاضل آخر زماندر اسمی  
 محمد بن محمد کنیه سی ابو حامد مولدی خراسانده ( طوس ) شہری وفاتی  
 ( ۱۱۱۱ م و ۵۰۵ هـ ) تاریخیدر . علوم عقلیہ و نقلیہ نیک امام مطلق العنانی  
 و مسلک زهد و مجاہدہ نیک مؤسس ارکانی ایدی . کندوسندن اول کلان  
 عرب و یونان فیلسوفلرینک اقوالنی کایلیق مطالعہ و تدقیق ایدرک اکثریسنک  
 بنای ظنون و اعتقاداتنی ہدم و تخریب ایلش و وزیر نظام الملک زمانندہ  
 بغدادہ کیدوب مدرسہ نظامیہ مدرسہ سنک مالک و مؤخرأ تدریسی براغوب  
 طریق زهد و انقطاعہ سالک اولمشدر . ابن سینا مشار الیہک بعض آثارینہ  
 برازمعترض کچینور ایدی . منطق و حکمتہ دائر کتابلری قولونیاہ ترجمہ و نشر  
 اولمشدر . ( احیاء العلوم ) ( جواهر القراءان ) ( یاقوت التاویل ) ( مشکوٰۃ  
 الانوار ) ( کیمیای سعادت ) ( مقصد الاسنی ) ( مسلک المسالک ) کبی عربی  
 و فارسی . طقوز یوز جلد تألیفاتنی واردر مدت حیاتیلہ زمان وفاتنی



مبین سو یلنان تاریخ . ( نصیب حجت اسلام ازین سرای سپنج .  
حیات پنجه و چار و ممت پانصد و پنج )  
§

﴿ غزالی ﴾ — حجة الاسلام امام غزالی حضرت تری نیک برادری  
و مشاهیر مشایخ کرامدن بریدر معتبر تصنیفات و بی نظیر رساله لری وارد  
برادر نیک احیاء العلومی بر جلدده اختصار ایله ( لباب الاحیاء ) توسیم ایلدی  
( سوانح ) و ( ذخیره فی علم البصیره ) دخی جمله تالیفاتنددر . شیخ  
ابوبکر نساجدن اخذ علوم باطنه ایتشیدی وفاتی ( ۱۰۲۶ م و ۵۱۷ هـ )  
تاریخنده در .

§

﴿ غزته ﴾ — ژورنال — مطبوعات اصطلا حنده وقتی معین  
مطبوع و منشور دیمکدر اصلنده غزته بر نوع ونیدک پاره سی ایدی  
وندیکولرک قانونی سلطان سلیمان حضرت لری علیهنه اهالی بی تحریک ضمننده  
برنجی دفعه اوله رق طبع و نشر ایتدک لری کاغد بر غزته یه صاتلدیغنه بناء  
پاره نیک نامی ذکر اولنان کاغده دخی نام اولدی قالدی .  
انکتره نیک ایلیک غزته سی ( عطارد انکلیر ) نامیله ( ۱۵۸۸ م و ۹۹۷ هـ )  
تاریخنده چیقان غزته در . مشهور ( تایمس ) اصلزاد کانله تجار و صناعت  
مطالبنی ترویج ایدر ( مورنینغ هرالد ) اصلزاده لک امتیازینی جایه ایدر  
( مورنینغ پوست ) اصلزاد کان مجلس نیک معترضیدر . کذا و کذا انکلیر  
ممالکنده طبع اولنان غزته لری عددی بشیوزی تجاوز ایتدی .  
فرانسه نیک ایلیک غزته سی دخی ( عطارد فرانسه ) نامیله ( ۱۶۰۵ م و ۱۰۱۴ هـ )  
تاریخنده چیقان غزته در .

ممالک محروسه ده ابتدا یونان فترتی علیهنه اولمق اوزره ( ۱۸۲۵ م و ۱۲۴۱ هـ )  
تاریخنده از میرده ( مونیتور عثمانی ) نام رومجه غزته چیقوب یدی سنه  
صکره ترکیه ( تقویم وقایع ) نشر اولمغه باشلامشدر .

§

﴿ غزته ﴾ — افغانسته تانده بر شهر در کابلک جنوب غریبسنده  
ویوز کیلومتر و بعدنده وسند نه ری شعبه غریبسی اوزرنده بولنور و نفوسی



اون ابكى بيك تخمين اولنور . وقتيله اهميت فوق العاده يى حائز اولان بو شهر غزنو يلك پاي تختى اولوب نامنى غزنو يلك اعطا ايلشيدى جوارنده سلاله غزنويه نك اك بيوكى اولان سلطان محمود سبكتكينك تربه سى اليوم كورلمكده دركه زيارتنه برچوق زوار كلورلر . غزنه ( ۱۱۱۶ و ۵۱۰ هـ ) ده عجملر و ( ۱۱۵۸ م و ۵۵۴ هـ ) ده اهايسنى قتل عام ايدن غور پادشاهى علاء الدين طرفندن ضبط اولنوب ( ۱۷۳۹ م و ۱۲۵۵ هـ ) تاريخندبرو انكليزلك تحت نظارتنده بولمقده در .

تاتار جنسدن اولان ملوك ( غزنويه ) عجمستان و هندوستانك قسم اعظمى اوزرنده ايكيوز اون درت سنه سلطنت سورديلر بونلك برنجيلرى اولان ( الب تكين ) غزنه ده هوايق نام ترك قومندن نشأت ايتمش و ملوك سامانيه طرفندن خراسان و اليسى اولديغى حالده غلو ايدرلك سامانيلك حكومتنى صار صوب ( ۹۶۰ م و ۳۴۹ هـ ) ده كندوسلاله سنى تأسيس ايلشيدى . الب تكيندن صكره قاينى سبكتكين ( ۹۷۵ م ) ده تخته چكوب بونى متعاقب ( ۹۹۷ م و ۳۸۸ هـ ) تاريخنده سلطان عنواننى الان اوغلى يمين الدوله محمود جلوس و عجمستان و هندستانك قسم اعظمى فتح و تسخير و ملكنى بحر حزر دن غانز عليايه قدر توسيع ايلدى . بونك وفاتندن صكره غزنو يلك خيليدن خيلي قوتلر ينى غيب ايتديلر ايسه ده خلفرندن مسعود و مودود و شيرزاد و بهرام شاه و سائرلرى ( ۱۱۵۸ م ) تاريخنه دكين ينه سلطنتلر ينى محافظه ايده بيلديلر . اندن صكره يعنى تاريخ مز بورده بهرام شاه غور يلك سلاله سندن اولان علاء الدينه غزنه يى تركه مجبور اولدى . و غزنو يلك خسر و شاه و خسر و ملك نامنده ايكى ذات لاهور و لايتنده بر مدت دها حكومت سورديلر سه ده ( ۱۱۸۹ م و ۵۸۵ هـ ) دن ايلر و كيده بديلر . بونلك عجم لساني اوزره يازلمش اولان برتاريخى ( ۱۸۳۲ م و ۱۲۳۸ هـ ) تاريخنده ( ويلكن ) معرفتيله المانيا لسانه دخى ترجمه ايدلمشدر .

§

﴿ غزوه ﴾ — فخر عالم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك بالذات تشریف بيوردقلى سفرلره اطلاق اولنور بومثللو غزوات نبويه على قول الاكثر تدافعى و تحفظى اوله رق يكرمى بشه بالغ اولور . بونلك



طقوزنده یعنی ( بدر کبری ) ( احد ) ( مرسیع ) ( خندق ) ( بنی قریظه )  
( خیبر ) ( فتح مکه ) ( حنین ) ( طائف ) محاربه لرنده کندولری دخی مقاتله  
بیوروب ماعدا اون التیسنده یالکز اردوی همایونلری قلبکاهنده آرام  
ومحاربه یه وتشویق وترغیب بیورمشلردر که جمله سی صره سیله ومختصر  
صورتده ذکر اولنور .

۱ ( ودان و ابواء ) غزاسی — هجرت نبویه نك اون ایکنجی آینده  
قرشیلر ایله بنی ضمیره قبیله سنك اسلام علیهنه تدار کاتده بولندیغی تحقیق  
اولندیغندن التمش نفر عسا کر اسلامیه ایله ( ابواء ) نام محله تشریف و قبیله  
مرقومه طرفندن استرحام اولندیغنه بناءً بعد المعاهده عودت بیورلدی .

۲ ( بواط ) غزاسی — اسلامه تعرضدن خالی اولمیان قرشیلری تهدید  
ومدینه منوره جوارنده سیر و حرکتلرینی منع قصدیله شام شریفه کیده جک  
کاربانلرینك اورلمسند قرار ویریلوب هجرت نبویه نك اون دردنجی آینده  
ارباب کروفر ایکیوز نفر عسکرله درت کونلك مسافه ده واقع ( رضوی )  
ناحیه سنه قدر تشریف و کاربان کچمش بولندیغندن ینه عودت بیوردیلر .

۳ ( عشیره ) غزاسی — رئیس قریش ابوسفیانك تجارت بهانه سیله  
اسلام علیهنه طرفدار پیدا ایتک اوزره شام شریفه عزیمت ایده جکی خبر  
آلندیغندن علیه الصلاة والسلام افندمز لاجل التهید مرقومك بولندیغی  
کاربانی اورمق اوزره هجرت نبویه نك اون التنجی آینده یوز اللی ایکیوز  
کسه ایله عشیر نام محله قدر تشریفساز عزیمت اولدقنری حالده کاربان  
کچمش بولندیغندن ینه عودت بیوردیلر .

۴ ( بدر اولی ) غزاسی — غزوه عشیردن برقاچ کون صکره  
اشقیای قریشدن برمفرزه صغیره نك مدینه منوره جوارنده اوتلیان دوه لرینی  
سرقت ایلدیکی استخبار اولندیغنه بناءً بدر آسمان رسالت افندمز براز ادمله  
( بدر ) نام محله قدر بونلری تعقیبه مسارعت و فقط یتشیه مدیکندن عودت  
بیوردیلر .



۵ ( بدر کبری ) غزاسی — ( بدر ) کله سنه نظر بیوريله .

۶ ( بنی قینقاع ) غزاسی — بنی قینقاع دنیلان یهود قبیلله سی اسلامک بدر کبراده آلدیغی اموال غنایمه حسد ایدرک قرشیلر غوغا بیلزلر اسلام بزمله غوغا ایتسونده کورسون کبی عظمتکارانه هذیانه باشلادقلرینه ومدینه منوره چارشوسنده براسلام خاتوننی تحقیر ایدن بریهودی بی سائقه غیرت دینه ایله اعدام ایدن مسلمانک اوزرینه یهودیلر هجوم وتلف ایدرک اختلال چیقاردقلرینه بناء علیه الصلاة والسلام افندمز قبيله مذکوره اوزرینه اعلان حرب ایدرک درحال قلعه لرینی محاصره وضبط ومال لرینی اغتنام ایله کندولرینی ( ازرعان ) ه نفی و طرد بیوردی .

۷ ( سوبق ) غزاسی — رئیس قریش ابوسفیان بدر کبری مغلوبیتنک آجیسنی چیقارمق اوزره اکیوز سواری ایله مدینه منوره جوارنده واقع ( عریضه ) ناحیه سنه کله رک براسلامه برخدمتکارینی اعدام وبرقاج خرما اغاجی احراق ایلدیکی استخبار اولندیغندن علیه الصلاة والسلام افندمز هجرت نبویه نک یکرمی ایکنجی آینده اکیوز بهادر ایله مرقومی تعقیب بیوردیسه ده حریفلر صاوشدقلرندن کپرو دوندیلر .

۸ ( قرقره الکدر ) غزاسی — بنی سلیم و غطفان قبیله لرینک اسلامه خسار قصدیله اجتماعلری خبر آلدیغندن هجرتک ایکنجی سنه سی نهایتنده علیه الصلاة والسلام افندمز اکیوز کسه ایله قبیلتین مذکورتین اوزرینه عزیمت واهالی قبيله فرار ایلدکلرندن بشیوز قدر دوه لرینی بعدال اغتنام عودت بیوردیلر .

۹ ( غطفان ) غزاسی — ( ۵۳ ) تاریخننده ایکی بیوک قبيله نک اسلام علیه اتفاق خبر آلدیغندن حضرت فخر کائنات درتیوز آتلو ایله ( ذی القصد ) نام محله قدر تشریف بیوردیلر فقط جمعیت اهل عصیان صولت نبوی به قارشو اعتراف عجزله پراکننده و پریشان اولمشلر ونبی



ذیشان افندمز اوراده آرام بیورمشلر ایدی اول اثناده یغهور یاغدیغی جهتله  
سلاحلرینی ترکه اردودن براز ایلرو تنها بر محمله البسه لرینی قورتمقده ایکن  
بردشمن ( من ینعک الیوم منی ) دیهرک سل سیف و هجوم ایتدیسه ده اوآنده  
من قبل الرحمن کوکسنه اصابت ایدن برضربه ایله ارقه سی اوزری دوشمکه  
حضرت پیغمبر افندمز همان قلیجی آلوب ( من ینعک الیوم منی ) بیوردی  
و شخص مرقوم دخی بالنفس تجربه ایتدیکی اشبو معجزه باهره دن مظهر انتباه  
اولغله در حال اسلامه کلوب جانی قور تاردی و قومنی دخی کندوسی کبی  
شرفیاب دین محمدی ایتک ایچون رخصت آلوب قبیله سنه کتدی .

۱۰ ( احد ) غزاسی — ( احد ) کله سنه نظر بیوریله .

۱۱ ( حراء الاسد ) غزاسی — قرشیلرک احد غالبیتی عقینده  
سیجاغی سیجاغنه بردها هجوم ایدوب اسلامی بتون بتون محو ایتک اوزره  
یولدن عودت ایلدکری خبر آلتدیغندن فخر عالم افندمز التی یوز اوتوز  
بهادر ایله مدینه منوره دن چیقوب حراء الاسد نام محله تشریف بیوردیلر  
لکن قرشیلر اسلامده اومدق لری کبی ضعف کوره مدکلرندن دونوب  
مکه یه کتدیلر . حراء الاسد مدینه منوره یه سکز میل مسافه ده در .

۱۲ ( بنی نضیر ) غزاسی — بنی نضیر دنیلان یهود قبیله سی اسلامه  
مصالح بولندیغی جهتله علیه الصلاة والسلام افندمز برایش ایچون قبیله  
مذکورهنک بولندیغی ناحیه یه تشریف بیورمش ایدی یهودیلر اشته شمندی  
فرستی بولدق همان تلف ایدر قورتلیرز دیو بربرلیله سویلشورلر ایکن  
صورت مذاکره لری با واسطه وحی رب العالمین معلوم جناب رسول امین  
اولدیغندن حضرت پیغمبر افندمز همان قالقوب عودت بیوردیلر و در عقب  
مدینه جوارندن رحلتلری حقنده شرف صدور ایدن امر نبوی بی یهودیلر اصغنا  
ایتک استمدکلرندن ( ۴ هـ ) تاریخنده قلعه لری محاصره و کندولری مجبور  
استیمان ایدیلرک کو توره بیلدکری اشیالریله دفع اولندیلر . بنی نضیر مدینه  
منوره یه ایکی میل مسافه ده در .



۱۳ ( بدر موعود ) غزاسی - رئیس قریش ابو سفیان بر سنه اول سویلدیکی سنه جدیدده بوراده ینه کوروشیرز سوزینی یرینه کتورمک مجبوریتنده بولندیسهده اورتالقدده قحط و دروننده خوف اولدیغندن سطوت موحدیندن بر مدت معینه اسرده نشین اولق ایچون اسلامی بالواسطه تخویفه قالقشمش ایدی علیه الصلاة والسلام افندمز تهدیدات مز بوره یه اهمیت ویرمیوب ( ۴ هـ ) تاریخنده بیک بشیوز دلاور ایله همان حرکت و موعود اولان ( بدر ) نام محله موصلت بیوردیلر سده قرشیلر محاربه یه جسارت ایده مدکارندن عسا کر اسلامیه بدر پنایرنده برچوق اخذوا عطا دنصکره عودت بیوردیلر . بوسفرده قرشیلرک قور قافلغی بین القبائل تعین و تحقق ایتشدر .

۱۴ ( ذات الرقاع ) غزاسی - قبائل نجددن ایکی جماعتک مدینه منوره یه هجوم تدارکنده اولدیغی استخبار اولندیغندن علیه الصلاة والسلام افندمز ( ۵ هـ ) تاریخنده درتیوز یاخود یدیوز کسه ایله ( ذات الرقاع ) نام محله قدر تشریف و جماعتلر کمال خوفله طاغلدیغندن عودت بیوردیلر .

۱۵ ( دومة الجندل ) غزاسی - مدینه منوره نك شام شریف جهتنده واون بش کونلك مسافده واقع دومة الجندل نام بلده اشقیاسنک یولجیلره تعرض ایتدکاری استخبار اولندیغندن علیه الصلاة والسلام افندمز اسلام تجارینک تأمین طریقق نیتیه ( ۵ هـ ) تاریخنده بیک کشی آلوب محل مز بوره تشریف و اشقیای مرقومه فرار ایلدکلرندن حیوانلری و قویونلری بالاغتنام عودت بیوردیلر .

۱۶ ( مرسیع ) یاخود ( بنی مصطلق ) غزاسی - بین الحرمین ساکن اولان بنی خزاعه نك اسلام علیه بعض قبائل ایله اتفاتی تحقق ایلدیکندن حضرت فخر کائنات ( ۵ هـ ) تاریخنده بیک نفر عسا کر نصرت پیکر ایله مرسیع نام محله تشریف و قبیله مرقومه نك ایلك هجومده ویردیکی اون نفر تلفاتدن بشقه انان یدی بوز نفراسیر ایله مظفراً عودت بیوردیلر .

۱۷ ( خندق ) یاخود ( احزاب ) غزاسی - مقدا مدینه منوره



جوارندن طرد اولنان بنی قینقاع و بنی نضیر یهودیلری اسلامدن انتقام المق  
 ایچون قرشیلرله عهد و پیمان ودها بر قاج قبیله بی اتفاقرینه ادخال ایدرک  
 جمله سی اون بیک کشی اولدیغی حالده ( ۵۵ هـ ) تاریخنده مدینه منوره  
 اوزرینه یوردیلر علیه الصلاة والسلام افندمز دخی اثنای استشارهده  
 اصحاب کرامدن ( سلمان فارسی ) حضرتلرینک اخطار یله جبل سلع اوکنه  
 عرضی و عمقی بشر ذراع بر خندق حفرینی فرمان و اوج بیک عسکر  
 آماده یوردیلر بو صرهده اعدا کاوب مدینه منوره بی تحت محاصره یه  
 الدی ایکی طرفدن وقوعبولان اوق و طاش محاربه سی یکر می درت کون  
 امتداد واک صکره اعدا طرفنده بولنان دهات عربدن ( نعیم بن مسعود )  
 رخصتله کیرلیجه اردوی همایونه کله رک عرض انقیاد ایدوب ( الحرب  
 خدعة ) مفهومی اوزره یاپدیغی بعض حیل و دسایس ایله کروه  
 اعدایی بربرینه دوشوردی و علیه الصلاة والسلام افندمزک دعاسی  
 برکات یله اول اثناده من طرف الله برده فورتنه ظهور ایلدیکندن ذاتاً معناده  
 توز طپراقدن عبارت بولنان صفوف مشرکینی اولحوالی مقدسه دن کایاً  
 سوردی کوتوردی .

۱۸ ( بنی قریظه ) غزاسی — اولجه عقد معاهده ایدوب خندق غزاسی  
 اثناسنده نقض ایدن بنی قریظه یهودیلرینک تأدیبی من طرف الله فرمان  
 یوردیغندن حضرت پیغمبر افندمز اوج بیک عسکر ایله اول طرفه عزیمت  
 و حصار لرینی یکر می کوندن زیاده محاصره ایله فتحدن صکره اثنای محاصره ده  
 ایتدکری بدزبانلقرینه بناء تعیین اولنان بر مجلس حکم قرار یله رجاللری اعدام  
 ومالری اغتنام اولندی .

۱۹ ( بنی حیان ) غزاسی — بنی هذیل قبیله سنک تعلیم دین ایچون  
 کوتورمش اولدقلمی بر قاج مسلمانی شهید ایتدکری استخبار اولندیغندن  
 علیه الصلاة والسلام افندمز ( ۵۶ هـ ) تاریخنده ایکیوز عسکر ایله قبیله  
 مذکوره اوزرینه تشریف وفرارلری خبر الندیغندن ینه عودت یوردیلر .



۲۰ ( غابه ) غزاسی — علیه الصلاة والسلام افندمزك يكرمی  
رأس سودلی دوهسی مدینه منوره جوارنده اوتلامقده ایکن حیادیددن قرق  
آتلو بونلری غصب و غارت و سارباننی قتله جرأت ایتدکلرندن جناب فخر  
رسالت درحال تعقیبیرینه مبادرت و دوهلرک برازینی استرداد ایله عودت  
بیوردیلر .

۲۱ ( خیر ) غزاسی — خیر کله سنه نظر بیوریله .

۲۲ ( فتح مکه ) — مکه ده ساکن قرشیلر اسلام حایه سنده کی بنی  
خزاعه قبیله سنه تسلط ایدن بنی بکر قبیله سنه امداد ایله اسلام علیه سنده  
اظهار اتفاق و بوضورتله نقض عهد و میثاق ایلدکلرندن علیه الصلاة والسلام  
افندمز بنی خزاعه یه معاونت و عد بیورمش ایدی بنابرین هجرت نبویه نك  
سکرنجی سنه سی رمضاننده اون بیک نفر عسا کر ظفر پیکر ایله مکه اوزرینه  
توجیه لجام و مکه یه قریب ( مر الظهران ) نام محله ده نصب خیام ارام  
بیوردکلرنده رئیس قریش ابوسفیان کمال خلیجان ایله اردوی همایونک احوالی  
تحقیق و رجای مصالحه ضمننده خفياً محل مز بوره کلدی و برقاچ کون اول  
مدینه منوره یه هجرت ایتک اوزره بوله چیقوب معیت نبویه قالمش اولان  
عم رسول حضرت ( عباس ) ابوسفیانی کوروب مرجه برلکده حضور  
جناب پیغمبری یه کتور مکه درحال اسلامی قبول و اردوی همایونک جسامت  
و اسلامک شجاعتنی اکلاتق اوزره مکه یه عودتیچون رخصت طلب ایلدی  
و حضرت فخر الرسل دخی اهالی مکه دن سلاح طو تیمانلر و سنک خانه که النجا  
ایدنلر مغفودر دیه رک مساعده بیوردیلر و ابوسفیانک بو امرله مکه یه عودتنی  
متعاقب عسا کر اسلامیه دخی جزئی بر محاربه دذکره قول قول ایچرو کیروب  
رسم بیعت اجرا و بیت مکرم لات و عزادن تطهیر بیورلدی .

۲۳ ( حنین ) غزاسی — بعض مکه فراریلرینک تشویق قیله جمعیتلرینه  
کوکنه رک اسلامه اظهار غیض و عداوت ایدن ( هوازن ) و ( ثقیف )  
قبیله لرینک اسلامی همان محو ایتک اوزره عقیب فتح مکه ده اتفاق و مکه ایله



طائف اره سنده واقع ( حنین ) نام محلده چو جوق چو لقلریله اجتماع ایلدیکی  
 خبر آلدیغندن فخر کائنات افندمز عسکرینی مکه لیلرله برابر اون ایکی بیکه  
 ابلاغ ایدرک محل مز بوره تشریف بیوردی و مقدمه الجیش اولان فرقه نك  
 بر طار بوغازده پوصویه اوغرایوب بوزلدیغنی کورن عسا کر اسلامیه دخی  
 رجعت ایلدیکی صره ده فخر الرسل حضرتلرینک امر یله حضرت عباس  
 بلند آواز ایله ( ای معشر انصار وای شجره رضوان التنده کیرو دونمامک  
 اوزره سوز و یرن اصحاب ذوی الالبصار کیرو دونک حضرت پیغمبر  
 بوراده در ) دیو باغیرنجه عسا کر اسلامیه نك کافه سی لیک لیک صدای  
 اجابت اداسیله کیرو دونوب اعدایی فنا حالده پریشان و بتون ماللرینی اغتنام  
 ایلدیلر . روایتیه نظراً مال غنائم یکر می درت بیک دوه و قرق بیکدن متجاوز  
 قویون و درت بیک قیه کموش و اشیای سائره ایله التی بیک اسیر ایدی .

۲۴ ( طائف ) غزاسی — حنین مظفریتی عقیبنده بر چوق اشقیانک  
 طائفه فرار و تحصن و لوازم حربیه و ذخیره تدارک ایلدک لری علیه الصلاة  
 و السلام افندمزک مسموعی اوله رق کیدوب قلعه لرینی محاصره یه باشلادقلرنده  
 درون قلعه دن بعض کسه لر چیقهرق عرض استیمان ایلر یله حقلرنده معامله  
 عفو و صفح اجرا و عودت بیورلدی .

۲۵ ( تبوک ) یاخود ( عسره ) و یاخود ( فاضحه ) غزاسی — تبوک  
 کله سنه نظر بیوریله .  
 علیه الصلاة و السلام افندمزک بر ذاتی سر عسکر تعیین و ازو چوق  
 عسکر ترفیق ایدرک ارسال بیوردیغنی سفر لره ( بعوث ) و ( سرایا )  
 اطلاق اولنور که ارباب سیراللی یدی یه ابلاغ ایدرلر بونلرک اکثریسی  
 تبلیغ و تعلیم دین و اشغال و تهدید اعدا و وقوع عبولان خیانتیه . قابل اخذ  
 انتقام ایچون اوتیه یه برویه کوندریلان کوچک کوچک فرقه لر دن و اثنای  
 محاربه ده بعض آقینلردن عبارت و هممان کافه سی تحفظی و لزوم حقیقی  
 اوزرینه مبتنی ایدی .



﴿ غزه ﴾ — فلسطينده ساحلى برشهردر اسرأيلياتدن اولهرق  
شمسون جبار وقتيله بومملككتك قپولرینی قالدیروب دروننده بولنان بر معبدی  
خراب ایتدیکی صرهدده معبد مذکور ایچنده بولنان اوچ بیک آدمی ازمشدر .  
( ۵۲۶۳ خ ) تاریخنده یعنی میلادك اوچویوز اوتوز ایکی سنه مقدمنده بیوك  
اسکندر ك هجومی ائنده غزه والیسی بر قاچ آی مقاومت ایلدیکندن مشارالیه  
ضبطدن صکره والی ءمر قومی بر آت قویروغنه یاخود عربیه باغلی اولدیغی  
حالده سوركتتهرك اعدام ایلدی بوفعل قبیح بالاخره اسکندر ك علوقدرینه  
نقیصه ویرمشدر . پتوله مه وسلو کوس انتی غونی بوراده بوزدی ومؤخرأ  
یهودیلك محاربات داخلیه سی ائنده شهر خراب اولوب ( غابینیوس )  
طرفندن مجدداً انشا ایلدی و ( ۱۷۹۹ م و ۱۲۱۴ هـ ) ده فرانسزلر آلوب  
ینه رد ایلدی . شمسی نفوسی بشیك تخمین اولنیور . جد رسول اکرم  
( هاشم ) بن عبد منافك مدفنی وامام شافعی حضرتلرینك مولدی بوراسیدر .  
( غزه ) و یا ( غزه قه ) — قدیم آنتر و پاتین ده برشهر اولوب عجم شاهلرینك  
یازلق مقری ایدی الیوم خرابه سی روان ایله همدمان ییننده کورلمکده در .

§

﴿ غسان ﴾ — یمنده سیل عرم مناسبتیله اطرافه طاغیلان اقوامدن  
شام جهتنه کلوب یرلشنلره اطلاق اولنور اشبو غسانیلردن ( جفته ) نامنده  
برینك ( ۲۰۶ م ) تاریخنده تأسیسکرده سی اولان حکومت عصر فاروق اعظمی یه  
قدر دوام اتمشدر . بونلر دائماً شرق ایمپراطورلرینه تابع بولنورلر ایدی .  
برارالق دمشق شامی دخی مقر حکومت اتخماز ایلدیلر .

§

﴿ غلظه ﴾ — غالاتیه نك غلطیدر . ( غالاتیه ) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ غلوس ﴾ — یانیه جوارنده اون بیکه قریب نفوسی جامع بر قضا  
مرکزیدر . اطرافنی کوزل بانچه لر ایله محاط اولوب سواحلی اوتوز ساعت  
قدرا اتمدادایدیر یونانستان عتیق موخلرینك بیاننه نظراً بوراده وقتيله ( آپولون )



نامه یابیش بر بیوک کلیسا وار ایمش . معهود ارغونوترک سفینه سی بوراده  
انشا اولندیغی دخی مرویدر ( ارغون ) کله سنه نظر بیوربله .

§

﴿ غمدان ﴾ — یمن ولایتی مرکزی اولان صنعا شهری دروننده  
سام بن نوح علیه السلامک شهر مزبور ایله برابر یابدیردیغی قصر مشهورک  
اسمیدر . بعضیلری ایت کریمده مذکور اولان ( قصر مشید ) بوایدی  
دیرلر ایسه ده اکثر مفسرین کرامک قولنجه قصر مشید صنعایه اون درت  
ساعت بعید اولان ( ریده حاسد ) نام محله یا خود حضر موتده ایلیسه ده  
شمعی اثری بیله یوقدر .

صنعاده الیوم ( رأس الغمدان ) نامیله معروف و درت قات کار کیر اوله رق موجود  
اولان قصر ایسه یمن حکمداری ( سیف ذی یزن ) معرفتیه ( ۷۱ م ) ده  
یابیش ایدی . احتمالکه بو قصر دخی سام بن نوح علیه السلامک قصری رینه  
انشا ایتدیریلوب اونام ویرلمش اوله . اسکی غمدان قصرینک بعض ملوک  
تبابعه معرفتیه تعمیر و تجدید اولندیغی دخی توارینخده کورلمشدر .

§

﴿ غوئی ﴾ یا خود ( ووئی ) — ( ۵۱۹۲ خ ) تاریخنده یعنی میلادک  
درتیوز ایکی سنه مقدمندن صکره چینده حکمران اولان ( خان ) سلاله سنی  
منقرض ایدوب یرلرینه اوتوران سلاله حکمداری یه مخصوص بر نامدر .  
بونلر چینک ایالات جنوبیه و شمالیه سنه مالک اولوب مؤخرأ ( او هو اون )  
و ( هون ) تاتار لرینی دخی پریشان و هونلری زیر جایه لرینه ادخال و بروالی  
مستقل ارساله رئیس لرینک ( تانغی ) عنوانی الغا ایلدیلر واق صویه قدر  
بتون مالک اهلایسنی و یرکویه باغلدیلر لکن سلاله لری پک چوق دوام  
ایتموب ( ۵۲۴۳ خ ) تاریخنده یعنی میلادک اوچیوز اللی برسنه مقدمنده  
منقرض اولمغله یرلرینه ( تسین ) سلاله خاقانیسی قائم اولدی .

§

﴿ غواتالا ﴾ — امریقای جنوبی ایله شمالی اره سننده بر جمهوریت  
مستقله در و مقر اداره سی نام مذکور ایله مشهور و اللی بیک نفوسی حاوی  
بولنان شهردر . بوراسی ( ۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ ه ) تاریخنه قدر اسپانیوللرک



زیر اداره سنده ایکن مکسیقا اداره سنه کچوب ( ۲۴۰ هـ ) تاریخنده اعلان  
استقلال ایلدی .

§

﴿ غوت ﴾ — جرمان قومندندر کرک مار قومانرله پایلاشدقلری  
( بووا او هیوم ) و کرک ویستول نهری منبعلری برنجی مسکنلری ایدی .  
مؤخرأ اسقاندیناو جنوبی و وسطایی و ژوتلاند شبه جزیره سنی ضبط ایله  
میلاددن اوچ عصر مقدمنده اورالرده توطن ایتدیلر ( غوتون ) دنیلان  
بر فرقه لری ایسه ایوم پروسیا نامنی آلان بحر بالطغک جنوبنه کلوب  
اورادن وایتلری بورغونلری روقسولانلری اییازیلری فینوانلری زیر  
جایه لرینه آلهرق و بستول ووتیس نهرلرندن ( ره ) یه دکن یایلدیلر صکره  
اوچ قسمه انقسام ایله جمله سی بر حکومت تشکیل ایلدیلر که اقسام مذکورهدن  
بری الپ باسترانقلرک شمالنده ساکن قبیلر ایکنجیسی ویزیغوتلر اوچنجیسی  
اوستروغوتلردر . ماقسیمین و غوردیهن و دسیوس زمانلرنده روما  
ایمپراطور لغنی تخریب ایچون طونه و قره دکزی برقاچ دفعه لر تجاوز ایتدیلر  
و ( غالیهن ) ی و رکویه باغلا دیلر سه ده ( ۲۶۹ م ) ده غوتیک نامنی آلان  
ایکنجی قلود طرفندن ینه دفع ایلدیلر . مؤخرأ بوسفور قرالیتی خراب  
و آسیای صغرابی یغما ایلدکن صکره قرالری ( هرمانریش ) درنجی  
عصرده بر اقتدار نامحدود قزاندی شویله که ( ۳۵۰ م ) تاریخنده غوت  
ایمپراطور لغنی دوندن یتسه و قره دکزدن بحر بالطغه قدر ممتد اولدی فقط  
هونلرک استیلاسی بونلرک ترقیاته بالاخره سد چکوب ( ۳۷۶ م ) ده  
هرمانریش برهون محاربه سنده قتل اولنغله غوتک بر قسمی اولان اوستروغوتلر  
هونلرک اداره سنه کیردی سائرلری یعنی ویزیغوتلر طونه بی کچوب  
یکیدن روما ایمپراطور لغنی اوزرینه هجوم ایلرک سنه مرقومه ایچنده  
( والانس ) دن بر مقدار اراضی استیلا و ( ۳۷۸ م ) ده تکرار ایمپراطورک  
عسکرینه غلبه ایلرک استانبول واروشلرینی یغما ایلدیلر نهایت برنجی  
( تئودوس ) بونلری ربقه تابعیتنه چکدی . ( ۳۹۵ م ) ده بو ایمپراطورک  
وقاتی اوزینه بونلرک رئیس اولان برنجی ( آلاریس ) بالجمله تراسیا  
وماکیدونیایی یغما کرلکله کزه رک ( ۳۹۷ م ) ده ایلیریای شرقیده ( ارقادیس )



طرفدن روما عسکرینک جنرالی عنوانی آلدی و (۴۰۳ دن ۴۰۹ م) تاریخنه دکین اونوریوس زماننده ایکی دفعه ایتالیایه مستولی اولوب (۴۱۰ م) ده رومایی اخذ و تخریب ایتدی و متعاقباً والاریسک وفاتی اوزرینه قرنداشی و وارثی اولان (اتولف) (۴۱۲ م) تاریخنده غول جنوبیده و اسپانیاده بروزیغوت پادشاهلغی تشکیل ایلدی . اوستروغوتلره کلنجه آنلر دخی (۴۵۳ م) ده نائل استقلال اولدیلر و ریڈسلی مشهور (ایتیلا) نك وفاتی اوزرینه بونلرک بعضیلری پانونی ده و دیگرلری تراسده اوتورمشلر ایدی بیوک (تئودریق) زماننده جلهسی برلشهرک ایمپراطور (زنون) ایله اتفاق و (۴۸۹ دن ۴۹۳ م) سنه سنه قدر ایتالیایی هروللردن ضبط ایدوب اوراده بر قرالیت تأسیس ایتدیلر که بو قرالیت (۴۹۳ دن ۵۲۶ م) تاریخنه دکین بالاستقلال مقام اقتدار ده قالب (۵۵۳ م) ده زوال بولمشدر . ویزیغوتلرک حکومتی ایسه اسپانیاده (۷۱۱ م و ۹۳ هـ) تاریخنه قدر دوام ایدرک عربلر طرفدن تخریب اولندی بناء علیه بوقومک یعنی ویزیغوتلرک بقایاسی استوری طاغلرنده و خالیس ده قالب اوراده بر کوچک خرسیتیان حکومتی تشکیل ایتدیلر که الیوم دوام ایدن اسپانیول قرالیتنک اصلی بورادن بدأ ایلر . غوتلر بار بارلر ایچنده مدنیه دها یقین ایدیلر .

§

﴿ غوت قنالی ﴾ — بالطق و شمال دکزلرینی یکدیگره الصاق ایدن قنالر استوقهولدن غوتامبرغه قدر ممتد اولور (۱۸۳۲ م و ۱۲۳۸ هـ) تاریخنده اکیال اولندی .

§

﴿ غور ﴾ — افغانستانده واقع غورات و یاغور ایالتنک مقر حکومتیدر قندهارک شمال غریبسندن اکیوز بکرمی کیلومتر و بعد و مسافهده و ایران حدودی جوارنده بولنور اون اوچنجی عصرده خوارزم خانی طرفدن ضبط و مؤخرأ جنکیز و تیمورلنک طرفلرندن تخریب اولندی الیوم خرابه زاردر .  
( غور ) و بعضاً ( لاقنه اوتی یاخود غانثر یاریثیا ) — هندستانده غانثر



نهری اوزرنده برشهردر ( ۱۲۰۴ م و ۶۰۱ هـ ) دن ( ۱۵۶۴ م و ۹۷۲ هـ )  
تاریخنه د کین بنکالک پای تخت حکومتی اولدیغی حالده هواسنک و خامتندن  
ناشی ترک اولمشیدی .

( غوریلر ) — اون ایکنجی عصر میلادی اثناسنده عجمستانده حکومت  
سورن بر اسلام سلاله در ( ۱۱۵۵ م و ۵۵۰ هـ ) تاریخنده حسین محمود غوری  
غزنویلر طرفندن بونلره والی اولدیغی حالده اعلان استقلال ایلدی غوریلر  
علاءالدینک تحت تابعیتنده ایکن بتون عجمستانی بر سرعت کامله ایله فتح  
ایدوب ( ۱۱۵۸ ) تاریخ میلادنده غزنویلری کلیاً اورادن طرد ایلدیلر لکن  
( ۱۲۱۳ م و ۶۱۰ هـ ) تاریخنده کندولری دخی خوارزم خانلری طرفندن  
دفع و تبعید اولندیلر . بونلره ملوک ( هیاطله ) دخی اطلاق اولنور .

( غورستان ) — قره دکز اوزرنده آسیانک قدیم بر قطعه سی اولان قولشیدک  
جنوب جهتندن عبارت بر ایالت اولوب چورک ایله ریونی بوغازلری بیننده  
کائندر و نفوسی قرق بیکه قریبدر . غورستان ایکی به تفریق ایدیلور  
بری غورستان روس که ایمرتی ایالتنه ملحق و مقری ( پوتی ) . دیگر  
غورستان ترکیدر که دولت علیه نک طربزون ولایتنه ملحق لازستان سنجاغیدر  
واسع اورمانلری و بالی بالومی و داری و توتونی وارددر . اون بشنجی عصره  
دکین کورجستان قرالغنک بر قسمندن معدود ایدی . ( ایمه ره لی ) کله سنه  
دخی نظر بیور یله .

§

﴿ غول ﴾ — فرانسه بلچیکا ایتالیای جنوبی جزیره بریتانیا  
واسپانیادن متشکل بر قطعه قدیمه در که رومالیردن اول کلت جرمان لیکور  
و یونانلیردن مرکب اولمق اوزره درت مختلف اقوام ایله مسکون ایدی  
ایمپراطور سراز ( ۵۵۳۵ خ ) تاریخنده یعنی میلادک الی طقوز سنه مقدمنده  
بورابی فتحنده ایکی قسم کبیره تفریق ایلدی . اوکوست زماننده دخی  
غول ( نار بونیس ) ( آقکیتین ) ( لیونیس ) و بلچیکا نامر یله درت ایالتنه  
تقسیم اولندی . او اوقت غوللرک ریسی ( تریو ) شهرنده اوتوررایدی .  
( غولوا ) طائفه سی — تاریخجه میلاددن الی عصر مقدمنده طائفه  
باشلادی بونلر ( ۵۰۰۷ خ ) تاریخنده یعنی میلادک بشیوز سکسان یدی



سنه مقدمه طوغری کیریس-ملک استیلاری جهتیله اراض-یلرندن طرد و (سیغوی) زماننده جرمانیاده و (بلووی) زماننده ایتالیاده اسکان اولندیلر . اشبو دارالهمجره لرنده برخیلی زمان تکثر ایدرک قلقوب ایتالیای جنوبی بی ضبط ایله غول سزالپین تسمیه ایلدیلر و ( ۵۲۰۴ خ دن ۵۲۴۶ خ ) تاریخنه یعنی میلادک اوچیوز قرق سکز سنه مقدمه دکین ایتالیای وسطاده دخی فتوحات عدیده اجراسیله رومیایه حاکم اولدیلر و یونانستانده دخی بر مدت حکومت ایلدیلر لکن مؤخرأ سزار بونلرک بقایاسنی بر چوق محاربات ایله تحت حایه سنه المشدر .

غوللرک مذهبی ( دروید ) مذهبی ولس-مانلری کلت لسانیدر اول وقت مدنیتلری آرتقی بولمش ایدی حتی البسه لری پانظلون و عادی سلاحلری بر نوع قلقان و قازیقدن و قلیجلیری باقر پارچه لرندن عبارت ایدی .

§

﴿ غیاث الدین ﴾ - ملوک سلچوقیه دندر نفوذ سلطنت سلچوقیه ملوک ایلخانییه کچوب امرای ایلخانییه زیاده سیله تعرضه باشلادقلری صروده بوذات قونیه ده تحت سلچوقیه جلوس ایلدی ( ۱۲۹۴ م و ۶۹۴ هـ ) تاریخنده اناطولی اهلایسنک امرای مرقومه دن کوردکلری ظلم و تعدی و اصل سمع ایلخانی اوله رق تحقیقه مأمور کلدکده قباحتی غیاث الدینیه یوکلندکلرندن بیچاره عزل و ملکی درده تقسیم اولنوب هر بری حزینه ایلخانییه بر مقدار و یرکو و یرمک اوزره مغوللردن بر رامیره تودیع ایلدی حالبوکه تعدی ده از یاده لشدیکندن بو اصول ایکی سنه صکره ینه اسکی حاله ارجاع اولنوب اداره مملکت سلاله سلچوقیه دن علاء الدین کیقباد بن فرامرزه و یرلدی . بو بیچاره دخی سلطان غازان ایلخانی طرفندن بر متسالم کبی تخته او توروب رشوتله منصب صاتمغه و درلو و سیاه لرله جریمه المغه آلمش اولان مغول امراسنک ایتدکلرینی کور مامز لکله بر قاچ آی حکومت سوردی . غیاث الدین مؤخرأ قتل اولمشدر .

§

﴿ غیاث الدین ﴾ نقاش - حکمای شرقیه دن او اوب سمرقندده رصد مشهوری بنا ایدن وزیر معلومی ترتیب ایلیان ذواتدن بریدر مومی الیه ( ۱۴۰۴ م )



و ۵۸۰۷) تاریخنده چین خاقانی (دای منک) خانه خراسان حکمداری شاهرخ طرفندن ایلیچیلکله کوندریلان شادی خواجدهیه دخی ترفیق اولنمشیدی .



( غ ) حرفنده اولان ممالک دولت علیه

اسم و اعتباری	در قضا	درلوا	در ولایت
غامد	قضا	عسیر	یمن
غدامس	قضا	جبل غریبه	طرابلس غرب
غدوه	ناحیه	فزان	طرابلس غرب
غرب نواحی	ناحیه	دیار بکر	دیار بکر
غریبه	ناحیه	بغداد	بغداد
غربی	ناحیه	فزان	طرابلس غرب
هرزان	قضا	سعد	تبلیس
غروه	قضا	اشقودره	اشقودره
غفر اباد	ناحیه	قونیه	قونیه
غوتة مرج	ناحیه	شام	سوریه
غوره	ناحیه	برزرین	مناستر
غوستوار	ناحیه	برزرین	مناستر
غوسینه	قضا	ایپک	قوصوه







## حرف ف

﴿ فا ﴾ - چينده چه ئو بکرندن اولديغی حالده ( ۴۴۷۲ خ ) تاريخنده  
يعنی ميلادک بيک يوز يکرمی ايکی سنه مقدمنده ( شانغ ) خاندانی محو ايله  
اوچنجی ( چه ئو ) سلاله خاقانيسنی تشکيل ایدن ذاتک اسميدر بوسلاله  
زماننده اصول مالکانه ظهور و خطه چينيه ده يوز يکرمی بش اداره  
مخصوصه تشکيل ايدوب بر بر ليله محاربه دن خالی اولمدير . ( شانغ )  
خاندانک اک صوک حکمداری بولنان ذات اشبو ( فا ) ک غلبه سنی وار ترق  
اميد نجات قالمديغنی کورد کده دشمنه اسير اولماق ایچون بالجه لاله اولاد  
وعیاليله کندوسنی آتشدن یاقدی .

### §

﴿ فارابی ﴾ - مشاهیر حکمای اسلامیه دن اولوب کنیه سی ابونصر  
اسمی محمد مسقط رأسی ماوراء النهرده ( فاراب ) شهر يدر مصر و شام  
طرفلنده سیاحت و تحصیل علوم ایچون بر ارهلق دخی بغدادده اقامتله  
نهایت شام شريفده توطن ایلدی . ارسطونک کتابلرندن مسائل فلسفیه بی  
اخذ ونشر ایلدیکنه بناء معلم ثانی لقبنه مظهر اولمشیدی یتش قدر لسانه  
وقوفنی روایت ایدر لر . علم موسیقیده استاد کل اولوب آلات طربدن اولان  
قانونی بواججاد ایلشدر ( الملة الفاضلة ) کتابنده نفوس شریره نک بعد الموت  
آلام نامتناهیده قاله جغنی معترف اولمشیکن ( سیاحت مدینه ) آدلو دیگر بر  
کتابنده بونلری ( نفوس شریره بی ) کائن لم یکن اعتبار ایدوب انجق نفوس  
خیره نک بقاسنه قائل اولمش و امر سعادتنی بالکز حیات دنیایه منحصر طوتمشدر .



علوم و صنایعك توسعه كمال خدمتندن ناشی موجود هر فن صاییلور .  
وقوه مدركه نك درجه اولیسنه مالك اعتبار اولنور ایدی . سوریه  
حكمداری سیف الدوله نك دعوتنه قارشو عدم اجابتله روبراه فرار اولدیغی  
اشاده قطاع طریق طرفندن تلف ایلدیكنی نقل ایدرلر دیگر روایتده  
مشار الیهك سراینده برچوق و قتلر اوتوروب ( ۹۵۰ م و ۳۳۹ هـ ) تاریخنده  
وسكسان یاشنده وفات ایلشدر .

ارسطونك اقوال حكیمیه سنی عربلر بیننده ابتدا نشر ایدن بودر باشلیجه  
ایکی تألیفاتندن بری کلیات علومه و دیگری موسیقی یه دائر اولوب کندو خط  
دستیله یازدیغی نسخه لری ایوم اسپانیا شهری کتبخانه سنده محفوظدر و سائر  
بعض تألیفاتنی دخی ( ۱۶۳۸ م و ۱۰۷۸ هـ ) تاریخنده پارسده نشر اولمشدر  
( فصوص الحکمة ) نامنده بر کتابی و تصنیفات سائر هسی دخی واردر .

§

﴿ فاران ﴾ - بحر اجر نهایتنده واقع ایکی کورفز بیننده و ( قلعه  
العقاب ) ك شرق طرفنده بر قصبه در و قتیله بورالره فاران چولی دیرلر ایدی  
جوارنده اولان بر برونه دخی ایوم ( محمدیه ) دینکده در . حضرت سلیمان  
علیه السلامك ترسانه سی بوراده اولدیغی و حضرت موسی علیه السلامك  
ارض مو عوده وصول ایچون بو حوالیده خیلی مدت اقامت ایلدیکی جمله  
مرویاتنددر . فاران مکه مکرمه نك دخی بر اسمیدر .

§

﴿ فارس ﴾ یا خود ( فارسستان ) - قدما نزدنده ( پرسید ) دنیلان  
قطعه که عجمستانك زنکین و معمور ایالتیدر غرباً کرمان و سیستان  
شمالاً عراق عجم شرقاً خوزستان جنوباً بصره کورفزی ایله تحدید اولنور .  
طولاً بشیوز یتش عرضاً در تیوز الی کیلومتر و اتساعنده اولوب التي  
یوز بیك نفوسی حاوی و کرسیء اداره سی شیراز شهریدر . بختری نام  
سلسلهء جبال شمال غربیدن جنوب شرفی یه طوغری بو قطعه دن مرور  
ایدر . سلسلهء مذکورهدن نبعان ایدن نهر لرك ایچنده اك باشلیجه سی ( بندمیر )  
نهری اولوب برچوق کوللری و ایلیجه لری دخی واردر و زراعتی وسط حالده در



کوزل پرنجی و نفیس اوزوم و خرما و پموق و ایچی و اعلاآت و دوهسی  
چیقار . تجارتی بصره کورفزی ایله ایشلکدر . بومملکتده عجم لسانی  
غایت فصیح اوله رق تکلم ایدر لر .

فارسدستان مادلیردن صکره برچوق اللره کچدی و ساسانیلرک مؤسسای اولان  
اردشیر بابک خان ( ۲۲۵ م ) تاریخنده بورادن نشأت و ( ۶۴۷ م ۲۶ ) ده  
اسلام استیلا ایلدی و برچوق اختلالات داخلیه دن صکره ترکنلر طرفندن  
ضبط اولنوب ( ۹۳۴ م و ۳۲۳ هـ ) ده آل بویه سلاله حکمرانیسنک مرکزی  
اولدی و ( ۱۲۶۳ م و ۶۶۲ هـ ) ده جنکیریلر و ( ۱۳۹۵ م و ۷۹۸ هـ ) تاریخنده  
تیموریلر آلوب حفیدلری یوز سنه حکومت سوردکن صکره بیاض قیونلی  
ترکنلره و صفویلره و افغانیلره کچدیکی حالده ( ۱۷۳۰ م و ۱۱۴۳ هـ ) تاریخنده  
طهماسب قولی خان طرفندن استرداد اولندی و مشار الیهک وفاتی اوزرینه  
اون یدی سنه حاکمز قالوب نهایت کریم خان ( زند ) سلاله سنی و ( ۱۸۹۴ م  
و ۱۲۱۰ هـ ) تاریخنده اغا محمدخان ایوم ایرانده حکمدار اولان قجار سلاله سنی  
تشکیل ایلدی .

§

﴿ فارما قولوثری ﴾ صیدله — طبک خواص و قوای اجزادن بحث  
ایدن قسمیدر بو علمک اربابی اولان اجزاجیلر بالجمله اجزای طبیه نك قوت  
و خاصه لرینی و یکدیگریله برلشدکارنده طبیعت کیمیویه لری ایجابنجه نه خاصه  
و یامضرت پیدا ایده جکنی و نوجهله حفظ اولنمق لازم کله جکنی و حکیملرک  
رچته لرنده برخطا اولوب اولمدیغنی و اجزا طور دیغنی یرده بوزیلوب  
بوزلمدیغنی و ادویه مرکبه نك و هر درلو علاجلرک قاعده سی اوزره اعمال  
و استعمالنی بیلور لر .

برمتوسط اجزا خانه ده اک آز بولنمی ایجاب ایدن اجزانک ترکیه و فرانسرجه  
اسملری حروف هجا ترتیبی اوزره زیرده مختصراً بیان و صورت اعمال  
و خاصه و استعماللری اشعار و بربرلرینه نسبتله دکرلری بیلنمک ایچون شمدیکی  
تجار فیئاتلری اشارت اولنمشدر فقط بونلرک ایجاب و شخص و علتنه  
کوره نافع اولنلرینی انتخاب و مقدار لرینی تعیین فن طبابتنه و قوفله ممکن و خود



بخود استعمالرنده تهلكه و بلكه هلاك متيقن اولديغىدن احتياجى اولنلرك  
هر وقت و هر حالده اطباى حاذقه مراجعت ايللرى لازم كلور .

۱ ( آجى اناج ) — فرانسزجهسى ( قواسيه عامر ) — هاضم  
مقوى معده دافع جا — صفوق صو دروننه بر مقدار آجيسى چيقاريله رق  
اچيلور و سفوف و خلاصهسى ياپيلور . يارم قيه صوده اللى درهمى  
اون درهم قالنجهيه قدر قيناديلوب اشبو صو براز شكر علاوه سييله بر طباق  
دروننه قونديغى و اوزرينه بر قبا كاغذ براغليغى حالده قونان سينسكلى  
تلف ايدر . كيلوسى غروش ۳

۲ ( ارديج تخمى ) — فرانسزجهسى ( به دوجنيه ورى ) —  
مدرر صحح معده — صوده حاشلانور و مرباسى و روحى و خلاصهسى  
ياپيلور ادرارى تكثير اچون قوللانورلر و شيشلرك اضطرابنى خفيفلنديرمك  
واعصابى اويانديرمق اچون توتسى ويرلر . خلاصه سنك كيلوسى غروش ۱۴

۳ ( ارديج پيراغى قره ) اوراق اهل — فرانسزجهسى ( فوى  
دوصابين ) — فرنكى علتلرندن حاصل اولان مملرى و امعاده اولان  
صو غلجانلرى دوشورمك و حيض دمنى جلب ايتك اچون سفوف و روح  
حالنده قوللانورلر . كيلوسى غروش ۳

۴ ( ارديج قطرانى ) — فرانسزجهسى ( غودرون ) — انبيقدن  
چكلمش صوينى صدرى يوشاتمق و ادرارى آچق و بولك فنا قوقولرلىنى  
كيدرملك اچون قوللانورلر . ايليق صو دروننده و قيرغين كول اوزرنده  
برقاچ كون چالقالنمغله دخی اولور . قطرانى خارجاً جلد حرارتلرلىنى تسكين  
اچون مرهملر دروننه دخی قورلر . كيلوسى غروش ۳

۵ ( ارنيقه چيچكى ) — فرانسزجهسى ( فلوردارنيقه ) — محرك  
دافع الحراره — فلج و قره صو و جا علتلرلىنى دفع و تسكين اچون  
سفوف و خلاصه و روح و مطبوخ حالنده قوللانيلور . كيلوسى غروش ۶



۶ ( اسپیرتو ) کئول — فرانسزجه سی ( آل قوئول ) — پانجار  
و حاووج کبی شکر بیان محصولات تعفین و تقطیر ایدیله رک استحصال اولنور  
زیاده استعمالی حرارت و سکر و یرر و اکثریا خارجا سیریلری تسکین ایچون  
سوریلور و داخلا استعمال ایچون روح و اکسیر یاپیلور و هر درلو  
روحلرک چیقارلمسی ایچون قوللانیلور . اسپیرتونک عادیسی یعنی معالجاتک  
غیری محللرده قوللانیلان برنجیسی قرق درده منقسم اولان ( قارتیه ) میرانیله  
اوتوز اوج و ایکنجیسی اوتوز التی و اوچنجیسی قرق و دردنجیسی قرق  
درت درجه اولور و بونلرک جها سی مادوننده کیرک تکرار تقطیر یله  
استحصال اولنوب فقط دردنجیسنه حین تقطیرده ( آزوتات دوپوتاس ) علاوه  
ایدیلور . اسپیرتویه طوز قارشیدیر یله رقی یاقیلور ایسه صاری و قلورردو پوتاسیوم  
ایله بنفشه و اسیدبوریک ایله یشیل و قلورر قالسیموم ایله ترنجی و قلورر  
دواسترون سیوم ایله قرمز رنگ کوستر . درجه ۲۶ کیلوسی غروش ۵

۷ ( اسید فنیك ) حامض فنیك — معدن کمورندن و میکندن و بولدن  
چیقاریلوب قانغرینه اولمش یاره لری تطهیر و قوقوسنی دفع ایچون عادی صو  
دروننده اوله رقی قوللانورلر و کذالك آری و عقرب کبی سملی حیوانلرک  
صوقدقلری محللره و فیستوللره سوررلر . حیواناتک جلد خسته لکلرنده دخی  
بو صورتله قوللانلدیغی واردر . کیلوسی غروش ۲۰

۸ ( اطه صوغانی ) عنصل — فرانسزجه سی ( بولب دوسیل ) —  
مدرر صدری او کسورک و استسقاء خسته لکلرنده سفوف و روح و خلاصه  
حالنده و بریلور و بعض اجزایله قاتیلور و سرکنجینی دخی اولور . سفوفی ک ۱۲

۹ ( اطه چایی ) اوراق مریم — فرانسزجه سی ( فوی دوسوژ ) —  
یومشادیجی او یاندیریجی مقوی — آغزاغریلرنده مطبوخی ایله غرغره ایدیلور  
و وجودک التهابی دفع ایچون بانیه یاپیلور و بهارلی شرابله و قوقولی سرکه لره  
قاتیلور . توتسیسی دخی تعفناتی دافعدر . کیلوسی غروش ۲



۱۰ (افیون) — فرانسزجه سی (اوپیوم) — قابض منوم  
 او یوشدیریجی — حشماش قوزهلری تازه ایکن چیریلهرک سودی النوب  
 قوریدلمغله اولور و ایجابنه کوره اسهالی قطع و اوکسورکی دفع و اغریلری  
 و سانجیلری تسکین ایچون یالکز کندوسی و مرکب و ساده روحی و خلاصه  
 و سفوفی قوللانیلور . افیونک چیقاریلان جوهرینی حامض قلور ماء ایله  
 حوضت کسب ایتش صودرونده حل ایدرک و شراب حالنه دکن قیناده رق  
 (قلور مائیت مورفین) نامنده برطوزدخی و جوده کتوررلرکه بو طوز  
 افیوندن یوزده اون بش درجه قوتلی اولور افیونک اعلاسی دروننده یوزده  
 اون مورفین بولناندر . کیلوسی غروش ۰۲۷۰ افیون

۲۳۵۰ قلور مورفین

۰۵۰۰ خلاصه سی

۱۱ (افیون روحی مرکب) — فرانسزجه سی (لاودانوم) —  
 بالاده مذکور خاصه لری جامع اولان اش-بو روح (افیون . زعفران .  
 دارچین . قرنفل . ملاقه شرابی) ایله یاپیلور و صورت اعمالی اجزای  
 مذکورهی سکزکون شرابک ایچنده ترک و تعطین دن عبارتدر . بونی داخلا  
 مطبوخلر دروننه قورلر و خارجاً لایهلر اوزرینه طمله دیرلر . افیونک عادی  
 روحی بشقه در . کیلوسی غروش عادی ۳۰  
 مرکب ۶۰

۱۲ (اکرلی کوی) جزر سرخسیه — فرانسزجه سی  
 (فوجرمال) صوغلجان دوشورمک ایچون حکمانک تعیین ایتدیکی مقداری  
 صوده قینادیلهرق لیمان روحی علاوه سیله استعمال اولنور . کیلوسی غروش ۴

۱۳ (التون کوی) جزر عرق الذهب — فرانسزجه سی (راسین  
 دی پقه) — صدری بقی — صدر علتلرنده و مزمن اوکسورکلرده  
 صوده حاشلانمشنی و سفوفنی قوللانورلر . کیلوسی غروش ۹۰

۱۴ (انکلیر طوزی) — فرانسزجه سی (سولفات دو ماغزنی) —  
 مسهل ملطف — بعض معدن صولری درونندن چیقاریلور و منغانیری



حاوی بر نوع فحمیت کایس زاج یاغیله معامله ایدیله رک دخی یاپیلور و طبیعت  
و شخصنه کوره درت در همدن اون التی در همه قدر ویریلور . سیجاق  
صو ایچنده حل ایله صغوق صغوق ایچلملی . کیلوسی غروش ۲

۱۵ ( آنیسون تخمی ) — فرانسزجه سی ( سیمانسی ) —  
اویاندیریجی دافع ریج — صوده حاشلانهرق و سفوفی یاپیلهرق استعمال  
اولنور ویاغی چیقاریلور . یاغنک کیلوسی غروش ۱۶۰

۱۶ ( اوزرک تخمی ) بزر لفاح — فرانسزجه سی ( سیمانسی )  
دوبلادون ) — قادیئر توتسی پیارلر ایسه ده زیاده سملی اولدیغندن طبعده  
مستعمل اولیوب فقط پیراغندن خلاصه و روح و سفوف اعمال و فلج و الم  
اعصاب و ضیق نفس علتلرنده استعمال اولنمقده در قطع سیلان بول و منی  
ایچون دخی قوللانیلور . اوزرک پیراغنک جوهرینی ماء مقطر ایله اریدوب  
زاج یاغی علاوه سیله ( کبریت اتروپین ) نامنده بر نوع سولفاتوسنی دخی پیارلر  
بونکله حدقه توسیع اولنور . خلاصه سنک کیلوسی غروش ۵۶

۱۷ ( ایدرات قلورال ) مائیت قلورال — مسکن منوم — صاف  
اسپرتونک ایچندن غازقلور امراریله استحصال و عصبی مرضلرده استعمال  
اولنور . کیلوسی غروش ۶۰

۱۸ ( آیریق کوکی ) جزر عرق نجیل — فرانسزجه سی ( راسین  
دوشیه ن دان ) — مدرر — صوده قینا دیله رق سوزیلوب صغوق  
صغوق ایچیلور . کلپلر قی اتمک ایچون بو کوکی کمیر دکارینه بناء فرانسزلر  
بونامی طاقشدردر . کیلوسی غروش ۳

۱۹ ( ایوت ) — دکز یوصونلرندن و سونکرلردن چیقاریلور —  
دافع العطش محلل مغیر — یالکز ایوت ایله روحی بعض اجزیره قاتیلهرق  
خارجا استعمال اولنور و ( ایوت اول زیبق ) یعنی برنسبتده جیوهلی ایوت  
و ( ایوت ثانی زیبق ) یعنی ایکی نسبتده جیوهلی ایوت دخی اعمال اولنوب



صرهجه وفرنكى واستسقاى حصيه وامثالى علتلمرده ويريلور . ايوتى  
( قورتووا ) نام كيميا كر ( ۱۸۱۱ م و ۱۲۲۶ هـ ) تاريخنده دكر اوتلرينى  
و صولرينى تجربه ايدركن بولمشيدى . ( ايوت اول حديد ) دخى  
ايوت وچليك اكه نتيسى ايله اعمال و وجودده اولان دمك تكثيرى ايچون  
استعمال اولتمقده در . كيلوسى غروش ايوت ۲۰۰ اول زيبق ۲۵۰

۲۰ ( ايوت — پلين طوزلى ) — فرانسزجهسى ( ايودور دوپو  
تاسيوم ) — ايوت چليك پاسى پلين طوزى بونلر صوايله برلكده قيناديله رق  
استحصال و ايوتده كوستريلان بعض علتلمرده و جلد خسته لكرنده استعمال  
اولنور . استعمال ايدنلر براز نزله يه اوغرارلر . كيلوسى غروش ۱۴۰

۲۱ ( پاپاتيه چيچكى ) ازهار بابونج — فرانسزجهسى ( فلور  
دوقامويل ) — مقوى الاعصاب معدوى دافع ريح — تشنجلره قارشودر  
صو غلجانلرى دوشورر و قينار صوايله حاشلانور و شروبي ياپيلور .  
قنه قنه كشف اولنمزدن اول جالرى دفع ايچون بونى قوللانورلر ايدى .  
مسحوق پاپاتيه نك حايه شيشلرينى اينديرمك ايچون قورى قورى يه استعمال  
اولنديغى دخى مرويدر . كيلوسى غروش ۵

۲۲ ( بادم ياغى ) دهن لوز حلو — فرانسزجهسى ( اوويل دامانت ) —  
طاتلى بادم تعصير ايديله رك استحصال و داخلا سوبيه و شروب و خارجا  
پوماته و مرهم حالنده استعمال اولنور . ايچنده بر درهم كرج سوينديرلمش  
يكرمى بش درهم صودن لزومى مقدارى النوب بادم ياغيله حل ايدلنكده  
مرهم كى برشى اولور بونى آتش يانقـلـرينى صاوشديرمق ايچون  
قوللانورلر . كيلوسى غروش ۲۰

۲۳ ( بادم ياغى صابونى ) صابون دوائى — فرانسزجهسى ( صابون  
مدى سينال ) — محلل مدرر يوشاديجى — سوت قوسنيك منحلى  
اوزرينه بادم ياغى اضافه سيلاه ياپيلور و داخلا حامضات ايله تسميم اولنان



ادمیره دیگر معالجات ایله برابر حب حالنده ویریلور و تلبین ممکن  
اولیانلرک مقعدلرینه صوقیلور و جراحیاتی تطهیر و یومشامق ایچون مشمع  
ایدیلهرک صاریلور . کیلوسی غروش ۲۰

۲۴ ( بالديران خلاصه سی ) خلاصه شوکران - فرانسزجه سی  
( اکستره دوسیکو ) - بالديران پیراغی قینادیلهرق استحصال وداخلاً  
مزمن صدر علتلرنده و خارجاً اورامی دفع ایچون یاپیلان مرهملرده قوللانورلر  
پیراغنک روحی و سفوف و لایه سی دخی اولور . کیلوسی غروش ۵۶

۲۵ ( بالق یاغی ) - فرانسزجه سی ( اوویل دوفو و اومورو ) -  
ضعف عمومی و صره جیه استعدادی اولنلره و هر نوع جگر خسته لیکرینه  
نفع کلیسی واردر . بونی مورینه بالغنک جگری صوبنجاری اوزرنده  
ایصیدیلوب صیقیلهرق چیقارر لر . ایلك عاملرینک ناملرینه نسبتله  
( یونغ ) ( هونغ ) دنیلان ایکی نوعی مخصوص شیشه لرله و عادیسی دوکه  
اولهرق فوچیلرله کلکده در . بونلرک تصفیه سی مراد اولندیغی حالده  
کور توزندن سوزیلور .

مقدملری ایزلاند و ترنو و نوروج طرفلرنده بونکله تداوی اولنقده اولدیغی  
حالده مؤخرأ هر طرفه منتشر اولدی . اک اعلاسی ترنو و نوروجندن  
کلنلدر . ایچنلر استکراه ایتدکاری حالده ترنج قابوغی شروبی علاوه سیله  
ایچسونلر .

۲۶ ( بان اوتی ) اوراق بونج - فرانسزجه سی ( فوی دو ژوسکیام )  
بونک خلاصه سی صدر علتلرنده و الم اعصابده قوللانیلور و حب و مرهم  
حالنده ویریلور و پیراغنک روح و لایه سی اولور ( بان ) کلکده سنه  
دخی مراجعت بیوریله . خلاصه سنک کیلوسی غروش ۵۶

۲۷ ( برومور دو پوتاسیوم ) - محلل منوم - داخلاً صوده  
اریدیلهرک و خارجاً مرهم اولهرق فرنکی و نقریس و صراجده علتلرنده و الم



اعصاب و بعض شیشلرده قوللانورلر . بونك صورت استحصالی محرق  
پوتاس منجلی اوزرینه ( بروم ) دنیلان غازك تأثیریلهدر . ( بروم ) کله سنه  
دخی نظر بیوریلهدر . کیلوسی غروش ۲۶

۲۸ ( پلسنك یاغی - بلسان ) - فرانسزجه سی ( اوله اورزین  
دوقوپاهو ) - قوپاهی فرا جنسندن بر اغاجك ساقزیدر بل صغو -  
قلقلنده و حرقت بواده معجون و حب حالنده و مطبوخ دروننده قوللانورلر  
( بوس-یون شوپار ) ك بل صغو قلغی ترکیبی اولان مشهور سو بیه نك ایچنده  
دخی وارددر . کیلوسی غروش ۴۲

۲۹ ( پلین طوزی مکرر ) - فرانسزجه سی ( قاربونات دوپوتاس  
بی ) - مدرر محمل - پوتاس محلولندن حامض قاربون امراریلهدر اعمال  
وعادی پلین طوزی و کهرچله طوزی و قمرطرطر اتشده قیزدیرلمش قاب  
دروننده اریدیلوب صوایله تطهیر قلنهرق استحصال اولنور . چوق مقداری  
سملی اولدیغندن داخلاً استعمالی آز اولوب یا لاکز خارجا کو کرد ایله مرهمی  
یا پیلهرق او یوز و امثالی جلد غلتلرنده قوللانلغده در . عادیسی کیلو غروش ۸

۳۰ ( بوبر قره ) - فرانسزجه سی ( پوآوری نوأر ) - جزایر  
هندیه دن کلور و اجزا خانه لرده بعضا کل باشلر ایچون پوماته سی  
قوللانیلور . دافع حیا و مقوی باح و معدویدر . مسحوقی طعاملره قاتلدیغی  
حالده هضمی تسهیل ایدر .

۳۱ ( پهلوان یا قیسی ) لزق آلپسپیر - فرانسزجه سی ( آمپلاتری  
ایس پاستیق دالپسپیر ) - قبارتیجی - شحم خنزیر ورچنه و بالومی  
برلکده اریدیلوب سوزلدکن صکره دروننه قوندوز بوجکی مسحوقی  
قویوب بز اوزرینه یا یقندن عبارتدر . ذات الرئه و سائر جگر خسته لکلرنده  
یا پشدیروب وجودك برآز صوینی آلورلر . قوطیسی غروش ۹

۳۲ ( بیتاوتی ) - فرانسزجه سی ( استافیزغری ) - اعصابی



تحريك ايديجى وكهله لرى قيريجيدر حاشلانان صويى خارجاً بعض علتلرده قوللانديغى كې توزى ايله مرهم دخی ياپيلوب وكهله لرى قيرمق ايچون باشه سوريلور . بيطارلر دخی قوللانورلر . سىلى اولديغندن داخلأ قوللانماز .  
( بوقلمون ) ككه سنه نظر بيوريله . كيلوسى غروش ۹

۳۳ ( پيرموط ) — قياغنى ياپوب اسهاللى قطع ومعهه يى اصلاح ايچون سفوف حالنده وشروب دروننده قوللانورلر . قابض ومصدر .  
( پيرموط ) ككه سنه دخی نظر بيوريله . كيلوسى غروش ۱۲۰

۳۴ ( ترنج قابوغى ) — فرانسزجه سى ( اقورس دورانچ عامر )  
— معدوى — آجى مطبوخلره ومعهه قوتى علاجلىنه قاتيلور وچيچكنندن معروف اولان صو بالتقطير چيقاريلور . خلجان قلب وصرعه وسائر  
علل اعصابه نفع كليسى واردر . روحى وشروبي دخی اولور .

۳۵ ( تره منتى ) — فرانسزجه سى ( تره بانئين ) — چام جنسنندن بر آجاجك قابوقلى ياريله رق آقيديلور — اوياندريجى — داخلأ مثانده وجكرده اولان مزمن نزله لرى دفع ايچون وخارجاً وجع جنب وريح طيار كې علتلرده قوللانورلر وبالتقطير روحنى دخی چيقاروب عرق النساء وبعض وجع وحالرده ويررلر . كيلوسى غروش ۱۰

۶۳ ( تریاق ) — فرانسزجه سى ( الكتور تریاق ) — بونك اعمالى ازاك اكرى . زنجفيل . بنفشه كوكى . دارچين . اطه صوغانى . افیون . انیسون . معدنوس تخمى . وامشالى التمش نوع اجزا بر مقدار تره منتى وبال ايله قارشيديريله رق معجون حالنه كتورلمكدن عبارتدر . اصلاح معده وتسكين وجع وتسهيل هضم وباش اغريسنى دفع واويقو كتورمك ايچون شخصنه كوره نخود وفندق قدرى قوللانيلور . ك ۴۵

۳۷ ( تمر هندی ) — فرانسزجه سى ( فوری دو طمارن ) — ملطف ملین مبرد قاطع الحرارة — اقطار هندیه ده براجاجك میوه سیدر .



آز مقدارى تبريد چوغى تليين ايدر . صيچاق و صغوق صوايچنده تركه  
خاصه سى چيقاريله رق ايچيلور و معجونى اولور فقط صيچاق صويك  
قابى طپراق ويا شيشه اولمليدر . تهره ندينك اغاجى ابتدا مصرده بولنوب  
صكره هندستان و انبيل اطه لرينه دخى كوتورلدى . حجاز و سوريه ده دائما  
شربتنى ايچرلر . مكه نككى اعلا و بهالى اولور . عادي سنك كيلوسى غروش ۳

۳۸ ( تنكار ) ثانى بوريت سوت - فرانسز جه سى ( بوراقس ) -  
طبيعيسى هند وچين كوللى صولرنده بولنور و سوت محلولندن حامض  
بوريك امراريله دخى اعمال ايديلور - اريديجى بورش دبريجى قابض -  
ماء مقطر دروننه بر قاچ بغدادى قونوب و بو صودن دخى بر قاچ طمله سى  
النوب قرينه لامعه ده ظهور ايدن حبيباتك ازاله سيچون طمله ديرلر  
و اغز اغريلرچون غرغره و طوزلى بلغم خسته لقلرنده مرهم يپارلر .  
كيلوسى غروش ۹

۳۹ ( توتيا طوزى ) - فرانسز جه سى ( سولفات دوزنك ) -  
ماء مقطر دروننه لزومى مقدارى طمله دييله رق بل صغوق لقلرنده شرنقه ياپيلور  
و كوز اغريلرنده قوللانيلور . كيلوسى غروش ۶

۴۰ ( توتيا چيچكى ) - فرانسز جه سى ( اوقسيد دوزنك ) - توتيا  
معدنى قيرغين آتشد ياقه رق كرج حالنه كتوروب اسپازموز و صرعه و عصبي  
باش اغريلرنده داخلاً قوللانورلر . تشنجره قارشو و قابضدر . ك ۱۴

۴۱ ( تيراب صاف ) حامض آزوت صاف - فرانسز جه سى  
( اسيد آزوتيك پور ) - كهرچله طوزى اوزرينه صاف زاچ ياغى  
علاوه سيله استحصال اولنور - ملطف معتدل - غايت ياقيجى اولديغندن  
طوقنديغى برى صارى برحاله قويه رق تحريك ايدر و خسته خانه لرده فسخه دن  
ظهوره كلان ياره لرى تطهير و سيكلرى ياقق ايچون سوريلور و داخلاً طمله سيله  
ليوناته ياپيلوب تيفو و مزمن قره جگر و اسقورپيت خسته لكارنده و يريلور .



تیرابک عادیسی دخی طوزایله قارشدره رق تعفنائی دفع ایچون خلاره دو کرلر .

صافک کیلوسی غروش ۱۰

۴۲ ( تیمور بوزان اتونلی ) مذهب کبریتیت انتی مووان —

فرانسزجه سی ( صوفرو دوره دانتی مووان ) — معرق و مضاد منبه —

ذات الجنب و ذات الرئه و ضیق نفس و مزمن اوکسورلرده حب و سفوف

حالنده و یریلور . کیلوسی غروش ۲۰

۴۳ ( ثعلب ) — فرانسزجه سی ( راسین دو سالب ) — ایکی

قاریش بوینده بر اوتک صوغانیدر مقدا ایران طرفلرندن کلورایدی شمدی

هر طرفده بولتمقه دره — بسیجی معدوی مقوی قابض — جله نك

بیلدیکی کبی قینادیلهرق استعمال اولنور .

۴۴ ( چام ساقزی ) — فرانسزجه سی ( پووا رزین ) — چام

اغاچندن آقیدیلان ساقز سیچاق صوایله قارشدریلهرق تطهیر ایله استحصال

اولنور . او یاندیریجی — بل آغریلرینه نفع کلیسی اولدیغندن یاقیسی

اوریلور و سائر بعض مرهم و یاقیلره قاتیلور . کیلوسی غروش ۲

۴۵ ( چلیک پاسی ) قار بونیت حدیدی — فرانسزجه سی ( قار بو-

نات دو فر ) — مقوی قابض — قار بونیت سوت محلولی اوزرینه کبریتیت

حدید صاف اضافه سیله استحصال اولنور و بعض معدن صولری دروننده

طبیعی اولهرق بولنور . کیلوسی غروش ۸

( چلیک براده سی ) بودخی چلیک پاسی کبی خاصه لره مالک اولدیغندن

فقر الدم خسته لقلرنده و یریلور . صورت اعمالی تیمور اکه نئیسنی هاونده

دو کوب سفوف حالنه کتور مکدن عبارتدر . کیلوسی غروش ۱۴

۴۶ ( چنتیانه کوکی ) — فرانسزجه سی ( راسین ژان سیان )

— معدوی مقوی — خلاصه و سفوف و مطبوخی پیارلر و بیطارلر عسرت

هضمی دفع ایچون قوللانورلر . بوکوک ( ۱۷۲۲ ن خ ) تاریخنده یعنی میلادک



یوزیتش ایکی سنه مقدمنده وفات ایدن روما قرالی (ژان سییوس) ه نسبتله  
بونامی آلمشیدی . خلاصه سنک کیلوسی غروش ۱۲

۴۷ ( جهنم طاشی مبلر ) آزوتیت فضه مبلر — فرانسزجه سی ( آزو-  
تات دارژان قرستالیزه ) — کوشک توزی صاف تیراب ایله قینا دیله رق  
استحصال اولنور . محلل قابض - داخلاً امراض عصییه واحتساق  
رحم و صدر و التهاب معده و امشالی علتلرده غایت آز مقداری قوللانیلور  
ودرت درهم ماء مقطر دروننه بر بغدای قونوب و بوندن دخی بر قاق طمله سی  
آلنوب آغرییان و قانلنسان کوزلره طمله دیلور . تبلر ایتش جهنم طاشینی  
کوش و یا پیلاتین پوطه دروننده اریدوب تکبجر ایتدکن صکره خارجاً  
یاره لری یاقق ایچون قوللانورلر . مبلرک کیلوسی غروش ۸۰۰

۴۸ ( چیکدم شرابی ) خرحلاح — فرانسزجه سی ( ون دو  
قولشبق ) — اوپوشدیریجی - چیکدم ملاقه شرابی واسپیرتو دروننده  
سکز اون کون ترک ایدیلوب آندن صکره سوزلمکدن عبارتدر . نقریس  
وریح طیار علتلرنده مطبوخ ایچنه قونور . کیلوسی غروش ۳۰

۴۹ ( جیوه مرهمی ) ایکی قاتلی — فرانسزجه سی ( اونغوان  
مرکوریل دوبلو ) — جیوه بی مساوی مقدار خنزیر یاغیله هاونده اون  
کون دو کهرک اعمال و وجودده حاصل اولان قرق ایاقلری و فرنکی علتلرن  
قاله یاره لری و بعض شیشلری دفع ایچون استعمال ایدرلر . بونک ایچنه  
اویچ مثلی خنزیر یاغی دهها علاوه ایدرک بر قاتلیسنی یعنی عادیسنی دخی یپارلر .  
کیلوسی غروش ۲  
۲۰

۵۰ ( حشماش باشی ) فرانسزجه سی ( تت دو پاوو ) — اوپوشد-  
یریجی منوم - حاشلانان صویب اسهالی قطع ایچون شرنقه ایدیلور و بعض  
وجعلری تسکین ایچون صویب بزاصلادیلهرق اوریلور و شروبی یاپیلوب  
اویوتمق ایچون چوجقلره یالاتدیریلور .



۵۱ ( خردل تخمی ) — فرانسزجه سی ( سیمانس دو موپارت )  
— یاقیجی اویاندیریجی — خردل تخمنك بیاضی طعام ارسنده استعمال  
اولنور و سیاھی ایله لایه یاپیلوب صیرنی ووجعلر اوزرینه اوریلور . کاغد  
اوزرینه سوریلوب قورودلمشی دخی واردر بونی استعمالده کاغذك خردلی  
طرفنی صغوق صوایله اصلادوب اوایله یاپشیدیرملی و لزومی قدرطوروب  
قالدیرلدقن صکره اوراسنی ایلیق صوایله سیلیدر . خردلك یاغی دخی  
چیقاریلور . تخمنك کیلوسی ۵ و کاغذینك قوطیسی غروش ۱۰

۵۲ ( خرساین ) — فرانسزجه سی ( سانتونین ) — خرسائی  
دنیلان تخم سونمش کرچ و اسپیرتو و صوایله تقطیر اولنهرق و سیجاق ایکن  
درونه حامض حل علاوه ایدیله رك استحصال و صوغلجانلری دوشورمك  
ایچون سفوفی شکر علاوه سیله استعمال اولنور فقط ویریله جك كسه نك سن  
و حالنه کوره مقدارینی حکمدان اوكرنمك لازمدر زیراچوجقلره یکر می درت  
ساعت ظرفنده بر بغدادین زیاده سی تهلیکه لیدر . بونك چوجقلره ییدیرمك  
ایچون شکر و قرایه سنی دخی پیارلر . کیلوسی غروش ۳۲۵

۵۳ ( خطمی چیچکی ) — فرانسزجه سی ( فلوردو کیوو ) —  
صدری ملطف یومشادیجی و التهابله قارشودر — حاشلانمشی شکر ایله  
ایچیلور و عفونتلی یومشاتمق ایچون قینادیلوب صویله بزاصلادیلهرق  
اوریلور و کوکنك سفوفی صدر علتلرنده قوللانیلور . اشبو سفوفی  
رازیانه یاغی و صاری بالمومی و چام ساقزی و تره منتی ایله برابر مرهم ایدوب  
یاره لری تمیزلمك ایچون دخی استعمال ایدرلر . کیلوسی غروش ۵

۵۴ ( داچین ) — فرانسزجه سی ( نه قورس دو قانل ) — مضاد  
تشنج منبه — ( دارچین ) کله سنه نظر بیور یله . کیلوسی غروش ۸

۵۵ ( د فنه یاغی ) — فرانسزجه سی ( اوویل دولوریه ) —



اویاندریجی — قوری دفته تخمینی توزایدوب و بنخار ایله یومشادوب  
بالتعصیر چیقاررلر . اکثریا بیطرلر قوللانور . کیلوسی غروش ۱۸

۵۶ ( دلیمه چاودار ) مهموزه — فرانسزجه سی ( آرغودوسه غلی ) —  
چوق احتلام اولنلره و اویقوسی آره سنده تبول ایدنلره و بل صغوقلغندن  
بیاض آفتی کلنلره و فلج و بوغماجه او کسور کنه و وضع حیل اضطرانیه  
او غریانلره سفوف و مطبوخ دروننده و یریلور و جوهری دخی چیقاریلور  
سملی برعلاجدر . کیلوسی غروش ۲۵۰

۵۷ ( دووهر سفوفی ) — فرانسزجه سی ( بودرو دووهر ) —  
مسکن معرق قابض — کبریتیت پوتاس و آزوتیت پوتاس و جزر عرق الذهب  
و میان کوکی و افیون خلاصه سی بونلر توز حالنه کتوریلهرک اعمال و التهاب  
قصبات و ریخ طیار مزمن و اسهال خسته لقلرنده استعمال اولنور . ک ۴۵

۵۸ ( رابل صوی ) — فرانسزجه سی ( اودو رابل ) — قابض  
دافع تعفن قاطع دم — زاج یاغنی اسپیرتو دروننده یواش یواش قارشیدیره رق  
پارلر ورنک و یرمک ایچون دروننه بر مقدار کلنجک چیمکی علاوه ایدرلر .  
خارجاً و داخلاً قوللانیلور و سلوک قانی دیکدیرمک ایچون بونکله  
بر بز اصلادیلهرق اوزرینه اوریلور . کیلوسی غروش ۸

۵۹ ( راوند چینی ) — فرانسزجه سی ( راسین دوروبارب ) مقوی  
معدوی مسهل — استعمالی غایت لطیف اولوب فعلنی قوت و یره رک اجرا  
ایلدیکندن چوجقلره و قادینلره شراب و حب حالنده و یریلور و روح  
و خلاصه سی یاپیلور . کیلوسی غروش ۳۵

۶۰ ( رطانیه خلاصه سی ) — فرانسزجه سی ( ا کستره دورطانیه ) —  
قابض — رطانیه کوکی توز ایدیلوب قینادیلهرق استحصال و مزمن اسهالری  
قطع ایچون دیگر علاجلره قاتیلهرق استعمال اولنور . کیلوسی غروش ۲۵



۶۱ (زاج قبریسی صاف) کبریتیت حدید صاف - فرانسزجه سی (سولفات دو فرپور) - بورشیدریجی قابض - تیمور ا که نتیسی اوزرینه حامض کبریت محلولی اضافه سیله استحصال و فقر الدم و حجامت قطعہ و قلب علتزنده داخل استعمال اولنور ویلانجق اوزرینه بزاصلادیلہ رق اوریلور . تعفنائی دخی دافعدر . کیلوسی غروش ۳

۶۲ (زاج یاغی صاف) حامض کبریت صاف - فرانسزجه سی (اسید سولفوریک پور) - ملطف قاطع الحراره هاضم - کهرچله طوزیلہ کو کردی اطرافی محفوظ و ایچی قورشون دوشه لی و سطحی براز مائل و صوطولی براوطه دروننده یا قارلر بونلرک دوماننی هواده برلشہرک و وجود حاصل ایدرک صویہ دوشمکله زاج یاغی حاصل اولور و بعد التصفیہ اجزا خانہ لردہ قوللانیلور . بونک برقاچ طمله سیله لیموناته یا پوب تسکین حرارت ایچون ویررلر . زاج یاغنی کیمیا کرلر باشلیجه معیار اتدن عدا یمکده درلر . کیلوسی غروش ۸

۶۳ (زنجفره مبلر) کبریتیت ثانی زیبق - فرانسزجه سی (سولفرروش دومرکور) - کو کردی آتشدہ اریدوب اوزرینه تدریجاً حیوه اضافه سی و بعد التبرید تقطیر ایله یاپیلور و طبیعتده دخی کو کرد ایله قاریشقی بولنور . علم طبده یالکز بعض جلد خسته لکارنده توتسوسنی ویررلر و بیطارلر قوللانورلر . کیلوسی غروش ۳۶

۶۴ (سرکه روحی) حامض حل - فرانسزجه سی (اسید آسه تیک) - آسه تات دو سودک اوزرینه حامض کبریت اضافه سیله حاصل اولور . ماطف موقظ معتدل اولوب تهفنائی و باش آغریلرینی و حال غشیده کلان و نفس طارلقلرینی دفع ایچون قوللانورلر . کیلوسی غروش ۷

۶۵ (سرمضاعف) کبریتیت پوتاس - فرانسزجه سی (سولفات دو پوتاس) حامض کبریت و پلین طوزی ایله اعمال اولنور بونی مقدا



منهله اوله رق قوللانور لر ایدیسسه ده اخیراً ده نافع مسهلر بواندیغیچون  
شمدی آز قوللانقده و ( دووهر ) سفوفنه قائلقده در . کیلوسی غروش ۱۰

۶۶ ( سلن بیاض ) قلور ثانی زیبق — فرانسزجه سی ( بی قلورر  
دومر کور ) — کبریتیت ثانی زیبق و طوز و حض اخیر منغانز ایله  
استحصال اولنور — مغیر مضاد فرنکی — خارجاً غرغره و بانو و شرنقه  
ایله داخل حب حالنده قوللانور لر . کیلوسی غروش ۴۵

( طاتلی سلن ) دخی بیاض سلن ایله جیوه برلکده تبخیر اولنهرق  
وجوده کتوریلور ایسه ده طبابتده قوللانق ایچون بونی تکرار اصولی اوزره  
تبخیر و تطهیر ایدر لر . اشبو طاتلی سلن بوزیجی واریجی و طارد دیداندر .  
قوری کوز اغریلرنده قرنیه لامعه یه کلان لکه لک ازاله سیچون قوللانقلری  
کبی جکر عفونت لرنده دخی التونلی تیمور بوزان و شکر ایله ویرر لر .  
بو علاجی استعمال ایدن ذاتک قطعاً اکشی و طوزلی یماسی اخطار اولنور .  
کیلوسی غروش ۵۰

۶۷ ( سنامکی ) — فرانسزجه سی ( فوی دو سنه ) — جله ننگ  
معلومی اولدیغی اوزره تلین ایچون قوللانقده در . التی درهم سنامکی  
وسکز درهم قدرت حلواسی و التی درهم انکلین طوزی و ایکی درهم  
انیسون تخمی برلکده حاشلانهرق لزومی قدری استعمال اولنور لکن  
سنامکینک چوپلرینی آیقلامق شرطدر . یالکز سنامکی دخی مسهل ایسه ده  
سائر لریله قارشیدیرلمدقجه و جمع کتورر . کیلوسی غروش ۶

۶۸ ( سنه غا سود اوتی کوکی ) — فرانسزجه سی ( راسین دوپولی  
غاله سنه غا ) — آز مقداری او یاندریجی و مدرر چوق مقداری مقبی در .  
التهاب رئه و سعالده مطبوخی قوللانیلور . کیلوسی غروش ۶۰

۶۹ ( سورر اجر ) — حض ثانی زیبق — فرانسزجه سی



( پی اوقسید روژ دومر کور ) - جیوه بی بر مطره دروننه و مطره بی حمام  
رمل اوزرینه قویوب یواش یواش حامض آزوت علاوه اولنور و بواشاده کی  
خلیانی سکونت پیدا ایتد کدنصکره تکرار قینادلدقده سورراجر و جوده کلور .  
اویاندریجی و مغیردر . کیلوسی غروش ۴۵

( پرهسی ته بیلان ) دنیلان بیاض سورری دخی آزوتیت زیبق محلولانی  
حامض قلور ماء ایله ترسیب ایدرک استحصال ایدرلر و خارجاً ط-وزلی  
بلغم واسکی قرحه لری اصلاح ایچون مرهمنی پیارلر . کیلوسی غروش ۴۰

۷۰ ( سولفاتو قنه قنه سی ) کبریتیت کنین - فرانسزجه سی  
( سولفات دو کنین ) - قنه قنه قلیزایه و حامض قلور ماء و صو و سونمش  
کرج ایله استحصال اولنور . آز مقدار ی یعنی ایکی اوچ بغدادی مقوی  
و شخصنه کوره التی بغدادین اون التی بغدایه قدری دافع حادری .  
( قنه قنه ) یه دخی نظر بیوریه . کیلوسی غروش ۲۲۵۰

۷۱ ( سیجاق اوتی ) خامض آرسنیق - فرانسزجه سی ( اسید  
آرسینو ) - محلل صوسزلق ویریجی - ستمه و فرنیکی علتلرنده  
وامراض جلدیه ده غایت آز مقداری داخلأ قوللانیلور و ( فوولر ) روحی  
یاپیلور . کیلوسی غروش ۳

۷۲ ( شاپ ) مضاعف کبریتیت آلومین و پوتاس - فرانسزجه سی  
( سولفات دالومین آدو پوتاس ) - بورشدریجی قابض ملطف -  
( پیرد الون ) دنیلان برنوع معدنی طاشک احراقیله یاپیلور و بعض وولقان  
قوصونتیلی آره سنده بولنور و تصفییه اولنه رق رحدن سیلان دمی و بعض  
اسهالری قطع ایچون قوللانیلور و غرغره یاپیلور . کیلوسی غروش ۲

۷۳ ( شراب ) - فرانسزجه سی ( وهن ) - آزی مقوی  
واویاندریجی چوغنی منوم - قرمزی شراب قرمزی و عادیسی بیاض  
اوزومدن یاپیلور عادیسی مدرردر . اسقور پیت علتنده قوللانیلان



( اسقور پیت شرابی ) نی دخی بایر طورپی و کلنجک چپچی و قاشق اوتی و روحی و صو ترهسی و خردل و بیاض شراب ایله پیارلر .

۷۴ ( شربتجی اوتی ) ازهار دینار — فرانسزجهسی ( فلور دو اوبلون ) — نیم منوم — کساحه و جلد و صره جه علتلرنده قوللانیلور ویتاقده اویقو بکله یانلرک یصدقلری دروننه طولدیریلور . ( لوپولهن ) شربتجی اوتنک جوهریدر . اوتنک کیلوسی غروش ۹

۷۵ ( صارمساق معجونی ) — فرانسزجهسی ( الکتوریدی یاسقور دیوم ) — اسهالی تسکین ایچون شخصنه کوره کونده بر ایکی درهمی قوللانیلور . بلوط الارض دیدکاری اوت . قرمزی کل . لفافه . چنتیانه کوکی . زنجفیل . دار فلفل . خیار شنبه . دارچین . قاسنی . ضمغ عربی . کیلرمنی . افیون خلاصهسی . کل بالی . اسپانیا شرابی ایله اعمال اولنور . کیلوسی غروش ۱۵

۷۶ ( صاری صبر ) — فرانسزجهسی ( آلوئس ) — ملین — تلین ایچون حب حالنده قوللانیلور . اسپیرتو ایله یاپیلان روحی قابض ویاقیچی اولدیغندن بونی بیطارلر یاره لری تمیزله مک و بتیشدیرمک ایچون خارجاً قوللانورلر . کیلوسی غروش ۹

۷۷ ( طافلان صوبی ) — فرانسزجهسی ( اودلوریه سریس ) — برنوع طافلان پیراغنی تقطیر ایدرک چیقاروب الم اعصاب و جکر عفونتلی و بوغماجه اوکسورک و معدده سانجیلرنده شخصنه کوره داخلأ طمله ایله قوللانورلر و وجعی زیاده اولان یاره ویانقلرک و جعنی تسکین ایچون بالمومی و بادم یاغنی ایله برابر مرهم پیارلر . کیلوسی غروش ۳

۷۸ ( طالیون یاقیسی ) لزق دیاشیلون — فرانسزجهسی ( آمپلاتری دی یاشیلون ) — مرده سنک و زیتون یاغنی ایله اعمال و یاره لری بومشاتمق و هوادن محافظه ایتک ایچون استعمال ایدرلر . کیلوسی غروش ۹



۷۹ ( طرطیر مقبی ) — فرانسزجه سی ( طرطیر نه مه تیک ) —  
هم مسهل وهم مقبی در تیمور بوزان و قرمطرطر و صو ایله یاپوب ریج  
طیار مزمن وذات الجنب وذات الرئه و سل علتلرنده داخلاً سائر اجزا  
ایله ویررلر و خارجاً دخی وجودده چیبان دو کدیرمک ایچون مرهمنی  
سوررلر . کیلوسی غروش ۲۴

۸۰ ( طوز روحی ) — فرانسزجه سی ( اسید قلووری دریق  
پور ) — عادی طوز وزاج یاغی و صو ایله چیقاروب قره چالرده حرارتی  
تسکین ایچون لیموناته سی بیارلر و سکز درهم قره طوت شروبی دروننه  
ایکی اوچ طمله سی قویوب آغز آغریلرنده آغرییان یره پاموق ایله سوررلر .  
حرارتی تسکین ایچون یاییلان لیموناته سی بر برداق شکر شربتی دروننه اوچ  
درت طمله قویمغله اولور زیاده سی سمدر . کیلوسی غروش ۱۰

۸۱ ( عسلبند — عسلبان ) — فرانسزجه سی ( بوم بنزوان ) —  
صوماتره اطه سنده براغاجک ساقزیدر . مثانه و صدر و نفس طارلغی علتلرنده  
نوتسی ایدیور تعفنائی دخی دافعدر . روحی ده اولور . کیلوسی غروش ۲۰

۸۲ ( غلسیرین ) خلوین — ساده یاغنی کرج صوی ایله صابون  
حالنه کتوروب بوندن حاصل اولان صوی زاج یاغی ایله معامله ایدرلر و بعده  
اسپیرتو ایله جام ماریده قیناده رق اعمال ایدرلر . خارجاً بعض یاره لرده  
وال چطلاقلرنده و صوده محلولی قولاق آغریلرنده قوللانلقده در . ک ۱۶

۸۳ ( فوسفور ) حامض — فرانسزجه سی ( اسید فوسفوریک )  
— فوسفور حامض آزوت و صو ایله استحصال و حرارتی قطع و تلطیف  
ایچون برقاق طمله سیله بر برداق شکر شربتی دروننده لیموناته سی اعمال اولنور  
و بعض مطبوخلر دروننه دخی علاوه ایدیور ( فوسفور ) کله سنه ده نظر  
بیوریلر .

۸۴ ( قادیاغی ) — فرانسزجه سی ( اوویل دوقاد ) — اردیج



اڃا جنی احر اقله چیقہ اروب جلد خستہ لکارندہ خارجاً مرہم اولہ رق  
قوللانورلر . کیلوسی غروش ۷

۸۵ (قاربونات دوسوت مکرر) ثانی قاربونیت سوت — عادی قاربونات  
دوسوتک صودہ محلوانہ حامض قاربون علاوہ سیلہ پیارلر . هاضم معدوی  
مدرر — اکثری معدن صولرندہ دخی بولنور . ایکی درہم مکرر قاربونات  
دوسوت بریچق درہم قرمطرطرا کشیسی ایله برلشدیکی حالده کوپورر —  
ستلیج اولور . کیلوسی غروش ۳

۸۶ (قارغہ بوکن) جوز مقی — فرانسز جہسی (نواوومیق) —  
تہ تانوس وامثالی سکیر علتلرندہ قوللانیلور وروح و خلاصہ سی یاپیلور .  
(استرکنین) دنیلان جوهری دخی فلج و صرعہ و قرہ صو خستہ لکارندہ  
جلده شرنقہ ایدیلور .

۸۷ (قاقولہ) — فرانسز جہسی (سیمانس دو قار داموم) —  
معدوی منبہ دافع ریج — (قاقولہ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .

۸۸ (قدرت حواسی) من — فرانسز جہسی (مان) — ملین —  
یاسمینہ فاملیاسندن لسان العصفور یا خود دیش بوداق اڃا جنک پیراقلرندہ  
طبیعی حاصل اولور ایسده اکثر یا جزر بقلہ غزالک کوکی یا خود پیراقلری  
چیرلمکلہ رہ چیقاریلور . اشبو بقلہ نک ال زیادہ محصولداری (قالہ بار)  
اطہ سندہ در . بونی شروب حالندہ مسهللر درونہ قورلر . ک ۱۴

۸۹ (قرمز معدنی) — فرانسز جہسی (کیرمز مینہ رال) —  
معرق قاطع مضاد منبہ — مسحوق کبریتیت انتی مووانی قاربونیت سوت  
ایله قاینادہ رق استحصال و ذات الجنب والرثہ وضیق نفس و نزله مزمن  
وجکر علتلرندہ سفوف و حب حالندہ استهمال ایدرلر . کیلوسی غروش ۸۰

۹۰ (قرمطرطرا) ثانی طرطریٹ پوتاس — فرانسز جہسی (قرہم



دو طرطری ( ملین - اوزوم شرابنک و تمر هندیکنک طور تیسنی  
صیجاق صوده حل و براز کیل اضافہ سیلہ قینادہرق تہر ایتدیررلر  
ومؤخرأ محلول حالنہ کتورمک ایچون ( حامض بوریک ) وصو ایلہ تکرار  
قینادیرلر .

( طرطرات دوپوتاس آدوفر ) دیدکلری چلیکلی مبلر قرمطرطر دخی بالادہ  
محرر قرمطرطری حمض ثانی حدید وصو ایلہ حل ایتد کدنصکرہ قینادہرق  
چیقاروب مقوی شروب مقامندہ قوللانورلر .

( اسید طرطریق ) دنیلان قرمطرطر اکشیسنی دخی ایتداکی قرمطرطری  
تباشیر وزاج یاغی و کرچ قیماغیلہ صوده حل ایتد کدنصکرہ قینادہرق وجودہ  
کتوررلر . ملطفدر حرارتلری ازالہ ایچون لیموتاتہسی یاپیلور .

کیلوسی غروش ۱۹ ثانی

۲۰ چلیکلی

۲۴ اکشی

۹۱ ( قصاب مرہمی ) - فرانسزجہسی ( اونغوان بازیلیق ) -  
زفت ورچنہ وبالومی وزیتون یاغی اریدیلہرک یاپیلوب وجعسز یارہلری  
تطہیر ایچون اوزرینہ اوررلر . کیلوسی غروش ۱۰

۹۲ ( قطران روحی ) - فرانسزجہسی ( قیرہ اوزوت ) - مقطر  
اردیج قطراننی صوووزاج یاغی ایلہ تکرار انیقندن چکہرک استحصالی ادوب  
چورک دیش آغریلرینی تسکین ایچون پاموغہ بولاشدیرہرق اوزرینہ قورلر .  
قروحک تطہیری ایچون دخی قوللانیلور . ( قطران صویبی ) اردیجہ  
محرردر . کیلوسی غروش ۲۵

۹۳ ( قلمچنکار ) حلیت نحاس - فرانسزجہسی ( آسہتات دو  
کوویوری ) - باقر پارچہلری اوزوم جبرہسی درونندہ برمدت ترکلہ حاصل  
اولان یشیل پاسدر بونی فرنکی علتندن کیک اوزرندہ حاصل اولان لحوم  
زائدہ بی ازالہ واوراسنی صیقشدرمق ایچون قوللانورلر . بیطارلرک دخی  
علاجیدر . کیلوسی غروش ۱۳



۹۴ (قلور) — کله سنه نظر بیور یله .

۹۵ (قلورات دی پوتاس) — قاربونیت پوتاس محلولندن غاز قلور  
کچور یله رک استحصال واسقور پیت و حناق خسته لکرنده غر غره اوله رق  
استعمال اولنور . بعض اغز اغریلرینی دخی ازاله ایچون قره طوت شرو بیله  
قارشیره رق عفونتلی محلا ره پاموق ایله باصدیر لر . کیلو غروش ۱۳

۹۶ (قلور و فورم) — کرج قیماغی اسپر تو و صو و سونمک کرج ایله  
تقطیر اولنهرق چیقاریلوب بیوک عملیات اجرا ای دیله جک آدمه حسنی ابطال  
ایچون قوقلادیلور و آغریلری تسکین ایچون بادم یاغی و بعض روحلر ایله  
قاریشق اوله رق خارجاً سوریلور . کیلوسی غروش ۳۳

۹۷ (قلور دوفرپر) — پرقلورر دوفرلیکیت) — قاطع دم قابض  
چلیک پاسی و طوز روحی و صو ایله استحصال اولنوب دم کلان  
محلّه خارجاً بزاصلادیله رق قونور و شرنقه ای دیلور و داخلا دخی سائر  
معالجات ایله برابر فقر الدم خسته لغنده ویریلور . کیلوسی غروش ۶

۹۸ (قنطریون چیچکی) — فرانسز جه سی (صوم میته دوپطیت  
ساتوره) — مقوی معدوی دافع جا — حاشلانان صویبی شکر ایله ایچیلور  
و دیگر صورتده دخی استعمال اولنور .

۹۹ (قنه قنه قابوغی) — فرانسز جه سی (نه قورس دو کینکینا) —  
امریقا و سائر بعض محللرده بولنان رو بیاقاملیاسندن و سنقونه جنسندن  
براجا جک قابوغیدر قیرچیل رنکده اولانک کینینی آز صاری رنکده  
اولانک چوق ایکسی اورتیه سی رنکده اولانک متوسط اولور . اشبو  
اچا جک چیچکی قرمزی کل رنکنده و قوقوسی لطیفدر . ذکر اولنان اوچ  
نوعدن بشقه دها برچوق نوعلری و ارایسه ده قوت و کینینی آزا لور .  
قنه قنه معدوی و بورشدریحی و نفعی کثیر بر مبارک قابوقدر . روح و خلاصه



وشروب و شرابنی دخی پیارلر . اوچ درهم قنه قنه قابوغنی اوچ درهم اخلامور  
مکوری ایکی درهم شاب اوچ درهم هر جائی بنفشه کوکی بر لکده سحق  
اولنه رق دیش اتلرینه سوریلور ایسه قوت و یرر . کیلوسی غروش ۴۲  
خلاصه سی ۲۰۰

۱۰۰ (قواق مرهمی) مرهم غرپ — فرانسز جه سی (اونغوان پوپلیه)  
— مسکن — قوری اوزرک پیراغنی قواق فلیرنی حشکاش پیراغنی .  
طموز یاغنی . بان اوتی بر لکده از یله رک مرهم حالنه کتوریلوب باسور  
مه لریک اضرابنی تسکین ایچون سوریلور . کیلوسی غروش ۱۸

۱۰۱ (قورد بوغان پیراغنی) اوراق حائق الذئب — فرانسز جه سی  
(فوی داقونی) — رنون کلاسه فاملیاسندن بر نباتدر خلاصه سی نی یاپوب  
فلج و ریخ طیار مزمن علتیرینی دفع ایچون حب حالنده قوللانورلر . ک ۵۶

۱۰۲ (قورشون طوزی) حلیت اسرب — فرانسز جه سی  
(آسه تات دوپیلوم) — مرده سنک و حامض حل ایله یاپیلور و اجزا خانه لرده  
مؤخرأ تکرار قینادیلهرق قرستالندیریلور . بو رشدیر یجی بوز یجی —  
قبض ایچون دیگر اجزایله برابر داخل استعمال و جلد ویانق و عفونتلا ایچون  
خارجاً طلا ایدرلر . اشبو طوزه بر از دهها مرده سنک و صوقویه رق  
قینادیلدیغنی حالده قورشون سرکه سی اولور . کیلوسی غروش ۶

۱۰۳ (قوصو چیچی) — فرانسز جه سی (قلور دو قوصو) —  
حاشلانان صوی صوغلجانلری دوشورر . کیلوسی غروش ۲۴

۱۰۴ (قوندوز بوجکی) زراریج — فرانسز جه سی (قنطاریت)  
— قوله اوپتر جنسندن و تراشه لیت فاملیاسندن بر بوجکدر مایس و حزیران  
ایلرنده اوچارلر ویاسمن و لیلای کبی پیراغنی کورک اغا جلرده یشارلر . اشبو  
بوجکدر بوز مانلرده صباح ایرکندن اغا جک اتنه چوقه سره رک طوپلانوب



سرکه بوغوسيله تلف ايديلور و مسحوقى مرهمه قارشديريله رق ياقى ياپيلور  
وروحى دخى ايجابنه كوره طلا ايديلور . كيلوسى غروش ۶۵  
مرهمى ۱۸

۱۰۵ ( قوندوز حايهسى ) - فرانسزجهسى ( قاستوره اوم ) -  
قيصه اياقلى كديدن كوچورك بريبانى حيوانك اركك و ديشيسنك مقعدلىرى  
جوارنده كى ايكى غده دن بريدر . تشنجه قارشو و مقوى اوله رق سفوف  
وروح حالنده قوللانورلر و بعضاً شرنقه دخى ايدرلر .

۱۰۶ ( قيقاق مرهمى ) - فرانسزجهسى ( اونغوان سن پيلى ) -  
صورت اعمالى بالمومى ايله زيتون ياغنى اريدوب قارشديره رق امارتمقدن  
عبارتدر . كيلوسى غروش ۱۸  
( پوماته ) دخى بادم ياغنى واسپرماچت يعنى بالق نفسى و بياض بالمومى ايله  
قيقاق مرهمى كى ياپيلور .

۱۰۷ ( كافور ) - فرانسزجهسى ( قانقرى ) - مضادشهووت -  
بعض معالجات ايله برابر امراض عصبيه ده توتون كى ايجيريلور و روحى  
اعضايه طلا ايديلور . ( كافور ) كله سنه ده مراجعت بيوريله . ك ۲۲

۱۰۸ ( كدى اوتى ) - جزر حشيشة الهره - فرانسزجهسى  
( راسين دو واله ريان ) و اله ريانا فاملياسندن داللى دليكلى و سيورى  
يپراقلى براغاجك كو كيدر - دافع حيا طارد دیدان - تشنجلره قارشودر .  
سفوف و حب و سائرهمى ياپيلور و خلاصهسى دخى اولور .  
خلاصه سنك كيلوسى غروش ۳۶

۱۰۹ ( كرج قياغى ) - فرانسزجهسى ( قلورر دو شو ) -  
سو ينش كرجكدن غاز قلور پچوريله رك استحصال اولنور . تعفنانى  
دافندر لكه لرى دخى چيقارر . كيلوسى غروش ۳



۱۱۰ ( کوکرجین کوکی ) — فرانسزجه سی ( راسین دو قوالومبو )  
— قابض مقوی معده — اسپالدن باغرساقلره کلان ضعیفی ازاله ایچون  
حاشلانان صوینی ایچیررلر سفوفی و روحی دخی اولور . کیلوسی غروش ۸

۱۱۱ ( کهرچله طوزی ) — فرانسزجه سی ( آزوتات دو پوتاس )  
— مدرر معتدل اریدیجی — آزوتیت دوسوت و پلین طوزی ایله یاپیلور .  
و طبیعتده اولدیغی کبی آلچیدن دخی چیقاریلور . کیلوسی غروش ۸

۱۱۲ ( کهرچله قیماغی ) — فرانسزجه سی ( قاربونات دو ماغزنی )  
— طبیعتده بولنور و معدن صولرندن چیقاریلور انکلیر طوزینی پلین  
طوزی ایله برابر اریدوب بعدالترسیب حاصل اولان پوصه دن دخی چیقاررلر  
معدنه نك جوضاتی ازاله و حامضات ایله تسمیم اولنانلری تخلیص وتلین  
ایچون قوللانیلور . دیش توزلرینک ترکیباتنده دخی واردر . ک ۸

۱۱۳ ( لقمان روحی ) — فرانسزجه سی ( اتر سولفوریک ) —  
تشنجلره قارشو و ایچقریقلری دافعدر . حامض کبریت واسپیرتو ایله استحصال  
واحتلاج و عصبی سانبجیلری تسکین و بونلرده ظهور ایدن غشیانلری منع  
ایچون استعمال اولنور . برقاچ طمله سی بر بارداق شکر شربتنه قونه رق  
شرخوشه ایچیرلسه آیلور . کیلوسی غروش ۱۰

۱۱۴ ( لینت معجونی ) — فرانسزجه سی ( الکتور لنی تیف ) —  
تلین ایچون برکوزل علاجدر شخصنه کوره یارم درهمدن بش  
التی درهمه قدر و یریلور . صورت اعمالی سکز درهم صوی ایقلانمش  
سنامکی بی مقدار کافی صوده قینادوب ایچنه یوزالتمش درهم شکر علاوه سیله  
قویو شروب حالنه کتوردکن صکره دروننه ۲۴ درهم مسحوق کل  
قوریسی ۲۴ درهم خیارشنبه ۲۴ درهم چکردکی ایقلانمش تمر هندی  
۲۴ درهم چوپنی ایقلانمش مسحوق سنامکی بر درهم رازیانه تخمی بر درهم  
آنیسون قویوب معجون حالنه کتورمکن عبارتدر .



۱۱۵ ( مارول سودی ) عصاره حس — فرانسز جه سی  
( لاقنو قاریوم ) — افیون کبی اوپوشدیریچی قاطع سعال — بیانی  
آچی مارولک قوجاننی چیزه رک سودینی آلوب شروب وحب پیارلر .  
بونک قوللانلیان دیکر برزه رلی نوعی دخی واردر . کیلوسی غروش ۲۰۰

۱۱۶ ( مازی طوزی ) — فرانسز جه سی ( اسید طانیك )  
— لقمان روحی واسپیرتو و ماء مقطر و مسحوق مازی ایله استحصال  
اولنور . اسپهالری تسکین ایچون داخلاً و بل صغو قلقلرینی دفع  
ایچون شرنغه حالنده استعمال ایدرلر و ساچی دو کیلانلرک باشلرینه  
پوماته ایله سوررلر . کیلوسی غروش ۴۵

۱۱۷ ( مرمر قیماغی ) — تباشیر راسبه — فرانسز جه سی  
( قره پره پاره ) — خو ضاته قارشو وقابضدر قلوور قالسیوم  
وقاربونیت سوت محلولندن استحصال اولنور معده یی تصحیح و قبض ایتمک  
ایچون ویررلر . کیلوسی غروش ۶

۱۱۸ ( مصر مرهمی ) — فرانسز جه سی ( اونغوان اجیبت سیاق )  
— بال و کسکین سرکه و قلم جنکار قینادیلهرق مرهم حالنه کتورلمکدن  
عبارتدر . یاره لری تمیزلمک ایچون بیطارلر قوللانورلر . کیلوسی غروش ۱۲

۱۱۹ ( ملح عجایب ) — فرانسز جه سی ( سولفات دوسوت ) —  
حامض قلوور ماء اعمالنده حاصل اولان طور طودن استحصال وتلین ایچون  
استعمال اولنور . بونی ( غلو بر ) نام کیمیا کر ( ۱۶۵۸ م و ۱۰۶۹ هـ )  
تاریخنده طوزلی صولرک ترکیباتنی زاج یاغیله تجربه ایدرکن بولمش  
ایدی . کیلوسی غروش ۲

۱۲۰ ( لقمان روحی ) آمونیاق بالماء — فرانسز جه سی ( آمونیاق  
لیکیت ) — نشادر وسو بنمک کرج واسطه سیله چیقار یلور و طبیعی  
اولهرق بعض معدنلرده و هوا و نباتاتده دخی بولنور . نشادر روحنی



سیریلری ویلیری ازاله ایچون اسپیرتو و زیتون یاغیله برابر اوله رق طلا ایدر لر و زهرلی بوجکرك صوقدیغی یرله سورر لر . برقاچ طمسه سی بر بارداق شکر شربتنه قونه رق سرخوشه ویرلدیکی حالدده غشیان کتورمکله آیلور و سیچاقدن وهوا عفونتلرندن ضرر کلامک ایچون قوقلانور . ک ۴

۱۲۱ ( هند یاغی ) زیت خروع - فرانسزجه سی ( اوویل دوریچن ) - خروع دنیلان نباتک فصولیه دانه سی کبی تخمندن بالتعصیر چیقارر لر وتلین ایچون شخصنه وعلتنه کوره ایکی درهمدن اون درت درهمه قدر ویرر لر . قولای ایچمک ایچون بعض کوزل قوقولی صولر علاوه ایدیلهرک سوبیه سی دخی یاپیلور . کیلوسی غروش ۷

( ذکر اولنان اجزایی فرانسزجه اسملرندن دخی بولق ایچون )  
( شویله برجدول یاپیلدی )

N <sup>o</sup> .	اسامی اجزاء	نمر
093 Acétate de cuivre	آسه تات دوکویور	۰۹۳
102 Acétate de plomb	آسه تات دوپیلوم	۱۰۲
064 Acide acétique	آسید آسه تیک	۰۶۴
007 Acide fénique	آسید فنیک	۰۰۷
041 Acide azotique pur	اسید ازوتیک پور	۰۴۱
116 Acide tannique	آسید طانیک	۱۱۶
080 Acide chlorhydrique pur	اسید کلوری دریق پور	۰۸۰
083 Acide phosphorique	اسید فوسفوریک	۰۸۳
062 Acide sulfurique pur	اسید سولفریک پور	۰۶۲
071 Acide arsénieux	اسید ارسینو	۰۷۱
090 Acide tartrique	اسید طر طریق	۰۹۰
006 Alcool	آل قونول	۰۰۶
076 Aloés	آلونس	۰۷۶
120 Ammoniaque liquide	آمونیاک لیکیت	۱۲۰
047 Azotate d'argent. crist.	ازوتات دارژان قریستالیرنه	۰۴۷
033 Azotate de bismuth	ازوتات دوبهر موط	۰۳۳
111 Azotate de potasse	ازوتات دوپوتاس	۱۱۱



002 Baies de génièvre	به دوژینوری	۰۰۲
084 Baume benjoin	بوم بنزوان	۰۸۱
038 Borax	بوراقس	۰۳۸
027 Brômure de potassium	برومور دو پوتاسیوم	۰۲۷
107 Camphre	قافری	۱۰۷
054 Cannelle	قائل	۰۵۴
104 Cantharide	قنطارپت	۱۰۴
045 Carbonate de fer	قاربونات دو فر	۰۴۵
029 Carbonate de potasse	قاربونات دو پوتاس بی	۰۲۹
112 Carbonate de magnésie	قاربونات دو ماغنزی	۱۱۲
085 Carbonate de soude (bi)	قاربونات دو سوت مکر	۰۸۵
105 Castoréume	قاستوره اوم	۱۰۵
066 Chlorure de mercure (bi)	قلورر دو مرکور بی	۰۶۶
094 Chlore	قلور	۰۹۴
096 Chloroforme	قلورو فورم	۰۹۶
097 Chlorure de fer liquide (per)	قلورر دو فر پر	۰۹۷
109 Chlorure de chaux	قلورر دو شو	۱۰۹
095 Chlorat de potasse	قلورات دی پوتاس	۰۹۵
090 Crème de tartre	قرم دو طرطری	۰۹۰
117 Craie préparée	قره پره پاره	۱۱۷
092 Créosote	قیره اوزوت	۰۹۲
077 Eau de laurier cérise	اودولوریه سریس	۰۷۷
058 Eau de rabel	اودو رابل	۰۵۸
099 Ecorce de quinquina	نه قورس دو کینکینا	۰۹۹
034 Ecorce d'orange amère	نه قورس دورانج عامر	۰۳۴
114 Electuaire lénitif	الکتور لنی تیف	۱۱۴
036 Electuaire thériaque	الکتور تریاق	۰۳۶
078 Emplâtre de diachylon	آمپلاتری دی یاشیلون	۰۷۸
075 Electuaire de diascordiume	الکتور دی یاسقوردیوم	۰۷۵
031 Emplâtre épispastique d'albes	آمپلاتری ایس پاستیق	۰۳۱
056 Ergot de seigle [peyres	آرغودوسه غلی	۰۵۶
113 Ether sulfurique	آرسولفریک	۱۱۳
024 Extrait de ciguë	اکستره دو سیکو	۰۲۴
060 Extrait de ratanhia	اکستره دو رطانیه	۰۶۰
067 Feuille de séné	فوی دو سنه	۰۶۷



009	Feuille de sauge	فوی دو سوژ	۰۰۹
003	Feuille de sabine	فوی دو صابین	۰۰۳
026	Feuille de jusquiame	فوی دو ژوسکیام	۰۲۶
101	Feuille d'aconit	فوی داقونی	۱۰۱
053	Fleur de guimauve	فلور دو کیموو	۰۵۳
005	Fleur d'arnica	فلور دارنیقه	۰۰۵
021	Fleur de camomille	فلور دو قامومیل	۰۲۱
074	Fleur de houblon	فلور دو اوبلون	۰۷۴
037	Fruits de tamarin	فوروی دو طمارن	۰۳۷
012	Fougère-mâle	فوچر مال	۰۱۲
082	Glycérine	غلسیرین	۰۸۲
004	Goudron	غودرون	۰۰۴
025	Huile de foie de morue	اوویل دوفووا دومورو	۰۲۵
084	Huile de cade	اوویل دو قاد	۰۸۴
055	Huiles de laurier	اوویل دو لوریه	۰۵۵
121	Huile de ricin	اوویل دو ریچن	۱۲۱
022	Huile d'amande	اوویل دامانت	۰۲۲
017	Hydrate chlorale	ایدرات کلورال	۰۱۷
019	Iode	ایوت	۰۱۹
020	Iodure de potassium	ایودور دو پوتاسیوم	۰۲۰
089	Kermès minéral	کرمز مینه رال	۰۸۹
103	Kousso	قوصو	۱۰۳
115	Lactucarium	لاقتوقاریوم	۱۱۵
011	Laudanum ( liquid: de sydenh. )	لاؤدانوم	۰۱۱
088	Manne	مان	۰۸۸
086	Noix vomique	نواوومیک	۰۸۶
028	Oléorésine de copabu	اولداورزین دو قوپاهو	۰۲۸
106	Onguent simple	اونغوان سن بیلی	۱۰۶
049	Onguent mercuriel. double	اونغوان مرکوریل دوبلو	۰۴۹
118	Onguent aegyptiac	اونغوان اجیبت سیاق	۱۱۸
091	Onguent basilicum	اونغوان بازیلیق	۰۹۱
100	Onguent populéum	اونغوان پوپلیه	۱۰۰
010	Opium	اوپیوم	۰۱۰
069	Oxyde rouge de mercure (bi)	اوقسید مرکور روژ بی	۰۶۹
040	Oxyde de zinc	اوقسید دو زنک	۰۴۰



044	Poix résine	پووا رزین	۰۴۴
030	Poivre noir	پوآوری انوار	۰۳۰
057	Poudre de dower	پودرو دو دووهر	۰۵۷
001	Quassia amèr	قواسیه عامر	۰۰۱
046	Racine de gentiane	راسین ژان سیان	۰۴۶
043	Racine de salep	راسین دوسالب	۰۴۳
068	» de poligala sénéga	راسین دوپولی غاله سنه غا	۰۶۸
013	« d'ipéca	راسین دی بقه	۰۱۳
108	« de valériane	راسین دو والهریان	۱۰۸
018	« de chiendant	راسین دوشیدن دان	۰۱۸
110	« de colombo	راسین دو قولومبو	۱۱۰
039	« de Rhubarb	راسین دو روبرب	۰۵۹
052	Santonine	سانتونین	۰۵۲
016	Semences de belladon	سیمانس دو بلدون	۰۱۶
015	Semences d'anis	سیمانس دانی	۰۱۵
051	Semences de moutarde	سیمانس دو موطارت	۰۵۱
087	Semences de cardamome	سیمانس دو قارداموم	۰۸۷
098	Sommité de petite centaurée	صوم بیته دو پطیت سانتوره	۰۹۸
042	Soufre doré d'antimoine	صوفرو دوره دانی مووان	۰۴۲
065	Sulfate de potasse	سولفات دو پوتاس	۰۶۵
061	Sulfate de fer pur	سولفات دو فرپور	۰۶۱
072	Sulfate d'alumine et de potasse	سولفات دالومین آدو پوتاس	۰۷۲
063	Sulfure rouge de mercure	سولفرروش دو مرکور	۰۶۳
014	Sulfate de magnésie	سولفات دو ماغنزی	۰۱۴
039	Sulfate de zinc	سولفات دوزنک	۰۳۹
070	Sulfate de quinine	سولفات دو کنین	۰۷۰
119	Sulfate de soude	سولفات دوسوت	۱۱۹
023	Savon de médicinal	صاوون مه دی سینال	۰۲۳
032	Staphysaigre	استاقیر غری	۰۳۲
090	Tartrate de potasse et de fer	طرطرات دو پوتاس آدو فر	۰۹۰
079	Tartre émétique	طرطیری نه مه تیک	۰۷۹
035	Térébenthine	تره بانتین	۰۳۵
050	Têtes de pavot	تت دو پاوو	۰۵۰
073	Vin	وهن	۰۷۳
048	Vin de colchique	وهن دو قولشیق	۰۴۸



﴿ فاس ﴾ - اقصای مغربده بر حکومت مستقله اسلامیه در التي  
ملیون بش یوز بیک نفوسی اولوب مقر اداره سی (طنجه) و بلاد مشهوره سی  
(مراکش) و (موغادور) در . بودولته آورو پالیلر (ماروق) دیرلر .  
فاس حکومتی (۱۶۰۰ م و ۱۰۰۹ ه) تاریخنده ابتدا ایدرک (۱۸۵۳ م  
و ۱۲۷۰ ه) ده مولی عبدالرحمن سلطانک و فاتیله سید محمد سلطان یرینه  
کچمش و بودخی (۱۸۷۳ م و ۱۲۹۰) تاریخنده وفات ایتکاه سلطنت  
سلطان (حسن) ه انتقال ایتشدر . اشبو فاس سلطانی سلاله حسینیه  
علویه دندر . (۱۵۷۵ م و ۹۸۳ ه) ده فاس حکمداری بولنان عبدالملک  
تخت مغصوبنه اعاده سنی استرحام ایتسی اوزرینه طرف دولت علیه دن  
دوتما کوندریلوب تخته اجلاس اولمش و فاس ممالکی بو صورتله نوعما دولت  
علیه جایه سنه کیرمش ایدی . اسپانیالور فاس ساحلنده و سبته بوغازی  
اوزرنده (سوتا) نام موقع ایله دیکر بعض مواقع بحریه بی تصرف ایتکده درلر .  
حکومت کله سنه دخی نظر بیوریه .

§

﴿ فاضل احمد ﴾ پاشا - مشاهیر و کلای دولت علیه دن کوپرلی  
محمد پاشا زاده در (۱۶۶۱ م و ۱۰۷۲ ه) تاریخنده پدرینک وقوع  
وفاتیله یرینه صدر اعظم تعیین اولندی . اوتهدنبرو دولت علیه عثمانیه  
حسن خدمت و صداقتله مشهر بولنان اجداد عظامی اثرینه بودخی اقتفا ایله  
تصدرندن برسنه صکره اوستریا محاربه سنه کیدوب (۱۶۶۴ م و ۱۰۷۵ ه)  
ده مور اوه جوارنده برقاچ قلاع مهمه بی و (۱۰۷۷ دن ۱۰۸۰ ه) تاریخنه  
قدر اوچ سنه ظرفنده اقدامات متوالیه و برمهات فوق العاده حرابه  
ابرازیله (قندیه) قلعه مشهوره سنی آورده دست جلادت ایلدی . قندیه  
قلعه سی (۱۰۵۷ ه) تاریخندن تاریخ مذکوره قدر اره صره تعطیلیله برابر  
یکرمی اوچ سنه ده فتح اولنه بیلمش و بومدت ایچنده ایکی طرفدن حسابسز  
آدم و ایچه تلف اولمشدر . (۱۰۸۳ ه) ده کرید دن عودتندن صکره  
لهستان سفرینه دخی کیدوب لهیلری وله ایچنده براغهرق بردفعه لک سکسان  
بیک و بهر سنه یکرمیشر بیک التون و یرمک اوزره معاهده یه ربط ایتدی .



غازیء مشارالیه دها نیجه خدمات جسمیه و مهمه ده بولنوب اجانبه قارشو دولت و ملتک شان وسطوتنی اعلا اغورنده افنای وجود ایلدکن صکره ( ۱۶۷۶ م و ۱۰۸۷ هـ ) تاریخنده ادرنه طریقله درسعادته کلورکن جسرا ارکنده نهر حیات فانیدن ساحل عالم جاودانی یه عبور ایلشدر .  
( قندیه ) کله سنه دخی مراجعت بیوریه .

§

﴿ فاضل ﴾ بك — شعرای بنامدندر امرای متغلبه مصریه دن مشهور طاهر عمرک اوغلی اولوب پدیری طو تلدیغی زمان هنوز صبی اولدیغندن درسعادته کتوریه رک اندرون همایونه آلمشیدی تحصیل و تربیه سی اوراده وفاتی ( ۱۸۱۰ م و ۱۲۲۵ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ فاطمه ﴾ — خراسان اهالیسندن کشف و کرامتله مشهوره برخاتونددر . فی الاصل نیشابورلی اولدیغی حالده اکثر اوقاتنی مکهء مکومه ده چکورر ایدی . ابویزید بسطامی حضرتلری بونی مدح و ستایشده بولنمش . و ذوالنون مصری حضرتلری دخی کندوسندن خیلی مسائل مهمه حل ایلشدر .

§

﴿ فاطیمه ﴾ — ( ۹۰۹ م و ۲۹۷ هـ ) تاریخنده علویلردن ( مهدی ) نام ذاتک مغرب زمینده مهدیه جهتلرنده تشکیل ایلدیکی حکومتک اسمیدر بو حکومت مؤخرأ اولحو الیده متشکل بنی مدرار و بنی اغلب و بنی رستم حکومت صغیره سنی و طرابلس غرب تونس جزایر فاس سچلیا و ساردنیا ولایاتنی و ( ۹۶۸ م و ۳۵۸ هـ ) ده دخی مصر الکاسنی زیر اداره سنه آلمش و مغرب ولایاتنی حوزة حایه سننده اولمق اوزره بروالی یه ترک ایدوب کندوسی مصره نقل ایتش و والی مومی الیهک سلاله سی ( بنی بادیس ) نامیله یوز سکسان برسنه اوراده حکومت سورمشدر . ( مهدیه ) قلعه سنی ( ۹۱۵ م و ۳۰۳ هـ ) تاریخنده مشارالیه یاپدیردی لقبی ( معز لدین الله ) در .  
( معز ) کله سنه دخی نظر بیوریه .

§



﴿ فاس ﴾ - اقصای مغربده بر حکومت مستقله اسلامیه در التي  
ملیون بش یوز بیک نفوسی اولوب مقر اداره سی (طنجه) و بلاد مشهوره سی  
(مراکش) و (موغادور) در . بودولته آورو پالیر (ماروق) دیرلر .  
فاس حکومتی (۱۶۰۰ م و ۱۰۰۹ ه) تاریخنده ابتدا ایدرک (۱۸۵۳ م  
و ۱۲۷۰ ه) ده مولی عبدالرحمن سلطانک و فاتیه سید محمد سلطان یرینه  
کچمش و بودخی (۱۸۷۳ م و ۱۲۹۰) تاریخنده وفات ایتکاه سلطنت  
سلطان (حسن) ه انتقال ایتشدر . اشبو فاس سلطانلری سلاله حسینیه  
علویه دندر . (۱۵۷۵ م و ۹۸۳ ه) ده فاس حکمداری بولنان عبدالملک  
تخت مفضوبنه اعاده سنی استرحام ایتسی اوزرینه طرف دولت علیه دن  
دوتما کوندریلوب تخته اجلاس اولمش و فاس ممالکی بو صورتله نوعما دولت  
علیه جایه سنه کیرمش ایدی . اسپانیالور فاس ساحلنده و سبته بوغازی  
اوزرنده (سوتا) نام موقع ایله دیکر بعض مواقع بحریه بی تصرف ایتکده درلر .  
حکومت کله سنه دخی نظر بیوریه .

§

﴿ فاضل احمد ﴾ پاشا - مشاهیر و کلای دولت علیه دن کوپرلی  
محمد پاشا زاده در (۱۶۶۱ م و ۱۰۷۲ ه) تاریخنده پدرینک وقوع  
وفاتیه یرینه صدر اعظم تعیین اولندی . اوته دنبرو دولت علیه عثمانیه  
حسن خدمت و صداقتله مشهر بولنان اجداد عظامی اثرینه بودخی اقتفا ایله  
تصدرندن برسنه صکره اوستریا محار به سنه کیدوب (۱۶۶۴ م و ۱۰۷۵ ه)  
ده مور اوه جوارنده برقاچ قلاع مهمه بی و (۱۰۷۷ دن ۱۰۸۰ ه) تاریخنه  
قدر اوچ سنه ظرفنده اقدامات متوالیه و برمهارت فوق العاده حر بیه  
ابراز یله (قندیه) قلعه مشهوره سنی آورده دست جلادت ایلدی . قندیه  
قلعه سی (۱۰۵۷ ه) تاریخندن تاریخ مذکوره قدر اره صره تعطیلیله برابر  
یکرمی اوچ سنه ده فتح اولنه بیلمش و بومدت ایچنده ایکی طرفدن حسابسز  
آدم و ایچه تلف اولمشدر . (۱۰۸۳ ه) ده کرید دن عودتندن صکره  
لهستان سفرینه دخی کیدوب لهیلری وله ایچنده براغهرق بردفعه لک سکسان  
بیک و بهر سنه یکرمیشر بیک التون و یرمک اوزره معاهده یه ربط ایتدی .



غازی مشار الیه دها نیجه خدمات جسمیه و مهمه ده بولنوب اجانبه قارشو دولت و ملتک شان وسطوتنی اعلا اغورنده افنای وجود ایلدکن صکره ( ۱۶۷۶ م و ۱۰۸۷ هـ ) تاریخنده ادرنه طریقله در سعادت کورکن جسر ارکنده نهر حیات فانیدن ساحل عالم جاودانی یه عبور ایلشدر .  
( قندیه ) کله سنه دخی مراجعت بیوریه .

§

﴿ فاضل ﴾ بك — شعرای بنامدندر امرای متغلبه مصریه دن مشهور طاهر عمرک اوغلی اولوب پدیری طوتلدیغی زمان هنوز صبی اولدیغندن در سعادت کتوریه رک اندرون همایونه آلمشیدی تحصیل و تربیه سی اوراده وفاتی ( ۱۸۱۰ م و ۱۲۲۵ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ فاطمه ﴾ — خراسان اهالیسندن کشف و کرامتله مشهوره برخاتوندن . فی الاصل نیشابورلی اولدیغی حالده اکثر اوقاتنی مکه مکومه ده کچورر ایدی . ابویزید بسطامی حضرتلری بونی مدح و ستایشده بولنمش . و ذوالنون مصری حضرتلری دخی کندوسندن خیلی مسائل مهمه حل ایلشدر .

§

﴿ فاطیمه ﴾ — ( ۹۰۹ م و ۲۹۷ هـ ) تاریخنده علویلردن ( مهدی ) نام ذاتک مغرب زمینده مهدیه جهتلرنده تشکیل ایلدیکی حکومتک اسمیدر بو حکومت مؤخرأ اولحوالیده متشکل بنی مدرار و بنی اغلب و بنی رستم حکومت صغیره سنی و طرابلس غرب تونس جزایر فاس سچلیا و ساردنیا ولایاتنی و ( ۹۶۸ م و ۳۵۸ هـ ) ده دخی مصر الکاسنی زیر اداره سنه آلمش و مغرب ولایاتنی حوزه جایه سننده اولمق اوزره بروالی یه ترک ایدوب کندوسی مصره نقل ایش و والی مومی الیهک سلاله سی ( بنی بادیس ) نامیله یوز سکسان برسنه اوراده حکومت سورمشدر . ( مهدیه ) قلعه سنی ( ۹۱۵ م و ۳۰۳ هـ ) تاریخنده مشار الیه یاپدیردی لقبی ( معز دین الله ) در .  
( معز ) کله سنه دخی نظر بیوریه .

§



﴿ فالاریس ﴾ — سچلیا حکمدار لرندندر ( ۵۰۲۹ خ ) تایخنده  
یعنی میلادک بشیوز التمش بش سنه مقدمنده تغلباً قزاندیغی اشبو حکمدار لغی  
ارباب جرایمی مجوف باقردن مصنوع او کوز ایچنده پشیره رک تلف ایتمک کبی  
بر طاقم غدارلغه آلت اتخاذا ایلدیکندن جانلری یانمش اولان تبعه سی بر کون  
بتون بتون غلیانه کله رک طوتوب کندوسنی دخی او کوزی ایچنده  
پشیردیله • ایدن بولور • صانمه قالور • بر کون اولور • وقتی کلور •

§

﴿ فالرث ﴾ — ارم بن سمام بن نوح علیه السلامک نام دیکریدر  
( ارم ) کله سنه نظر بیوریه •

§

﴿ فالیونوس ﴾ — طیش دکزلرده یکر می ایکی و بعضاً یکر می بش  
ارشون طولنده بوانور بر بالقدر حیوانات ذوالقفارک ذوالثدی طبقه سندنندر  
بوکا ( بالنه بال ) دخی دیرلر •

§

﴿ فانوس السحر ﴾ — ( مصباح ) کله سنه نظر بیوریه •

§

﴿ فتاوی الکبری ﴾ — ( ۱۱۴۱ م و ۵۳۶ ه ) ده شهیداً وفات ایدن  
شیخ عمر بن عبدالعزیزک اثریدر لقبی حسام شهید • صغراسی دخی وار •

( فتاوی عبدالرحیم ) ترکی — ( ۱۷۱۵ م و ۱۱۲۷ ه ) ده وفات  
ایدن شیخ الاسلام منتشی زاده عبدالرحیم بروسه وینک بین العلماء معتبر  
بر اثریدر •

( فتاوی عبدالله بن عباس ) رضی الله تعالی عنهما — ابو بکر محمد بن  
موسی بن یعقوب بن مأمون خلیفه نک جعنه همت ایلدیکی یکر می جلد  
اثر شریفدر •

( فتاوی عطا افندی ) ترکی — ( ۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ه ) ده وفات ایدن  
شیخ الاسلام محمد عطا افندی نک مسائل فقهیه بی مع نقولها متضمن اثریدر •



( فتاوی علی افندی ) — ( ۱۶۹۰ م و ۱۱۰۳ هـ ) ده وفات ایدن شیخ  
الاسلام مشهور چتالجهوی علی افندینک اثریدر .

( فتاوی قاضیخانیه ) — ( ۱۱۹۵ م و ۵۹۲ هـ ) ده وفات ایدن امام  
فخرالدین حسن بن منصور اوزجندی فرغانینک علما و فقهاجه دستورالعمل  
اتخاذ اولنان اثریدر .

( فتاوی قورقود خانیه ) — ( ۱۵۱۲ م و ۹۱۸ هـ ) ده مقتولا عازم  
دار بقا اولان قورقودخان بن سلطان بایزید عثمانینک جمع ایلدیگی اثردر .

( فتاوی نسفیه ) — ( ۱۱۴۲ م و ۵۳۷ هـ ) ده وفات ایدن صاحب  
منظومه علامه سمرقند نجم الدین عمر بن محمد نسفینک اثریدر .

( فتاوی بزازیه ) علماء متأخریندن بزاززاده دیمکله معروف منلا حافظ  
الدین محمد بن شهاب الدین کردینک تألیفنه موفق اولدیگی کتاب شریفدر .

§

﴿ فتاوی ابی السعود ﴾ ترکیجه — ( ۱۵۷۴ م و ۹۸۲ هـ ) ده وفات  
ایدن ابی السعود بن محمد عمادینک اثر مدون و مقبولیدر .

( فتاوی انقروی ) — ( ۱۶۸۶ م و ۱۰۹۸ هـ ) ده وفات ایدن شیخ  
الاسلام فاضل محمد بن حسین مرحومک علما و فقهای کرام نزدنده مقبول  
و معتبر اثریدر .

( فتاوی بهجة ) — ( ۱۷۴۳ م و ۱۱۵۶ هـ ) ده وفات ایدن فاضل  
محقق شیخ الاسلام عبدالله یکیشهرینک اثریدر .

( فتاوی حنفیه ) — ( ۱۳۸۸ م و ۷۹۱ هـ ) ده وفات ایدن سعدالدین  
مسعود بن عمر تفتازانینک اثریدر .

§

﴿ فتق ﴾ — اعضادن بر عضو و یا اول عضوک بر جزئی جوف  
طبیعیسی خارجنه چیقمهغه دینلور سده خاصه امعانک بر قطعه سنک و یا



سر پک بر جزئیات و یا خود اعضاء بطنیه دن بری محلی ترک ایله جو فک  
خارجنه چیقماسنه تعبیر اولنور . تبدیل محل ایدن اعضایه و اول عضوک  
خروج ایلدیکی فرجه یه نظراً فتق اسماء مختلفه ایله مسما در مثلا مخک  
جوفدن خارج چیقماسنه ( فتق نخ ) معدنک خروجنه ( فتق معدن )  
امعانک خروجنه ( فتق معا ) کبدک خروجنه ( فتق کبد ) رحک خروجنه  
( فتق رحم ) مثانهک خروجنه ( فتق مثانه ) دیرلر و الحاصل جوف  
بطنک فرجات طبیعیه سندن بری حداسنده بولنان اورامه فتق نامنی ویررلر .  
ورم مذکور بر زور لغک تأثیر یله آناً و یا خود شیئاً فشیئاً ظهور ایدر بو ورم  
و جمعسز بر ورم اولوب بونده جلدک لوننی دخی متغیر اولماز مفتوق اولان کسه  
ایاق اوزری طورر و یا او کسورر و آقسیرر و یا خود جهدی موجب  
برایش ایله مشغول اولور ایکن ورم مذکور کسب جسامت ایدوب یاتدیغی  
زمان یا کوچیلور و یا خود مکاننه دخول ایدرک موقه غائب اولور .

آرقه اوستی یاتدیغی حالده کندو کندویه محلنه داخل اولان ایله بالواسطه  
یعنی قاعده اجرا اولنان بر لمس واسطه سیله داخل اولان فتقه ( فتق قابل  
الادخال ) و عکسی حالنده اولنره ( فتق ناقابل الادخال ) دیرلر . فتق ظهور  
ایلدیکی حالده فرجه بیومکسزین در عقب قاصق باغی وضع ایدملی و حکمایه  
بالمراجعه التمه مضاد الفتق علاجلر قونملیدر اهماله کلز .

§

﴿ فتوحات المکیة فی معرفة اسرار الممالکة والمملکة ﴾ — شیخ

محبی الدین عربی حضرتلرینک اعظم تألیفات و خاتم تصنیفاتی اولوب اوج  
جلدی شامل و بر مقدمه ایله بش یوز التمش بابی مشتملدر . مشارالیه کتاب  
مذکور کندی اختیار و قریحه سیله یازمیوب الهام ربانی ایله سلك ترتیبه  
چکدیکنی ینه کندوسی اشبو کتابی دروننده بیان ایتشدر .

فتوحاتی ائمه علومدن ( ۱۵۶۵ م و ۹۷۳ هـ ) تاریخنده متوفی عبدالوهاب  
شعرانی حضرتلری اختصار ایدوب ( لواقح الانوار القدسیة المنتقاة  
من الفتوحات المکیة ) تسمیه ایلدیکی حالده صکره بونی دخی تلخیص ایدرک  
( الکبریة الاحمر من علوم شیخ الاکبر ) نامنی ویرمشدر . امام شعرانی



حضرتلری مصرده یتیشان علمای اعلامک بر کزیده لوندندر مختصر فتوحاتده بیوررکه (فتوحاتی اختصارم اثناده اهل سنت و الجماعه اعتقادینه منافی بعض مقالات کوروب اولبابده توقف و کتابمدن حذفنی مراد ایتشیدم لکن تردددن کندومی بر درلو قورتاره میوب نهایت بر کون اعلام مصردن سید ابی الطیب المدنی ایله ملاقاتده شوسر سربسته بی اکاده اعلام ایلدم مشار ایله در عقب قونیده ابن عربی حضرتلرینک خط دستیلله موشح فتوحاتک عینی و مقابلی اولمق اوزره جیبندن بر نسخه چیقاردی نسخه یه باقدم حین اختصارده حذف ایتیمک ایستدیکم جمله لک هیچ بر یسینی کوره مدم اولوقت بیلدم که مصرده متداول اولان فتوحات نسخه لری بجملتها شیخ مشار ایله حضرتلرینی عقاید اهل سنت و جماعته مخالف کوسترمک ایچون یازلمش نسخه مفهریات آلوددن استنساخ اولمشدر . نصل که مشار الیهک کتاب فصوص و سایر تألیفاتنده دخی امثالی نظر تأسقله کورلمکده در) .

§

﴿فتیان﴾ — (اخیر) کلمه سنه نظر بیور یله .

§

﴿فجر شمالی﴾ — هوای نسیمیده اولان الکتریکک تأثیر یله ظهور ایدن حادثاتندر کره ارضک قطبلرینه قریب محللرده کیجه وقتی جو هواده قبه شکلنده بر ضیا ظهور ایدوب بر قاچ ساعت طورر حادثه مذکوره اولان نصف النهار مقناطیسی یه موازی بر استقامتده و بر قوش شکلنده صولوق صاری رنگلی اوله رق کورینوب بعده افقک هر طرفنده ینه اورنکده بر چوق شعاعات احداث ایدر و بونلرک جمله سی سمانک بر نقطه سنه یعنی میل ابره سنک قطب جنوبیسی حداسنه متوجه اولملریله نورانی بر قبه شکلی حاصل اولور . اشبو حادثه نک وقوعنده یوصله لک ابره لری استقامتلرندن شاشه رق صاغه صوله انحراف ایلدیکی مجربدر .

§

﴿فخر﴾ بن عساکر — کنیه سی ابوالقاسم در علمای شافعیه نک مفخری و ارباب حدیثک امام فضائلپرووری ایدی تاریخ دمشقی یازمش



و حفظ احادیث شریفه ضمننده برچوق ممالک سیاحتله رجالدن بیک اوچیوز  
ونسادن سکسان شیوخ حدیث استماع ایلشدر متدین و خیر نهاد بر ذات  
اولوب ایام عادیه ده هر جمعه ورمضان کونلرنده کل یوم برر ختم ایدر  
و مناصبدن کندوسنه الکالی درجه عرض اولندیغی حالده اعراض ایلر ایدی  
امر بالمعروف ونهی عن المنکرده ایسه مفرط ایدی ( ۱۱۷۶ م و ۵۵۷۲ )  
تاریخنده شامده وفات ایدرک باب الصغیرده معاویه رضی الله عنه مرقدی  
جوارینه دفن اولمش و قبری شامجه الک معروف زیارتگاهلردن بولمشدر .  
مشار الیهک اشهر تألیفی سکسان جلدی حاوی اولان مارالذکر شام تاریخیدر  
بوندن صکره باشلیجه تألیفاتی ( کتاب الموافقات ) ( کتاب الاطراف للسنن  
الاربع ) ( مناقب الشباب ) و سائر آثار نفیسه در . بر طاقم اشعار لطیفه سی  
دخی موجود اولوب او جمله دن اولمق اوزره زیزده اولان ایات آندی .

ایا نفس و یحک جاء المشیب فإذا التصابی و ما ذا الغزل  
تولی شبابی کأن لم یکن و جاء مشیبی کأن لم یزل  
کانی بنفسی علی غرة و خطب المنون بها قد نزل  
فیالیت شعری ممن اکون و ما قدر الله لی بالازل

§

﴿ فخر الاسلام ﴾ — اسمی عبد الواحد بن اسماعیل بن احمد بن

محمد کنیه سی ابو المحاسن ولادتی ( ۱۰۲۴ م و ۴۱۵ هـ ) سنه سیدر .  
مشاهیر محققین علمادن اولوب دین متین و اعتقاد یقین صاحبی ایدی کندو  
بلده سننده پدر وجدندن اخذ علوم ایلدی حفظی بر مرتبه واسع  
ایدی که آنکله ضرب مثل اولنوردی حتی کتب شافعیه نک جمله سی محو  
و محترق اولسه بن حفظمدن املا ایدرم دیدیکی روایات موثوقه دندر مشهور  
نظام الملک مشار الیهی غایت تعظیم و توقیر ایدردی .

اولا طبرستان بعده ( آمل ) شهرینه قاضی اولوب ( ۱۱۰۸ م و ۵۰۲ هـ )  
تاریخنده ملاحظه دن برینک مقتول تیغ غدیری اولمشدر .

( کتاب البحر ) ( کتاب الفروق ) ( کتاب الحلیه ) ( کتاب التجربه )  
( مناصص الشافی ) و ( الکافی ) نام کتابلر جمله تألیفات حسنه سنندندر .

§



﴿ فخرالدين ﴾ رازی — اسمی محمد بن عمر کنیه سی ابو عبد الله

مسقط رأسی (ری) وفاتی هراتده ( ۱۲۰۹ م و ۶۰۶ هـ ) تاریخنده در .

اجله حکمای اسلامیه دن علوم عقلیه و نقلیه نک کنه و حقیقتنه ایرمش بر ذات  
باهر الکمالات ایدی . ناتمام بر تفسیر کبیری واردر که جداً سزاوار تسلیم  
اولوب مؤخرأ بعض تلامذه سی معرفتیه اکمال و طبع اولمشدر . هراتده  
مشار الیهی شیخ الاسلام لقبیه تلقیب و ماوراء النهر و خوارزمده مذهب  
و عتقاده دائر آچدیغی مباحثاته مبنی شهر دن تبعید ایلدیلر . بوکا آوروپانیلر  
رازینک غلطی اوله رق ( رازون ) دیرلر . حکمای یونانیه نک اکثر ا قوالنی  
رد و تعدیل ایتدیکیچون اورویاجه مشکک نامنی دخی آمشدر .

( مطالب العالیه ) ( نهایة العقول ) ( برهان ) ( مباحث المشرقیه ) ( تهذیب  
الدلائل ) ( تأسیس التقدیس ) ( اربعین ) و امثالی لایعد تألیفات بی مثالی و ابن  
سینانک اشارات و قانون طبنه شرحلری و نبض حقنده مکمل بر کتابی واردر .  
§

﴿ فخرالدين ﴾ محمد بن سعید بن هشام — ابن جنان الشاطبی

دینکله معروفدر ( ۱۲۱۸ م و ۶۱۵ هـ ) ده شاطبهده تولد و ( ۱۲۷۶ م

و ۶۷۵ هـ ) ده شامده وفات ایدوب قاسیون طاغی اتکنه دفن اولندی .

شامه دخولنده کمال الدین بن العدیم و اوغلی قاضی القضاة مجدالدینک زیر

صحابتنده یشایوب دلالتلریله مذهب مالکیه دن مذهب حنفیه یه نقل ایلش

واقبالیه مدرسه سنده مدرس اولمشدر . ادیب فاضل شاعر محسن حسن

معاشره و مزاحه مائل بر ذات اولوب اکابر ایله مخالطه ایدردی .

شعرنددر .

ولی کاتب اضمرت فی قلب حبه

له صنعة فی خط لام عذاره

ولکن سهما اذنقط اللام بالخال

§

﴿ فخرالدين ﴾ عجمی — ایران علماسندن اولوب سلطان مراد

ثانی وفاتح زمانلرنده اوتوز بر سنه اجرای احکام مشیخت ایلمشدر وفاتی

( ۱۲۶۰ م و ۸۶۵ ) تاریخنده در . سلطان محمد فاتح حضر تلری بوکا کمال



فضل و معلوماتی جهتیه ابوحنیفهٔ زمان تعبیر ایدر ایدی . خیلی تألیفاتی  
وارد .

( فخرالدین ) عراقی — اسمی ابراهیم بن شهریار عراقی مسقط رأسی  
همداندر . سالک محقق و فاضل مدقق اولوب اطواری عاشقانه و اشعاری  
عارفانه و وجد و حالده یکنانه زمانه ایدی . کتاب ( لمعات ) علم تصوفده  
اولان تصنیفات مقبوله سی جمله سندندر . هند و عراق و سائر طرفلرده  
برچوق زمان سسیاحتیه ارخای عنان ایدوب نهایت شامده و فاته قدر کمال  
تعظیم و احترام ایله اقامتساز آرام اولمشیدی . وفاتی ( ۱۲۸۹ م و ۶۸۸  
یاخود ۷۰۹ هـ ) تاریخنده و قوعبوله رق صالحیه ده شیخ محیی الدین عربی  
حضرتلرینک تربهٔ عالیبری ارقه سنه دفن اولمشدر . اشعار عاشقانه لرندن  
برقاج بیتنک درجیله تبرک اولندی .

نخستین باده کاندرا جام کردند ز چشم مست خوبان وام کردند  
برای صید مرغ جان عاشق ز زلف فتنه جویان دام کردند  
بعالم هر کجا رنج و بلا ییست بهم بردند و عشقش نام کردند

§

﴿ فخرالدین ﴾ — مشهور حسین واعظک اوغلیدر بودخی پدری کبی  
منابر و مساجدده دهنپرداز مواعظ اولور ایدی بر کون اثنای و عطرده  
لطیفه کونه ( اکر شیعیلره طرفدارلق ایلمس گروه سنیانه کران کلور و اکر اهل  
سنت لهنده سویلمس امامینک خاطری قالور حالبوکه بن نه سنی بمونه شیعی )  
دیمشدر « مذهب عاشق ز مذهبهان جداست . عشق اسطرلاب اسرار  
خداست » منظومه ( محمودوایاز ) جمله آثار بلاغتغنواندندر ( ۱۵۳۲ م  
و ۹۳۹ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ فدور ﴾ — مسقوه متره پولیدلرندن ایدی روسیه حکومتی  
برطاقم نااهل هوسکاران النده دوچار مذلت اولدیغی و بناء علیه لهستاندن  
مسقویه قدر اهالی حرکات تعرضیه اجراسنه تحریک اقدام جرأت ایلدیکی  
بر صروده مومی الیه بوکیدشله حکومتک قریباً برورطهٔ انقراضه دوشه جکنی  
درک و بوورطه دن قورتلوق ایسه بر حکمدار قوی الاقتدارک زمام اداره بی



کف کفایة آلمسنه متوقف اولدیغنی ازعان ایدرک کیفیتی و کندو اوغلی  
(رومانوف) ک او صاف حکمرانی بی کالیله حائز بولندیغنی اهالی یه بیان و اخطار  
ایتمکله اهالی در حال ( ۱۶۱۳ م و ۱۰۲۲ هـ ) تاریخنده مومی الیه رومانوفی  
حکمدار انتخاب ایتمشدر .

وفاتی ( ۱۶۸۲ م و ۱۰۹۴ هـ ) تاریخنده در .

§

﴿ فرائض ابی نصر ﴾ — احمد بن محمد بن علی بغدادی حنفینک

اصول مسائل فرائض و فوائد کثیره بی متضمن اثریدر .

( فرائض برکوی ) — مشهور برکوی محمد بن پیر علینک اثر

خامه سیدر . مومی الیه بو کتابنه برده شرح تألیف ایلدی .

( فرائض سجاوندی ) — امام سراج الدین محمد بن محمد بن عبید

الرشید سجاوندی حنفی طرفندن تألیف و شمس الدین محمد بن حزة الفناری

و شمس الدین ابن کمال و سعد الدین مسعود بن عمر تفتازانی و سید شریف

جرجانی مثللو متبحرین همتلریله تشریح اولندی . اشبو کتاب ( فرائض

سراجیه ) نامیله دخی یاد اولنور .

( فرائض شهاب الدین ) — قاضی ابو حامد احمد بن محمود بن علی بن

ابی طالب نام ذاتک اثر بهینی اولوب شروح معتبره سی واردر .

( فرائض طاشکیریلی زاده ) — ( ۱۵۶۰ م و ۹۶۸ هـ ) تاریخنده

وفات ایدن احمد بن مصطفانک اثر مختصریدر .

( فرائض طحاوی ) — ( ۹۳۲ م و ۳۲۱ هـ ) تاریخنده وفات ایدن

معانی الآثار صاحبی ابو جعفر احمد بن محمد طحاوینک اثریدر .

( فرائض عثمانی ) — ( ۱۱۹۶ م و ۵۹۳ هـ ) تاریخنده وفات ایدن

( هداية ) صاحبی شیخ برهان الدین ابی الحسن علی بن ابی بکر

مرغینانینکدر . شرحلریده وار .



( فرائض محسن قیصری ) — ( ۱۳۵۳ م و ۷۵۵ هـ ) تاریخنده  
وفات ایدن مارالد کر محسن قیصرینک اثر منظومیدر . بوکا دائر بر چوق  
شرحلرده یاپلیدی .

§

﴿ فرات ﴾ — سر یانجه طاتلی صو معناسنه بر نهر در بو نهر  
بایزیده ( دیادین ) قصبه سی جوارندن ظهر ایدوب کچدیکی یرلره کوره  
ابتدا مراد صکره اشبو فرات ناهنی آلور مؤخرأ دجله نهر یله محل  
تلاقیسی اولان قورنه دن منصبی بولنان بصره کور فزینه قدر شط العرب  
اسمنی حائز اولور . طولی ایکی بیگ درت یوز کیلومترودن عبارتدر .

§

﴿ فراعورت ﴾ — ماد حکمداری کیقبادک اوغلی و خلفیدر .  
( فرارد ) و کیقباد ثانی دخی دیرلر ( ۴۹۰۴ خ ) تاریخندن یعنی میلادک  
اللی یوز طقسان سنه مقدمندن اللی یوز اللی بش سنه مقدمنه یا خود اللی یوز  
اللی یدی سنه مقدمندن اللی یوز او توز درت سنه مقدمنه قدر حکمدارلق  
ایدوب بر طاقم اقطار و نواحیده نائل فتوحات اولدیسده برنجی بخت نصر  
طرفندن ( راغو ) ده آلدیغی مغلو بیت اوزرینه ترک حیات ایلدی .  
خلفی اوغلی برنجی سیئازار ایدی . مومی الیه فراعورت هر عقلنه کلانی  
پیار بر آدم اولدیغندن قوشلرله سمایه چیتمق استیان نمرودک بو اولسنه احتمال  
ویره یورلر . کتب عتیقه ده مسطورا پاقساد دخی ینه بو آدمدن عبارت ظن  
اولنور .

§

﴿ فرانسوا ﴾ برنجی — فرانسه قرالرنندر ( ۱۴۹۴ م و ۹۰۰ هـ )  
ده تولدو ( ۱۵۴۷ م و ۹۵۴ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .  
( ۱۵۱۵ م ) ده اسوچلیلرله محاربه سنده غالب اولوب عیقبنده میلانی دخی  
تسخیر ایلدیسده ( ۱۵۲۵ م ) ده اسپانیا قرالی ( شارل کن ) طرفندن  
مغلوب و ( پاوی ) نام محله اسیر ایلدی . فرانسولر بو محاربه ده ابراز  
شجاعت ایلدکلرندن فرانسوا اسارتنده والده سنه یازدیغی بر مکتوبده  
( هرشی غائب اولدی لکن شرف و ناموس غیب اولدی ) دیمشدر . بو اثناده



والدهی مشار الیها و یا خود کندوسی سلطان سلیمان حضرتلرینه بر عریضه یازوب استشفاع ایلمسی و سلطان مشار الیهک بعض تشبثات و اشعاری و کندوسی دخی بورغونیا قطعه سنک ترکی متضمن بر معاهده بی امضایه راضی اولدیغنی بیان ایلمسی اوزرینه شارل کن طرفندن موافقت اولندرق بو صورتله اسارتدن قورتلشیدی انجق بورغونلر فرانسه دن آیرلق وعهده وفا ایتک استمد کلری جهته تکرار محاربه باشلادی . فرانسوا بومحاربه ده دخی ادبارینی تجربه ایوب ناپولی اوکنده ینه مغلوب اولسی اوزرینه ( ۱۵۲۹ م ) ده قامبری ده ایکنجی بر معاهده ایله مصالحه یه قرار ویدی و ( ۱۵۳۵ م ) ده ایتالیا و صاووایی فتح ایلدکن صکره ( ۱۵۴۲ م ) ده اسپانیولرله تکرار کار و زاره چیقوب بر موقیت متقابله ایله قطعی بر مصالحه یه راضی اولدی و بومصالحه نتیجه سی اوله رق ( قریسی ) ده امضالنان بر معاهده نامه حکمنجه میلان ایالتی ایکنجی اوغلی ( دوق دورلئانس ) ه ویرلدی .

( فرانسوا ) علو طبع و شجاعتی جهتیله مغلوب اولدیغنی حالده بیله کندوسی خصمه قارشو فائق کوسترمک استرایدی . فرانسه ده ادبیات و باخصوص صنایع نفیسه بی اوج اعلایه ایصال ایتدیکندن معارفک پدری نامنی حائز اولمش و مع مافیسه عشرت و اسرافه انهماکی ایام حیاتیله سنک بر قسمی لکه دار ایلمشدر .

§

❖ فرانسه ❖ — غالیه دخی دنیلور آوروپای غربی دولترلرندندر شمالاً مانش پادیقاله بلجیقا المانیا لوقسانبورغ شرقاً الساس لورن اسویچره ایتالیا جنوباً بحر سفید اسپانیا غرباً محیط اطلاسی ایله ایله تحدید اولنور . شمال غربیدن جنوب شرقی یه طولاً بیک التمش درت و جنوب غربیدن شمال غربی یه عرضاً طقوز یوز یکرمی درت کیلومتر و مساحه سطحیه سی بشیوز قرق بر بیک کیلومتر و مربعنده در و او توز سکز ملیون التمش یدی بیک نفوسی اولوب مرکز حکومتی پارس شهریدر . دولت مشار الیهانک کره ارضک اقسام مختلفه سنده مستملکاتی دخی بولنور . برطاقم جبال مرتفعه سی ایچنده خصوصیه ( پیره نه ) طاغلی فرانسه بی



اسپانیادن تفریق ایدر و ( موز ) ( رون ) ( غارون ) ( لوار ) ( سن )  
نهرلری انهار مشهوره دن عد اولنور . بر چوق معادن مختلفه سی اولدیغی  
کبی اراضیسی دخی غایت مختلف و علی الاکثر منبت و صناعتی مشهوردر  
باخصوص صنایع نفیسه جه بتون ممالکه تفوق ایش و تجارتی ایسه داخلاً  
و خارجاً غایت جسامت اوزره بولمشدر .

فرانسزلر فی الاصل غولوالیلر کیمریس ایبر غال رومالو فرانق آلتین  
غوت بورغون اقوام مختلفه سندن تشکل ایتدی دیرلر و نهایت مونس و ذکی  
و چالشقان و شجیع و فقط نهایت مرتبه غضوب ثباتسز و مغرور و متکبر  
صیارلر . شکل حکومت ( ۱۸۷۵ م و ۱۲۹۲ هـ ) دنبرو جمهوریت حالنده  
اولوب بر رئیس جمهور و سناتو و بر مجلس قوانین معرفتیه اداره اولنور  
اهالی اکثریت اوزره قتلک و مملکت الیوم سکسان یدی ایالتیه منقسم  
و تقسیمات عسکریه جه اون سکز قول اردویه منقسمدر .

جهت تاریخیه سی حقیقی فرانسزلق تاریخی ( میروونزیه ن ) سلاله سنک  
مؤسی و میروونک حفیدی اولان ( قلوویس ) زمانندن بدأ ایلر ( ۴۸۱ م )  
تاریخنده قلوویسک تخته جلو سنده و یزیغوتلر بورغونلر المانلر غول اراضیسی  
بینلنده منازع فیه طوتارلرایدی ( ۴۸۶ م ) ده قلوویس ( صوواصون ) ده  
رومالیلری بوزوب المانلری تحت اطاعتیه ادخال و ( ۴۹۶ م ) ده خرستیاندیغی  
قبول ایتدی و ( ۵۱۱ م ) ده وفاتی اوزرینه براقدیغی اراضی بی اوغللری  
بینلنده تقسیم و بو تقسیمدن ( ۱ پارس ۲ مج ۳ صوواصون ۴ اورلیان  
ناملنده ) درت قرالیت تشکل ایلدی ( ۵۵۸ م ) ده برنجی قلووتر بتون فرانق  
ایالتی ید توحیدینه الوب بر ایمر اطورلق اساسی قوردیسه ده وضع ایتدیکی  
تمل چورکجه اولدیغندن ( ۵۶۱ م دن ۶۱۳ م ) تاریخنه دکین فرانسینه  
بریکی تقسیماته اوغرایوب ( ۱ اوسترازی ۲ نوستری ۳ بورغون ۴ آفکیتین )  
ناملریله کذا درده آیرلدی . مؤخرأ ( ۷۵۲ م و ۱۳۵ هـ ) تاریخنده پوپون  
لبروف نام قرال تحت سلطنته قعود ایلدی که بوتاریخندن اعتباراً قلوویس  
خاندانی یرینه ایکنجی سلاله حکمرانی اولان ( قارلاونیریه ن ) خاندانی بدأ  
ایلر . مومی الیه بر یتانیادن ماعدا بتون فرانسه بی قبضه تسخیرینه  
چورمشدر . ( ۷۶۸ دن ۸۱۴ م ) تاریخنه دکین ایسه اوغلی شارلمان اسپانیای



جنوبی و ایتالیا و ساکسونیای جرمانی و باقری را و آوری تحت اطاعتنه آلوب  
۸۰۰ م) ده مجدداً جسیم بر غرب ایمر اطور لغی اعلان ایلدی انجق (۸۴۳) ده  
اشبو ایمر اطور لق دخی فرانسه ایتالیا جرمانیا نام قرالیتله انقسام ایلوب  
بو صورتله قارلاوینزیهن سلالهسی دخی منقرض اولدی و (۸۸۷ م) ده  
اوچنجی (هوققاییت) یاخود قاپیسیه ن سلالهسی و (۱۳۲۸ م) ده والوا  
خاندانی مقام اقتداره کادی مؤخرأ (۱۳۳۷ م) دن (۱۴۵۳ م) تاریخنه  
قدر مشهور یوز سنه محاربهسی دوام و (۱۵۵۲ م) ده داخلأ ظهور ایدن  
محاربه دینه اساس دولتی خیلیدن خیلی دوچار انهدام ایلدی و (۱۵۸۹ م) ده  
والوا خاندانی یرینه بوربون سلالهسی کلوب ایشلر ایچمه کسب انتظامه  
باشلادی یعنی ۱۶۱۰ دن ۱۶۴۳ سنه سنه قدر اون اوچنجی لوئی  
زماننده (ریشلیو) پروتستان فرقه سنی بوزدقن صکره دره بکرینی دار  
عدمه کوندردی • مومی الیه ریشلیو (۱۶۱۸ م) دن (۱۶۴۸ م) تاریخنه  
دکین سورن اوتوز سنه محاربه سنده دخی فرانسه بی تخلیصه باعث مستقل  
اولمشدر • نهایت (۱۶۴۸ م) و ستغالی و (۱۶۵۹ م) ده پیره نه  
معاهده لری فرانسه بی اوروپانک دول معظمه سی صره سنه کچوردیکی حالده  
(۱۷۹۲ م) ده جمهوریه تبدیل و (۱۸۰۴ م) ده ناپولیون واسطه سیله  
تکرار ایمر اطور لغه تحویل اولندی • ناپولیون زماننده دولت فوق الغایه  
قوت و شوکت اکتساب ایدوب ۱۸۱۴ ده یکیدن علامت ضعف اظهار  
ایلسی اوزرینه بوربونلر اجنبی معاونتیه ینه موقع اقتداره کتوریلوب  
فرانسه حدود قدیمه سنه ارجاع ایلدی • مؤخرأ اون سکرنجی لوئی قانون  
اساسی وضع ایدوب فقط اونجی شارل اداره مشروطیه محبت ایدر کیسه  
لردن اولدیغندن (۱۸۳۰ م و ۱۲۴۶ ه) تاریخنده ینه موقع اعتباردن  
دوشوب (اورلئانس) خاندانی میدان چیقارلدی و (۱۸۴۸ م) ده بغتة  
بر اختلال ظهور ایدرک نتیجه سنده حکومت جمهوریه منقلب اولدیسه ده  
بو جمهوریتک رئیس اولان اوچنجی ناپولیون زماننده یعنی (۱۸۵۲ م) ده  
تکرار ایمر اطور لغه تحویل قلندی • اشبو ایکی حکومتک ابتداری خوش  
کچدیسه ده مکسیقا سفریله برابر فلاکت یکدیگرینی تعاقبه باشلایوب (۱۸۷۰ م)



و ۱۲۸۷ هـ) تاریخنده وقوع بولان پروسیا محاربه سی نهایتنده ینه ایمپراطور -  
لغك محویله جمهوریك احیاسنه قرار ویرلدی •  
§

﴿ فرانق ﴾ یاخود (فرانس) — المانلر سربست متکبر شجیع  
معناسنی اکیران (فرانکن) نامیله چاغیرلرایدی بونلر قدیمده جرمانلرک  
متفقلمی اولوب قبائل عدیدهیه متفرع ایدیلر فقط قبائل مذکورهدن  
خاصه فرانق نامنی الانلر ایکی قبیلهدن عبارتدرکه بری (ایسل) نهری  
کنارلرنده ساکن اولوب مؤخرأ غربده و غوللرک وسطنده تمکن ایدن  
(فرانق ساله نلر) • دیکری (رین) نهریك صاغ کنارینی وطن اتخاز  
ایلیان (فرانق ریپوئرلر) در • بونلر (۵۳۵۴ خ) تاریخنده یعنی میلادك  
ایکیوز قرق سنه مقدمنده اوچنچی غوردیهن نام ایمپراطور زماننده ربط  
رشته اتحاد ایدرک ممالک غربده خیلی زمان سربست یغما و تاراجه  
قویولدیلسدهده (تریو) میداننده بیکرجه فرانق اسیرلرینی تلف ایتدیرن  
(اورلین) و (پروبوس) و (قسطنانس قلوور) و قسطنطین نام ایمپراطورلردن  
اورکهرك ایکنجی (قسطنانس) و (ژولیهن) زمانلرنده غوله کلدیلر •  
ژولیهن (۵۲۳۶ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی سکزسنه مقدمنده  
بونلری بوزدی و متعاقبأ فرانق سالیئیلرک (برابانت) ده اسکانلر ینه مساعده  
کوستردی بنا برین بونلردخی (۴۰۶ م) تاریخنده وقوع بولان بارباراستیلاسنده  
رومالیره صادق قالوب غولوا حدودینی محافظه یه چالشدیلر و مؤخرأ رین  
نهری اوزرینه یورریان باربارلری دخی منع ایتک استدیلر ایسه ده مقتدر اوله مدقلرندن  
بالآخره کندولری دخی انلر قاتیلوب رومالیلری یاغماده حصه دار اولدیلر  
و (۴۲۹ م) ده قلوودین زماننده ایسه غوله کیروب (تورنه) ده توطن  
و (تریو) دن باشلایهرق (لیوار) ه قدر ممالکی تخریب ایلدیلر • نهایت  
قرالری اولان (قلودیس) زماننده غولک ملت حاکمه سی اولوب اولوقندن  
اعتبارأ فرانسه نامنی الان اشبو قطعه ده کوچك کوچك حکومتلر تشکیل  
واوتاریخلرده قتلک مذهبنی قبول ایتدیلر • فرانقلرک سرعسکرینه  
(هیرزوق) تسمیه اولنور و عسکرلری یغما کرلکله یشارایدی • تاج  
حکمداری هر نقدر برخاندانه مخصوص و منحصر ایدیهده بیلرنده انتخاب



اصولی اجرا ایدیلور ایدی وایکی عادی مجموعه قوانینلری اولوب برینه (لوو اسالیق) دیکرینه (ری پوور) دنیلور ایدی که بونلردن هربری کندو بیلرنده منقسم اولدقلری ایکی فرقه یه بشقه بشقه مخصوص اولوب بر فرقه حقنده استعمال ایدیلان قانون دیکر فرقه حقنده مرعی الاجرا اوله مز ایدی . امور مهمه و مواد جسمیه بی حل و فصله مأمور اولان مجلس عمومیلرینه (مال) و بیوک حاکمکرینه (موردون) دینور ایدی .

§

﴿ فرانقفورت ﴾ — ماین نهری اوزرنده بر شهر در وقتیه جرمانیا اتفاقنده بولنان درت مستقل شهرلردن بری و جرمانیا هیئتنگ کرسی اداره سی ایدی (مایانس) ک شمال شرقیسندن اوتوز بر و پارسک شمال شرقیسندن سکزیوز قرق ایدی کیلو متر و بعدنده واقع و التمش ایدی بیك نفوسی جامعدر . کوزل بر باش کلیسای اولوب اوراده ایمپراطورک رسم توجلی اجرا اولنور و مفسوح جرمانیا اتحادینک (دیت) مجلسلری بوراده یاپیلور ایدی . الیوم قرون وسطادن قالمه ابنیه متعددده سی هوتلاری و خیرات خسته خانهلری و فنون و ادبیات و صنایع مکتبلری موزه خانه کتبخانه نباتات باغچه لری و جسمیم تجارتی ایکی مهم پنایری ورنک آمیز کاغد فابریقه لری وارددر . فرانقفورت غایت قدیم بر شهر اولوب سکزینجی عصردن برو کسب اهمیت ایتکه باشلامشدر وقتیه شرقی فرانسه و یافرانقونینک مقر حکومتی ایدی .

(فرانقفورت) — اودر نهری اوزرنده بر مملکتدر پر و سیاده براندبورغ داخلنده و برلینک جنوب شرقیسندن الی کیلو متر و مسافده اولوب اوتوز بیك نفوسی حاویدر صناعتی کفایت مرتبه ده ایشلک و تجارتی الویره جک درجه ده جسمیم اولوب اعمالات حریریه و فس والدیوان و بز و سختیان فابریقه لری وارددر بومملکت (۱۳۴۸ م و ۷۴۹) ده ایمپراطور دردنجی شارل و (۱۴۳۲ م و ۸۳۶ ه) ده هوسسیدلر و (۱۴۵۹ م) ده پولونیرلر طرفندن صیق صیق محاصره اولندیغی کبی اوتوز سنه محاربه سی ائاده دخی بر چوق خساره اوغرامشیدی .

§



﴿ فرانتان ﴾ — اون سکزنجی عصر مشاهیر حکما سندندر (۱۷۰۶م

و ۱۱۱۸هـ) ده امریقاده بوستون شهرنده تولد ایتدی واولا مرتبک ایله وقت کچیره رک مؤخرأ فیلادلفیا شهرنده بر مطبعه تأسیس وچیقاردیغی غزته- لده مجرد حقایق علمیه وقواعد اخلاق مباحثه حصر افکار ایدوب (۱۷۵۷م) تاریخنده وطنداشلی طرفندن مستعمرات خلقنک حقوق سیاسیة ومشروعہ لرینی محافظه ایچون وکالتله لوندره یه کوندرلدیسه ده امریقانک مستعمرات شمالیه سیله انکلتزه حکومتی بیننده حرب وقتال باشلامش اولد- یغندن کیروسنه کیرو فراره مجبور و آمریقایه موصلتنده پانسیلووانی قونغره- سنه مبعوث اولدی ومؤخرأ ۱۷۷۶ده امریقا جمهوریتی طرفندن فرانسه نک مظاهرت وحایه سنی طلب ایچون فرانسه یه سفیر نصب واعزام اولغله فرانسه رجال دولتیه حصوله کتوردیکی مخادنت سایه سنده مملکتنک محافظه حقوق واستقلالنی مصدق تنظیم ایلدیکی معاهده یی فرانسه وانکلتزه واسپانیا دولتینه تصدیق ایتدیرمکه موفق اولدی و (۱۸۷۵م) ده پارسدن امریقایه عودت وبوستونه موصلتنده طویلرله استقبال ایدیلهرک اول امرده فیلادلفیا اجرا مجلسی اعضالغنه متعاقباً پانسیلووانی جمهوریتی ریاستنه انتخاب وتعیین اولنوب بش سنه بو خدمتی ایفادن صکره سکسان درت یاشنده وفات ایلدی • وفاتیچون مجلس مبعوثان اوچ کون ماتم طوتمشدر •

فرانقلن الکتریق اوزرینه ایضاحات کافیه ویردیکی کبی (پراتونر) دنیلان سپر صاعقه یی دخی ایجاد ایلش وضیا ایله حرارته دائر برچوق تجربہ لردن بشقه سیس روزکار فورتنه و بورالر حقنده برچوق مطالعات مفیده فنیه میدانہ قومشدر •

§

﴿ فرخ علی ﴾ پاشا — صفوجق قلعه سی محافظلغی اثناده چرکس لک

اسلامنه سبب اولمش وانا په قلعه سنی انشا ایدوب اولحوالی بی دولت علیه یه قزاندرمش بر مرد غیوردر • عمرینک نهایتنه طوغری فوق النهایه بر مضایقه ایچنده قاهره قانپه ده وفات ایلدی • محافظلغی (۱۷۸۰م و ۱۱۹۵هـ) ده در •

§

﴿ فردوسی ﴾ طوسی — مشاهیر فضلا ی عجم دندر واسمی حسن



بن اسحق مولدی ایرانده طوس کویلرندن (رزات) نام قریه در پدري  
طوس قربنده فردوس نام بر باغچه ده باغبان اولدیغی جهته فردوسی مخلصیه  
شهرت بوله رق بعده بو مخلص کندوسنه دخی انتقال ایتشدر .

فضل و معرفتی حیطة و صفدن بیرون و حوزة مبالغه دن افزون اولوب  
از جمله مشهور آفاق اولان (شهنامه) نام اثری بو بایده شاهد عدل نموندر .  
بعض احوال مزعجه یه مبنی طوسدن غزنه یه کیدوب سلطان محمود غزنوی یه  
کسب مناسبت و شهنامه یی شاه مشار الیهک امر یله اوراده ترتیبه مباشرت  
ایلیوب ایات آتیه دن دخی اکلایشیه جغی و جهله او توز سنه صرف نقدینه  
غیرتله بتورد کدن صکره حضور شاهیی یه تقدیم ایلدیسه ده مأمولی کبی  
مکافاة کورمد کدن بشقه اولجه دخی اصحاب غرض « فردوسی رافضیدر »  
غزیه حقه ده شاهک بغض و نفرتنی جلب ایتش اولدیغندن اینجنوب سلطان  
مشار الیهک شهنامه ذیلنده کی لاحقه سنده

بسی سال بردم بشهنامه رنج	که تا شاه بخشد مرا تاج و کنج
اگر شاه را شاه بودی پدر	بسر بزهادی مرا تاج زر
چو اندر تبارش بزرگی نبود	نیار ست نام بزرگان شنود

(الی آخره) زمیننده هجوه ابتدار و غزنه ده درت آی اختفادن صکره هراته  
واورادن رستم داره فرار و بر مدتجک ده اوراده او توردقدن صکره  
هرم و پیری وجودینه مستولی اولدیغی آوانده تکرار وطن اصلیمی بولنان  
طوسه عودتله قرار ایتشدر .

غرائب احوال دن اولدیغی اوزره منقولدر که سلطان محمود هند سفرنده  
(دهلی) حکمدارینه بر نامه کوندروب (نامه مزک جوابی شاید مر امزک  
عکسنه ظهور ایدر ایسه تدبیرندر) دیو نزدنده بولنان مستشاری خواجه  
احمد میندین استفسار ایلدکده خواجه در عقب شهنامه دن (اگر جزبکام  
من آید جواب . من و کرز و میدان و افراسیاب) بیتنی او قومغله مشار الیه  
رقت کلوب فردوسی به جفا و غدر ایلدک عجباً فقیر نه حالده در دید کده



خواجه فرصت بو اوب فردوسی پیر و عاجز طوسده مختفی ایش دیه رک  
 سلطانک عرق شفقتی تحریک ایلدیکندن پادشاه فردوسی به اون ایکی دوه  
 یوکی چوید ارسالی امر ایش و بونلر منزل مقصوده کله رک طوسک رودبار  
 قپوسندن کیرر ایکن فردوسینک جنازه سی ( رزان ) قپوسندن چیقمشدر .  
 هرقدی طوسده حالا معروف و ملتجای زواردر . وفاتی ( ۱۰۲۰ م و ۴۱۱ هـ )  
 تاریخنده ایدی . عربی و فارسیدن متعدد تألیفات مرغوبه سی واردر . ادبای  
 عجم بینده سلطان الشعرا و امیر المتکلمین عنوانیله یاد اولنور . امام غزالی  
 حضرتلری ممکن اولسه جمله مؤلفاتی فردوسی طوسینک شو ایکی بیتنه  
 دکیشور ایدم دیمشدر .

پرستیدن داد کر پیشه کن      زروز کدر کردن اندیشه کن  
 بترس از خدا و میازار کس      ره رستکاری چنینست بس

§

﴿ فردوسی ﴾ طویل — ( شهنامه ) کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ فردینان ﴾ پزارو — برخزیر چوباننک اوغلی اولوب ( ۱۵۱۳ م  
 و ۹۱۹ هـ ) ده بحر محیط جنوبیده سیاحت ایچون برقاچ رفیق ایله یوله  
 چیقمشیدی پانامانک جهت جنوبیسنده یعنی امریقای شمالی ایله جنوبی  
 ارسنده کی برزخ جوارنده اوچ سنه کشفیات مهمه اجراسیله اوغراشدقن  
 صکره اسپانیایه کلوب کشف ایتدیکی یرلرک قرال و کیلی عنواننی آلدی  
 و مؤخرأ بردها کیدوب ( پرو ) و ( شیلی ) بی استیلا ایلدیسده هربری  
 بر طرفده ریاسته باشلایان رفقاسی و قرنداش لریله خوش کچنه مدیکندن اسپانیادن  
 کلان امر موجبنجه اخذ و اعدام اولندی .

§

﴿ فردیناند ﴾ — اسپانیاده قشتاله قرال لرنندر ( ۱۲۳۲ م و ۶۳۰ هـ )  
 تاریخنده غرناطه حکمداری ابن هود ایله محاربه ایدرکن ظالم اولجه طوتدیغی  
 ایکی بیک قدر اسرای اسلامیه بی میدانه کتوروب برر برر شهید ایتدیرمکه  
 اسلام عسکری بو معامله و حشیانه دن اور کله رک بوزلدق لرندن محاربه بی قزانمش  
 و اوچ سنه صکره قرطبه شهرینی بعض شرائطله محاربه سز آلوب دنائت



عهدشکنانه سی اقتضای اوله رق اهالی بی یالکز اوزر لرنده کی ائوابله طرد  
ایلدیکی کتبخانه لرنده بولنان لایعد آتار نفیسه بی دخی بسبتون یاقشدر .  
(۱۲۴۸ م و ۶۴۶ هـ) تاریخنده اشبیلیه دخی اون سکز آی محاصره دن صکره  
پنجه استیلا سنه کجدی .

§

﴿ فرزدق ﴾ — فضلی عرب و کبار تابعیندن و اهل ادب دن اولوب  
دیوان اشعاری حجاز و عراق عربده مکر مومشهور و خاندان نبوتک مداحلیغیه  
معروف و مذکوردر نقل اولنور که امویه دن هشام بن عبد الملک حکومتی  
اثناده حجه کیدوب مکه مکر مه ده کثرت حجاجدن حراسعدی زیارته یول  
بوله مدیغندن تنهالغه انتظاراً بر کوشه یه چکلمشیدی بو اثناده زین العابدین  
حضر تری استلام ایچون حجر اسعد طرفنه توجه ایتدکده حجاج کمال تعظیم  
ورعایتله آریلوب یول ویرملریله هشام وقار و عظمتله بو کیمدر که خلقک  
تابو مرتبه مظهر اغرازی اولیور دیدیکی آنده فرزدق حاضر بولنمغله بالبداهه  
بر قصیده غرا انشا ایلشدر که مطلعی شو بیتلردر .

هذا الذي تعرف البطحاء وطئته      والبيت يعرفه والحل والحرم  
هذا ابن فاطمة ان كنت جاهله      وجده انبياء الله قد ختم  
فليس قولك من هذا بصائر      العرب تعرف من انكرت والعجم

بونک اوزرینه هشام مغبر و مکدر اوله رق فاضل مومی الیهی حبس ایتمش  
وتاهشامک وفاتنه قدر محبوس قالوب صکره چیقارلمشدر  
(۷۲۸ م و ۱۱۰ هـ) تاریخنده طقسان یاشنده اولدیغی حالده وفات ایلدی  
اصل اسمی همام کنیه سی ابوفراسدر .

§

﴿ فرسخ ﴾ — اوچ میل یعنی یدی بیک بش یوز ذراع طولنده اولان  
مسافه در که ( فرسنگ ) دن معربدر مشی متوسط اوزره بر ساعتک یول فرسخ  
اعشاری اون بیک مترو یا خود میریامترودر ( میل ) کله سنه دخی نظر بیوریه .

§

﴿ فرشته ﴾ — اصل اسمی ( محمد قاسم ) اعجمامدن بر مور خدر ( ۱۵۶۰ م )



و ۹۶۸ هـ) تاریخنده استرآبادده طوغوب تحصیل کالدن صکره کنجککنده  
هنده عزیمت ودقاندہ بیتوتت ایتدی و (ویزاپور) ک سراینده مناصب عالیہ  
احرازیلہ بکام اولدی . تاریخ تمام نامندہ اون ایکی جلددن عبارت برهند  
تاریخی واردر . اشبو تاریخ (۹۹۷ م و ۳۸۷ هـ) دن (۱۶۲۰ م و ۱۰۳۰ هـ)  
تاریخنہ قدر اولان وقایعی جامع اولوب (۱۸۲۹ م و ۱۲۴۵ هـ) تاریخنده  
لوندردہ جانبر یقس طرفندن انکلیزجه یه ترجمہ اولنمشدر .

§

﴿فرغانی﴾ — علمای فن هیئتدندندر اسمی احمد بن قصیر  
الفرغانیدر . خلفای عباسیہ دن مأمون خلیفہ زمانندہ شهرت بولوب مشار  
الیهک امریلہ حکمای اسلامیہ دن عباس وسید و خالد و یحیادن متشکل هیئت  
فنیہ یه داخل اولهرق بغدادده برصدخانه یامش و مبانی فن هیئته دائر  
بر کتاب یازمشدر بو کتاب (۱۶۶۹ م و ۱۰۸۰ هـ) تاریخنده لاتینجه یه  
آلندی . بوندن بشقه کونش ساعتنه واسطرلابه دائر دخی ایچہ آثاری  
واردر . وفاتی (۸۴۰ م و ۲۲۶ هـ) تاریخنده در .  
هیئت فنیہ مذکورہ (۸۳۲ م و ۲۱۷ هـ) سندسی سنجار صحراسنده دائرہ  
نصف النهارک ایکی درجه سنی دخی اولچوب کره ارضک حرکت وجسامتنی  
تعین و اثبات ایلشدر ایدی .

§

﴿فرمات﴾ — ارباب هندسه مشاهیردندندر (۱۶۰۱ م و ۱۰۱۰ هـ)  
تاریخنده مونتوبان قربنده بومون دولامانی ده تولد و (۱۶۶۵ م ۱۰۷۶ هـ)  
تاریخنده وفات ایلدی . مومی الیه طولوز پارلنتوسنده مستشار اولوب  
کافی درجه علوم و فنون تحصیل ایتشیدی . ارباب معارفدن (پاسقال)  
(روبروال) و (توریچلی) ایله کورشمش و ریاضیاتده کشفیات عظیمه سی  
جمله سندن اولهرق جبری هندسه یه تطبیقده دقارته حصه دار اولمش  
و علم حسابده خواص اعدادی کشف ایدن فرقه علمانک برنجیلکنی قزانمشدر .  
(اوقلید) و (آپولونیوس) نام هنروران متقدمینک ضایع اولان برچوق  
مصنفاتنی کندی کندینه میدان شهوده وضعی ایسه محیر عقول بر فراسته  
مالک اولدیغنی اثباته کافی مواد مهمه دندندر . فرمات اینوز لساننده ماهر



وقانون و معاملاتده متبخر ایدی فقط طبیعتنده اولان قسقا بجلغی مناسبتیله فنونه  
دائر بولدیغی اصول و اختراعاتک بعضیلرینی صاقلادیغندن بونلردن بعضیلری  
بالاخره کندوسیله برابر صحیفه شهوددن طی وجود ایلدی .

§

﴿ فروشیم ﴾ - یهودیلردن برفرقه نك اسمیدر بو گروهه فریس  
وربانیون دخی دیرلر ( صدوق ) کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ فرهاد ﴾ - طبقه آشکانیانده کلان برقاچ حکمدارک اسمیدر  
( فرهاد ) اول ( ۵۴۱۲ خ ) تاریخندن یعنی میلادک یوزسکسان ایکی سنه  
مقدمندن یوز التمش درت سنه مقدمنه دکین حکومت ایدوب مدیانک بدوی  
قومی اولان مادیلیری تحت اطاعتنه آلدی .

( فرهاد ) ثانی - ( ۵۴۵۵ خ ) تاریخندن یعنی میلادک یوز اوتوز  
طقوز سنه مقدمندن یوزیکرمی یدی سنه مقدمنه دکین قاعدصندالی حکومت  
اولدی و سوریه قرالی ( انتی یوخوس ) ه اوچ بیوک محاربه ده مغلوب  
اوله رق ( بابل ) و ( اقباتان ) ولایتلرینی قاپدیرمسنه مبنی نفوز حکمرانیسی  
یالکز قدیم پارتیایه منحصر قالمشیکن برطرفدن کوردیکی بیوجک معاونت  
سایه سنده سوریه ایله هجوم ایدرک خصمی مومی الیه انتی یوخوسی تلف  
واغرب غرابدن اولمق اوزره اشبو مظفریتنی تأمین ایدن عسا کر معاونه یی  
دخی او اثناده سهام قتل عامه هدف ایتدکدن صکره عسا کر مذکورهنک منسوب  
اولدیغی حکومت علیه دخی حرکت ایتدیسسه ده وقوع بولان محاربه ده  
اعدام اولمغله غوغای جهاندن قورتلدی .

( فرهاد ) ثالث ( ۵۵۲۴ خ ) تاریخندن یعنی میلادک یتمش طقوز سنه  
مقدمندن التمش برسنه مقدمنه دکین حکومت سوردی . فارس اهالیسی  
بو کاکال توقیرلردن ناشی لله عنوانی و برمشلر ایدی . غایت شجیع و بهادر  
برذات ایدی ( مهرداد ) و ( اورود ) نام اوغللرینک علیه چیقاردقلری  
برفسادده تلف اولمشدر .

( فرهاد ) رابع - ( ۵۵۵۸ خ ) تاریخنده یعنی میلادک اوتوزالتی سنه  
مقدمنده تخته جلوسی اوزرینه قرنداش لرینی اعدم و ( مارق اورهل ) ه قارشو



موقیته محاربه ایلدی و مؤخرأ بر محاربه ده عسکرینک طبانسزلغنه مبنی  
منهزم اولدیسه ده ترکستاندن الدیغی عسا کر معاونه سایه سنده تختنی یدغصبه  
الان (تیرداد) ی بوزدی بعده رومالیرایله عقد مصالحه ایدوب قراسوسدن  
الدیغی سنجاقلرایله اسیر حربلری اعاده ایلدی و برمدت صکره زوجہ سی ایله  
فرهاد نام اوغلی طرفندن تسمیم اولنوب میلاددن طقوز سنه مقدم متأثراً وفات  
ایتمکله اوغلی بشجی فرهاد یرینه کچدیسه ده مدت قلیله ایچنده اودخی خلع  
و قتل اولندی .

§

﴿ فرهاد ﴾ پاشا — دولت علیه ده اک بیوک و شجیع جنرالردندر  
( ۱۵۸۳ م و ۹۹۱ هـ ) تاریخنده ایران محاربه سنده کرجستان سرعسکری  
ایدی . ابتدا روانه یوریب مملکتی خالی بولدیغندن خانک باغچه سی  
اطرافنه قرق بش کونده سکرز قوله لی و سکرز بوز یکر می بش بدنلی برسور  
و آنک خارجنه قرق اوچ قله لی ویک یدی بوز یکر می التی بدنلی دیکر برسور  
چکدیروب اشبو حسن تدبیری سایه سنده نائل مظفریت اولدیغنه بناءً  
در سعادتہ ورودنده صدر اعظم تعیین اولندی ایسه ده مؤخرأ اوستریالیلره  
قارشو طونه اردوسیلہ دخی کیتدکده صدر سابق سنن پاشانک سنن  
غز جانستانیله نظر شاهانه دن دوشوب قتلنه اراده تعلق ایتمکله بیچاره  
( ۱۵۹۴ م و ۱۰۰۳ هـ ) تاریخنده اخذ و اعدام اولندی .

اشبو سنن پاشانک بویله ضرر لری و غدار لقلری چوقدر حتی تاریخ  
مز بورده مو می الیهک سوء تدبیر و معاملات شدیدہ سی اثری اوله رق مملکتین  
واردل و یوده لری عصیان و افلاق و یوده سی افلاقده اولان داینلردن بیک  
متمول مسلمانی بغتہ اعدام ایتمش ویر کوی اہالی مسلمہ سنی قتل عام ایتشیدی .

§

﴿ فرید الدین ﴾ عطار — کبار مشایخ صوفیہ دندر همدانده  
تولد و ( ۱۲۲۹ م و ۶۲۷ هـ ) تاریخنده شهیداً وفات ایلدی مو می الیه  
شیخ مجد الدین بغدادی حضر تترینک اخص مریدانندن اولوب اوائل حالنده  
عطار ایدی بر کون ایشیلہ مشغول ایکن بر درویش چیقہ کلوب دفعاتله  
شیئاً لله دیدیکی حالده التفات ایتدیکندن درویش ( ای خواجہ سن نصل



آدمسك ( دیوب ) سنك كبی ( جوابنی الدقده باقمیم سن بنم كبی اوله  
یلورمیسك دیه یاننده كزیدیدی اعاچدن معمول برچناغی باشی التنه  
قویه رق ( الله ) دیمكله قالبی دكلندیدی وعطار دخی بووقعه دن الدیغی كمال  
تأثر اوزرینه همان دکانی دستكاهی طاغیدوب طریق صوفیه یه کیردی .  
منظوم و منشور خلیجه آثاری واردر که هر برندن بشقه بشقه بوی حقیقت  
استشمام اولنور ( تذکره الاولیا ) نامنده برکتابی دخی واردر . آیات  
آیه جمله آثار حقایق آیاتنددر .

( ای روی درکشیدء بازار آمده . خلقی باین طلسم گرفتار آمده )  
و ( توی معنی و بیرون تو اسمست . تویی کنج و همه عالم طلسمست )

§

﴿ فریدریق ﴾ بارباروس - المانیا ایمراتوریدر ( ۱۱۲۱ م و ۵۱۵ هـ )  
ده تولد و ( ۱۱۵۲ م و ۵۴۷ هـ ) ده سیف سلطنتی تقلد ایلدی جلوسی  
اثنالرده آرلی ( بریوک دوقه لقی ایدی ) و پولونیا و دانیمارقه قرالیتلرینی تکرار  
نفوذ ایمراتورسی تحتنه ادخال وزمان حکومتنك قسم اعظمنی ایتالیا  
دوقه لقلرینی تضییق و اختلالاتی تسکین اغورنده امرار ایلدی و پاپایه  
اوتهدنبرو طرفدار کچینان ( کلف ) لر ایله ( کلف و ژیبلمن المانیا ایله ایتالیا  
نیجه محاربات ایله ایکی یه تفریق ایدن ایکی طرفدارلرک عنوانیدر که کلف  
فرقه سی دائماً پاپالره طرفدار بولنورلر ایدی ) لاینقطع محاربه ایتمسندن ناشی  
پاپا اوچنجی علیکساندرینك آفروزینه اوغرایه رق بو آفروزك شامتندن  
اولمیدر که ( ۱۱۷۷ م ) ده مغلوب ایدلمسی اوزرینه کیدوب پاپانك ایاقلرینی  
اوپمکه والتی سنه صکره قونسطانس معاهده سی اقتضاسنجه ایتالیا  
استقلال ویرمکه مجبور اولدی فقط فلاکتی بونکله ده انجامپذیر اولمدیغندن  
( ۱۱۸۹ م ) ده صلیبیون محاربه سنده بولنه رق اناطولی ایچنده بدرجه یه  
قدر غالب اولدیسده مؤخرأ یوز بیکن متجاوز اردوسی خسته لقله  
وسلچوقیلرک هجومیله محو اولوب کندوسی دخی قونیه جوارنده برنهره  
دوشدرک بوغلدی .

§



﴿ فریدریق ﴾ ایکنجی — پروسیا قرالی اولوب بیوک فردریق

دیمکه مشهوردر ( ۱۷۲۰ م و ۱۱۵۳ ه ) ده جلوس ایتدی درعقب

تجارتی صناعتی و علوم و ادبیاتی کالیله ترویج و التزام و خصوصاً وولتر

و دیدرو کبی اصحاب هنری نزدینه جلب ایله تحصیل معارفه اقدام و اهتمام

ایلدیکنندن فروع شوکت و حشمتی کون بکون تزییده باشلا یوب حتی

بر درجه یه کلدی که عموم اوروپا دولتلی کیندولرینی بونک زوالنده

اراشدیرمق او هامنه تابع اولدیلر بناءً علیه ( ۱۷۵۶ ) ده اوستریا

ساقسونیا فرانسه اسوج و روسیه متحداً بوکا قارشو مشهور یدی سنه

مخاربه سنی آچدیلر که فردریق بو قدر غلبه لکه مقابل متفق یالکز انکتره دن

عبارت ایدی اون التی محارب به یایوب اولماز درجه ده مقاومت ایلدیکی

حالده اولا برمدت ممالکنک قسم اعظمندن محروم اولدیسده ( ۱۷۵۷ ) ده

اوستریا و فرانسه اردولرینی ( روسبش ) ده بردن بره بوزهرق غیب ایتدیکی

ممالکی یکیدن قزاندی . والحاصل اشبو محاربه مدهشته نتیجه سنده غالب

چیقوب ارتق داخل اعمار ملک و تلافی مافات باشلادی و ملکنده سربستی

مذاهبی اعلان ایتدی و ( ۱۷۷۲ م ) ده پولونیانک مقاسمه سنه حصه دار

اولوب غربی پروسیایی دخی تسخیر و ( ۱۷۷۸ م ) ده ایکنجی ژوزف

نام ایمپراطورک باویرایی اشغالنه ممانعت ایلدی .

اشبو ایکنجی فریدریق عقل و شوکتجه معاصیری اولان حکمدارانک اعظمی

ودولتی بر کوچک حکومت ایکن محضاً حسن تدبیری ثمره سی اوله رق دول

سائره نک معظمی اولدی . فنون حربیه یه زیاده وقوفی حسبیه عسکر لکک

هر بر فضائلنی مع زیاده احراز ایلدیکی کبی کرک شعر و کرک نثرده بر چوق

تالیفات دخی براقدی .

§

﴿ فریدون ﴾ — ملوک پیشدادیاندر تخمیناً ( ۳۵۰۰ خ )

تاریخلرنده یعنی میلادک ایکی بیک طقسان درت سنه مقدملرنده ضحاکک

قتلنی متعاقب اجلاس اولندی . حقانیتی سور وارباب معارفه رعایت ایدر

برذات ایدی وفاتنده ملکی اوچ اوغلی بیننده مقاسمه اولنوب مؤخرأ

ایچلرندن ایکیسی بالاتفاق دیکرینک حصه سنی دخی کیندو حصه لرینه



قاندیلر بعد زمان اشبو حصه سی غصب اولنان ذاتک حفیدی (منوچهر)  
چیقوب تخت فرسی ضبط ایتسیله مومی الیهمدان یالکز (تور) ایرانه تابع  
ترکستان غریبه حکمدار اوله رق قالدی . تاریخلرک بوندن ماعدا ویردیکی  
معلومات افسانه قیلندندر .

§

﴿ فریکیا ﴾ یاخود ( فریژی ) — مرمره دکزی و بحر سیاه و قزل  
ایرماق و قونیه طاغریله محاط بر حکمدارلق ایدی متعدد انقلاباته اوغرایوب  
بر اراق آقشهر آقسرائ قونیه کوتاهییه قره حصار سنجاقلرینه تفرق  
ایلدی مؤخرأ درده تقسیم ایله بعض یرلری برغمه قرالیتنه الحاق اولنوب  
اک صکره روما دولتی اداره سنه یکدی . فریکیا اهالی قدیمه سنک  
کندولرینه مخصوص عبادتلی اولوب معبودلرینه نای و قوال ایله تعبد  
ایتدکلی مرویدر .

§

﴿ فزان ﴾ — طرابلس غرب ولایتی داخلنده بر سنجاق اولوب  
مرکزی مرزوق شهریدر عربلر ( واح ) دیرلر بوشهر طرابلس غربه  
ایکیوز اوتوز بش ساعت مسافده بولنور و جنوب جهتی سودانده واقع  
صحرای کبیره التصاق ایدر مرزوق اوچ بیک نفوسی شامل و ( سوکنه )  
( سبه و سمنو ) ( شاطی ) ( غات ) ناملریله درت قضایی مشتمل اولوب  
شاطی قضاسنک دخی وادی شرقی و وادی غربی و حضره نام اوچ  
ناحیه سی وار واشبو قضا و ناحیه لردن هر برینک طرابلس غربه اولان  
بعدلری ( ۱۲۰ دن ۲۲۱ ) ساعت قدردر . مرزوقده تیمور و کاوساله  
چیقار و یاغور آریغار و حرارتی ( ۵۶ : ۶۰ ) درجه بی بولور . آثار  
معارفدن یالکز بر مکتب رشديه سی واردر .

مصر طرابلس تونس بورتو و طومب و قوطو کار بانلری ایچرولره طوغری  
آمدوشدلرنده فیرانه اوغرامغه مجبوردرلر .

§

﴿ فساد هضم ﴾ — فعل هضمک متکدر اولسنه دینور که علت  
مذکوره کثیر المقدار اکل طعامدن و یاخود هضمی عسیر برطاقم مواد



اكل و شربندن و صغوق آلمه و یا حرکات نفسانیه کبی بعض اسبابدن  
تکون ایدر . بعضا فساد هضمده یالکز بر راحتسزلك ایله معدهده آغزلق  
و اکشی اکشی ککیرمه و بطیک منتفخ اولسی کبی اعراض خفیفه مشاهده  
اولندوقده اولوقت اخلامور و پاپاتیه و چای کبی ادویه ایله ازاله ایدیلور .  
بعضا دخی اعراض مذکورہ یہ طعامدن استکراه وغشیان و بطنده غورلتی  
و ایچقرق و صداع و کسالت کبی اعراض دخی منضم اوله رق مرض کسب  
شدت ایدر و اکثریا وجع ایله اسهال دخی وقوعبولور اکر قیء بالطبع  
وقوعبولمش ایسه اولوقت جزئیجه مضاد التشنج ادویه مصلحه ایله معده  
تصحیح و حیه مطلقه ایله حیه ایتدیرلمک یوق اکر مریض طبیعتیله قیء ایدهمیور  
ایسه یاقلیل المقدار بر مقبی ویرلمک و یاخود بوغازه پارمق طالديره رق قیء  
ایتدیرلمک لازم کلور . فساد هضم قنات معایهده ایسه اولوقت یوقاریدن اشربه  
مصححه ایچیر یلوب اشاغیدن دخی چند دفعه ملطف حتمه لر ایدلملیدر  
و بشقه درلو تدبیر لر دخی وار ایسهده قولایلقله کچمیان هضمسزلقر  
ایچون هر حالده حکمایه مراجعت لازمدر .

( غذا ) و ( علم حفظ صحت ) کلمه لرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ فسطاط ﴾ — حضرت عمر زماننده مصر والیسی عمرو بن  
العاص معرفتیله انشا و مقر حکومت انخاز اولنان شهر جسیمک آدیدر بو شهر  
معزالدین طرفندن مصر والیسی بولنان ( جوهر ) ک قاهره یی اعمار و اورایه  
نقلی تاریخنه قدر مرکز اداره اعتبار اولنمشیدی .

§

﴿ فسقیه ﴾ — اصول حکمت طبیعیهده فعللری هوانک تضییقندن  
نشأت ایدن بعض التله اطلاق اولنور بونترک انواعی چوقدر تخمیناً  
( ۵۵۱۰ خ ) تاریخنده یعنی میلادک سکساندرت سنه مقدمنده اسکندریه لی  
( هارون ) نامنده برینک ایجاد کرده سی اولوب انک نامیله یاد و ( نافوره )  
هارون ) تسمیه اولنان فسقیه فی الاصل بری اشاغیده و بری یوقاریده ایکی  
قاب ایله بربرینه مربوط ایکی بوریدن عبارتدر شویله که یوقاروکی قابک  
ایچنده اولان صوم مربوط اولدیغی بوری درونندن الت یانده کی قاب دروننه



جریان آید بجه آنده واقع هوایی یا نده کی دیگر اینجه بوری واسطه سیله  
ینه یوقاروکی قابه سوق ایدرک مذکور قابک حاوی اولدیغی صوتی تضییق  
ایتمکله اول دخی یوقاروکی قابک اوستندن دیگر اینجه بوری واسطه سیله  
یوقاری فشقییر .

( نافوره متقطعه ) تعبیر اولنان فسقیه دخی بربورینک اوزرینه ایچی صوتی  
طولی اوله رق قونمش برقاب ایله اکا مربوط واشاغیکی اوجی برتکنه  
درونه صوت قلمش بوریدن عبارتدر یوقاروکی قاب دروننده واقع صوتی  
اوزرینه هوا تضییق اجرا ایتمکجه صوتی فشقییره جق اینجه اغزلردن جریان  
ایده میوب و حین جریاننده تکنه ده تراکم ایدوب بریره قدر یوکسلدکده  
یوقاروکی قابک دروننده هوانک برطریق ایله دخولنی منع ایتمکله صوتی  
سطحنه اجرای تضییق ایده میدیکندن جریان منقطع اولور و خارجه  
جریان ایدرک صوتی تسویه سی تنزل ایلدکده بورینک نهایتی صوتی  
قورتیله رق هوا داخل اولمغله ینه جریانده باشلار .

بزم اکلایه جغمز حقه بازلرک قرق چشمه سی یولنده برالتدر . بونلر کی  
( مولدالماء غاز قندیلی ) و ( نافوره تضییق ) و ( سیفون ) و ساثره ناملرنده  
دخی التلر واردر ( سیفون ) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ فصوص الحکم ﴾ - شیخ محیی الدین عربی حضر تلرینک اشهر  
تصنیفاتنددر یکر می یدی فص اوزرینه مرتب اولوب (۱) حکمة آلهیه  
فی کلمة آدمیه (۲) نفثیه فی شتییه (۳) سبوحیه فی نوحیه (۴) قدسیه  
فی ادریسیه (۵) مهمیه فی ابراهیمییه (۶) حقیقیه فی اسحاقیه (۷) علییه  
فی اسماعیلیه (۸) روحیه فی یعقوبیه (۹) نوریه فی یوسفیه (۱۰) احدیه  
فی هودیه (۱۱) فاتحیه فی صالحیه (۱۲) قلبیه فی شعیبیه (۱۳) ملکیه  
فی لوطیه (۱۴) قدریه فی عزیرییه (۱۵) نبویه فی عیسویه (۱۶) رحانییه  
فی سلیمانیه (۱۷) وجودیه فی داودیه (۱۸) نفسیه فی یونسیه (۱۹)  
غیبیه فی ایوبیه (۲۰) جلاییه فی یحیایویه (۲۱) مالکیه فی زکریایویه  
(۲۲) ایناسیه فی الیاسیه (۲۳) احسانیه فی لقمانیه (۲۴) امامیه فی هارونیه  
(۲۵) علویه فی موسویه (۲۶) صمدیه فی خالدیه (۲۷) فردیه فی محمدیه (در)



علما بونده ( یعنی فصوص الحکمده ) رد و قبول طریقہ برچوق اختلافہ  
دو شمشلر و ابن زمکانی . عبدالرحمن جامی . کمال الدین عبدالرزاق  
کاشی . مؤید الدین جندی . شیخ داود بن محمود قیصری . سعد الدین  
فرغانی . خلیفہ رومی . بالی خلیفہ . مظفر الدین شیرازی . محمدیہ  
صاحبی یازیجی زاده شیخ محمد افندی . شاعر ماهر نوعی و عارف باللہ  
بوسنوی عبداللہ افندی و امثالی برچوق ذوات فخام حسن قبول ایلہ برابر  
متعدد و معتبر شرحلر یازمشلردر

( فکوک ) - فصوص الحکمک مسنداته دائر اولوب شیخ صدر الدین  
قنوی حضرتلری طرفندن تصنیف قلمشدر .

§

﴿ فضل ﴾ بن یحییای برمکی - ملوک عباسیہ دن ہرون الرشیدک  
وزیر اعظمیدر صکرہ خراسان والیسی نصب اولنوب یرینہ قرنداشی  
جعفر برمکی کچورلمشیدی . فضل ہرون رشیدک سود قرنداشی اولدیغندن  
مشارالیہ قرنداشم دیو تلطیف ایدر ایدی جود و سخاسی طائفہ برمکیہ نک  
جملہ سندن بالاتر ایدی . ہارون رشید جعفری قتل ایلدیکی زمان بونی و پدربنی  
دخی زندانہ آتہرق مالربنی مصادره ایش و کیرلی مالنی میدانہ چیقارتمق  
ایچون فضلہ ایکی یوز قامچی اوردرمشدر ( ۸۰۸ م و ۱۹۳ هـ ) تاریخندہ  
زنداندہ اولدیغی حالده وفات ایلدی .

§

﴿ فضل ﴾ بن سهل السرخسی - ملوک عباسیہ دن مأمون خلیفہ نک  
وزیر اعظمیدر مأمون بغدادده تخت خلافتہ کچن برادری ( امین ) ک  
اوزرینہ خراساندن عسکر چکدیکی زمان اشبو فضل مشارالیہ ایلہ برلکده  
بولنش و بو خصوصده برچوق امکاری کورلمشیدی مأمون مؤخرأ  
اطوارینی بکنہ مدیکندن ( ۸۱۷ م و ۲۰۲ هـ ) تاریخندہ خفیاً تعیین ایلدیکی  
مأمورلر واسطہ سیلہ جامده اعدام ایتدیرمشدر . علم نجومه واقف و فن  
سیاستی عارف برذات ایدی مدت عمری قرق سکر سنه در بوکا زمانندہ  
ذوالریاستین دیرلر ایدی .

§



﴿ فضل ﴾ حروفی - فضل الله نعیمی دخی دیرلر یدنجی عصر  
 هجریده استرآباددن ظهور ایدن زمره ملاحره روافض ایچنده شهرت  
 بولندی . جاودان کبیر نامیله یازدیغی کتابدن مرده سنه درس ویرر وگاه  
 نبوتدن وبعضی ده الوهیتدن دم اوروب ( ذلك فضل الله ) آیت کریمه سندن  
 مراد بنم دیر و حضرت پیغمبر یکر می سکز حرفله تکلم ایتمش بن ایسه درت  
 عدد حروف فارسیه دهها علاوه ایتدیکم ایچون اندن افضل کبی در لو هذیانلر  
 ایلر ایدی . مؤخرأ کفری حضور شرع شریفده ثابت اوله رق لوث وجودندن  
 عالم تمیز لشمدر . حیاتنده باش خلیفه سی اولان محمود سنجانی نقطه جیلغی  
 ایجاد و جاودان صغیر نامنده بر کتاب تحریر ایلدیکنندن بینلرنده رقابت حاصل  
 اوله رق یکدیکرینک هذیانلرینی رد و تزییفه قالفشدق لری غرائب احوال دندر  
 والیوم شریعت مطهره یه و مسلك پیرانه مغایر حر کتده بولنان جهلانک  
 اکثریسی اوتهدن برو اشبو حروفی و نقطو یلردن ایچلرینه قاریشان ملحدلر  
 واسطه سیله اضلال اولندق لری شبهه دن وارسته در . مومی الیه فضل  
 حروفی عباسیه دن مستعصم زماننده بوانوب برخلا دروننده محبوساً و محقرأ  
 وفات ایلدیکی دخی بعض روایات تاریخیه دندر .

§

﴿ فضولی ﴾ - عاشق بالله بر شاعر حقایق آگاه ایدی دیوانی  
 و حدیقه السعداسی نظم و نثرده یازیلان آثارک مؤثر و سوزشلیسیدر  
 اسمی محمد بن سلیمان بغدادی تاریخ وفاتی ( ۱۰۶۳ م و ۹۷۱ هـ )

§

﴿ فضیل ﴾ بن عیاض - کبار اهل اللمدن وارباب مجاهده  
 و انزوادن برذاتدر بر کون خسته لنوب سفیان بن عینه نام ذات عیاده سنه  
 واردقده ( نیچون کلدیکز والله اکر کلمسه کز ایدی دهها زیاده ممنون اولوردم  
 علت و مرض پک کوزل شیدر لکن عیاده اولماسه ) دیمش و بر دفعه دخی  
 ( مخدومکز بر محله اولسیدم که ناسی بن کورسه مده ناس بنی کورسه ) دیور  
 دینلده مشار الیه ( یازیق بکا که خیر الخلفه موفق اولمامشم ) عجبانیچون  
 ( نه بن ناسی کورسه م ونه ده ناس بنی کورسه ) دیمامش بیور مشدر .  
 فضیل حضرتلری طبقه اولی رجال کرانندن اولوب کنیه سی ابو علیدر



کوفی الاصل ایسه ده بعضیلری فی الاصل خراسانده ( مرو ) ناحیه سندن  
اولدیغنی و بعضیلری دخی سمرقنده طوغدیغنی نقل ایدر لر . وفاتی ( ۸۰۲ م  
و ۱۸۷ ه ) تاریخنده در .

§

﴿ فطانت ﴾ خانم — شاعره مشهوره که شیخ اسماعیل افندی زاده  
اسعد افندینک کریمه سی و شریف افندینک زوجه سیدر وفاتی ( ۱۷۷۹ م  
و ۱۱۹۴ ه ) تاریخنده در .

§

﴿ فقر الدم ﴾ — وجودده موجود اولان قانک ایچنده کی کرواتک  
نقصانه اطلاق اولنور ( غواره ) و ( اندرال ) ک قولرنجه بر آدمک حال  
وسطده بیک جزؤ قانده یوز یکر می یدی جزؤ کروات بولنوب بو مقدار دن  
براز نقصان اولان کرواتک ضرری یوغیسه ده سکسان جزؤه تنزلی مضر در .  
دمک کرواتی تناقص ایلدکجه صویب بالعکس تزايد ایدر ومع مافیہ مایع  
مزبوری ترکیب ایدن اجسام سائرده بواره لق بر کونه تبدلات وقوعبولمز .  
فقر الدمک باشلیجه عرضی لونک صولقلغیدر . اشبو مرض بالتدریج ترقی  
ایدرک درجه نهاییه وارد قده جلدایله اغشیه محاطیه خاسف وبالجمله وظائف  
از چوق متکدر اولور ووجود یومشایوب برسولپوکلک پیدا ایدر  
واز برایش ایله یوریلوب صولیمغه ونبض ضعیف و صغیر آتمغه باشلار .  
باشلیجه علاجی اعلا کولبا صدی بیوب ادویه حدیدیه ورفدان یورطه بیک  
وقنه قنه مطبوخلری ایچمک و حکیمک ویره جکی سائر علاجلری استعمال  
ایلکدر ( قان ) کله سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ فقه ﴾ — ( علم ) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ فکر ﴾ — جناب حقک یالکز انسانه اعطا بیورمش اولدیغنی  
خاصه جلیله در . انسان ذاتندن خارج اولان اشیایی بیله وراى حسده  
اولان اشبو فکر ایله ادراک ایده بیلور شویله که بطون دماغده مرکوز اولان  
قوی ایله صور محسوساتی انتزاع وذهنی صور مذکوره ده احاله و اعمال



ایدرك انلردن دیگر صورتلر تجرید و اختراع ایلر اشته فکر دیدیکمز و رای  
حسده اوله رق اول صورتلرده تصرفدن عبارتدر و بوده اوج مرتبه بی حائز  
اولوب اولکیسی خارجدن ترتیب طبیعی یا خود ترتیب وضعی ایله مرتب  
اولان اموری تعقلدرکه انسان کندو قدرتیله خارجاً حصوله کتوره جکی  
اموری اول امرده ذهنماً ملاحظه ایدر اکثر یا تصورات قبیلندن اولان  
اشبو مرتبه نك جلب منفعت و دفع مضرته مداری اولدیغندن بوکا (عقل  
تمیزی) دخی اطلاق ایدرلر . ایکنجیسی انسانک ابنای جنسیله واقع  
معاملات و امر اداره سنی و سیاسته دائر احوالی افاده ایدر بو مرتبه اکثریا  
تصدیقات قبیلندن اولدیغنه بناء آزر آزر تجربه ایله حصوله کلمکله فائده  
تامه و مصلحت عامه حصوله وسیله اولور اشته (عقل تجربی)  
دیدلریده بودر . اوچنجیسی و رای حسده کندویه عمل تعلق ایتیمان بر  
مطلوب حقنده علم یا خود ظن افاده ایدن فکدرر بوکادخی (عقل نظری)  
تعبیر! ایلرلر . کرك تصورات و کرك تصدیقات ذهنده شروط مخصوصه  
اوزره انتظام خاص ایله منتظم اولدقده هربری کندو جنسندن اوله رق بر علم  
دیگر افاده ایده ییلورکه بو مرتبه نك غایتی حقایق اشیایی اجناس و علل  
و اسبابی ایله تصوردن عبارتدرکه بو مرتبه ده قوه فکریه کمال بولمش و عقل  
محض و نفس مدرکه اولمش اولور اشته حقیقت انسانیه بوکا دیرلر .  
ظرفادن بر تریاقی به عقل و فکرك تعریفنی رجا ایتدکلرنده (عقل پوصله فکر  
دومن) (توتون یکیمجه قهوه یمن) جوابنی ویرمشدرکه تعمیق و تفصیل  
اولسه تمام بر کتاب اولور .

§

﴿ فلاجہ لائار ﴾ — آورو پاده توره مش بر قسم توبه کارلردر بونلر  
الارنده برر قیرباج بللرینه قدر چپلاق اولدقلمی حالده جمعیتله طولاشورلر  
و کفارت ذنوب ایچون نشیده و آلهیلر تغنی ایدرک علی ملاء الناس کندولرینی  
قرباجلر لایدی . سن پیر دامین بونلرک اک زیاده انتشارینه مساعده ایتشیدی  
صکره یعنی (۱۲۶۸ م و ۶۶۷ ه) ده رهبان طائفه سی خلافته اوله رق برده  
طریق مخصوص تشکیل ایلدیلر حتی (۱۵۷۴ م و ۹۸۲ ه) ده فرانسه قرالی



اوچنجى ھازىرى بىلە توابعىلە برابر بو طريقە منسلک ایدی بر عصر  
اولنە قدر بو متعصبىلر ايتالياده و جنوبى فرانسەدە بولمقده ايدىلر .  
پارسلى ( ژاق بووالو ) نك فلاجە لانر حقنەدە لاتىنجە بر تاريخى واردر .

§

﴿ فلاحت ﴾ — زراعت کلمە سنە نظر بيوريله .

§

﴿ فلاندر ﴾ غربى — بلچيقا ايلاتندن الكمعمور و مشهور بر ايلتدر  
ساحل بجرده بولنور مركزى اللى بيك نفوسى جامع اولان ( بروژ ) شھرىدر .  
رسم ايچون مستعمل ياغلى بويانك اون بىشنجى عصر ميلاديدە ( يان فان آبق ) نام رسام  
معرفتيلە بوشھردە ايجاد اولنديغنى روايت ايدرلر .  
( ياغلى بوي ايله نقاشلق ايران و تركستاندە دھا اسكيدر ظن ايدر )

§

﴿ فلبه ﴾ — روم ايلي شرقى ولايتنك مركز ادارە سيدر ادرنەنك  
شمال غريبسندە و اون التى ساعت بعدندە بولنور نفوسى يكرمى بش بيكە  
قريبدر بياغيسى و پرنجى پك اعلا اولديغى كى كوزل چوقە واقشە  
حريره دخی نسج اولنور .

فلبه بى ( ۱۳۶۳ م و ۷۶۵ ه ) تاريخندە لاشاھين پاشا محاصره ايتدكە  
حاکمى بولنان بلغار ( فليب ) بلا محاربه تسليم ايدوب کندوسى صربيه  
صاوشمشيدى . اش-بوشهرک ( ۵۳۴۴ خ ) تاريخندە يعنى ميلادك ايكيوز  
اللى سنە مقدمندە انشا ايدلديكى روايت ايدرلر . بو حالده يعنى تاريخ مذکور  
صحیح ايسه اسکندر رومينك پدرى فليب طرفندن يابلديغى روايتى صحیح  
اولەمز زير افليک سلطنتى ميلادك اوچيوز اللى سنە مقدمندەدر .  
فلبه غوتلرک تسلطى و ( ۱۷۱۸ م و ۱۲۳۴ ه ) تاريخندە حرکت ارض  
مناسبتيله ايکى دفعە خراب اولمشيدى .

§

﴿ فلسطين ﴾ — شريعه نهرينك شرقندە وآق دكزك غربندە واقع  
ارض کنعانك اسميدر بورادە ابتدا بنى اسرائيلدن افرايم قبيلهسى ساکن  
اولور ایدی اصل فلسطين قبيلهسى اورادە مسکون اولاد کنعاندن اوليوب



اولاد حامدن مصره هجرت ایدن مصرایم نام ذاتک سلاله سندندر بونلر  
اولوقت یافه دن غزه یه قدر اولان ممالکده اوتوررلرایدی فلسطینده قدس  
خلیل الرحمن غزه نابلس عسقلان حوران دخی داخلدر . عربستان ایله  
سوریه آره سنده بولنان اشبو فلسطین قطعه سنک نامنی رومالیر تسمیه  
و ( جلیله ) و ( سامریه ) و ( یهودیه ) و ( عبرانیه ) نامریله درده تقسیم  
ایلدی مؤخرأ اوچه دخی منقسم اولشدر . فلسطینلیر متمادیاً یهودیلرایله  
مخارباتده بولنه رق ( ۴۳۳ خ ) تاریخنده یعنی میلادک بیک ایکیوز التمش  
بر سنه مقدمندن ۱۲۴۳ مقدمه قدر اون سکز سنه یهودیلری زنجیر اسارته  
باغلا دیلر مؤخرأ شمسون کلوب یهودیلری مبتلا اولدقلری حال اسارتدن  
تخلیص ایلدی . ( شاوول ) فلسطین اهالیسنی ( کارباون ) قربنده مغلوب  
ایتدیکی کبی حضرت ( داود ) دخی بونلری تحت اطاعته المغه موفق اولدی  
اهالی مزبوره متعاقباً فرسلر وسلوسیدلر و اخیراً رومالیرک نفوذلری التنه  
دخی کچمشلدر ( ارض کنعان ) ه دخی نظر بیوربله .

§

﴿ فلسفه ﴾ — محب حکمت دنیلان فیلسوفلره منسوب عملک اسمیدر .  
بو علم کافه مادیات و معنویاتک اساس و حقایقنی قواعد فنیه یعنی انظار فکریه  
واقیسه عقلیه ایله بیلدیرر . قدمای فلاسفه نک بوفنده طوتدقلری مسلکک  
تعدادی داعی صداع اوله جق صورتده متعدد و مختلف اولوب متأخرینک  
ایسه برطاقی علوم ریاضیه ده بولدقلری دلائل و قواعدک ارتباط و وضوحنه  
مجلوباً بدیهیات و فرضیهات بنساء اساس ایله تجربه جهته التفات اتمکسزین  
ترتیب مقدمات و دلائل مجردده تعمیق فکره و دیگر طاقی فنون طبیعیه نک  
ساحه وجوده کتوردیکی ترقیاته باقرق فلسفه نک اساسی تجربه اولدیغنی  
زعم ایدوب تجربه و قیاس اصولنی ترویجه صایدیلر اخیراً میدانه چیقان  
مذاهب فلسفیه بش نوعه منقسم ایلدی .

برنجیسی اشیایه وجود خارجی و برمیوب کائناتک بالجمله ظل و خیالدن  
عبارت ایدوکنه ذاهب اولان و آلهی انکار الوهیتی تصدیق و معجزاتی  
انکار امکانی تصدیق ایلیان مذهب ( افلاطونیه و عنادیه ) .



ایکنجیسی معقولاتی کاملاً رد ایله یالکز تجربه یه قصر وجدان اعتماد  
 ایدن بر طاقم اهل هوی . اوچنجیسی هر شیئک ثبوتنه علم اولماز  
 اعتقادنده بولنان (لا ادریه) . دردنجیسی عالم علویدن الهام ایله  
 حقایق اشیایه اطلاع دعواسنده اولان (اشراقیون) . بشنجیسی  
 بر چوق ارای سخیفه اراسنده حتی بولوب چیقارمق امکانش تصدیق ایدن  
 (ارباب انتقاد) در .

بونلردن بشقه برده (عندیه) گروهی واردرکه بونلر حقایق اشیایه اعتقاد  
 تابعدر . اکر بر شیئی جوهر اعتقاد ایدرسک قدیم و حادث جوهر  
 اولور واکر عرض اعتقاد ایدرسک عرض اولور دبدیلر . بعض کتب  
 اسلامییه دخی مذاهب فلاسفه بی شو و جهله اوچه تقسیم ایده یور .  
 برنجی (طبیعیون) که اثردن مؤثره استدلال طریق ایله برخالک و جودینی  
 تصدیق و اعتراف ایدوب فقط قوای حیوانیه نك قوام و حصولنده اعتدال  
 مزاج و طبیعتک تأثیرات عظیمه سی جهتیه نفس ناطقه انسانیه نك مزاجله  
 برابر محسو اوله جغنه و محسو اولان شیء ایسه بر دهها وجود بولیه جغنه  
 ذهاب ایله بعث و قیام و جزایی انکاره تصدی ایدنلدر . ایکنجی  
 (آلهیون) در بونلر معقولاتی اثباته صرف ذهن ایدوب شریعت  
 و مذهب طائیدیلر و دیدیلر که بر آدم معقولاته و مبدأ و معادینی اثباته قادر  
 اولدقدن صکره انک ایچون کمال مطلوبه وصول حاصلدر و کَشینک  
 سعادتتی علم و عرفانی و شقاوتی جهل و نقصانی تسبتنده در و شرایع امور  
 مصلحیه عامه دن و حدود و احکام و حلال و حرام امور وضعیه دندر دیدیلر .  
 اوچنجی اولان (دهریون) ایسه حقایق اشیایی فهم ایچون اقامه دلیل  
 و برهان اراسنلرین مجرد مشهوراته حصر نظر اعتقاد ایلدیلر .

اوروپالیلر علم فلسفه بی الیوم شو و جهله تعریف ایتکده درلر (علوم  
 و فنونک هر بری برشیدن بحث ایتدیکی حالده علم فلسفه کافه موجوداتی  
 موقع بحثه چکر یعنی فنونک قواعد عقلیه سنی وضعه واسطه اولان قوه  
 مفکره دن باشلایه رق قوه مذکورده و یا خارجنده بولنان بر چوق وقوعات  
 و آثارک قوای طبیعیه لرینه وارنجیه قدر حاده امتحاندن کچورر بناء علیه



علم فلسفه علوم ریاضیه و طبیعیہ نك خلافتہ اولہرق بتون علوم و فنونہ  
شمولی حیثیتیلہ اولاروح انسانینك حقیقتیلہ قوای طبیعیہ و اثارندن بحث  
ایدن علمی ثانیاً علم منطقی ثالثاً اتقان مکونات و صنایع نفیسیہ بی رابعاً  
علم اخلاق ووظائف انسانیه بی خامساً حقوق طبیعیہ بی سادساً  
حکمت عملیہ بی سابعاً فلسفہ تاریخی بی یعنی جمعیات سیاسیہ بشریہ نك  
صورت تأسیسیلہ ادیان و مذاهب و اعتقادات دینیہ و جمعیات سیاسیہ نك  
آثار مدنیہ جه توسعی قوانیننی و سائرہ بی شاملدر .

§

﴿ فلمنك ﴾ یاخود ( هولاندا ) — قدما ( باتاویا ) دیرلر ایدی  
اوروپای وسطا دولترندندر شمالاً و غرباً شمال دکزی جنوباً بلچیقما  
شرقاً هانوره و استفالی ورین نام پروسیا ایالتلری ایله محدود اولوب ایکیوز  
قرق کیلو مترو طول و ایکیوز اوتوز کیلومتر و عرضی و درت ملیون  
نفوسی واردر بونلرک بر ملیون اوچیوز بیکی ققولیکدر مقر اداره  
لاهی شهری اولوب حوزه حکومت الیوم اون بر ایالته منقسمدر .  
افریقاده و امریقاده و اوقیانوسده واقع مستملکات اهلالیسیله برابر بتون  
نفوسی اون التی ملیونه بالغ اولور فلنك اراضیسی اکثریا مستوی  
و بعض یرلری سطح دریادن اشاغیدر و بو مثللو اشاغی اولان یرلرده دکز  
کنارلرینه چکلمش اولان سدلر حیرتبخش عقولدر . باشلیجه نهرلری ( اسقو )  
( موز ) ( رین ) ( ایسل ) ( آمستل ) اولدیغی کبی متعدد قناللری ارسنده  
( شمال ) ( زدریق ) ( ویلینست ) ( واعست ) ( امست ) قناللری دخی  
مشهوردر . سواحلی تجاوزات دریادن متعدد کورفز لر تشکیل ایلر  
و اهلالیسی زراعت و بغبچوانلغی کوزل پیار هواسی رطوبتلی  
وسیلسلی و صنعتی پک رواجلی اولوب بز کاغد چوقه ایپک قماش قطیفه  
فغفوری چیقارمقده و یاپدقلری مشهور فلنك پیرندن سنه ده اون بش ملیون  
کیلو غرام صرف اولنمقدهدر . فلنكده الماس پک چوق چیقدیغی کبی  
الماس ایشلک صنعتی دخی ایروولمشدر و ( بالینه ) بالغی صیدندن نهایت  
درجه ده تجارت حصوله کلکدهدر و ادبیات و معارفی فوق العادهدر  
و اهلالیسی غایت انتظامپرست و مفتون نظافتدر و الکی زیاده منتشر اولان



مذهب (قالوه ن) مذهبیدر و شکل حکومت مشروطه ایسه ده مستملکاتده اداره قراله منحصردر .

مقدما بوراده باتاولر فریزونلر بروکترلر نامنده اوج صنفا اهالی ساکن اووردی روما ایمپراطورلغنه انفساخندن صکره بونلر فرانقلره تابع اولوب شارلمان معرفتیه خرسیتیانلغی قبول ایتدیلر و شارلمان صکره برچوق کوچک حکومت مستقلیه آیرلدیلر ایسه ده (۱۴۲۳ م و ۸۳۷ ه) تاریخنده (فلیب دو بورغونی) یه انقیاد و (۱۲۷۷ م) ده شارل یتیررک وفاتی اوزرینه کریمه سی (ماری دو بورغونی) نك جهازی اوله رق آوسه تریا خاندانه انتقال ایلدیلر مؤخرأ (شارل کنت) ك وفاتیه فلنك اسپانیول قطعه سنه ضمیمه اولوب بو تاریخده منتشر اولان صناعت و تجارتی مناسبتیه امریقا و هند طریق کشفیاتنه معاونت کلیه سی کورلدی . (۱۵۷۹ م) ده باختلال کبیردن صکره یدی ایالت متحده نامیه برجهوریت تشکل ایدوب (۱۶۲۱ م) ده اسپانیولر تکرار حوزة اطاعتلرینه المق اوزره محاربه یه قیام ایلدیلر سده فرانسه ایله اتفاتی سایه سنده فلنك استقلال تامه یه مظهر اولدی . متعاقباً اسوج وانکایرلره قارشو شانلی برطاق محاربات ایدرک (۱۶۶۸ م) ده اتفاق مثلث نامیه تنظیمه موفق اولدیغی بر معاهده نامه اون دردنجی (لوئی) نك نیات حریرصانه سنه سد چکدی و اتفاق مذکور مؤخرأ مبدل نفاق و شقاق اولسی اوزرینه بعض مغلوبیتلره دوشدیسده آمیرال رویتر نامنده بری معرفتیه ینه تحکیم و تنظیم اولندی و (۱۶۸۸ م) ده انکلتره قرالی اوچنجی کلیوم فلنك کندی خاندانه موروثیتی اعلان ایلدیسده وفاتی اوزرینه بو اعلان دخی حکمسنر قالب برچوق تبدلاتد صکره فرانسه ضبطنه چکدی و فرانسزلرده (۱۷۹۴ م دن ۱۷۹۵ م) سنه سنه قدر قالب بومدجه بطاوجهوریتی نامنی حائز و سکز ایالته منقسم اولدی و (۱۸۰۶ م) ده بوناپارتنک مساعده سیله قرالیه تحویل و درت سنه صکره تکرار فرانسه ایمپراطورلغنه الحاق اولوب دردنجی سنه ده ینه نائل استقلال اولقله برابر بلچیقا ایله برلشدی و (په ییبا) نامنی آلدی و نهایت (۱۸۳۱ م) ده ظهور ایدن شدتلی باختلالدن ناشی بلچیقا آیریلوب فلنك باشلی باشنه برقرالیه منحصر قالدی .



﴿ فلیب ﴾ — ما کیدونیا قرال لرننددر پدرینک حیاتنده (تب) جمهوریتنده مرهون ایکن (۵۲۳۵ خ) تاریخنده یعنی میلادک اوچیوز الی طقوز سنه مقدمنده پدرینک وفاتی اوزرینه اورادن قاچوب تخت مورثنه اوتوردی ویکرمی درت سنه ظرفنده دائره حکمرانیسنی ترمو پیلدن طونه یه ووندیک دکرندن قره دکره قدر تمید و یونانستان قطعہ سنی دخی ضبطله اساس ملک و حکومتی کرکی کبی تحکیم و تشیید ایلدی مؤخرأ ایران علیهنه جاهیر یونانیه نک اتفاتی بالاستحصال عسا کر متفقہ قوماندانلغنی در عہدہ ایلدیکی اثناده زادکاندن (پوزانیوس) نامنده بری طرفندن اعدام اولندی (بواہانت قرال مومی الیہک اولیکی زوجہ سی طرفندن اولنان تحریک اثری ایدوکی ظن اولنور • اشبو فلیب مشهور اسکندر رومینک پدریدر •

§

﴿ فلیب ﴾ — حواریوننددر (حواریون) کلمہ سنه نظر پیوریله •

§

﴿ فلیب ﴾ — فرانسه قرال لرننددر غایت جبار و دلازار بر کیمسه اولوب حتی پایا بونیفاس کبی بر حکمدار روحانی بونک کمال قهر و تحکمندن (۱۳۰۹ م و ۷۰۹ ه) تاریخنده ترک عالم جسمانی ایلش ویرینه تعیین اولنان (قلہ ئومن) دخی اطوار متحکمانہ سنه طیانہ مدیغندن بالاخره مقرینی (اونیون) قصبہ سنه قالدیر مقی جمهوریتنده بولمشدر • (۱۳۱۱ م و ۷۱۱ ه) تاریخنده فرانسه ده واقع (وین) شهرنده قرال مومی الیہک امریله تشکل ایدن بر جمعیتده شو الیہ لرایله نسوان جمعیت رهبانیہ سنک تضلیلنه وعموم رهبانلر ایچون بریکی آیین وقاعدہ تعیین والسنه شرقیه تعلیمنه وارض مقدس یعنی قدس شریفک فتح و تسخیرینه دائر مذاکرات جریان ایتشددر • بوجہ جمعیتده قرال مومی الیہدن بشقہ انکلترہ قرالی ایکنجی (ادوارس) واراغون قرالی (ژاق) و پایا واسکندریه وانطاکیه بطریق لری دخی موجود ایدی •

§

﴿ فنئلون ﴾ — فرانسه معارف پرورانندن مشهور (تلماق) مؤافیدر (۱۶۵۱ م و ۱۰۶۲ ه) ده فرانسه ده کرس شهرنده فنئلون قصرنده تولد ایلدی قدیم و معروف بر فاملیادن ایدی یک ایرکنندن مسلتک رهبانییه



انسلاک ایدوب دها اون بش یاشنده ایکن وعظ ایتکه باشلادی اکیال علوم  
ایتدکن صکره پارسک باش پسقیوسی طرفندن یکی قتلکری تعلیمه مأمور  
اولوب (۱۶۹۴ م) ده اون دردنجی لوئی طرفندن (قامبری) باش پسقیوسی  
تعیین ایدادی . مومی الیه (تلاق) ی لوئیک حفیدی (دوق دوبرغونیا)  
نک تهذیب اخلاقنه مدار اولمق اوزره تألیف و پرنس مشار الیه تعلیم و تدریس  
ایلشیدی . انجق عموماً افراد ناسک رعایتلری وجیبه دن اولان اصول  
و آداب انسانیتنه و خصوصاً عباد اللهک زمام اداره لری مسلم ید اختیارلری  
اولان حکمداران جهانک مترتب ذمت همملری بولنان وظائف رعیتپوری  
ومعدلتنه دائر حاوی اولدیغی قواعد حکمیه حکمدار مشار الیه ایله اطرافنی  
آلمش اولان مداهنلرک اطوار نابهنجارینه مخالف دوشدیکندن بالآخره کتابی  
توقیف و مأموریت مذکوره سندن عزل اولمشدر . بونک اوزرینه مومی الیه  
قامبریده بر طرفه چکیله رک اختیار عزلت و اولدیغی محل اهالی و اطفالنک  
بالذات تعلیم و تربیه سنه حصر اوقات ایله تحمل بار کلفت ایلکده اولدیغی  
حالده (۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ه) تارینخنده دار بقایه رحلت ایلشدر . عزلتخانه سنده  
بر حیاة قالدیغی مدتجه حسن صیت و شهرت فضائلی هر طرفه طاغیله رق مجرد  
مجلسیله تشرف ایچون یک چوق کسان محال بعیده دن شد رحل ایله زیارتنه  
کلورلر ایدی . فرانسه مؤلفلری بیننده فنئلوندن دها زیاده اعلم و ابلغلی  
وار ایسه ده حسن ادا و سلاست افاده جهتیله هیچ بریسی بونک کعبنه و اصل  
اوله میوب متقدمینک غایت سلیس و ساده اولان آثار نفیسه لرینه بین المتأخرین  
مومی الیه جمله دن زیاده تقلید ایلشدر . فنئلونک الیوم خیلجه آثاری  
موجود ایسه ده شا کردی مومی الیه (دوق بورغونیا) نک حین وفاتنده  
اون دردنجی لوئی کافه اوراقنی یا قدرمش اولمغله بونلر میاننده برطاقم مؤلفاتی  
ضایع و تلف اولمشدر .

§

﴿ فنار ﴾ — ایلک فنار اسکندر یه پیشکاهنده واقع کوچک فاروس  
اطه سنده انشا اولندیغندن فنارلره فرانسه لساننده فار و اندن مأخوذ اوله رق  
ترکجه فنار تسمیه ایلشدر . بوفنارلر کبجه لری سیاحین بحریه یه قیلری  
وقیلری ونهرلرک دکزه انصبابلرینی ولیمانلرک مداخلنی اراة ایدرلر فرانسه



دهكى فنارلر غايت مكمل بر اصول تنويريه يه مالكددر بونلر جسامتجه وامتداد  
ضياجه اوچ مرتبه به تقسيم اولنور على الاطلاق برنجى مرتبه ده اولان  
فنارلر نهايت اون درت ميل بحرى يعنى التمش كيلومتر و محلدن سه واحلك  
امتدادينى وسير سفائن ممكن اولوب اولديغنى بيلديرر ايكنجى مرتبه ده  
اولان فنارلر دكزده صويك سطحيله برابر اولان قيارلى و كوچك  
كورفزلى وكى يتاقلرينى اكلادر اوچنجى مرتبه ده كى فنارلر دخى  
آقديلى ونهرلك اغزلى و ليمانلك كيريله جك محلدرينى كوسترر . بوفنارلك  
هر بر مرتبه سنه مخصوص شعله و علامتلى واردر و خريطه لرده برلى  
كوستلشدر بونلك بعضيلرى ثابت وهرجهتى و بعضياً برجهتى على  
الدوام تنويره خادم اولوب ديكرلى دقيقه ده بر كره كورينهرك ينه غيبوبت  
ايتكده در . اولا فنارلر طاغ تپه لرنده كجه لرى ياقيلان آتشردن عبارت  
ايدى مؤخرأ قلهر دروننده معدندن ياپلش لوحه لر او كنده موضوع بيوك  
قنديلره تحويل اولندى .

فاروس اطه سنده كى فناردن صكره روماليلر زماننده يعنى (۱۶۴۳ م و ۱۰۵۳ هـ)  
تاريخنده مانش دكزى اوزرنده كزن سفينه رهبر اولمق اچون بولونباده  
ياپيلان فنار حالا موجوددر . فنار ضيالرينك تشديد و تكثيرى و فنارلك  
اصلاحچون (۱۷۹۳ م و ۱۲۰۸ هـ) تاريخندبرو اوغراشيله يور و آن بان ترقى  
كوريله يور . بالاده بيان اولنان فاروس اچون اسكندريه كله سنه دخى نظر  
بيوريله .

§

﴿ فنارى ﴾ — كبار مؤلفيندن محمد شمس الدين افندينك شهرتيدر  
افاضل علمای ايراندن اولديغى حالده بلاد رومده اختيار اقامتله يلديرم  
سلطان بايزيد حضرتلى طرفندن مظهر اعزاز و احترام و عصر مراد خان  
ثاننده شيخ الاسلام اولمشدر . امور دينيه ده دقت و اهتمامى رتبه عليابه  
واصل اولوب حتى برشيدن طولايى پادشاهه ( سن جاعته دوام ايتيورسك )  
ديهرك شهادتنى رد ايلديكى مشهور انامدر . عقليات و نقليات و سيما هيئت  
ور رياضياته فريد عصرى ايدى . ( حصول البدائع فى اصول الشرايع )



(انموزج علوم) (تفسیر فاتحه) (سراج مفتاح الغیب) جہاں تالیفاتندندر.  
وفاتی (۱۴۳۰ م و ۱۳۴۴ ھ) تاریخندہ وقوع عبوالدی .

§

﴿ فنلاندیا ﴾ — اوروپای روسیدہ بر ایالتسدر جنوباً فنلاند  
کورفزی غرباً بوتنی کورفزی شمالاً نوروج ایله محدود و طولاً بیک  
یوز عرضاً بشیوز قرق کیلومترو مربع مساحتہ سطحیدہ بر ملیون یدی  
یوز بیک نفوسی حاوی اولوب مقر حکومتی (ہیلسنقفور) دینلان شہردر  
الیوم سکز کوچک ایالتہ تقسیم اولنور . بر چوق کولاری کوزل لیمانلری  
وتیمور باقر مرمر معدنلری واردر و هـ و اسوی غایت صغوق و جنوب ایله  
غرب جہتی مستثنا اوله رق اراضیسی آز قوہ انباتیدہ مالکدر .

فنلاندیا اولایونلر مؤخرأ بر تاریخ غیر معیندہ فینوالر و یاچودلر طرفندن  
مسکون اولوب بونلر اونجی و اون برنجی و اون ایکنجی اعصار میلادیہ دہ بر چوق  
کوچک مستقل حکومتلر تشکیل ایلشرایدی . خرسٹیاندلق بورایہ (۱۱۵۷ م  
و ۵۵۲ ھ) تاریخندہ اسوجلیلرله برابر کیرمشدر . تصرفی خیلی زمان روسلر  
ایله اسوجلیلر بیندہ منازع فیہ قالدیغی حالده نہایت (۱۸۰۹ م و ۱۲۲۴ ھ)  
تاریخندہ کایاً روسیہ یه کچوب بر امارت شکنہ قونلشدر .

( فنلاند ) کورفزی — بحر بالطغک شرقی بر قولیدر جنوبدن فنلاندیایه  
متد اولور یوز اون بش کیلومترو طولی و اون اوچدن یکرمی سکز  
کیلومترو یه قدر عرضی اولوب ایچنہ جاری اولان نہرلرک مشہوری ( نیوا )  
نہریدر و سواحلی اطہ جقلر و قیالرله مالا مالدر .

§

﴿ فو ﴾ — چیندہ براہمایہ معتقد اولنلرک اعتقادینی اصلاح و تجدید  
ایدن بودالردن برینک اسمیدر ظہورینک ( ۱۵۵۴ خ ) تاریخنہ قریب اولسنہ  
و چینلیلر جہ شہرتنک موافقتنہ نظر ابونام بودا کلمہ سندہ محرر اولان ( شاگونئی ) نک  
نام دیکری اولق کرکدر و بومذہبک اصل انتشارہ بدئی ( ۵۳۹۴ خ )  
تاریخندہ یعنی میلادک ایکیوز سنہ مقدمنددر کاهنلرینہ یعنی پاپاسلرینہ  
( بونس ) دیرلر . ( بودا ) کلمہ سنہ نظر بیوریلہ .

§



﴿ فوائد غیثیه ﴾ - قاضی عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایچی نك  
معانی و بیانہ دائر اولق اوزره یازدیغی کتاب فوائد نصاب اولوب سلطان  
محمد خدا بنده نك وزیر غیاث الدین نامنه تألیف اولمشدر . کتاب مزبوری  
شمس الدین محمد بن یوسف کرمانی و شمس الدین فناری و محمد بن سید شریف  
جرجانی و طاشکیر یلی زاده احمد بن مصطفی و عالم و فاضل شریف میر علیم  
بخاری حضراتی شرح ایتدیلر .

§

﴿ فواق ﴾ - صدر ایله بطنی تفریق ایدن حجابك تقلصات تشجیه سنه  
و بلكه معدنه نك تقلصاتنه فواق یعنی ایچقریق تعبیر ایدرلر و بودخی یا اصلی  
و یا خود عارضی اولور . اکر اصلی ایسه ماء بارد و بر مقدار شکر  
اوزرینه بر قاج طمله لقمال روحی طملا دیله رق و یریلور و کسلیدیکی حالده  
ناحیه شرسوفیه سنه یعنی اکه کیکنك یومشاق جانبنه بر مقدار بوز وضع  
ایدیلور ودها بشقه علاجلری وار ایسه ده سببنی بیلك واکا کوره علاج  
ایتمك ایچون حکیمه مراجعت لازم کور .

§

﴿ فوتیوس ﴾ - استانبول بطریقلر نندلر بوراده تولد ایدرک  
ابتدا عجمستان سفیری ایله ( میشل ) نام ایمپراطورک سرکاتبلیکنه و مؤخرأ  
( ۱۸۷۸ م و ۱۲۶۵ هـ ) ده مخلوع ( انقیاس ) ک یرینه قائم اولق اوزره  
استانبول بطریقلر کنه نصب و تعیین اولندی . مومی الیه برنجی نیقوله نام  
پایا حقنده و قوعبولان بعض حرکات مخالفکار یسی اوزرینه شهرت بولوب  
اگرچه بر مدت صکره عزلیله یرینه بطریق سابق انقیاس کتورلدیسه ده  
اشبو بطریقک وفاتی عقیبنده ینه خدمتنه اعاده و خطالردن رجوع  
ایده جکی شرطیله بو دفعه کی مأموریتی پایا طرفدن دخی تصدیق ایدلدی  
لکن فوتیوس بونده ده پایا جنابلرینی آمالنه موافق خدمت  
کوستره مامک جهتیله برقات دها کوجندر دیکندن ( ۱۸۹۱ م و ۱۲۷۸ هـ )  
تاریخنده ننی ایدلکله ارمنستانده کائن برمناسترده وفات ایلدی . فوتیوس  
فکر ناوب و فنون و معارفده اقصای مراتب صاحبی برذات ایدی ( کتبخانه )  
نامیله معنون بر مجموعهدن بشقه لاتینلر علیهنه ( ادورسوس لاتنیوس )



وماتیکدره قارشو ادورسوس ( ماتیکه اوس ) نامرندہ آثاری وبرلغت  
یونانیہ سی وروح القدسہ دائر رسالہ سی وکایسانک مجموعہ قوانینی ایله  
قوانین عادیہ وقوانین قرالیہ بیندہ اولان توافق وتطابق شامل تألیفات  
وسائرہ سی واردر .

§

﴿ فوجہ ﴾ یاخود ( فوکیا ) - آسیای صغراہ وایدین ولایتی  
وازمیر سنجاغی داخلندہ برقصا مرکزیدر ازمیرک شمال غریبسنندن قرق  
ایکی کیلومترو مسافده کآن اولوب درت بیک نفوسی وخیلی مناسبت  
تجاریہ سی ویک کوزلدکز طوزی اخذواعطاسی واردر وقتیلہ غایت معمور  
وآبادان ایدی جوارندہ بونامدہ برقصبه دها اولوب بناء علیہ ایکیسی  
بردن فوجتین نامیلہ یاد اولنور .

§

﴿ فورتنہ ﴾ - اوچ نوعدر . ( نوع اول روزکارفورتنہ سی ) کلمہ سنندہ  
دخی محرر اولدیغی اوزره مجرد هوانک تموجندن عبارت اولان روزکارک  
شدت وسرعتی دیمک اولوب فقط بوشدتک یعنی فورتنہ نک هر طرفده مساوی  
درجده اولدیغی بحریون نزدندہ معلومدر واقعا بو عرضلرده دخی شدتلی  
فورتنہ لر وقوعبولور لیکن مداریندہ واکثری امریقاده مکسیقا کورفزبله  
( ماراقائیبو ) کورفزی اراسندہ واقع برطاقم جزائر کبیره و صغیره دن  
عبارت ( آنتیل ) اطہلری حوالیسندہ اولان فورتنہ لر بشقہ در . حوالی  
مذکورہ ده هر دفعه فورتنہ وقوعندہ بهمہ حال برآ وبحراً از چوق مضرتی  
کورلدیکندن اهالی فورتنہ ظهورندن زیادہ سیلہ خوف واحتراز ایدرلر  
وقبل الوقوع سمادہ بعض علائم مشاہدہ اولنور شویله که بو طرفلرده  
اصلاً مشاہدہ اولنماش درجده جو هوایی ظلمت استیعاب ایدر وبلوطلر  
متکاسف اوله رق حرکتدن قالوب کویاروی زمینہ دوشه جک کبی برحالدہ  
بولنور وهوایه فوق العادہ ثقلت عارض اوله رق برطرفدن شمشک  
چاقوب وبرطرفدن ییلدیرملر دوشوب وحوش وطيورك صدای وحشت  
افزالی ایسه برقات دها موجب خوف وخشیت اولدیغندن فورتنہ سکونت  
بولنجیه دکین هرکس برمصیبتہ منتظر ومضطرب اولورلر هر دفعه سنندہ



برقاج کمی قضازده اولوب حتی بردفعه ( سن داوید ) لیمانی اوکنده اوچی قپاق اولمق اوزره یکرهی قطعه انکلیر حرب سفینه سنک کلیاً غرق وتلف اولدیغی و دروننده بوانان نفوسدن هیچ بری قورتیله مدیغی توارینخده مقیددر .

( نوع ثانی ) یغموروقار فورتنه سی - بو فورتنه دخی نوع اول روزکار فورتنه سیله برابر یغمور ویاخود قاردن حاصل اولوز که بونده دخی قپودانلر کمال درجه خوف و تلاش ایدرلر چونکه هر طرف قپانوب ساحل یاخود سائر تهلکه لی محللر کورنمز و کمیجیلر دخی صغوق و یغمورک شدتندن و فورتنه زحمتدن یلکن و سائره مثللو خدمتلی ایفا ایدمز اولور . سیس دخی بعضیلری عننده نوع ثانی فورتنه دن معدوددر .

( نوع ثالث ) قصرغه وخرطوم - قصرغه نك روزکارک شدته کوره درجاتی اولوب شدتلوسی مضر و خطرناکدر شدید قصرغه وقوعبولان یرلرده تازه فداندردن و برقاج سنه لک اغاجلردن خیرقالیه جغی درکار اولوب بعضاً بیوک اغاجلری بیاه قلع و کارگیر بنالری هدم ایلدیکی کورلمشدر . اشبو قصرغه استوانه شکلنده دائروی هبوب ایدر دکزده وقوعبولور ایسه مخروط وخرطوم دخی تعبیر اولنور . ( روزکار ) کله سنه ده نظر بیوریه .

§

فورقرووا - فن کیمیا علماسنددر ( ۱۷۵۵ م و ۱۱۶۹ ه ) ده پارسده تولد ایلدی ( ۱۷۸۴ م ) ده نباتات بانچه سنده کیمیا خواجه سی نصب اولنوب متعاقباً عقل و ذکاسی سایه سنده اکتساب ایتدیکی شهرت فوق العاده اوزرینه پارس معارف عمومیه و بعده شورای دولت اعضالغنه انتخاب اولندی و ( ۱۸۰۱ م ) تاریخنده دخی معارف عمومیه ناظری اولوب مأموریتنده بر بیوک غیرت وفعالیت کوستردیسه ده مقاصدی ناپولیونک افکارینه کاملاً توافق ایتدیکندن مناصب عالیه دن دوشوب شوقیت ناشناسلغک کدریه متأثراً ( ۱۸۰۹ م و ۱۲۲۲ ه ) تاریخنده فجأة وفات ایلدی . برچوق تألیفات مرغوبه سی میاننده الک مهمی معلومات کیمویه نك



اصول و تطبیقاتی حاوی اولان کتاب ایله بالجمله السنهیه ترجمه ایدلمش  
اولان فلسفه کیمویه سیدر . فورقرووا مواد حیوانیه ومیاه معدنیه نك  
تحلیلاتنی دخی اکیال ایلدی .

§

﴿ فوسفور ﴾ — علم ژئولوژیده اهمیتتری درکار و عددی اون التیه  
بالغ اولان اجسام عنصریه دندر . بو عنصر خالص اولدیغی حالده رنگسز  
وشفاف ولذدن عاری وقوقوسی صار مساق قوقوسنه شبیه بر جسم صلب  
اولوب صلابتی بال مومندن زیاده جه در قرانلقده لمعان ایدر هوایه ترك  
اولندقده مولد الحموضه بی جذب ایدوب کندوسندن بر بیاض دومان چیقار  
وجزئی تسخین اولنسه آتش آلورینار و حامض فوسفوره منقلب اولور  
بناء علیه فوسفوری صو دروننده ویا مولد الحموضه سز بر هوا ایچنده حفظ  
ایدرلر . فوسفوری ابتدا ( ۱۶۶۹ م و ۱۰۸۰ هـ ) تاریخنده بولدن کشف  
ایدن هامبورغلی ( بران ) نام کیمیماکر اولوب مؤخرأ ( شهئل ) دخی  
کیکلردن استخراج طریقنی بولمشدر .

ماده فوسفوریه بی حاوی اولان اجسام ایکی صنف اولوب مثلا آتش  
کوجکری و کدینک کوزلری و بعض چورومش اجاج کوجکری و دکزده  
قلمش بالقی لاشه لری صنف اولدن و خالص کهرچله و بیاض کله شکری  
وکوکرد و کونشده قلمش ویا آتشده ایصلاداش بعض طاشلر و کیمیک و بونلرک  
امثالی اجسام دخی صنف ثانیدن عد اولنور . آمریقای شمالیده واقع  
آنتیل اطه لرنده بر جنس بیوجک آتش کوجکی اولوب بونک نشر ایتدیکی  
ضیا بیاغی یولجیلره ارائه طریق ایدر و بوجنس کوجکلر وقوردلر هندستانده  
دخی بولنور و هلاک اولدقلمرنده کندولرنده کورینان ضیاء فوسفوری  
دخی زائل اولور .

§

﴿ فوسیل ﴾ — حیوانات بحریه و حیوانات میاه غذبه و حیوانات  
بریه انقاضی بری بری اوزرینه موضوع طبقات مختلفه ده بر کومبلیت تشکیل ایدر  
اشته بوکا طبقات الارض اربابی بیننده فوسیل تعبیر اولنور . کره  
ارضک شمال طرفلرنده بولنان فوسیللرک اتلری وقیللری ودریلری وماعدا



محلرده بولنانلرك يالكز كيكلىرى كورلمكده در . طبيعىوندن ( پالاس ) نام  
كسنة طقسان سكر سنه مقدم سبر ياده سياحت ايدر كن صغوقدن انجماد  
ايش ودريسى وقيللى واتى بوزلماش بر كر كردان بولديغى كى ايش سكر  
سنة مقدم بر بالقجى سبر ياده ( لنا ) نهري اغزنده بوزلرك اره سنده بر جته  
جسيه كوروب نه اولديغى بيله ميهرك ترك ايش واندن بش سنده صكره  
بوزلر زياده جه اريوب جته مذكوره ميدانه چيقيمش واقنتى ايله كناره  
كلهرك اهالى آزي ديشلرينى چيقاروب آلمشر و جوار كويلرك كلبلرى بر مدت  
اتنى ييوب اورانك حيوانات وحشيه سى دخى بر مدت تغدى ايتدكن  
صكره اوك اياغى اكسيك اولهرق اسكاتى ميدانه چيقيمش و پترسبورغدن  
مخصوصاً كوندر يلان اقادى اعضاسى بونك ( فيل محمودى ) اولديغى  
جزم ايله انقاضنى كويللردن طوپلايهرق باشى واتى و ديشلرى اولديغى حالده  
بوز يكرمى بش قيه كلش و قالمش اولان جزئى جلدى اون آدم يوكى اولوب  
ديشلريده بوز اون ايكى قيه وزن اولمشدر . بو حسابه كوره لحم و امعاسى  
وباش و ديش و براياغى برابر طارتمش اولسه بيك بشيوز قيه يه بالغ اوله جغى  
ظن اولنور .

فيل محمودى عن اصل اراضى ثالثه مخلوقاتندن ايدى شمى جنسى  
معدومدر . وقتيله بو هميا طرفنده اولان و ( آنفوزوار ) تسميه اولنان  
غايث كوچك حيوانك دخى جنسى مفقود اولوب بونك يقينلرده بر طاش  
اوزرنده بر پرمق مكعبى محله قرق بر مليون عدد فوستيلى كورلمشيدى .  
انكترده واقع كور معدنلرنده قعر در يادن ( ۳۹۰۰ ) قدم اشاغيده نباتات  
و حيوانات بقيه لرى و المانيانك ( خارس ) معدنلرنده ( ۱۰۰۰ ) قدمدن زياده  
درينلكنده تحجر ايش اغاج داللى و حيوانات اصداغى بولمشدر .

( ۱۸۷۱ م و ۱۲۸۸ هـ ) تار يخنده ايتالياده منتونه شهرى جوارنده واقع  
بر مغاره دروننده حفر اولنور ايكن بريوك انسان اسكاتى و اطرافنده بر طاقم  
زينت اولهرق باشه طاقتى ايچون دليكى صدف پارچه لرى و چاقق طاشندن  
معمول قارغى اوچلرى و سائر چيقيمش و بونك كويافيل محمودى دورى  
آدملردن يعنى يكرمى بشبيك سنه مقدم كلان آدملردن ايدوكى تخمين اولمشدر .



﴿نوشان﴾ — رومانیا ده بر شهر در بغداد ولایتی داخلنده  
و (میله قوو) نهرینک صماغ کنارنده و بکرشک شمال شرقیسندن یوز اوتوز  
کیلومتر و مسافه ده بولنور. عثمانلیلر (۱۷۸۹ م و ۱۲۰۴ هـ) تاریخنده بوراده  
روسیه لیلر ایله بر بیوک محاربه ایتدیلر و عاقبت عسا کر عثمانیه بوزیلوب  
حین رجعتده (بوزه ئو) نهرینی کچرکن بر چوغنی مغروقاً وفات ایتدی  
و بو اثناده جبهه خانه عربهلری آتش آلوب براز آمده او یله کیدوب بقیه سی  
برو طرفه کچدیسه ده انلر دخی بر برینک مال و نقودینی یغما ایلدیکندن  
رزالت دیزده سوکدی.

§

﴿فوکاس﴾ — روم ایمپراطور لرندندر موریس نام ایمپراطور  
زماننده سانتوریونلرک ا کزارخی (شرق ایمپراطورلری نامنه قوماندا ایدنلره  
ا کزارخ اطلاق اولنور) اولدیغی حالده (۶۰۲ م) تاریخنده یعنی هجرت  
نبویه نک یکریمی بر سنه مقدمنده طونه نک جهت شمالیسنده بولنان فراری  
عسکرلر طرفندن ایمپراطورلغی اشاعه و اعلان ایدلمسی اوزرینه استانبوله  
کلدرک موریس ایله درت نفر چوجقلرینک ققاسنی کسمشدر. حریص  
شهرت غدار ولئیم بر کیمسه ایدی. فرس پادشاهی نوشروان بین النهرینی  
وارمنستان و سوریه و آسیای صغرانک بر قسمی ایله دهها بعض روم ممالکنی  
ضبط ایلدیکی حالده سسینی چیقارمدی اگرچه (۶۰۴ و ۶۰۶ و ۶۱۰ م)  
تاریخلرنده ظهوره کلان فساد و اختلالی زجر و تسکینه موفق اولدیسه ده  
تاریخ اخیر عقیبنده استانبولک بر بحری محاربه سی اوزرینه (هراقلیوس)  
طرفندن طوتیلهرق موریس و اولادی حقنده ارتکاب ایلدیکی جنایتک  
جزاسنه گرفتار ایلدی. فوکاس فناوینک مجموعه سیله (قودی) مجموعۀ  
قوانیننی یونان لسانه ترجمه ایتدیردیکی کبی (ته اوفیل) واسطه سیله دخی  
انسیتوت (ژوستین) ک قانوننامه سنی دخی شرح و تفسیر ایتدیرمشدر.

§

﴿فواتون﴾ روبر — فن جراثقال مشاهیرندندر. (۱۷۶۵ م  
و ۱۱۷۹ هـ) ده پانسیلوانی ده طوغوب (۱۸۱۵ م و ۱۲۳۱ هـ) ده وفات  
ایلدی.



برچوق اختراعات مفیده و ضعنه موفق اولوب از جمله مرمری دستره ایله کسک و پارلاتمی و ایپ یایمق ایچون ما کینه لر و تحت الماء سیر و سفر ایچون سفینه لر و کیلری برهوا ایتک ایچون اجزالر ایجاد و فرانسده بر از اول ( مارکی دو ژو فروا ) طرفدن بولنان سفینه تجاریدی اکیال ایلشدر . سیر سفینه دائر بولدیغی بریکی اصولی پارسده موقع اجراییه قویدیسده چندان مظهر اعتبار اوله مدیغندن کندوسنی کمال حرمت و امتنانله قبول ایدن امریقایه عودت و ( ۱۸۰۷ م و ۱۲۲۲ هـ ) تاریخنده البانی و ایورق ارسنده واقع هودسون دکزی اوزرنده اثر دست اختراعی اولان برنجی واپوری تحریک ایلدی . اشبو موفقیت جهانیمتی اوزرینه امریقای شمالی نهرلرنده متعدد واپورلر انشاسنه مأمور اوله رق سرعتله بریوک ثروته مالک اولدی . تألیفاتی ارسنده اک مشهوری قنالره دائر یازدیغی کتابدر .

§

﴿ فوهی ﴾ — چینک واضع قوانینی و برنجی حکمداریدر . ( ۲۶۱۶ خ یاخود ۲۲۹۴ خ ) تاریخنده یعنی میلادک برنجی قوله کوره ایکی بیک طقوز یوز یتش سکز سنه مقدمنده جلوس ایتدیکی ظن اولنیور . زمان ادارهسی و قوعاتنه دائر شایان اعتماد برشی کوریه میورسده وضع ایتدیکی قوانیندن برآله عظیمک وجودینه معتقد اولوب انک ایچون و کندو آباء و اجدادی ایچون بشقه بشقه بیراملر وضع و تشریح ایتدیکی و وحشی چینلورلی زراعتنه و تزوج و طلاقه و معادن اخراجنه و چونانلغه آلدیردیغی استفهام اولنیور دیرلر . صید بحری و بری و موسیقی و یازو و تقویم اختراعاتی دخی بوکا حل اولنمقده در .

§

﴿ فهرنایت ﴾ — المانیا حکمتشناساننددر . ( ۱۶۹۰ م و ۱۱۰۲ هـ ) تاریخنده دانسقده تولد و ( ۱۷۴۰ م و ۱۱۵۳ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی . حیاتنده فلنکی قرارگاه اتخاذا ایتشیدی . مومی الیه میزان الهوا ایله جیوهلی میزان الحراره نك موجودیدر بونک میزان الحراره سی ۲۱۲ درجاته تقسیم اولنور . اشبو میزان الحراره ده منتهی اولان ایکی نقطه دن بری قاینامش صویک درجه حرارتنی دیکری قار و ملح نشادر مزجیله حاصل اولمش



اولان صغوغك درجه شديتى بيلدير . ساندیغراد میزان الحراره سنك صفرى  
بونك اوتوز ايكي درجه سنه معادلدر . مومى اليهك سائر علوم و فنونده دخي  
بر چوق تالیفاتى وارددر .

§

﴿ فہ لر ﴾ — ازمنه متقدمه ده خیالی بر طاقم قاریلدر که فوق البشریه  
اقتداری حائز اولقله برابر حقارت آمیز و سفلی بعض قوانینه تابع طانی نورلر  
وبعضاً کنج و حسنا و البسه نفیسه ایله مکتسی و بعضاً پزمرده جامه لرله ملبس  
تصویر ایدیلورلر . بونلر دائماً سحرلی برر عصا ایله کزرلر و حیات ابدی یه  
مالک دکلر ایسه ده بیکلرجه سنه لر یشارلر ایش و مزیتلری مستقبلدن  
خبر و یرمک ایش ( کاهلک دیمک اوله جق ) هر نه حال ایسه ( فہ لر )  
قرون وسطاده بویله جه اعتقاد اولنوب مقلدلری بر چوق او یونلر او بنامش لر  
وهله شوالیرلرک زمان اقتدارلرنده بیوک بر موقع طوتمش لر ابدی . ( قوجه  
جادیلر . )

§

﴿ فیثاغورس ﴾ — یونان فیلسوفلرننددر ( ۴۸۹۶ خ ) تاریخنده  
یعنی میلادک التی یوز سکز سنه مقدمنده سیسام اطه سنده تولد ایلدی باشلیجه  
تحصیلی صور و مصر شهرلرنده وقوع ولوب صکره ایتالیا یه عزیمتله  
( قورتون ) ده توطن ایش و اوراده ایتالیان مکتبی نامیلله معروف بر یکی  
مکتب تأسیس ایدرک آز مدت ظرفنده بر چوق شاگرد طویلامشدر .  
فیثاغورس طلبه سنی بش سنه تکلمدن منع و قناعت طریق ایله امتحان ایدر  
ایدی . صورت وفاتی حقنده تفصیلات اولیوب شوقدر که نفوذندن  
قورقان بعض ایتالیان غدارلری طرفندن یا خود حکومت اعیانی ترجیحنه  
بناء حکومت عوام طرفدارلری جانبندن بر عربده ده تلف ایدلدیکی ظن  
اولنور . تاریخ وفاتی ( ۵۰۸۵ خ ) تاریخنده یعنی میلادک بشیوز طقوز سنه  
مقدمنده در . فیثاغورس مجلرینک و یرمش اولدقلری ( سوسوفوس ) یعنی  
عقللی نامی یرینه اک زیاده مقرون ادب اولان فیلسوف نامنی آلمشیددی  
زمانده معروف اولان جمیع علوم و فنونی جامع اولوب باخصوص علم حساب  
هندسه نجوم و موسیقی کبی علوم ریاضیه یی لایقیله تحصیل ایشدر



و فنونجه کشفیات عدیده سی واردر مناسبات حسابیه ده ملاحظات متوالیه سی کندوسی بر اصول عمومی به ایصال ایلمک حسیله احدک اصل اولوب اندن اعداد و اعداددن نقاط و نقاطدن خطوط و خطوطدن سطوح و سطوحدن اجسام و اجسامدن عناصر اربعه و آندن عالم حادث اولدیغنه و تناسخ ارواحه قائل اولمش و تناسخده پک ایلرو کیدوب هر نوع لحک اکلنی حرام اعتقاد و قارنجه نیک بیله تلفنی انسان قتلنه معادل عد ایتمش ایدی . جناب واجب الوجود واحد و اصلدر - روح نفسنده حرکت ایدر بر عدددر - ماده بر صفت غیر معین و مبدأ شردر - دنیا او یغونلق ایله تنظیم اولنمش یر دکلدر - ارضک کرویتی دنیانک وسطی غیر متحرک اولدیغنی ارئه ایدر - شهوتنه تابع اولان حیوان ناطق دلیک فوچی به بکزر دلیک فوچی انسان دکلدر - محب حکمت اولانه فرضدر که هراقشام کندینک از هر جهت طور و سلو کنی کمال شدتله یوقلمه ایده و اعمالنی دعاء و ابتهال ایله تطهیر و تقدیس ایلیه و قصور ایتدیکی درکاهه ال قالدیر مادجه شمسی غروب به براقیه یعنی هر غروب بدن اقدم توبه و استغفار ایده . بونلر هپ فیثاغورسک جمله عقائد و نصایحندن اولدیغنی کبی تجرد از علائق و تصفیة قلب و ارشاد مریدان و اشتراک در اموال و قابلیت کوره تلقین حکمت و کتم اسرار قاعده نری دخی مومی الیهدن متولد حکم اشراقیه دندر .

§

﴿ فید یاس ﴾ - آتنه هنرورانندن بر مشهور ذات اولوب ( ۵۰۹۶ خ ) ده یعنی میلادک درت یوز طقسان سکز سنه مقدمنده ( اتیک ) ده طوغمشدر . رساملق و اویمه جیلقده فوق الغایه مهارتی و ارایدی ( پریقلیس ) عصرنده آتنه نیک مشهور تزییناتی بو ذات ترتیب و اکمال و ( ۵۱۶۴ خ ) تاریخننده آتنده زفسک تقلید قبول ایتز هیکلنی اعمال ایلدی .

مؤخرأ ( مینه رو ) هیکلنی اعماله مخصوص التونک بر قسمنی چالیدی دیو ادعا ایدن غرضکارلره قارشو اثبات و برائة موفق اوله بیلدیسه ده هیکل مذکورک



اوزرینه کندوسی ایله مومی الیه ( پریقلیس ) ك تصويرینی وضع ایلدیکندن  
وبو وضعی ایله خصملرینك هیولای امیدینه بیوک بر صورت و یردیکندن  
تکرار محکمه یه جلب وایلك محاکمه ده تکفیر و محبسسه القا اولمغله اوراده  
التمش یدی یاشنده ترك هیكل وجود ایلدی . ( ژو بیتر ) کله سنه ده  
مراجعت اولنه .

§

﴿ فیروز ﴾ — ملوک ساسانیان دن ( ۴۵۸ م ) تاریخنده جلوس ایتمش  
بر پادشاه اولوب یکر می یدی سنه سلطنت سور مشدر . کندوسی ترك  
حکمداری ( خوشنواز ) ك ربقه اسارتدن قورتارمش اولان بر مقاوله نامه یی  
بوزه رق تجدید محاربه یه سببیت و یردیکندن اثنای محاربه ده تکرار یقالنوب  
جزای قتله دوچار و اولاد و عیالی جمله زنجیر اسارته گرفتار اولدی .

§

﴿ فیض الله ﴾ افندی — سلطان مصطفای ثانی زماننده سکر سنه  
شیخ الاسلامق ایتمش و بر فتوی کتابی یاز مشدر . شاه مشارالیه طرفندن  
نائل اولدیغی نفوذ و اقتداری سوه استعمال ایله بر طاقم نا اهل منسوباتی  
نیابتلرده قوللانوب اسکی حاکمیری کوجند یردیکنه و استانبول اهلایسنك  
بعض خصوصدن و از جمله کندوسندن شکایتی حاوی ادرنه ده ذات  
شاهانه یه کوندرد کلری محضری یولدن چو یردوب یرتدیغنه مبنی هر کسك  
نظر بغض و عداوتنی قزاندی و اگر چه ذات شاهانه کیفیتی خبر آلور آلمز  
مومی الیه یی عزل و وارنه یه نفی ایلدیسه ده ایاقلانمش اولان اهالی ارتق  
تسکین هیجان ایده میه رك ( ۱۷۰۳ م و ۱۱۱۵ ه ) تاریخنده اولاد ادرنه یه  
کیدوب سلطان مشارالیه یی خلع و مؤخرأ وارنه ده مومی الیه سید فیض الله  
افندی بی اعدام ایدرك جنازه سنی اوتوز قدر بلغاره سوریده سوریده ادرنه یه  
کتوروب اوراده دفن ایلدیلر . یکی جلوس ایدن سلطان احمد ثالث  
حضر تلیر همان در سعادت کلوب اختلالده ذی مدخل اولان شیخ الاسلام سابق  
ابوسعیدزاده فیض الله افندی ایله متعلقاتی و نقیب الاشراف فتح الله افندی بی  
و بعض امرای عسکر یه بی قتل و نفی و طرد ایله اعاده اسایشه موفق اولمشدر .

§



﴿ فیطوغرافی ﴾ — آلت مخصوصه واسطه سیله جام اوزرینه  
عکس ایتدیریلان مرئیاتی اجزای کیمیویه معاونتیه مثبت برحاله کتوردکن  
صکره کاغده نقل ایتکه اطلاق اولنور واجسام معکوسه نك منفیسی جام  
لوحه اولوب عکس آنک اوزرنده استحصالی اولندیغندن لوحه ده کی رسمه  
(نغاتیف) یعنی منفی و کاغده اوزرنده اولان رسمه (پوزیتیف) یعنی مثبت  
دنیلور . بوفنده اک برنجی آلت (شامبرنوار) یعنی بیت مظلم دنیلان  
آلتدرکه اوکنده اولان دور بین رسمی آنه جق اجسامه مقابل طوتلدقده  
اجسام مزبوره دروننده اولان بوزلی جام اوزرینه عکس ایدر و بوجامک  
رینه ضیانک تأثیریه تغیر ایتک خاصه سنه مالک اولان برنوع اجزای مرکبه  
ایله مستور دیگر برشفاف جام وضع اولندیغنی حالده اجسام معکوسه نك  
ضیادار اولان محللری سیاه و اولیان یرلری حالیه بیاض قالمغله مرئیات  
بووجهله جام اوزرنده رسم و تقرر ایلر .

بوصنعت ( ۱۸۲۹ م و ۱۲۴۵ هـ ) تاریخنده فرانسه لی (داکر) نام هنرور  
معرفتیه ایجاد و برمدت کموش قایله لوحه لر اوزرینه ترسیم اولنوب مؤخرأ  
انکتره لی (فوقس تالبو) نام کسنه قلوورلی و حسللی کاغده اوزرینه چیقارلسنی  
و فرانسه لی (نیه فورنیه) قلوودیون یاخود آلبومینلی جام اوزرینه آلمسنی  
بولمش و ده . صکره لرلی ارباب فن مرئیات معکوسه ییینه عکس ضیا  
واسطه سیله بیولتمک کبی بعض اختراعاتله توسیع ایلشدر .

مرئیاتک خیالی آلتک بوزلی جامی اوزرینه عکس ایتدیرمک ایچون استعمال  
اولنان پرنجدن معمول دورینه (اوبجلیتیف) دیرلر و بودخی بعضاً تک  
جاملی و بعضاً چفت جاملی اولوب تک جاملی ایله کوی رسملری و چفت  
جاملی ایله انسان و حیوان رسملری آلورلر . اجزالی (مبلر آزوتیت فضه)  
(تحت کبریتیت سوده) و (فطن باروت) و (حامض آزوت) و (اسپیرتو)  
و (حامض حل) و (مازی) کبی شیلردن عبارتدر .

§

﴿ فیل ﴾ — مملی حیواناتک خرطومی جنسندندر بو حیوان  
برونی مقامنده ممتد خرطومیه و اغزندن ایکی طرفلی دیشاری چیقمش اوزون



دین  
دیگر  
ایاغنده  
یو کلنامک  
جسیم اولان  
نوع فیلدن بر  
اولور ایکنجه  
وقولاقلی کوچک  
شکلریله منقوش بو  
یبانی فیلر اکثر یارطو  
و حبوبات و اوت و پیر  
حیواناتدن بریدر حیوان  
کور کبی یدیلور کوتوریلور  
متقدمین و علی الخصوص آسی  
حیوانلری مقامنده دخی اسمال  
بر سر ایده بسیله نیلان بیاض  
اک اول فکر تناسخه ذهاب مروی  
بیاض فیلک جسمنه انتقال ندیکی  
مقدس طوتارلر ایدی • بنی  
بر مناسب محله قوی قازقلر کاید  
بر فیل قویوب قیونک یان کیر  
کلوب ایچروسنه کیرر ورحال  
اوزینه حفر اولمش و اورلری  
اولندیغی وارد • برطا  
آلور تجارت ایدرلر • فک  
سایم اولان  
نوع فیلدن بر  
اولور ایکنجه  
وقولاقلی کوچک  
شکلریله منقوش بو  
یبانی فیلر اکثر یارطو  
و حبوبات و اوت و پیر  
حیواناتدن بریدر حیوان  
کور کبی یدیلور کوتوریلور  
متقدمین و علی الخصوص آسی  
حیوانلری مقامنده دخی اسمال  
بر سر ایده بسیله نیلان بیاض  
اک اول فکر تناسخه ذهاب مروی  
بیاض فیلک جسمنه انتقال ندیکی  
مقدس طوتارلر ایدی • بنی  
بر مناسب محله قوی قازقلر کاید  
بر فیل قویوب قیونک یان کیر  
کلوب ایچروسنه کیرر ورحال  
اوزینه حفر اولمش و اورلری  
اولندیغی وارد • برطا  
آلور تجارت ایدرلر • فک



ببول  
 ایلد کده  
 صرارر  
 ضلق کسب ایدر  
 م صولرینه باترلدیغی  
 فقط اشبو صولره  
 عت ایصلادلق شرطدر  
 مقامنده اوله رق فن طبدده  
 و امید برونی وهندستاندن  
 فیل دیشی غایت صیق و آغر ورنکی  
 اولوب بولور بولور کب ایلدیکی ایچون چله سندن  
 امید برونی بیاض و طون و بعضاً دخی براز صاریجه  
 بیاض کل رنگنده و براز پوشاقجه و سیریانک فیل  
 دیشی خفیفجه ویشیلیمی بررنگه دره . فیلدیشی اقوام قدیمه نزدنده دخی  
 معروف اولوب بونلر کرک خانه و معبدلرینده حلیات و تزیناتنده و کرک  
 آلهرینک صورتلرینی یایمق و اشیای منقوله تزین ایتمکده استعمال ایدرلر  
 ایدی . وقتیله روما حاکم بنگ اوتوردقلری صندالیه لر دخی فیل دیشندن  
 معمول ایدی .

( تقلید فیل دیشی ) — فیتله فاس نام اضاک مییشنندن حاصل بر مایعک  
 مصلبیدر بونی اوفاق شیلرک اعمالی ایچون اکثر یا حیوانی فیل دیشنک  
 رینه قوللانمقده درلر بونک اوزرینه بر طمله حض کبریت طمله دلدیغی حالده  
 کل رنگنده بر لکه براغور لکن صحیح فیل دیشی اویله لکه مکه بر اقااز .  
 فیل محمودی ایچون ( فوسیل ) کله سنه نظر بیوریه .



دیشلریله سائرلرندن تفریق اولنور . فیلار خرطوملرینی بیه جکلرینی اخذ و بلع ایتمک و بعض شیرلی طوتوب قالدیرمق و دشمنلرینی آلوب یره چالمق ده قوللانورلر . اغدیة نباتیه بی چیکنه مک ایچون اغزلرینک ایچنیده آزی دیشی مقامنده میک صفحهلر دخی واردر بونلر اسکیدکجه ارقه دن دیکرلری کلور . دیشی فیلارک صدرلرنده ایکیشر ممه سی و بالجمله فیلارک ایاغنده بش پارمغی و طباننک چقور محلمنده جسمنک ثقلتی بتون بتون پارمقره یوکلنمک ایچون یوماجقلری واردر اون نوع ظن اولنان فیلاردن اک جسم اولان ( فیل محمودی ) نکلنسلی اخیراً منقطع اولوب الیوم طاننان ایکی نوع فیلدن بریسی افریقا فیلیدر که بونک باشی برقبه لی و قولاقلری بیوک اولور ایکنجیسی هندستان فیلیدر که بونک باشی ایکی قات قبه لی و قولاقلری کوچک و آزی دیشلرینک کنارلری داللی بوداقلی اغاج و چیچک شکلریله منقوش بولنور . اشبو هندستان فیلی حیوانات مانوسه دنر . یبانی فیلر اکثر یارطوبتلی اورمانلر و بطاقلق محللرده ساکن اولورلر و حبوبات و اوت و پیراق و کوکلر ایله تعیش ایدرلر . فیل اک مدرک حیواناتدن بریدر حیوانات اهلیه حالنه کلانلری غایت مطیع اولدیغندن کورکبی یدیلور کوتوریلور و موسیقی صداسیله متأثر اولدیغی کوریلور . متقدمین و علی الخصوص آسیالیلر فیللری محارباتده قولاندقلری کبی یوک حیوانلری مقامنده دخی استعمال ایدرلر ایدی . سیام حکمدارلری مزین برسر ایده بسیله نیلان بیاض فیلره برنوع عبادت ایلرلر و بتون سیاملیلر اک اول فکر تناسخه ذهابی مروی اولان ( که کیا ) نام حکیمک روحی بر بیاض فیلک جسمنه انتقال ایتدیکی ظن و اعتقادیه حیوانات مرقومه بی غایت مقدس طوتارلر ایدی . یبانی فیلارک صیدی پک قولایدر آنلرک کزندکلری برمناسب محله قوی قازقلر کزایدلرک چویروب برجهتنه قپو یپارلرو ایچنه مانوس بر فیل قویوب قپونک یاننه کیرلنورلر یبانی فیلر مذکور فیل کوردکده کلوب ایچروسنه کیرر و درحال قاپو قپانه رق طوتیلورلر . بعضاً معبرلری اوزرینه حفر اولمش و اوزرلری اورتلش خندقلر واسطه سیله دخی صید اولندیغی واردر . برطاقم صیادلر دخی آوینه چیقوب دیشنی و دریسنی آلور تجارت ایدرلر . فیلک دریسی غایت قالین و قورودیغی حالده قلیچدن



محافظه به کافیدر بنا برین بعض ممالک اهلایسی در یسنندن قالفان ییارلر  
وافریقایلر فیلک قویروغنه پک چوق اعتبار ایدوب اشبو قویروغک اوجنده  
اولان قیل دمتینی طلسم کبی معتبر طوتارلر .

( فیل دیشی ) غایت سرت و بیاض بر ماده اولوب کوزل جلا قبول  
ایلدیکندن پک چوق مصنوعاتده قوللانیلور وهوایه وطوزه تماس ایلدکده  
در عقب بیاضلغی زائل اولور و برجام قفس التندده محافظه ده صارارر  
ایسه ده شعاع شمسه کوسترلدیکی کبی اولکنندن زیاده بیاضلق کسب ایدر  
وبرازیلیا اغاجی یعنی بر نوع قرمزی بویاه وزغفران وبقام صورلینه باترلدیغی  
حالده قرمزی و صاری و سیاه رنگر اراهه ایلر فقط اشبو صورله  
باترمزدن اول شاب صویبی ویاسرکه ایچنده برقاچ ساعت ایصلادلق شرطدر .  
وقتیله فیل دیشی توز حالنده بر علاج قابض مقامنده اولهرق فن طبدده  
قوللانیلور ایدی . ایشلنماش فیل دیشی کینه وامید برونی وهندستاندن  
کلمکدهدر کینه فیل دیشنک اجزای فردیه سی غایت صیق و آغر ورنکی  
براز صارمتراق اولوب اسکیدکجه بیاضلق کسب ایلدیکی ایچون جله سندن  
زیاده معتبردر امید برونکی بیاض وطونق وبعضاً دخی براز صار یجه  
وسیلانکی بیاض کل رنکنده و براز بومشاقجه و سیریانک فیل  
دیشیسی خفیفجه ویشیلمسی بررنکدهدر . فیل دیشی اقوام قدیمه نزدنده دخی  
معروف اولوب بونلر کرک خانه و معبدلرینک حلیات و تزیناتنده و کرک  
الهرینک صورتلرینی یایمق و اشیای منقوله یی تزین ایتمکده استعمال ایدرلر  
ایدی . وقتیله روما حاکم لرنک اوتوردقلری صندالیله دخی فیل دیشندن  
معمول ایدی .

( تقلید فیل دیشی ) — فیتله فاس نام اغاجک یمیشندن حاصل بر مایعک  
مصلبیدر بونی اوفاق شیلرک اعمالی ایچون اکثر یا حیوانی فیل دیشنک  
یرینه قوللانمقدهدرلر بونک اوزرینه برطمله حامض کبریت طمله دلدیغی حالده  
کل رنکنده برلکه براغور لکن صحیح فیل دیشی اویله لکه مکه براماز .  
فیل محمودی ایچون ( فوسیل ) کلمه سنه نظر بیوریه .



﴿ فیلولائوس ﴾ — فیثاغورس مشرب فیلسوفلردن اولوب  
( ۵۰۴۹ خ ) تاریخنده یعنی میلادک بشیوز قرق بش سنه مقدمنده ( قروتون )  
یاخود ( تارانت ) ده ساحه بروز وجود اولمش و فیثاغورسدن تدریس ایله  
قروتون و مه تاپونت وارکلی و سائر شهرلرده کزد کدن صکره ( ۵۱۲۴ خ )  
تاریخنده یعنی میلادک درتیوز ینمش سنه مقدمنده وفات ایلمشدر .

فیلولائوس استادی فیثاغورس مذهبنده اثر تألیف ایدنلرک برنجیسی ایدی  
طبیعت و دنیا و روح اوزرینه یازدیغی اوچ کتابی افلاطون مومی الیهک  
وارثلردن طقوز بیک فرانغه اشترا ایلدی . فیثاغورس مذهبنده دائر  
ایضاحاتی حاوی بعض آثار ( ۱۸۱۹ م و ۱۲۳۵ هـ ) تاریخنده برلینده  
( به کنج ) طرفندن جمع و ترتیب اولمشدر .

ارضک برنجم سیار و سیارات سائر ایله شمسک اطرافنده دوار اولدیغی  
اک اول کشف ایدن اشبو فیلولائوسدر .

§

﴿ فیلادلفیا ﴾ — اسکی ( لیدی ) قطعده سننده والیوم مغنیسا سنجاغی  
داخلنده بولنان الاشهرک نام قدیمیدر بوشهر برغمه قرالی ( اتال فیلادلف )  
طرفندن تأسیس اولمشدر .

( فیلادلفی ) — فلسطینده برشهردر وقتیه ( رباط امون ) تسمیه  
اولنور ایدی .

( فیلادلفی ) — پانسیلووانیده امریقای شمالی ممالکنندن بری اولوب  
واشنگتونک اوچیوز کیلومتر و شمال شرقیسنده و ( دلاوار ) ایله ( شویلیکیل )  
اوزرنده بولنور . نفوسی بش یوز التمش سکز بیک بو قدر نفرندن عبارتدر  
بوراسی ( ۱۸۰۰ م و ۱۲۱۵ هـ ) تاریخنده دکن امریقا هیئت مجتمعه سنک  
مقر حکومتی ایدی ایوم امریقای مجتمعه نک بر محکمه عالیه و ضربخانه سنی  
و ( ۱۷۵۵ م و ۱۱۶۹ هـ ) ده مؤسس پانسیلووانی مدرسه سیله مشهور  
مکتب طبیه یی و فرانکن طرفندن تأسیس اولمش اولان کتبخانه عمومی  
و موزه خانه و مختلف جمعیتلری و ادیان و مذاهب مختلفه اربانبک شهر  
آین اجراسنه مخصوص ابنیه متعدده نفیسه سنی و برطاق آثار خیرییه یی  
مشمئدر . لیمانی واسع و مأمّن اولدیغی کبی سوقاقلری دخی کنیش و منتظم



اولوب كرك ادخالات و كرك اخراجا تجه انكلتره و فرانسه و بره زيليا و هندستان  
ايه پك بيوك معاملات تجار يه سي وارد ر .

فيلادلفي ( ۱۶۸۲ م و ۱۰۹۴ هـ ) ده واشنگتون طرفندن تأسيس اولندي  
و ( ۱۷۷۶ م ) ده وقوع بولان استقلال محاربه سنده اتحاد مبعوثاني طرفندن  
منعقد برنجي قونغره نك مركز اجتماعي اولدي .

( فيلادلفي ) — بطالسه مصر يه دن اولوب ( ۴۳۰۹ خ ) تاريخنده  
يعني ميلادك ايكيوز سكسان بش سنه مقدمنده جلوسيله برابر اسراي  
يهوديه بي آزاد ايتش و يتش نفر يهود علماسي معرفتيله تورات شريفني لسان  
عبرانيدن لسان يوناني يه ترجمه ايتدير مشدر . منبع نيلي كشف ايچون مأمور لر  
كوندرديكي و مصرده پدري ( بتوله مه سوتري ) نك يدي يوز بيك كتابي  
جامع ياپديرديغي ( سرايين ) كتهخانه سني بر طاقم آثار نفيسه ايله برقات  
دها توسيع و تزئين ايلديكي دخي مرويدر .

§

﴿ فيلورانسه ﴾ — ايتالياده طوسقانه اياتنك يوز يتش بيك نفوسي  
حاوي اولان مركز اداره سيدر ايتاليانلر ( فيرانز ) ديرلر اورنو صويبي  
اوزرنده ميني اولغله هواسي لطيفدر . بوشهر وقتيله پك چوق بيوك ذاتلر  
يتشدير مشيدي . ( طوسقانه ) كلمه سنه دخي نظر بيوريله .

§

﴿ فيلون ﴾ — فلسفه يهوددندر ( ۵۵۶۲ خ ) تاريخنده يعنى  
ميلادك اوتوز سنه مقدمنده اسكندريه ده طوغدي مذهب افلاطون ايله  
دين يهوددن مركب بر طوغري مذهب چيقارمق نيتيله بونلرك مسائلي  
يكديكره مزج و خلط ايدر ك بر كتاب ياپوب اطرافه نشر و ارسال وينه كندو  
ملتندن اولق اوزره بر چوق كيمسه لري اشبو يكي برزخه ادخال ايلدي .  
مرقوم بو كتابنده بري ( الله ) ديكرى ( ناسوت ) ايكي مبدأ ازلي تصورندن  
صكره ( الله ) بر نور اصلي اولوب اندن شعاع شمس كبي عقول صدور  
و تنزل ايتديكنه و ايلك او كجه خلق دنيايي تصور ايدوب اندن صكره اني  
كله و ابن الله اسميله تشخيص و تشهير ايلديكنه ذاهب اولور ايدى .

§



﴿ فیوم ﴾ - مصر وسطاده بر ایالتدر شرقاً جزه و بنی سیوف  
ایالتری ایله تحدید اولنور . طولاً طقسان عرضاً الی بش کیلومتر و  
اتساعنده اولوب التمش بیک نفوسی جامع و مقر اداره سی فیوم شهریدر .  
اشبو ایالت لیبی چولرینک حد شرقیسی اوزرنده بر دره ده ایسه ده شمال جهتی  
زیاده سیله منبت و محصو لداردر و صناعتی مصرک دیگر محللارندن ده  
رواجلی اولوب قاهره ایله جسم تجارتی واردر و متعدد خرابه زار  
قدیملری ییننده مشهور لابرانت خرابه لری کورلمکده در . ( لابرانت )  
کله سنه نظر بیوریه .

§

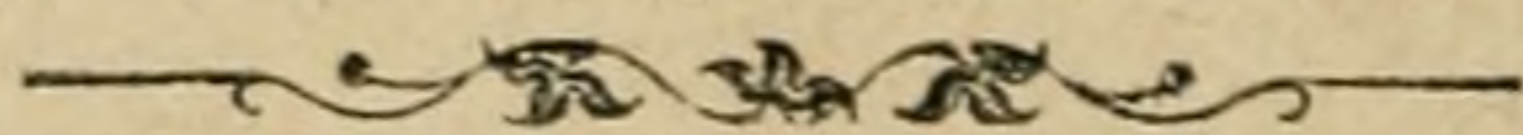
﴿ فینکه ﴾ - جبل لبنان ایله دکز ییننده و سوریه قطعه سنده قدیم  
بر ایالتدر که جانب شمایسنده بولنان ( اپوتر ) نهری بوغازندن جهت جنوبیه ده  
کائن ( بهلوس ) بوغازینه دکین متمد ایدی . فینکه منحصراً بر دولت  
تشکیل ایتیوب حاوی اولدیغی برچوق ممالکدن بعضیلری اصول سربستی  
و دیگرلری حاکمک و جهله اداره اولنور ایدی .  
مملکتلرینک باشلیجه لری ( صور ) ( صیدا ) ( بیروت ) ( بیلوس ) ( طرابلس )  
و عکادن عبارت اولوب اگرچه بونلرک خارجنده ده بعض فلسطین ممالکی  
ایله یهودیلرک سواحلی دخی فینکه یه تابع ظن اولنور ایسه ده شرائط  
صحتدن بریدر . فینکه لیلر مؤخرأً مخاصمات اجانبه قارشو کندولرینی  
محافظه یه احتیاج حس ایتدکلرندن اول صیدا بعده صور مرکز اولمق  
اوزره بر اداره مجتمعه تشکیل ایلدیله . بو نواحی میلاددن سکز ویندی  
عصر ایتدالرنده اثور حکمداری ( شلمانصر ) ایله ایکنجی ( بنخت نصر )  
طرفندن ضبط اولندی اولوقتدن برو عجملر و اسکندر و سلوسیدلرک  
و ( ۵۵۳۱ خ ) تاریخنده یعنی میلادک التمش اوچ سنه مقدمنده رومالیلر  
و عربلرک متتابعاً اللرنده دونه رک نهایت عثمانلیلرده تقرر ایلدی .  
فینکه لیلرک لسانی سام لغتی ایدی مذهبلی هر نقدر مصریلره مشابه  
ایدیسه ده ساکن اولدقلری مملکتلره کوره تغیر و تبدل ایدردی بین الاقوام  
سیاحت و مهارت بحریه ایله مشهور درلر .  
ملك الارض یاخود بعل کبیر نامنده بر بیوک پته پرستش ایدرلر ایدی .



شمديكى ايجد ترتيبى اولوقت بونلرك الف باسى اولديغنه دائر بعض روايت  
دخى وارايسهده اعتماده شايان كوريله مز . فينكه لسان يونانیده خرما  
معناسنه اولوب مملكتلرنده خرما چوقجه اولديغندن ياخود يونانستانه خرما  
كوتوردكلرندن او اسم ايله ياد اولمشلر ایدی . ( ايجد ) كله سنه دخى  
مراجعت بيوريله .

§

﴿ فينوالر ﴾ — آسيانك شمالنده منتشر بر قومدر بونلر يصى يوزلى  
صاريجه رنگلى چقور يناقلى آز صقاللى وسط قامتليدرلر . مقدارلرى اليوم  
اوج مليون تخمين اولنيور . روما ايمپراطورلغنىك برنجى زمانلرنده ويستول  
وقارپاط طاغلرندن وولغا نهرينه قدر ممتد اولان اراضى داخلنده ساكن  
ايديسه لرده غوتلرك ورودلرنده بر چوغى تحت اطاعتلرينه كيروب قصورلرى  
سارماسيى شمالى يه واسقاندينوى يه كيتديلر .  
فينوالر بوتاريخدن اعتباراً ايكي قسمة آيريلور . برى غربى ويا خصوصى  
فينوالردر كه فنلاند آنكرى ليوونى مملكتلرنده وولغانك منصبنه قدر ساكن  
اولورلر . ديكرلرى شرقى فينوالردر كه وولغا نهرى ملتقاسندن اورال  
طاغلرينه دكين اولان محللرى وطن اتخماز ايدرلر ایدی . مؤخرآ آسيا  
باربارلرينك تعاقب هجرتلرى جهتيله آوروپا قطعه سنه طاغلمشلردر . هونلرك  
بر شعبه سى بونلردن ظن اولنيور چونكه بشقه جه لسانلرى واردر . روسلر  
بونلره ( چوت ) تعبير ايدرلر .





( ف ) حرفنده اولان ممالک دولت علیه

در ولایت	در لوا	در قضا	اسم و اعتباری	
بغداد	بصره		ناحیه	فاو (قاو)
بنغازی	بنغازی		ناحیه	فخیس
طرابلس غرب	فزان		مرکز لوا	فزان
طرابلس غرب	جبل غریبه		قضا	فساطو
قسطمونی	قسطمونی		ناحیه	فقاس
اطنه	قوزان		قضا	فکه (بیلان)
قسطمونی	بولی	ویرانشهر	ناحیه	فلیوس
قونیه	نیکده	قاش	ناحیه	فنگه
ایدین	ازمیر	فوجتین	ناحیه	فوجه جدید
ایدین	ازمیر		قضا	فوجتین
قسطمونی	قسطمونی		ناحیه	فوزیقه
سیواس	اماسیه		ناحیه	فوق الطریق
یایه	یایه		قضا	فیلات
مناستر	مناستر		قضا	فیلهورینه







## حرف ق

﴿ قانچود وتی ﴾ - چينده (۵۰۲ م) تاريخيله متشكل لياغ  
سلاله خاقانيسنك مؤسسيدر بوندن اول سلطنت چينيه (چى) سلاله سنه  
منسوب ايكن مشار اليه تاريخ مز بورده كلوب كندو سلاله سنى حرباً  
تشكيل و (نانكين) شهر جسيمى پاى تخت اتخاذا ايلدى . ايام حكومتنده  
آسيای جنوبى ايله چينك روابط مناسباتى تشيد ايدوب چين سفائى لاجل  
النجاره سيلان اطه سنه و سواحل هندیه يه قدر كلور و فارس و هند سفراسى  
(نانكين) ه كيدر ايدى .

§

﴿ قاپ ﴾ يا خود (قاپ توون) - افریقای جنوبیده يعنى اميد  
بروننك جهت شماليسنده و قرق كيلومتر و بعدنده انكليز مستلكاتنك مقر  
اداره سى اولان شهر ك اسميدر . اكثر سى اسلام اولمق اوزره اوتوز بيك نفوسى  
و بر مستحكم سرايى و هند شر كتلرینه مخصوص دلکشا بانچه و مسافر خانه  
و مکتب و كتبخانه لرى و مكمل برر صدخانه سى اولوب خانه لرى طوغله دن معمول  
و سوقاق و جدوللرى غابت منتظيدر . (اميد) كلمه سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ قابل ﴾ - حضرت آدم عليه السلامك برنجى اوغليدير . تورانده  
(قايين) تحرير او انور . كندوسيله توأم طوغان قزقرنداشى اقليمايى حضرت  
ادم ديكر اوغلى هابله ويره جكنى ايشتيديكى ايچون هابلى طاش ايله اعدام  
ايلد كدن صكره قزى آلوب عدن يا خود يمن جانبنه فرار و اوراده



پدري نك مسلك ديانتنه مخالف حرکات مبتدعانه ايله امرار ليل و نهار ايلدي قابلك ولادتي ابوينك ايكنجى سال ملاقاتنده وقرنداشنى قتل ايله فرارى بوز يكرمى يدى ياشنده وقوعبولديغى مرويدر .

§

﴿ قاپودستريا ﴾ — موره وقعه سنده مسبوق اولان خدمات مهمه سنه بناء روملك استقلالى صروده حكومت . وقته رئيسى انتخاب اولمش ايكن ( ۱۷۳۱ م و ۱۲۴۷ هـ ) تاريخنده ظهور ايدن برمنازعه مليه اوزرينه كليساده اعدام ايدلمشدر . فى الاصل قورفهللى ايسه ده روسيه ده خيلى تربيه كورمش و برارلق روسيه خارجيه نظارتنده بر مأموريتده دخى بولمش ايدى .

§

﴿ قاپيله ﴾ — هند فيلسوفلر ننددر و سان كيا دنيلان مسلك فيلسوفينك مؤسسيدر اشبو مسلك كاملاً وجود صانعى انكار و خلقتى طبيعته جل و اسناد ايله دنيايى برجاي ابدى عد و اعتبار ايدر و ايكى ماده ابديه نك بقاسنى التزام ايلر ايدى . مذكور ماده لرك برى ذكورت ديكرى طبيعتمدر كه بونلردن ذكورت مبنع و طبيعت حيات و حركتك منشائيدر . حاصللى بو طريق فلسفه بالتمام ماديادن عبارتدر . قاپيله ده دائر محقق برشى بيلنه مديكى كى بونك خيالى و يا حقيقى بر شخص اولوب اولمديغى دخى اكلاشيله ماده مقده در و بعضيلرك قولنجه طقوزنجى و يا خود اون ايكنجى عصرده طوغمشدر . مذهبنه دائر معلومات دخى يالكز يتمش ايكى بيتدن عبارت اولوب بونك سانسقري لسانى اوزره يازلمش و فرانسه زجه ده ترجمه ايدلمش بر مجموعه سى اليوم موجوددر .

§

﴿ قات ﴾ — يمن قطعده سنده چيقار ميوه سز بر آغاجك اسميدر پراغى زيتون پراغنه مشابه و دها بيوجكدر . اهالى بونى اوره توب ديبلردن سورن فليرلر ينى آغزلرنده چكنيه رك صوينى باع ايدرلر . قات بر قاچ نوع اولوب بر نوعى انسانك دماغنه اسرار دن دها زياده تاثير و بياغى عقلنى سلب ايدر و ديكر نوعى عرق نشئه سى قدر نشئه ويروب بعضيلرى دخى او يخويى سلب ايلر . يمنلردن الك فقير بر آدم بيله قزانديغى بش غروشك در دينى قاته ويروب ديكر در دينى دوشونمز . يمنك اكثر بلادنده



(مبرز) نامنده قاتخانه لروارد. اهالی اخشاملری اورالره طویلانوب و نارکله بی  
شنلندیروب قارشو قارشویه قاتلری چیکنرلر و چیکنه دیکه صو اچرلر و صو  
ایچدیجه چیکنرلر و بر طرفنده بورام بورام درلیه رک یالیلیر موالار سویلرلر  
بوکاک زیاده تهامه اهالیسی مجبور اولوب صنعا و سائر شهرلر اهالیسی دخی  
قاتسز اوله مزلر ایسه ده بونلرک برده (قشر) ایچمه لری وارد. قشر  
قهوه نك طیش قبوغیدر بونی چای کبی قیناده رق ایچوب ایچنی براغیرلر.

§

﴿ قادیسیه ﴾ - ایرانک قدیم پای تختی اولان مداین شهرینک جانب  
غریبسنده و کوفه قربنده بر شهردر حضرت ابراهیم علیه السلام بورایه  
اوغرادقلری صره ده رأس سعادتلرینی بری غسل ایدوب (قدست من ارض)  
بیورملریله قادیسیه تسمیه اولندیغی مرویدر.

قادیسیه هجرت نبویه نك ۱۴ و یا ۱۵ یا خود ۱۶ سنه سی شوالنده جانب  
جناب (عمر) بدن مأمور سعد بن ابی وقاص رضی الله عنهما معرفتیه له فتح  
اولمشدر و بو محاربه ده عجملرک سرکرده سی اولان (رستم) اصحاب  
کرامدن عمر و بن معدی کرب النده تلف اوله رق اهل اسلام برچوق اموال  
واشیا اغتنام ایلشدر. مومی الیه رستم اولجه فن نجوم واسطه سیله استیلای امت  
محمدیه بی کشف ایلدیکندن ناشی عربله جنکه راضی اولندیغی حالده کویا  
شاه یزد جردک ابرامی کندوسنی بیله بیله بومهلکه یه صوقشدر. بورستم  
ارامنه دن اولوب مشهور رستم داستان دکلدن انک ایچون (رستم)  
کله سنه مراجعت بیوریله.

§

﴿ قادیموس ﴾ - صیدا قرالی (ازه نور) ک اوغلیدر دلربالقده  
مشهوره قز قرنداشی آروپا غائب اولدیغی زمان پدیری طرفندن تحریسنه  
مأمور و بوله مدیغی جهتله بر موجب مقاوله بردها پدیرینی کورمامکه مجبور  
اولدیغندن موجود معیتیه یونانستانده واقع (بیئوتی) یه کلوب یرلشمش  
ویرلی اهالی و حشیه یه حروف هجا و اصول اخذ و اعطای او کردوب  
ممکن مرتبه ارانه طریق مدنیت ایتش و کندو نامنه اوله رق (۴۲۸۰ خ)



تاریخنده یعنی میلادك بیک اوچیوز اون درت سنه مقدمنده دخی یونانستانده  
(قاده) شهرینی یابدیرمشدر .

§

﴿قادرین﴾ یاخود (قادون) — ترکستانده معتبر خاتونلره ویریلو  
بر عنوان ایدی . صحیحی (کتبانو) در .

§

﴿قار﴾ تلج — بخار کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿قاربون﴾ یاخود (فحم) کور — رایحه و لذتن عاری و غیر  
مذاب و هوادن متأثر اولمز بر جسم بسیطدر زیادمجه حرارتله مولدالموضه  
ایچنده ینارق حامض فحمی یه منقلب اولور . فحم الماس ایله غرافیت  
(قورشون قلم معدنی) دنیلان ماده بی حصوله کتورر . قاربون طبیعتده  
بشقه صورتده دخی موجود اولوب بعضیلری مواد زفتیه و معدنیه ایله دخی  
مخلوط بولنور که معدن کوری یعنی واپور کوری دیمکدر . قرستاللانمش  
اولان قاربونه الماس دیرلر . اغاج کوری ناقل الکتریک اولدیغی کبی تماس  
ایتدیگی غازلردن دائما بر مقدارینی بلع ایدر حتی غاز آونیاقدن (نشادر  
روحی) طقسان کره کندو جحیمی مقدارینی اخذ ایده بیلور و تسخین و احراق  
اولندقده بوغازلر خروج و هوا ایله اختلاط ایتمکله حامض فحمی نام غاز  
وجوده کلور که قیالو بر محله اولدیغی حالده انسانی تسمیم ایدر .  
عادی کور رنگ و تعفنی ازاله ایدر انک ایچون سرکه و بالقی یاغی مثلور رنگلی  
مایعات کور توزندن سوزلدکده لوننی زائل اولور و متعفن و بولانق صولر بو  
یولده کسب رقت و صافیت ایلر .

§

﴿قارتاجنه﴾ — تونسک اوچ ساعت شمال شرقیسنده بر شهر قدیم  
و جسدیر شهر مذکوره عاثر اراضی بی (۳۷۳۴ خ) تاریخنده یعنی  
میلادك سکز یوز التمش سنه مقدمنده دیدون نام صولری بر قادرین مبايعه  
ایدرك اوراده قارتاج حکومتنی تأسیس و کیده رك اخلافی حکومت  
مذکوره بی لیا طرابلس غرب نومیدیا مونتیا و اسپانیانك قسم جنو بیسیپله



ساردنیا قورسیقه و مالطیه قدر توسیع ایلدی • قارتاجنه شهری وقتیه  
بشیوز بیک نفوسی حاوی ایدی بوکا ( قارتاغونوا ) دخی دیر لر  
( قارتاجنه ) اسپانیاده دخی بر شهرک اسمیدر •

قارتاج دولتی ( ۵۱۸۴ خ ) تاریخنده سچلیا اطه سنی دخی قرق اوچ سنه  
یونانلورله محاربه ایدرک استیلا ایتدیسه ده یوز قرق التی سنه صکره رومالور  
علیهنه آچدیغی مشهور ( پونیک ) محاربه سنک صوکنی کتوره مدی یعنی  
یوزاون سکز سنه سورن محاربه مذ کوره نهایتنده مغلوب و منقرض اولدی •  
( پونیک ) کله سنه نظر بیوریه •

§

﴿ قارتال ﴾ — یرتجی قوشلردن بریوک و سیاه قوشدر قوت  
وشوکتک صورت مثالیه سی اولق اوزره شکلی بعض دولت آرمه لرینه  
ترسیم اولنور • روسیه و پروسیا و اوستریا دولتری بونی ایکی باشلی  
تصویر ایدر لر • پروسیاده سیاه و قرمز قرتال نامر یله ایکی نشان  
اولدیغی کبی پولونیاده ( ۱۷۰۵ م و ۱۱۱۷ هـ ) ده بیاض قرتال  
و ( ورتنبورغ ) ده دخی ( ۱۷۰۴ م ) تاریخنده التون قرتال نشانلری  
احداث اولمشدر •

§

﴿ قارتوزر ﴾ — حذاقتپروران ارباب طبندر ( ۱۷۰۴ م  
و ۱۱۱۶ هـ ) تاریخنده حایتی ده تولد و ( ۱۷۷۷ م و ۱۱۹۱ هـ ) تاریخنده  
وفات ایلدی • کیمیا و امراض داخلیه بی ( اودر ) نهری اوزرنده واقع  
فرانقفورت شهرنده تدریس ایدردی • مواد طبیه ده مشهور عیون اعتبار  
اولان تحریاتی اجزاجیلق فنی اصلاح ایشدر و بوندن بشقه دخی کیمیای  
طبی به دائر تألیفات عدیده سی واردر •

§

﴿ قاردان ﴾ — اوروپانک اونالتجی عصر علماسندندر ( ۱۵۰۱ م  
و ۹۰۷ هـ ) ده پاوی ده تولد و ( ۱۵۶۶ م و ۹۸۴ هـ ) ده وفات ایشدر  
ریاضیاتی و مؤخرأ میلان و پولونیاده طبی تدریس ایدرک اسقوچیا وانکلتره  
و فرانسه بی سیاحت و هر برنده خارق العاده تداوی اجرا ایلدیکی حالده



روماده انفاس معدوده حیاتیه سنه ختام ویردی علم حکمت و کیمیاوریا ضیائده  
کشیفات دقیقه سی واردر . هنوز قاردان دستوری نامیه مسمی اولوب  
بعض معادلانده استعمال قلمقده اولان اصولی بو یامشدر . احکام نجومه  
دخی معتقد ایدی حتی وفاتی قنغی وقت وقوعه جغنی نجوم واسطه سیله  
تعیین ایدوب زمان معین حلول ایتدکده کندوسنی استخراجنده مصیب  
کوسترمک ایچون بالاختیار آچلقدن تلف ایتدی دیرلر . نه اصابت !

§

﴿ قاردینال ﴾ — روما کلیساسنک ال بیوک مأمور روحانیلر یدر  
قاردینال لفظی لاتینجه ده باشلیجه معنا سنه اولان قاردینالیس لغتدن آلمشدر  
بو مأمورلر پاپانک مشاور و معاونلری مقامنده اولوب ( قونقلاف ) نامی  
التنده بر خصوصی جمعیت تشکیل ایدرلر و حین اقتضاده پاپالغه انتخاب  
اولنورلر . روما ایمپراطوری ( تئودوس ) دن بر زمانه قدر باشلیجه مناصبی  
حائز اولانلره یعنی آسیا و افریقاده بولنان ضابط و اردو جنرالریله ایالات  
والیرینه دخی قاردینالیس تسمیه اولنور ایدی مؤخرأ بونام روماده بیوجک  
محلله پاپاسلرینه دخی ویرلمکه باشلادی . اون برنجی عصره قدر بووجهله  
یکوب ( ۱۱۸۱ م ) تاریخنده رومانک بیوک پاپاسلری باشلی باشلرینه پاپا انتخابی  
حقنه مالک اولدقلرنده مطرانلر اوزرینه دخی تفوق قزاندیلر و ( ۱۵۸۶ م )  
ده یعنی ( سیکست کنت ) زماننده مقدارلری یتش نفره ابلاغ اولندیلر .  
ایوم قاردینال ( مطران ) و ( ایکنجی صنف ) و ( شماس ) ناملریله اوچ  
صنغه تقسیم اولنورلر .

§

﴿ قارناق ﴾ — مصرده تب شهرنده ونیلک صماغ طرفنده بر مشهور  
معبد ویا سرایک اسمیدر اون ایکنجی سلاله فراغندهنک مؤسسسی سیزوستریس  
یاخود رامسس طرفندن بنا اولندی . یوز اوچ مترو طول و او توز مترو  
عرضنده یوز یکرمی درت دیرکلی بر صالونی وار ایدی و اشبو دیرکلرک  
طولی یکرمی اوچر مترو اولوب صالونک دیوارلرنده ایسه خط تصویر ایله  
برچوق یازیلر و شکلر بولنور ایدی .

§



ساردنیا قورسیقه و مالطه به قند  
بشویوز بیک نفوسی حاوی اید  
( قارتاجنه ) اسپانیاده دخی بر شهر  
قارتاج دولتی ( ۵۱۸۴ خ ) تاریخنده  
یونانلولله محاربه ایدرک استیلا ایتدیده  
علیهنه آجدیغی مشهور ( یونیق )  
یوزاون سگزسنه سورن محاربه مذکره  
( یونیق ) کلمه سنه نظر بیوربله .

§

﴿ قرتال ﴾ — بیرنجی رشلردن بریوک و سیاه قوشدر قوت  
وشوکتک صورت مثالبه سی اولمراوزره شکلی بعض دولت آرمه لرینه  
ترسیم اولتور . روسیه و روس و اوستریا دولتری بونی ایکی باشلی  
نصیر ایدرلر . روسیاده سیاه و قرمز قرتال نامر بله ایکی نشان  
اولدیغی کبی پولونیاده ( ۱۷۰۴ م و ۱۱۱۷ هـ ) ده بیاض قرتال  
و ( ورتسبورغ ) ده دخی ( ۱۰۴ م ) تاریخنده التون قرتال نشانلری  
احداث اولمشدر .

§

﴿ قارتوزر ﴾ — حدسپروران ارباب طبندر ( ۱۷۰۴ م  
و ۱۱۱۶ هـ ) تاریخنده حاجتی دولت و ( ۱۷۷۷ م و ۱۱۹۱ هـ ) تاریخنده  
وقات ایلدی . کیمیا و امران داخلیه بی ( اودر ) نهری اوزرنده واقع  
فرانقفورت شهرنده تدریس ایلدی . مواد طیبه ده مشهود عیون اعتبار  
اولان تحریاتی اجزاجبلیق فنی سلاح ایشدر و بوندن بشقه دخی کیمیا  
طبی به دار تألیفات عیده سی ایدر .

§

﴿ قاردان ﴾ — اورلک اون اتنجی عصر علماسنددر ( ۱۵۰۱ م  
و ۹۰۷ هـ ) ده پاوی ده تولد ( ۱۵۱۶ م و ۹۸۴ هـ ) ده وفات ایشدر  
ریاضیاتی و مؤخرأ میلان و یونانده طی تدریس ایدرک اسقوجیا وانکلتره  
و فرانسه بی سیاحت و هر گنده خارق العاده تماوی اجرا ایلدیکی حالده



بعض دخی معین ایند کوسترمک ایند  
 ییوریا ضیانه  
 نامیله مسمی اولوب  
 بو یامشدر . احکام نجومه  
 وقوعبوله جغنی نجوم واسطه سیله  
 کندوسنی استخراجنده مصیب  
 نه اصابت!

﴿ قاردینال ﴾ — روما کیماسنک ال بیوک مأمور روحانیلریدر  
 قاردینال لفظی لاتینجه ده باشلیجه ناسنه اولان قاردینالیس لغتدن آلمشدر  
 بو مأمورلر پاپانک مشاور و معاوی مقامنده اولوب (قونقلاف) نامی  
 التنده بر خصوصی جمعیت تشکی ایدرلر و حین اقتضاده پاپالغه انتخاب  
 اولنورلر . روما ایمپراطوری (تدوس) دن بر زمانه قدر باشلیجه مناصبی  
 حاز اولانلره یعنی آسیا و افریقا بولنان ضابط واردو جنرالریله ایالات  
 والیرینه دخی قاردینالیس تسمیه اولرایدی مؤخرأ بونام روماده بیوجک  
 محله پاپاسلرینه دخی ویرلمکه باشلادی . اون برنجی عصره قدر بووجهله  
 کچوب (۱۱۸۱ م) تاریخنده رومان بیوک پاپاسلری باشلی باشلرینه پاپا انتخابی  
 حقنه مالک اولدقلرنده مطرانلر اورینه دخی تفوق قزاندیلر و (۱۵۸۶ م)  
 یعنی (سیکست کنت) زمانده مقدارلری یتیش نفره ابلاغ اولندیلر .  
 بوم قاردینالر (مطران) و (اینجی صنف) و (شماس) ناملریله اوچ  
 نفه تقسیم اولنورلر .

§

﴿ قارناق ﴾ — مصرده ق شهرنده ونیک صماغ طرفنده بر مشهور  
 ویاسرایک اسمیدر اون ایکنجی سلاله فراغنه نک مؤسسی سیزوستریس  
 درامسس طرفندن بنا اولندی . یوز اوچ مترو طول و او توز مترو  
 منده یوز یکرمی درت دیرکلی صالونی وار ایدی و اشبو دیرکلرک  
 یکرمی اوچر مترو اولوب دلونک دیوارلرنده ایسه خط تصویر ایله  
 ق یازیلر و شکلر بولنور ایدی .

§



﴿ قارناوال ﴾ — پرهیزدن اول شـنـك و اكلنجه زمانى اوله رق  
 تعمید عیسی کوننه تصادف ایدن ۶ کانون ثانیده باشلا یوب پرهیزك ایکنجی  
 صالی کونی ختام بولمقده در . قارناوال کلمه سی لاتینجه ات یو تمق معناسنه  
 اولان ( قارنوآوالی ) دن مأخوذدر خرسیتیانلر پرهیز اثناسنده ات اکلندن  
 ممنوع اولدقلری جهتله ممنوعیت مذ کوره نك آجیسنی چیقارمق اوزره  
 بوموسمه زیاده ات یوتدقلرندن قارناوال دیدیلر . بعضیلرینه کوره قارناوال  
 اته الوداع معناسنه اولان ( قارووالی ) دن مشتقدر که بو قول دهها طوغری  
 کورینیور . انواع لعبیات وبالولر و صوک بازار و صوک صالی کیجه لرینك  
 مسخره لقلری بوموسمك باشلیجه اکلنجه لرندندر . وندیک و باخصوص ممالک  
 جنوبیه اهالیسنك قارناواللری سائر یرلردن دهها مطمئن کچر . بو عادت  
 قدما و یا پاپاسلرک عمومی شنلکلی بقایاسندن بر مسخره لک اولدیغی دخی ظن  
 ایدلمکده در .

§

﴿ قارنجه ﴾ — علم حیوانانده ذو جناحیه النصف زمره سندن  
 بر حیواندر جمعیتله یشارلر خادملى غیر مکمل اولان نساللریدر بونلر  
 قنادسز واعین بسیطه دن عاری و باشلری بیوک و اوزون ایاقلی اولورلر  
 قارنجه لک ارککلی ایله دیشیلری قنادلورلر و بر مدت صکره جمعیتلرینی  
 ترک ایدرک هوالنوب هواده چفتلشورلر و چفتلشدکن صکره ارککلی  
 تلف اولوب دیشیلری طپراغه دوشورلر و قنادلری ضایع اوله رق یکیدن  
 برجاعت تشکیل ایدرلر .

اورمچک کبی قارنجه لده دخی ایجه فراست حس اولنور بونلر یرالتنده  
 اتفاقله طپراق طاشیه رق منتظم یووه لر یپارلر و طاشیدقلری حبوباتی نشؤ  
 بولماق ایچون باشلرینی قیردرق یووه لرینه استف ایدرلر و یغمور ایله یووه نك  
 ایچنه طپراق کیردیکی حالده هوا آچلدیغی کبی او طپراغی ینه اتفاقله  
 طیشاری چکرلر و ایچلرندن بری یووه جوارنده تلف اولور ایسه ایکیشر  
 ایکیشر کیدوب اولان قارنجه یی یره کومرلر و ایشلری بتدیکی وهوا  
 آچیق اولدیغی زمانلرده بربرلریله اویناشورلر .

§



﴿ قارون ﴾ — موسی علیه السلامک عمزاده سی یاخود خاله  
زاده سیدر جناب موسی وهاروندن صکره بنی اسرائیلک اعلم و افضلی  
ایدی وحسن و جمال صاحبی اولدیغنه بناءً (منور) تسمیه اولنور ایدی  
مالک اولدیغی خزان نامحدوده نك کمال طمعندن ناشی زکاتنی ویرمک استمیوب  
امر الہی یه قارشو کلدیکنه و فضله اوله رق بر فاحشه یه (موسی بکا سوء  
معامله ده بولندی) دیو افترار ایتدیردیکنه بناءً بقدره الله تعالی کندوسی  
وهواداری اولان سائر زکات قاچقینلری جمله منخسف اولدی . بو وقعه نك  
قارونک مملکتی اولوب جا ایله حص اره سنده بولنان (رستن) نام شه-هرده  
ظهوره کلدیکنی دخی روایت ایدر لر .

§

﴿ قاری ﴾ یاخود (قاریا) — الیوم منتشا لواسی دنیلان قطعده نك  
نام عتیقیدر غرب و جنوب غریبه دکر شمالا لیدیا شرقاً پیریدی ولیسی  
ایله تحدید اولنور هالیقارناس و میلاس و الاباندا و آلیند باشلیجه شهر لرندن  
ایدی . قاری ایالتی بر وقت فنیکه و یونان مهاجرلری ایله مسکون و معمور  
اولدیغی حالده مؤخرأً (کینخسرو) نام عجم حکمدارینک زیر جایه سنه کچدی  
ومع مافیہ بوایامده (موزون) و (آرتیمیس) کبی بعض مستقل حکمدارلری  
کلوب مؤخرأً اسکندرک وفاتندن صکره قساندره آنتی غونه لیریماقه  
ردوسلیله رومالیله انتقال ایدرک نهایت عربلرک و سلچوقیلرک وبعده  
(۱۳۲۶ م و ۷۲۷ هـ) تاریخنده عثمانلیلرک ید اقتدارینه دوشدی .

§

﴿ قاسم افندی ﴾ بن یحیی — رجال خلوتیه دن کشف و کرامت  
صاحبی برذات اولوب بروسه ده امام قاسم نامیله بنام اولمشیدی وحدت وجود  
حقنده حقیقت آمیز بعض سوزلری واردر صدر اعظم داماد ابراهیم پاشانک  
دعوتیله استانبوله کلوب بر مدت مجلس آرای ارشاد و معرفت اولدی  
مرشدی شیخ مصری حضر تلریدر .

§

﴿ قاسم ﴾ — یمنده والی حسن پاشانک اولاد مطهری برر صورتله  
جلب ودر سعاده ارسال ایلدیکندن بر قاچ سنه صکره یعنی (۱۵۹۷ م



و ۱۰۰۶ هـ) تاریخنده امامت دعواسیله قیام ایمن ذاتدر . بوذات بلاد  
ظاهر اهلایسنی کندویه بیعت ایتدیرمسی اوزرینه پاشای مومی الیه مخالفی  
اولان بعض قبائل رؤساسنی کندو عسکرینه ترفیق و قول قول تفریق  
ایدرك بر قاج محاربه دن صکره قاسمی کو کبانده تحصنه مجبور ایتدیسده  
براز صکره قاسم ینه میدان بولوب دولت طرفداری اولان عبدالرحیمی کندویه  
دخیل دوشوردی و عبد الرحیم قاسمک امنیتنی بالاستحصال طرفندن سردار  
تعیین و ارسال اولندقدن صکره اثنای محاربه ده ینه دولت عسکرینه دخالت  
ایتدی بوضروده سید عامر امیر احمد و بشقه ناملرده دها برچوق کیمسه لر  
ظهور ایدوب امامت واستقلال دعواسیله بر برلرینه کیرش دیلر . بونلرک  
بعضیلری والی حسن پاشایه و بعضیلری امام قاسمه طرفدار و مع مافیله متلون  
الافکار اولدقلرندن والی کیمه نصل معامله ایده جکنی شاشیردی قالدی .  
سنان پاشانک والی اولمسی اوزرینه ( ۱۰۱۲ هـ ) تاریخنده مرقوم عبدالرحیم  
دولت طرفدار لغندن دخی چیقوب تکرار قاسم ایله برابر اولمغله بر قاج سنه  
صکره طوتیلوب در سعادتیه نفی اولندی بری طرفدن ایسه قاسم ینه قوت  
بولوب برچوق برلری صدمه تسخیرینه دوچار و رایات عساکر عثمانیه یی  
بیوک بیوک هزیمتله اوغراده رق نکونسار ایتدی ( ۱۶۱۸ م و ۱۰۲۸ هـ )  
تاریخنده یکی والی اولان حاجی محمد پاشا کلوب خطه یمانیه نک هر طرفنی  
اتش حرب و قتال ایله مالا مال بولمغله دفعنه برچاره دوشینوب نهایت قبله  
جهتنده اولان ( اهنوم ) ( سوده ) ( صعده ) و سائر ممالکک امام قاسمه ترک  
اولمسنه قرار و یردی و فی الواقع بو صورتله آسایش تدریجاً عودته باشلا یوب  
بو اثناده یعنی ( ۱۶۲۶ م و ۱۰۳۶ هـ ) تاریخنده امام مومی الیه دخی وفات  
ایلدی . مومی الیه جد اعلاسنی علی بن ابی طالب رضی الله عنه حضرتلرینه  
ایصال ایدر ایدیسده اصولده مذهب زیدیه یه تابع ایدی . فقه زیدیه دن  
( الاعتصام ) و علم کلامدن ( اساس ) نام کتابلری تألیف ایتشدیر .

§

﴿ قاسم ﴾ پاشا — سلطان سلیمان وزراسندندر لقبی ( کوزجه )  
ارتحالی ( ۱۴۳۳ م و ۹۴۰ هـ ) تاریخنی ایدی . ایوم در سعادتیه محل  
معروفده واقع قاسم پاشا جامع شریفنی بوذات انشا ایتدیرمشدر . قاسم پاشا



مولو یخانه سنی دخی غلطه مولو یخانه سی پوست نشیندکنندن انفصال  
و (۱۶۳۰ م و ۱۰۴۰ هـ) تاریخنده وفات ایدن شیخ عبدی دده حضرتلری بنا  
ایتدیردی مشار الیهک سبب انفصالی شارح مثنوی اسماعیل دده حضرتلرینک  
غلطه مولو یخانه سی مشیخته تعیینی اولمشدر.

§

﴿ قاضی ابوالطیب الطبری ﴾ — نام نامیسی مشهور آفاق واقطار  
و فوایح رواج ثنای محسود صنوف ازهار اولان طاهر بن عبدالله درکه  
صورت حالی وصف و اصفدن عالی و کوهر ذات نظیفی درر بسط و بیاندن عالی  
ایدی . عراقین اهلایسی جمله کندیوسندن استفاده علوم و معارف ایتشلردر .  
ولادتی طبرستانده ( ۹۵۹ م و ۳۴۸ هـ ) و وفاتی ( ۱۰۵۸ م و ۴۵۰ هـ )  
تاریخنده در .

مشار الیه ( کرخ ) شهرنده نیجه مدت منصب قضایه زینتبخش اقامت اولدی  
عراقیون هرچن قاضی لفظنی اطلاق ایلسه لمر ادلری بودر نته کیم قاضی لفظیله  
خراسانلر حسینیلری و معتزله عبدالجبار استر آبادی بی و اشعریه اصولده ابوبکر  
باقلانی بی مراد ایدر .

§

﴿ قاضی ابوالقاسم تنوخی ﴾ — ( ۸۹۱ م و ۲۷۸ هـ ) تاریخنده  
انطاکیه ده قدمنهاده صحرای وجود اولدی بعض توار یخده سلسله  
نسبی قدماء ملوک تنوخن حارث بن فهم نام ذاته نسبت قلمنقده در . جود  
و سخاوت و لطافت طبع و حسن معاشرته برابر علوم عالیه و آلیه و فنون  
ادبیه و هیئتده وحید عصری اولوب مدت حیاتی بصره و اهواز کبی  
او وقتک ممالک شهیره سندن اولان شهر قاضیلرقلرنده منقضی ایلمشدر . روایت  
کوره کندیوسی فقهاء خفیه دن اولدیغی حالده معتزلی الاعتقاد ایدی  
( ۹۵۳ م و ۳۴۲ هـ ) تاریخیه بصره ده حکم قضا ایله منصب حیاتدن منعزل  
اولمشدر .

مومی الیه صاغلغنده فن مخصوص و ساطیله زمان مماتنی دخی تعیین و اصابت  
ایلدیکی جمله مرویاتندر .

§



﴿ قاضی ایاس ﴾ بن معاویه بن مرة المزنی - کنیه سی ابو والله  
اولوب ( ۷۳۹ م و ۱۲۲ هـ ) تاریخنده وفات ایلشدر فصاحت لسان  
وبداعت بیان وباخصوص کمال فهم و فراستده ( از کی من الایاس ) ضرب  
مثلله معروف جهانیان اولوب ملوک امویه دن عمر بن عبدالعزیز دورنده  
بصره قاضیسی ایدی . ایاسک ابتدا معروف بالذکا اولسنه باعث بودرکه  
حداثت سننده شامه واروب عبدالملک بن مروان طرفندن منصوب قاضی  
حضورنده مخاصمه ایلدیکی برپیر ساخورده ایله ترافعه باشلادقده قاضی  
معارفه سابقه سنه بناء پیری حایه و تخلص املیه ایاسه سن هنوز حدیث  
السن برچوجق ایکن بو مقوله یاشلی باشلی بر اختیار آدمی تعجیردن اوتانمز میسک  
دیمکه ایاس یا قاضی بن حق طلبنده یم حق ایسه بو آدمدن دهاییو کدر دیدی  
قاضی جوابندن اظهار عجز و مکابره ایله اسکت یا صبی دیو سکوتنی امر  
ایلدیسده ایاس بن سکوت ایلدیکم زمان دعوامی کیم ادا و افاده ایدر  
دیه رک قاضینک بسبتون عرق غضب و حدتنی غجقلدیغندن قاضی کمال  
غضبله یاصبی اکلادم که بو مجلس آخر اولنجه سنندن بر کلمه حقه صادر  
اولیه جقدر بناء علیه ارتق نه سو بلسک عندمده کذب و دروغدن  
عبارتدر دیدکده ایاس همان ( اشهد ان لا اله الا الله ) دیوب قاضی بی  
فنا حالده اسکات و تخجیل ایلدی .

مشار الیهک بو مثللو اجوبه مسکته و براهین عقلیه سنه نهایت اولیوب از جمله  
برکون دخی مجهولی اولان بر شخصه عطف نگاه ایدرک بو شخص شهر  
واسطده بر مکتب معلی در و فرارده بوانان غلامنی ارامقده در دیدی .  
و تفتیش و تفحص اولندقده افاده سی کبی چیقدی ایاسک شخص معهود  
معلومی دکل ایکن احوالنه و قوفی بر امر غریب اولغله کیفیت تفرسندن  
استفسار ایلدکلرنده ایاس کوردم که چارشو و بازارده کزرکن اطراف و اماکنه  
دقتله نکران اولور بلام که غریب الدیا در و لباسنده کی قرمزی  
طپراق نشانه سندن اکلادمکه واسطی در و صبیانه راست کلدجکه سلام  
و یروب رجاله سلام داده اولدیغندن تفرس ایتدمکه مکتب خواجه سیدر  
وهیبت و حشمت صاحبی اولنلره التفات ایتیبوده خلقک البسه سنه



وخصوصیله کهنه جامه ده وزی فقراده بولنسانلره دقتله باقیشنندن حس  
ایتدمکه کوله سنی ارامقده در جوابنی و یره رک هر کسی فراستنه حیران  
ایتدی . ایاسک ذکا و فراسته متعلق اخبار عجیبه و آثار غریبه بی مشتمل  
اولق اوزره بر کتاب دخی تألیف اولمشدر .

§

﴿ قاضی برهان الدین ﴾ — برهان الدین کله سنه نظر پیوریله .

§

﴿ قاضی بکار بن قتیبه ﴾ — حنفی المذهب برذات پاکیزه مشرب  
ایدی ( ۱۸۶۰ م و ۱۲۶۶ هـ ) تاریخنده واحد بن طولون زمان اداره سنده  
مصر قاهره قاضیسی نصب اولندیسه ده برمدت صکره حاکم مشار الیهک  
موفق بن متوکل عباسی بی خلع ایچون وقوع عبولان دعوتنی نظر اجابته  
آلمدیغندن زندان بندایدیله رک ( ۱۸۸۳ م و ۱۲۷۰ هـ ) تاریخنده محبوساً ترک عالم  
زندکانی ایلدی . مومی الیهک محبوس بولندیغی مدتجه دخی زندان پنچره سنده  
تدریس علم حدیث ایلدیکی محکیدر .

§

﴿ قاضی زاده ﴾ — کزیدکان علمادن شیخ الاسلام احمد شمس الدین  
افندیکن شهرتیدر ایکی بچق سنه مشیخت ایدوب ( ۱۵۸۰ م و ۹۸۸ هـ )  
تاریخنده رحلت ایلدی ( هدایه ) ( تجرید ) ( تلویح ) ( مواقف ) نام کتابله  
شرحی و شرح مفتاح حاشیه سیله دیگر بر چوق تعلیقاتی وارد و در سعادتده  
( چرچر ) مسجدی جله آثار خیریه شهرندندر .

دیگر ( قاضی زاده ) — اسمی محمدر بوذات کرسی شیخلرندن اولوب دائماً  
آیین مولویه و خلوتیه بی رد و تزییف ایدر ایدی مرقومک بو خصوص ولعن  
یزید و مسئله ابون و ترضیه و تصلیه و صلاة رغائب و قدر و حیات حضر  
مسئله لری اوزرینه چیقارمش اولدیغی اختلاف بین الناس موجب قیل وقال  
اوله رق خیلی زمان سورمش و کندوسنک و فاتندن یکر می ایکی سنه صکره  
اشبو قاضی زاده لیلر ایله صوفیه گروهی فاتح جامع شریفنده مسلماً ازدحام  
ایدوب او آنده برمقاتله و قوعی ملحوظ ایکن بر تقریب جمعیتلری طاغیدلمشدر  
وفاتی ( ۱۶۳۴ م و ۱۰۴۴ هـ ) تاریخنده وقوع بولدی .

§



﴿ قاضی عضد ﴾ — متن مواقف مؤلفیدر (مواقف) کلمه سنه  
نظر بیوریه .

§

﴿ قاضی فتح الدین ﴾ محمد بن عبدالله بن عبدالظاهر — کتابت  
وانشا و محدث لکده مهرة امتدن اولوب (۱۲۶۰ م و ۶۳۸ ه) تاریخنده  
قاهرده تولد ایلدی . عقل ورأی و همتی سببیه منصور قلاوون زمانده  
کسب جلال و سیادت ایلش و ملک مشار الیهک من کل الوجوه و ثوق  
و اعتمادینه مظهر اولمشیدی بناءً علیه منصور قلاوونک سر کتابت خدمتی  
الی الممات کمال امن و صداقتله محافظه یه بذل مجهود ایلوب (۱۳۸۸ م  
و ۷۹۱ ه) ده کندو پدرینک حال حیاتنده وفات ایلدی . ابن الاثیر و امثالی  
فضلا حقنده مرثیه لر سویلشردر .  
و کندوسی دخی شعرادن اولوب اشعارندن برقاچ بیتی آلمشدر .

ان شئت تنظرنی وتنظر حالتی فانظر اذاهب النسیم قبولاً  
فتراه مثلی رقة ولطافة ولاجل قلبک لا اقول غلیلاً  
فهو الرسول الیک منی لیتنی کنت اتخذت مع الرسول سیلاً

§

﴿ قاضی کوی ﴾ — (خالکیدونیا) کلمه سنه نظر بیوریه .

§

﴿ قاضیمیر ﴾ — (حسین) کلمه سنه نظر بیوریه .

§

﴿ قافقا ﴾ — قریم شبه جزیره سنده الیوم (کفه) دنیلان شهرک نام  
قدیمیدر .

§

﴿ قاقوله ﴾ جهان — نباتات هندیه دندر عادیسی (آوموم  
ارچوزوم — آوموم قارداموم) بونک اثماری عنقود هیئتنده متحد یاخود  
منفرد مدور کراس ججهنده اوله رق ملتصق اوچ قوزه دن مرکبدر وقوزه نک  
جدارلی سرت ورقیق و رایحه سی نافذ و ترمینتی ولذتی حریف و مخرذدر .  
کوچک قاقوله یاخود کوچک مالابار قاقوله سی (آپینیا قارد آوموم)



بونك قوزه سی بیضی و ثلاثی الاضلاع قوامی سرت بروزی غیر منتظم  
رایج سی و غایت کسکین و ترمندی به مشابه در . طویل مالابار قاقوله سی  
دخی اولکی نوعدن ایسه ده بروزی قرمزی به مائل و غایت عطریدر  
بیوک قاقوله نك سیلانیسی و آمریقیسی دخی واردر بونلرک جمله سی  
معدوی معرق منبه دافع ریخ اولورلر .

§

﴿ قالكوته ﴾ — هندستانده بنکاله ایالتنک و بالجه انکلیر هند  
مستملکاتنک مرکز اداره سیدر غانزک برفرعی اولان هوقلی نهری اوزرنده  
واقع اولوب یالکز درت بیکی انکلیر اولق اوزره درت یوز بیك نفوسی  
حاویدر واروشلری دخی داخل حساب اولدیغی حالده مجموع نفوسی  
بر یچق ملیونه بالغ اولور کوزل لیانی و ( فورویلیام ) نامنده جسم  
بر قلعه داخلیه سی و اپیک و بموق اعمالتی و متعدد مطبعه لری واردر و اراضیسی  
الحق و بطاقلقدر اصل شهر باشلیجه ایکی محله به تقسیم اولنور برینه  
بیاض شهر ویا ( چاوورنغه ) واروشی دیگرینه سیاه شهر دیرلر ایکنجیسی  
غایت ملوث و نامنتظم ایسه ده اوبری فوق الغایه کوزل اولوب یونان طرز  
معماریسی اوزره انشا ایدلمشدر تجارتی نهایتسز درجه واسع و صناعتی  
بر اولقدر متوسع در .

قالكوته وقتیلله برکویجکز ایکن ( ۱۶۸۶ م و ۱۰۹۸ هـ ) تاریخنده لوندره  
قومپانیه سی طرفندن منتظم صورتده تأسیس اولندی .

§

﴿ قالموق ﴾ — مغول جنسندن برطائفه در قسم اعظمی ترکستان  
چینیده چونغار یا ایالتنده سا کندرلر بونلر درت بیوک قبیله به تقسیم  
اولنورلر شویله که ( ۱ ) کوه نوره قرق بیك فاملیایی شامل اولان خوشولر  
( ۲ ) یکر می بیکدن او توز بیکه قدر فاملیایی مشتمل بولنان چونغارلر ( ۳ )  
چونغار یانک غربنده سا کن قلیل الافراد طور غودلر . ( ۴ ) بعضیلری  
چونغارلردن و سائرلری طور غودلردن مرکب اولان توریتلردر . باقیلری  
روسیه ده وولغا نه رینک صول کناری و ( قوما ) نه رینک طرفینی اوزرنده  
خیمه نشین اولوب بونلر دخی اون بش بیك خیمه صاییلورلر .



قالموقلر كوچك ضعيف چركين اولوب باشلري يصي كنيش كوزلري طار  
دوداقلري قالين بورنلري ازيلمشجه سنه يصي صاچلري سياه رنكلري اسمردر  
لطيف و مهماننوا ايسه لرده حيله كار و تئبلدرلر . بونلر (لامه) يا خود  
(شامه) نامنده بر مذهب معتمد اولوب (بودا كلمه سنه نظر بيوريلاه) منتخب  
برخان واسطه سيلاه اداره اولنورلر و قيون آت مثللو دواب و مواشي  
بسارلر . قير قير و نوغاييرك حرکات غارتكرانه لرينه قارشو محافظه حدود  
ايچون روسيه دولتي بونلردن بر مقدار عسکر المقده در .

قالموقلر عن اصل تركستانده ساكن ايكن اون يدنجي عصر ميلاديه روسيه  
ممالكنه هجرت ايتمشلرايدي (۱۷۷۱ م و ۱۱۸۵ هـ) تاريخنده روسيه نك  
اداره سندن عدم خشنوديلردن ناشي قسم اعظملري چونغاريابه نقل مكان  
ايتديلر .

بونلره (اليوت) و (خويرات) دخی ديرلر و رئيسلرينه (فونتانجی)  
تعبير ايدرلر .

§

﴿ قله دونيا ﴾ — اسقوچيانك و يا جنوبي بریتانیانك نام قدیمدر  
بوراسی و قتیله اسقوت و بیكت نام ایکی مختلف قوم طرفندن مسكون ایدی .  
( قله دونیای جدید ) — انكلتره دولتنك امریقای شمالی مستلكا تندن  
بر قطعه در روشو نام طاغلرك غربنده بولنور و وسعتی طولاً ۸۸۰ و عرضاً  
۷۰۰ كيلومتر و تخمین اولنور هواسی صغوق و تجارتی توکه متعلق اشیادن  
عبارتدر .

( قله دونیای جدید ) — بحر محیط معتدلده بر اطه در آسترالیانك شرق  
جهتنده و طولاً ۳۷۰ و عرضاً ۵۰ كيلومتر و وسعتنده اولوب  
یرلی اهالیسی التمش بيكدن عبارتدر بونلر عموماً مرد مخوردلر ساحل  
شماليسنده ( بلاط ) نامنده ايشلك بر لیمان واردر ساحل جنوبيسنده دخی  
فرانسز واليسنك مقری اولان ( پوردو فرانس ) شهری بولنور ( ۱۷۷۴ م و  
۱۱۸۸ هـ ) ده اشبواطه ( قوق ) نام سیاح بحری طرفندن کشف و ۱۸۵۳ ده  
فرانسزلر طرفندن ضبط و اشغال اولندی .

§



﴿ قاله ووره ﴾ - رومجهدن مأخوذ اوله رق یمالی پا پوش ودری  
اعمالاتی معناسنه کلور ایوم میری یه ایاق قابی اعمال اولنان محله قاله ووره  
خانه دیرلر .

§

﴿ قالیکوله ﴾ - روما ایمپراطور لر نندندر ( ۵۶۳۳ خ ) تار یخنده  
یعنی میلادک اوتوز طقوز سنه مقدمنده جلوس ایدوب درت سنه سلطنت  
سورد کدن صکره یتاغنده قتل اولنمشدر . مجذوب دینیه جک قدر بر عقله  
مالک ایدی مرقومک قز قرنداشیله پستر نشین مجامعت اولدیغنی و قدس شریف  
یهودی لرینی کندو تصویرینه پرستشه اجبار ایتدیکنی احوال مجنونانه سی  
جمله سندن اولمق اوزره روایت ایدرلر .

§

﴿ قالیفورنیا ﴾ - امریقای جنوبیده واسع بر قطعه در بحر  
محیط معتدل سواحلی اوزرنده متمد اولوب قالیفور نیای علیا و سفلیایه  
تقسیم اولنمشدر بوراسی خیلی زمان اسپانیولره تابع ایدیسده ایوم  
قالیفور نیای علیا امریقای مجتمعه ده و سفلا مکسیقا اداره سنده بولنور بولنردن  
( قالیفور نیای سفلا ) - بریوک شبه جزیره در شمالاً قالیفور نیای علیا  
غرباً بحر محیط معتدل شرقاً قالیفورنی کور فزی ایله محدود اولوب بیک  
ایکیوز کیلو مترو طول و یوز کیلو مترو عرضی و اوتوز بش بیک اها لیبسی  
واردر باشلی شهرلری ( پاز ) ( سان آن نوتیو ) ( لوریتو ) در برچوق  
یوکسک سلسله جبال ایله مستور اولوب بونلرک بعضیلری آتشفشاندر و مکوش  
معدنلرینی حاویدرلر وهواسی صیجاق و اراضیسی مختلف و علی الاطلاق  
قومصال اولوب بغدادی چوید شکر قامشی زرع اولنمده و برچوق  
حیوانات بسیلنمکده در . بوراسی ( ۱۶۰۲ م و ۱۰۱۱ هـ ) تار یخنده اسپانیا  
تصرفنه کچدیسه ده ( ۱۸۲۳ م ) تار یخندنبرو مکسیقا حکومتلری اقسامه  
داخل اولدی .

( قالیفور نیای علیا ) - امریقای مجتمعه حکومتلرندن بریدر شمالاً  
اور یغون غرباً بحر محیط معتدل جنوباً قالیفور نیای سفلا ایله محدود و مقری  
( سان ژوی ) و مشهور شهرلری ( مونتری ) ( سان فرانسیسکو ) و سائر در



( ۱۸۴۰ م و ۱۲۵۶ هـ ) ده اکثریسی وحشی انجق یکر می یک نفوسی وار ایکن الیوم اوچ یوز بیك نفوسی حاو یدر . ایکی سلسله جبالی وساقرامینتو وسان ژواکیم نامنده ایکی بیوک نهری اولوب بونهرلرده خیلی التون و سائر ذی قیمت معدنلر بولنور . هواسی معتدل اراضیسی منبتدر اقطار مختلفه دن لایعد کیمسدر بورایه التون ارامغه کلدکلرندن بو سببله نفوسی ازوقت ایچنده برتزاید فوالعادهیه مظهر اولمشدر . بو قطعهدی ( ۱۵۲۲ م و ۹۴۹۰ هـ ) ده قابریو نام اسپانیول کشف ایتدی . مکسیقادن امریقای مجتمعه اداره سنه انتقالی ( ۱۸۴۸ م ) تاریخنده در .

§

﴿ قالینیکوس ﴾ - یدنجی عصرده یتیشان روم معمارلرندندر . مصرده ( الیو پولیس ) ده طوغدی ( قریژوا ) نام برنوع آتشی اختراع ایتدیکی مرویدرکه ( ۶۷۳ م و ۵۴ هـ ) تاریخنده ایمپراطور قسطنطین ساسانیلرک دونماسنی ( سیریق ) ده بو آتش معاونتیه احراق ایلشیدی . قالینیکوسک اشبو آتسه دائر اولان سری الیوم مجهولدر . برارهلق بر فرانسزلی طرفندن مجدداً بولندیسهده ( ۱۷۵۶ م و ۱۱۷۰ هـ ) ده بعض مطالعهیه مبنی شیوعندن احتراز ایدن اون بشنجی لوئی تکرار اونوتدیردی و آندن صکره بتون بتون سره قدم باصدی .

§

﴿ قامبوج ﴾ - آسیاده آنام قرالیتنده برحکومتدر . شمالاً لا اوس شرقاً خصوصی قوشنشین و سیامپا غرباً سیام قرالیتی جنوب غربیده دکر ایله محدوددر طولاً یدیوز عرضاً درتیوز کیلومتره اتساعنده اولوب بر ملیون نفوسی حاوی و ( پانومنیق ) یاخود ( صایقونق ) شهری مقریدر . اراضیسی قامبوج نهری واسطه سیله اسقا اولنور ایچجه التون و کوش معدنلری و صندال و ضمغ و پرنج حاصلاتی و قیلان و کرکردان کبی حیوانات وحشیه سی وارددر مذهب حاکم بودادر .

قامبوج مقدما مستقل اولوب اون سکرنجی عصره واسطه طوغری انام قرالیتک برایتی حکمنه کچمش و ( ۱۸۰۹ م و ۱۲۲۴ هـ ) ده وقوعبولان بر محاربه مدیده



عقبنده سیاملر و اناملر بیننده تقسیم اولنش ایکن (۱۸۵۸ م) ده فرانسزلرک انام ایمراطوری علیهنه آچیلان محار باتنه اشتراکاری سایه سنده جایه دن قورتمشدر .

§

﴿ قامش ﴾ بیرامی — اسکی دینداشترینک ( تیه ) صحراسنده کچوردکاری حال بدویتی تذکار ایچون یهودیلرک هرسنه قامش چارطاقلر التنده اجرا ایتدکاری بیرامدر .

§

﴿ قاموس ﴾ المحيط — مجدالدین فیروز آبادینک لغات عربیه بی جامع کشیده سلك تألیف ایتدیکی اثر جلیل بیعدیلیدر . ( مجدالدین ) کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ قاموس الاطباء ﴾ — رئیس اطباء مدین بن عبدالرحمن مصرینک مفردات طبیه بی جامع اثریدر .

§

﴿ قان ﴾ — انسان و حیوانک وجود و حیات ظاهرینی ادامه یه سبب اولان ماده مایعه در . ذوالفقرات اولان بالجمله انسان و حیواناتک قانی قوی قرمزی و بعض کوچک حیواناتک یشیل و بر چوق بوچکلرک و حیوانات ناعمه و عنابک آچیق مائی رنکده و منتقد الجلود حیواناتک بی رنکدر . قان بورنکی اجزاسندن اولان ( کروات احمر ) دن آلور واشبو کروات چلیک قوتنی حائز اولدیغندن قانک برنجی جزئی عد اولنور . بوندن صکره قانده بر طاقم ( کروات بیضا ) دخی موجود اولوب بونک غایت صغیر ورؤیتی ناقابل حیوانات ایدوکنه ذاهب اولمشدر .

صاییلور دوقتورلردن بری بر ایکنه نك اوچنده طوره بیله جک بر کوچک طمله قانده بر ملیون کرواتک موجود اولدیغنی ادما ایتدی ( اینانمز ایسه ک صای ) قان .



بيك قسم قانده موجود اولان مواد

صو	۷۸۳
کروات حرا	۰۶۳-
کروات بيضا	۰۶۳-
البومين — زلال	۰۷۵
فيرين — ليفين	۰۰۳
املاح متنوعه	۰۱۲
	<hr/>
	۱۰۰۰

( قلب ) کلمه سنه دخی نظر بيوريله

§

﴿ قانت ﴾ — المانیالی بر فیلسوف مشهور در . ( ۱۷۲۴ م و ۱۳۷ هـ )

تاریخنده کینغسبورغده تولد و ( ۱۸۰۴ م و ۱۲۱۹ هـ ) ده وفات ایلدی  
خیلی زمان مجهول و فقر و ضرورت ایچنده قالدیغی حالده مؤخرأ مملکتی  
دارالفنوننده علم منطق و حکمت خواجه لکنه نائل و صکره برلین اقادیمسنه  
داخل اولدی .

مومی الیه علم فلسفه بی عریض و عمیق تدقیق ایدرک مبدئی قوه مفکره اولوب  
عقل و ذکا سایه سنده حاصل اولان علوم ایله علوم تجربی بی تفریق و بر  
قاعدۀ غریبه وضع ایدوب تجربی اولنری تصدیق و ماعداسنی یالکز  
بر اعتقاده حصر ایلدی که رواقیون مذهبی دیمک اوله جق . مومی الیه  
فلسه یه و سائر علوم بشریه یه و تربیه اطفاله و دنیانک تاریخ طبیه یسنه  
وفیوتونک اتخاذایتدیکی اصوله موافق اوله رق نظریات افلاک و ریاح و اجرام  
سماویه یه دائر برچوق تألیفاتی واردر لکن تألیفاتنده کوریلان برطاقم  
الفاظ غیر مأنوسه و مبهمه و اشارات موجب اعتراض اولمشدر زیرا بومسلکی  
شاگردلرینی آجینه جق نتیجه لره سوق ایلدی .

§

قاندول — فن نباتات اربابندندر . ( ۱۷۷۸ م و ۱۲۹۲ هـ ) ده

جنوده طوغوب ( ۱۸۴۱ م و ۱۲۵۷ هـ ) ده وفات ایتشدر . اولاً تحصیل  
طبابت ایچون پارسه کلوب مؤخرأ علم نباتاته حصر اوقات ایتکله ( ۱۷۹۹ م ) ده



نباتات مدهنه تاريخی تأليف وطبع و بر از صکره نباتاتک خواص طبيه سنه  
دائر بر تأليف دهانشرايدرك ( ۱۸۰۶ م ) ده احوال زراعتی تدقيق ايچون  
بالجمله ايمپراطورلق ممالکني دوره مأموريت مخصوصه استحصال ايلدی .  
عودتندن صکره ( ۱۸۰۸ م ) ده مومپيليه نام طب مکتبنده نباتات معلی  
اولوب ( ۱۸۱۳ م ) ده تأليفاتک الک کز یده سی اولان نظريات نباتاتی تأليف  
ومؤخرأ جنويه عودتله اوراده مجلس حکمداری اعضاسی عدادينه کچهرک  
بوصره ده بالجمله نباتات معروفه نک تعريفات وتوصيفاتنه دائر بر کتاب  
مخصوص دهاتصنيف ايتدی که مؤخرأ بوتأليفنی تلخیص دخی ايتشدر .  
بولردن ماعدا بوچوق تأليفاتی ده اواردر باخصوص نباتات اوزرنده ضیای  
شمسک تأثیراتنه دائر تجربه لری دخی دفته شایاندر . مومی اليه انواع نباتاتی  
سکسان بيکه چيقارمشدر .

§

﴿ قانطون ﴾ — چينده بونامله مشهور برايالتک مرکز اداره سیدر  
بوشهر يکرمی اوچ درجه عرض شمالی ويوز اون بر درجه طول شرقیده  
اولوب حوالیسی بش ساعت چکر بر حصار متین و اوچ قلعه ايله احاطه  
اولمشدر و تقریباً التي يوز بيک نفوسی واردر ( ۱۸۴۰ م و ۱۲۵۶ هـ )  
تاريخی معاهده سنندن برو ليمانی اوروپا تجارتنه آچيق بولنور .

§

﴿ فانوت ﴾ — دانمارقه قرالردندر دانمارقه ده کندولرینی  
( اودن ) نام آله بی ثمره منسوب اعتقاد ایدن بر طاقم دره بکلرینک ( ۱۰۸۶ م  
و ۴۷۹ هـ ) تاريخنده وقوعبولان هجوم و اقتحام لریله کلیسا دروننده اعدام  
اولندی . قرال مومی اليه خرستیانلقده کمال تعصبنه مبنی عزیز طانمش و هر  
سنه ۱۹ کانون اولده یورطیسی طوتلقده بولمشدر .

§

﴿ قانون ﴾ — عقل وقوه حاکمه طرفندن موضوع قواعد اطلاق  
و بر قایح نوعه تقسیم اولنور . برنجیسی انسانی اعمال مبروره و افعال  
حسنه اجراسنه مجبور ایدن ( قانون اخلاق ) در انسان عقل و ذکاسیله  
کندوسنده وظائف مخصوصه افکارندن ومحافظه منفعت قاعده لرندن عالی



برقاعده حس ایدرک حریتی مناسبتیه ده عقل و حکمتک وضع ایتدیکی احکام  
قانونیه یه لزوم کورر وبالرضا اطاعت ایدر . امور سیاسیة دنیویه ایچون  
ترتیب و وضع اولنان قوانینده محافظه اخلاق حسنه وتمیز نیک و بد و تفریق  
حق و باطل و تعیین حق و وظیفه قاعده لری اساس اولوب اگرچه بعضیلری  
عدالت و ظلم قوانین ایله تعیین ایدر دیدیلر ایسه ده صحیح دکدر انلرک  
بوسوزلری ( دائره چیرلمزدن اول نصف قطرلر بربرینه مساوی دکل ایدی )  
دیمکه بکزر هر حالده قانون حقوقه مستند و حقوق باشلی باشنه بر وظیفه  
طبیعیه در .

ایکنجیسی مخصوصاً تشکل ایتش بر جمعیت معرفتیه موضوع اولان ( قانون  
معاملات ) اولوب متعلق اولدیغی ماده کوره بر چوق قسملره تقسیم  
اولنه بیلور ( قانون اساسی ) ( قانون ملکی ) ( قانون عسکری ) ( قانون  
جزا ) ( قانون اراضی ) ( قانون تجارت ) کبی .

اوچنجیسی مخلوقاتک طبیعتلری ایجابی اوله رق تابع اولدقلری ( قانون  
طبیعت ) در .

دردنجیسی علم هیئتده ( کپلر ) قانونی و حکمت طبیعیه ده ( ماریون ) قانونی  
کبی حکمی دائمی اجریان مواد فیه در که بونلره دخی ( قانون ریاضی )  
تعبیر اولنور .

حکمای سالغه قانونی ( طبایع اشیادن متولد مناسبات ایجابیه ) دیوتعریف  
ایدرلر ایدی . اک اسکی و مشهور اولان قانونلر هندلورلرک ( مانو ) قانونیه  
اسپارتلورلرک ( لیکورغ ) و رومالورلرک ( ده ساموبر ) و ( قود ژوستین )  
واتنه لورلرک ( سولون ) و چینلورلرک ( خونقچو ) و مصرلورلرک ( اماسیس )  
و ایرانیلرک ( کیتباد ) قانونلریدر بز بونلردن برازینک بعض فقراتنی زیرده  
درج ایلدک .

قانونلرک اک یکیلری دخی دولت علیه نک قانون اساسیسی وانکلیرلرک  
( فردلوگران ) ی و فرانسلرک ( قود ناپلیون ) ی و روسیه لیلرک  
( ایباروسلاو ) ی در .



﴿ لیقورغ قنونندن بعض فقرات ﴾

اعضای جمهوریه یکره می سکر معتبراندن عبارت اوله جق و بونلرک تعیین  
ایتدیکی اصول و قوانین مواجهه عمومیه یه عرض ایله تصدیق قلندیغی حالده  
دستور العمل طوتیله جقدر اعضای جمهوریه حدینی تجاوز ایده مامک  
و حکمدارک نفوذی محدود بولنق ایچون هر سینه طرف اهالیدن بش حاکم  
انتخاب اولنوب انلرک حکمیله اعضای مومی الیم مجازات اولنه جق و قانونک  
مناسب اولمیان بعض احکامی تصحیح و الغا ایدیله بیله جقدر . فقر و غنا سوزلری  
اورته دن قالمق ایچون اراضی موجوده متساویاً هر کسه تقسیم اولنه جق  
والتون و مکوش ایله اخذ و اعطا موجب سفاهت برابتلا اولدیغندن تیمورسکه  
ضرب ایدیله جک و تعیش ایچون انسانه بر فائده سی اولمیان تزینات منع و ابطال  
قلنه جقدر . نحیف البنیه اوله رق دنیایه کلان چوجقلرک سلامت وطن  
ایچون بر فائده سی اوله میه جغندن تلف ایدیلوب قوی البنیه چوجقلر  
تعلیمخانه لرده تعب و مشقت و جسارته آ لشدیر یله رق بیودیله جک و حیل  
و خدعه حربیه بی او کر نمک ایچون سرقته مأذون قلنه جق و سرقت ایدرکن  
طوتدیغی حالده تأدیب اولنه جقدر . بوندن بویله هر کس مال و ثروتجه  
یکدیگریله مشترک بولنه جغی جهته له اخشام طعامنی بر لکده یه جکلردر .

﴿ سولون قنونندن بعض فقرات ﴾

اغنیای بلده نک فقرای اهالی بی تحت منته طوتیق ایچون اقراض ایش  
اولدقلری مبالغه عموماً عفو اولنه جقدر و زادکانه و یریلان امتیاز احما  
اولنه رق اهالی حال حاضر لرینه کوره درت صنفه تقسیم و بشیوز کیله  
تخم زرع ایده بیلانلر برنجی و درتیوز کیله اکه بیلانلر ایکنجی و اوچیوز  
کیله اکه بیلانلر اوچنجی و بونلره چفتجیلک ایدن فقرای اهالی دردنجی  
صنف اعتبار وارد و افرادی صنف ثالثدن تشکیل اولنه جق و لزومنده  
اون سکر یاشندن التمش یاشنه قدر هر کس عسکر اوله جقدر .



اعضای مجلس در تیوز کشیدن مرکب بر هیئت معرفتیه بولردن انتخاب اولوب صنف رابعك يالكز اجتماع عمومیلرده رأی و یرمسی و سکرز کونده بر کره اهالینک اجتماع ایتسی لازم کله جکدر .

زانلر ارباب رأی و مشورتدن اوله مز و سناتو اعضاسندن بری سکر حالنده کوریلور ایسه در حال قتل اولنور و حکام و سناتو اعضاسندن بری علیهنه اهالییدن التي بيك كشي اقامهء دعوا ايدر ایسه اول حاکم و اعضا اون سنه نئی ایدیلور .

تأدیة دینه مقتدر اوله میان مديونلرك داینه اسیر اولوق قاعده سنك الغاسی و مالدار اولیانلرك دولت خدمتلمرنده استخدام اولنماسی لازم کلور . و افسدیلرینه اهانت ایدن خدمتکارلره و مالی بیهوده تلف ایدنلره عبرة للسائرین تمغا اوریلور .

### ﴿ خونچوقه نونندن بعض فقرات ﴾

حکمدار ایله تبعه و پدر ایله اولاد و زوج ایله زوجه میاننده مرعی اولان قواعد و ادابی اجرا ایله برابر زیرده محرر مواد خسه بی ایفا ایلدیگمز حالده واضع قانون اولان و عقل و حکمتله متصف بولنان اسلاف کرامزه اقتفا ایتش اولورز . جناب حق عالم وجودك مصدری و اشیای مشهوده نك منشی اولوب کافه موجودات کندوسندن ظاهر اولمشدر ابا و اجدادیمز اندن متولد اولدقلری کبی کندولری دخی ذریات لاحقه یه و السد اولمشدر در بناء علیه انسانك برنجی وظیفه سی اجدادینه تشکر و دعادر .

برنجی ماده انسانیت یعنی بلا تفریق همجنسهمز اولنلره رحم و شفقتی بذل ایتکدر .

ایکنجی ماده عدالت یعنی افراددن هیچ برینه دیکنندن فضله روی مساعده کوسترمیبوب هر کسک مستحق اولدیغی شیئی ویرمکدر .

اوچنجی ماده قواعد دینییه و جاریه یه امثال اولوب بوده جمعیت ملیه بی تشکیل ایدن افرادك صورت تعیشی نسق واحد اوزره اولوق و استراحت و مشقتده مشترک بولنوق ایچون لازمدر .



در دنجی ماده انسانك استقامت یعنی قلب سلیم صاحبی اوله رق هر شیئك  
صحتنی تحری ایتسی و هیچ بر کیمسه بی اغفال ایتامسی الزمدر .  
بشنجی ماده انسان هر زمان صداقت یعنی اعتماد تامه و سربستی کامله  
ایله طاورانوب قال و حالنده بر کونه ریا و ساخته کارلق اولما مقدر .

### ﴿ رومالیلرک اون ایکی لوحه نام قانونلرندن ﴾

سائرلرک املاکنه اطاله دست خسار ایدنلر شدیداً مجازات اولنور .  
سارقلر اثنای سرفتنده مدافعه یه چالشدقلری صورتده کیچه و کوندزطوتلدیغی  
انده قتل ایدیلور . بغدادی خرمننه آتش ویرنلر باغلی اوله رق ضرب ایدلدکن  
صکره آتشدنه یاقیلور . تأدییه دینده عجز کوسترنلر یاصاتیلوب پاره سی  
داینه ویریلور و یاخود پارچه پارچه ایدیلهرک اعدام اولنور . بر کیمسه  
بر کیمسه نك اعضاسندن برینی قیردیغی حالده یا عینیه قصاص اولنور  
ویا خود اعضاسی قیریلان کیمسه بی پاره ایله ارضا ایدر . حاکم لک ویردکلری  
حکمه راضی وقانع اولمیانلرک ملت نزدنده استیناف دعوا یه صلاحیتلری  
واردر . یلانجی شاهدلر ایله ارتکابی تین ایدن حاکم لر بر اوچورومدن  
آتله رق اعدام اولنور .

### ﴿ اسکی مصر لیلرک قانونندن بعض فقرات ﴾

یلان یره یمین ایدنلر قتل اولنور . بری دیکرینی قتل ایدرکن حاضر  
بولنوبده مظلومه اعانه ایتیانلر و قاتلی اخباردن استنکاف ایدنلر اوچ  
کون آچ براغیلوب بعده قامچی ایله ضرب اولنور . دشمنه جاسوسلق  
ایدنلرک لسانی و ساخته سککه و کیله و ترازو و مهر اعمال و استعمال ایدنلرک  
قولی کسیلور . مدیونک کافه اشیاسی داینه ویریلوب کندوسی خدمت  
عسکریه یه آلنور . اثنای راهده کنجملر اختیارلرک اوکنندن کچه مزلر  
و بربرلرینه راست کلدکلری محلمده بیونلرینی بوکهرک ایکی اللرینی یانلرینه  
صالیویررلر . هر کس موتاسنک مومیالشمش جسمدینی ترهین ایدرک



استدانه ایده بیلور و دینی ویرمدکجه جسد مذ کوری قور تاره مز یعنی اول  
جسد دفن شرفندن محروم قالور . اسرا و اجانب استخدا می اصیلزاد کاندن  
اصحاب حیثیت و معلوماته منحصر در . پت پرست اولان افراد اهالی  
برقاچ قاری آله بیلور و قز قرنداشینی تزوج ایدن ممدوح اولور ایسه ده  
رهبانلر بر زوجه دن زیاده بولندیره مز لر . حکمدار لک وظیفه سی عدل  
و حقانیتی التزام و عباد الله ک راحتنی استحصا ل اولدیغندن بر حکمدار وفات  
ایتدیکی زمان جنازه سی حضور اهالی یه چیقاریله رق و وظائف مذ کوره سی  
تماماً ایفا ایدوب ایتدیکی تفتیش و تدقیق اولنور و حسن تذکیه حاصل  
اولدقجه دفن اولمز . ( اولوقت حکمدار لک اطعمه و اشربه سنک جنس  
و مقدارینه و ارنجه یه قدر تحدید و کوندزلی نه مقوله امور ایله اشتغال  
ایده جکری تعیین اولنور ایدی شویله که حکمدار اولان ذات هر کون طلوع  
شمس دن بدأ ایله مصالحه متعلق اوراق معروضه یی قرائت و اوزر لرینه ایجاب  
ایدن رأینی تحریر و اشارت ایتدکن صکره و کلا و سرایی خلقیله برابر  
عبادتخانه یه کیدر و عود تنده دیانت و اخلاق و اداره مملکته دائر مذاکرات  
اجرا و متعاقباً او توز جسمیم شهر دن مبعوثاً کلان حکام دن مرکب اولان  
محکمه ده ریاست ایدر و بعده اقشامه قدر تعلیمات عسکریه ایله مشغول بولنور  
ایدی . ) بیوک ضیافتلرده احوال موتی خاطر دن چیقار مامق ایچون سفره نک  
اورته سنه بر انسان قفاسی قویمق دخی عادات مستمره لرندن ایدی .

﴿ اما سیس قانونندن تحقیق اولنه بیلان بر فقره ﴾

اهالی هر سنه نصورتله تعیش ایتدکاری نی حکومتیه خبر و یرمک ایچون  
بور جلیدر هر کیم معیشتنی کندوسی کسب ایتدیکنی اثباته مقتدر اوله مز  
ایسه اول کیمسه مسکین و تنبل دیمک اولدیغندن و مسکین و تنبل آدمک  
دنیا ده بقاسی مناسب اولدیغندن اعدا می لازمدر .

﴿ کیقباد قانونندن کذا بر قاچ فقره ﴾

اهالی بلا رخصت حضور شاهی یه چیقامز . هر درلو امور عادیه و جاریه



طرف شاهیدن منصوب و کلا و امرا واسطه سیله تسویه اولنور . اهالینک  
شاهک یوزینه باقسی و وکلا و امرانک حضور شاهیده کولسی ممنوعدر .

﴿ آتیه ارخونی دراقونک قانونندن بر فقره ﴾

بلا عذر مقبول ایشدسنز کوجسنز کزنلر و بغچه لردن اوت و میوه سرقت  
ایدنلر اعدام اولنور . ( بوقانون ( ۴۹۷۰ خ ) تاریخنده یعنی میلادک التی  
یوز سنه مقدمنده یاپیلوب آز وقت ایچنده الغا اولنمشدر )  
قصور قانونلرک تاریخلرچون کلمه لرینه نظر بیوریله .

﴿ یکچیریلرک قوانین اساسیه سندن باشلوجه لری ﴾

- ( ۱ ) قوماندان و ضابطلری اسرادن بیله اولسه ینه انقیاد یعنی اولی الامر
- اطاعت ایتلری ( ۲ ) جله سنک بر وجود کبی متفق و متحد اولوب
- قرارگاهلرینک بریده اولسی ( ۳ ) دبدبه و وطننه کبی حقیقه عسکرلک
- و مردلکه یاقیشمیان شیلرک عدم استعمالی یعنی ساده لکک اختیاری
- ( ۴ ) طاعات و عبادات الهیه دن حاجی بکتاش ولینک کندولرینه امر
- و تنبیه ایلدیکی وجهله انحراف ایتاملری یعنی فرائض اسلامیه یی ایفا
- ایتلری ( ۵ ) یکچیریلرکه دیوشیرمه اصولیله خراجگذار اولان طائفه لردن
- آلنلر و اسرادن طو پلنلر دن بشقه سنک قبول اولنماسی ( ۶ ) بوصورته
- دخی بونلرک عجمی اوغلانلغنده مدت کافیله استخدام ایدلمش اولسی
- ( ۷ ) قتل و اعدام جزالرینک آتیده بیان اولنه جق اسبابه انحصاری
- ( ۸ ) اوجاقده ترفیع رتبه نک قدم صره سیله اجراسی ( ۹ ) یکچیریلرک
- کندو ضابطانندن بشقه سیله تأدیب و تکدیر اولنماسی ( ۱۰ ) علیل
- اولنلرینک اجرای تقاعدی ( ۱۱ ) صقال صالحیورماملری ( ۱۲ ) تأهل
- ایتاملری ( ۱۳ ) قشله لردن آیرلماملری ( ۱۴ ) بشقه صنعتله مشغول
- اولماملری ( ۱۵ ) تعلیم و تعلم ایله وقت کچورملری .



﴿ قانون ﴾ — طبه دائر بر اثر معالی کهر اولوب شیخ رئیس ابن سینا طرفندن تألیف و ترتیب ایدلمشدر . اثر مذکور علم طبک قوانین کلیه و جزئیہ سنی بیان ایدر مشارالیه بونده اولاً طبک هر ایکی قسمنه یعنی طب نظری و عملی به دائر بسط مقال ایدوب صکره قوای ادویہ مفردہ نک کلیات و جزئیات احکامنه نقل کلام ایلر وبعده عضو بعضو امراض متنوعه بی بیان و متعاقباً تشریح اعضا و صکره امراض جزئیہ و آندن صکره معالجه ایچون اولان قانون کلی حقلرنده افاده مرام ایله بونی بش کتابه تقسیم ایدرک (۱) علم طب بدن امور کلیه بی (۲) ادویہ مفرده بی (۳) باشدن ایاغه قدر امراض جزئیہ بی (۴) هیچ برعضوه مخصوص اولمیان امراض جزئیہ بی (۵) ترکیب ادویہ بی کوستر .

استاذ اطبا فخرالدین خجندی اولاً قانونی شرح ایلدیکی حالده مؤخرأً افاضلدن برینک کتاب مذکور (المکنون) اسمیله اختصار ایتسی اوزرینه کندوسی دخی مختصر مرقومی حاده اختصاره چکهرک (تنقیح غلق المکنون) تسمیه ایلشدر .

یوقاروکی خجندی بشقه ایسه فخرالدین عمر الرازی دخی (۱۲۴۸ م و ۶۷۴ هـ) تاریخنده بر شرح یازمشدر و علامه شیرازی محمود بن مسعودک وسائر ذوات فضلاء ثلسماتک دخی قانون مذکور اوزرینه متعدد شرحلری واردر .

§

﴿ قانون التعليم في صناعة التنجيم ﴾ فارسی — ظهیر الدین ابی المحامد محمد بن مسعود بن زکی غزنوینک علم هیئت و نجومه دائر اثریدر .

( قانون رسول ) — ( ۱۱۱۱ م و ۵۰۵ هـ ) تاریخنده وفات ایدن امام ابی حامد محمد بن محمد غزالینک اثریدر .

( قانون ) — ( ۱۱۰۰ م و ۴۹۴ هـ ) ده وفات ایدن سلیمان بن عبدالله نهر و اینک فن لغتده عدیمالامثال اون جلد بر اثریدر .

§

﴿ قاوور ﴾ — ایتالیا دولتنگ فوق الغایه امور سیاسییه واقف



و کلاسنندندر ( ۱۸۱۰ م و ۱۲۲۵ هـ ) ده تورنده تولد و ( ۱۶۸۱ م و ۱۲۷۸ هـ ) ده وفات ایلدی . اولا عادی بر نفر بعده غزته حی اولدیغی حالده ( ۱۸۴۹ م ) تاریخنده مبعوث و متعاقباً تجارت و برسنه صکره مالیه نظری اولوب مؤخرأ شورای دولت رئیس تعیین اولندی . مومی الیه داخلاً سربست و ثابت برمسلك سیاسی اتخاذ و خارجاً فرانسه الیه اتفاق و اوستریا الیه محاربه ایدرك ساردنیا قرالیتك ایتالیا قرالیتنه تحویلنه باعث اولمشدر .

§

﴿ قاهره ﴾ بالله — خلفای عباسیه دندر اسمی محمد جلوسی ( ۹۳۲ م

و ۳۲۰ هـ ) سلطنتی ایکی سنه دن نقصاندر .

قاهره سفك دماده پك ماهر اولوب حتی سبب جلوسی اولان امیرالامرا ( مونس ) ی بیله سبب سزیره کسمش و قرنداشنك والده سنی مالنه طمعماً ایاغندن آصمشدر . مؤخرأ دخی بعض پولتیقه یه مبنی حضرت ( معاویه ) الیه اوغلی یزیده منبرده لعنت اولمسنی امر و خر و ملاهی و تغنی بی استحلال الیه حرمتنه قائل اولنلری شهر بشهر طرد و قهر ایلدی فقط بو کبی قهره عبادك حرکات مظالمکاریسی اراده قهار ازلی الیه البته بر نقطه یه واروب طیانه جغندن قاهره دخی وزیر ابوعلیهك تدبیریه بر کیجه سرمست باده غفلت ایکن طوتیلوب کوزلرینه میل چکامشدر . مرقومك نعمت بصردن محروم اولدقن صکره تحقیر شعار خلافت ایچون جامع قپولرنده اون بش یکرمی ییل ارتکاب ذل سؤال ایلدیکنی دخی روایت ایدرلر .

§

﴿ قاهره ﴾ — مصرک مقر خدیو یتیدر مصر سفلاده نیل

مبارکک صاغ جناحی قر بنده ( مونا تام ) طاغی اتکننده واقع و اوچ یوز الی بیك نفوسی حاوی اولوب کوزل و واسع موقعلری و برداخلی قلعه سی و متعدد سرایلری و جسمیم خانه و برچوق جامعلری و باشلیجه اوتوز بر حمام و صوبندلری و قنال و صهر نیجلری و بازار و کاربانسرالری و باغچه لری واردر و ( بئر یوسف ) دنیلان قیو عجایباتدن اولوب عمقی طقسان مترویه بالغ اولدیغی حالده حیوانات بیله صو ایچمك ایچون دونه دونه اشاغیسنه قدر اینرلر . قاهره نك اسکندریه یه اولان شمندوفر ی ایسه پك منتظمدر . بو شهر



و جامع ازهر فاطمیلردن ( معز لدین الله ) ك قائم مقامی طرفندن ( ۹۷۰ م و ۳۶۰ هـ ) تاریخنده تأسیس و ( ۱۵۱۶ م و ۹۲۲ هـ ) تاریخنده سلطان سلیم اول حضرتلرینك همتیله دولت علیه ممالکنه الحاق اولندی . قاهره نك تزیناتنه مصر والیسی محمد علی پاشانك دخی فوق الغایه همتی سبقت ایشدر . ( مصر ) کله سنه دخی نظر بیوریه .

§

﴿ قالیساق ﴾ یاخود ( قایی ) — ترکستان غربیده مسکون برقبیله نك اسمیدر بوقبیله دردنجی عصر هجری اثنالرنده قبول دین اسلام ایلدی . علی روایة سلچوق و ترکان طائفه لری بونلردن منشعبدر . ( هوایق ) دخی دیرلر .

§

﴿ قای طبای ﴾ نام دیگر ( ملك اشرف ) — ملوک چرا کسه مصریه دندر ( ۱۴۶۷ م و ۸۷۲ هـ ) ده جالس تخت حکومت اولوب فاتح سلطان محمد حضرتلریله مدت مدیده خوش بکشمش و مؤخرأ ( ۱۴۸۶ م و ۸۹۱ هـ ) ده سلطان بایزید ایله بوزیشوب درت سنه امتداد ایدن محاربه ده نسیم مظفریت گاه مصرلی و گاه عثمانلیلر طرفنده هبوب ایشدر . اشته دولت علیه نك اندلس اهالی اسلامیه سنه معاونت ایده مامسنه سبب بو محاربه لر ایدی .

قای طبایك بر حکمدار دیانتشعار اولندیغنه شبهه یوقدر زیرا جسد جناب پیغمبری بی جانب عراقه کوتورمك نیتیه مدینه منوره یه کلوب تحت الارض روضه مطهره یه یول آچغه چالیشان ایکی نفر خائن عجمی اشارت معنوی جناب نبوی ایله کیدوب اخذ و قتل ایلدکن صکره روضه مطهره نك اطرافنه تحت الارض فولاد قفس قویدر مش و ( ۸۹۰ هـ ) ده محترق اولان حرم قدسیت محرم جناب فخر الانبیای تعمیر و انشا شرفنه دخی نائل اولمشدر .

§

﴿ قاین اغاجی ﴾ بتولوس آلیسا — بو اغاجك قشرینك حول الادمه سی بلا توقف منبسط اوله رق مصدق برطاق صحایف تشکیل ایدر و قشر مذکور تانی حاوی اولدیغندن مطبوخ حالنده قابض کبی استعمال اولنه بیلور و بونك جروی اولان قسمنده ( نشا ) بولندیغندن انی ( قامچدال و ساموید )



اهالیسی قینادوب یمکرینه قارشیدیررلر . اوراقی دخی آجی ودافع  
الدود ومدردردر وقشرندن حرارت واسطه سیله چیقاریلان یاغ ایله  
روسیه سختیانلری تربیه اولنمقده در ذکر اولنان سختیانلرده کی یومشاقلق  
ولطیف قوقو بونکله حاصل اولور .

§

﴿ قایی ﴾ - غرب ترکلرندن اوغوز قسمنک اشرافنه اطلاق اولنور  
بونلر ترکستاندن خراسانه وجنکیز عصرنده دخی ایران وارمنستانه  
چکلمشیر وبولندقلری محلله قایی ایلی نامنی ویرمشیرایدی . مؤسس دولت  
عثمانیه ( عثمان ) غازی حضرتلرینک دخی اشبو قایی طاقندن براویماغک  
بکی ایدوکی بعض توار یخده کورلدی .

§

﴿ قباد ﴾ - ملوک ساسانیان فرسدندر ( ۶۰۸۵ خ ) تار یخنده  
یعنی میلادک درتیوز طقسان برسنه مقدمنده جلوس ایدوب مدت حکومتی  
اولان قرق سنه ظرفنده اوچ دفعه خلع واجلاس اولندی که بو حال مومی الیهک  
اول وقت فارسده منتشر اباحیه مذهبنی الترامندن واهالیسنک مذهب  
مذکوره قارشو ایکی طرف بولنمندن ایلرو کلمشیدی .

§

﴿ قپادوقیا ﴾ - آسیای صغرا ده برقطعه قدیمه در وسیواس  
ومر عش وقرمان ایالتلرینک برقسنه شامل اولوب شمالاً پونت غرباً غلاتیه  
وفریزی جنوباً کلیکیا شرقاً ارمنستاندن انی فارق اولان فرات نهر یله محدود  
وکرسیء اداره سی قیصریه ایدی قپادوقیالیر اولوقت آغر محدود الادراک  
خرافاتپرست صائی مذهب اولوب باشلیجه عبادتکاهلری اولان قومانه  
معبنده آتسه طپارلر وغایت معتبر آترو وسوریلر بسیلرلر ایدی قپادوقیا  
اولا اولدجه مستقل پادشاهلرله اداره اولنوب متعاقباً اسکندر یونانی وعجم  
صدر ایلری و آنتی غون طرفلرندن ضبط ایدلمش ومؤخرأ ( ۵۲۸۲ خ )  
تاریخنده یعنی میلادک اوچیوز اون ایکی سنه مقدمنده مظهر استقلال اولوب  
ایکیوز یتمش سنه صکره مهرداد طرفندن ضبط اولمشدر . مهردادک سقوطی  
اوزرینه قپادوقیا رومالیلره کچدی ومع مافیه رومانک جایه سی تحتنده



قراللق و جهله خیلی زمان اداره اولنوب ( ۱۸ م ) تاریخنده ارکیلاوس نام حکمدارک وفاتی اوزرینه تیر زماننده روما ایالتی حالنه قونلدی و ( ۱۰۷۱ م و ۴۶۴ هـ ) ده سلچوقیلره و ( ۱۳۹۱ م و ۷۹۴ هـ ) تاریخندن بدأ ایدرک فاتح زماننه دکین ایوم متصرفی اولان عثمانلیلرک قبضه تصرفنه انتقال ایتدی .

§

﴿ قبارطای ﴾ — قفقاسیهده منغراستانک کیر و سننده و چین قطعه سنک جهت غربیسنده برقطعه در اشبو قطعه چرکزستان خصوصیی تشکیل و غربده بیوک قبارطای و شرقده کوچک قبارطای نامربله ایکی قسم اراضییه انقسام ایدر و مالقا و ترک نهرلری ایچندن کچر بونلردن بشقهدها بر چوق نهرلری وارد و ( موزود ) و ( اوزبک ) و ( اورولسقوی ) و ( چرک ) باشلیجه قصبه لرنندر . هواسی لطیف و اراضیسی منبت ایسهده اهالیسی زراعتیه پک رغبت ایتیوب اکثر یا بدویت حالنده یشارلر .

§

﴿ قباقچی ﴾ — ( ۱۸۰۷ م و ۱۲۲۲ هـ ) تاریخنده نظام جدید سلکنه ادخال ایچون قره دکز سواحلندن جلب اولنان ایکی بیک قدر قلعه یماقرینک رئیس ایدی . بوغازه کلده قائم مقام کوسه موسی پاشانک خفیاً تشویقیله نظام جدیدی استه میر دهرک معیتیه یکچیریلره التحاق ایدوب ابتدا بوغاز ناظری انکلیر محمود افندی بی و بعده قره دن در سعادت کلوب نظام جدید طرفداری اولان ابراهیم کتخدا و کیرلی ستمه ابراهیم افندی بی و دیگریدی ذاتی اخذ و اعدام و سلطان سلیمی خلع و سلطان مصطفایی اجلاس ایله نظام جدیدک لغوینی اعلان ایلدی . شوراسی غربدرکه لوند چفتلکننده برقاچ الای نظام جدید عسکری موجود اولدیغی و جهله سی یکچیریلرک رقیبی بولندیغی حالده اشبو قلیل المقدار زو بارک دفعیچون بونلره برامر ویریلهدی واه واه واه .

§

﴿ قبة الشهاده ﴾ — حضرت موسی علیه السلامک اجرای مراسم عبادت و تلقی وحی الوهیت ایچون بریه سیناده شمشاد اغاجی و قیون یوگیله



حیوانات دریلرندن یاپدیردیغی متحرک بر معبدك اسمیدر . معبد مذکورک ایچی التون و ایپکرله و ملکه کرو بین صورتلریله تزیین اولنمش و دروننه بر طاقم دفلر و التون و کوشدن معمول چارپاره لر وینه التوندن مصنوع بر فنار اصلش ایدی دیرلر حضرت موسی هر قنغی بر زمان قبه یه کیرسه بنی اسرائیل اطرافنه طویلانوب عبادت و دروننده اولان تابوت عهدی زیارت ایدرلر ایدی .

§

﴿ قیچاق ﴾ — قزان و وولغا و دون نهر لری و اژدرهان و قریم و حوالیسندنه آل جنکیردن بر شعبه نك تشکیل ایتدیکی حکومت جسمیه نك یا خود اورالرده مجتمع تاتار اقوامنك اسمیدر . بو حکومت ( ۱۵۵۴ م و ۹۶۲ هـ ) تاریخنه قدر پایدار اولوب نیجه بیلر روسیه لیلری خراجگذار ایتشیکن ایچلرینه دوشن تفرقه مناسبتیه تاریخ مذکوردن صکره منقرض اولملر در .

§

﴿ قبریس ﴾ — قدما نزدنده سیپروس در بحر سفیدده بر اطه اولوب سوریه ایله آسیای صغری بیننده واقع ایکیوز یکر می بش کیلو متر و طولی و سکسان کیلو متر و عرضی اوله رق یوز بیک نفوسی جامعدر و غایت مرتفع بر سلسله جبالی واردر . اراضیسی منبت اولوب بغدادی بموق توتون کوك بو یا انجیر و فوا که سائره یتشدیرر مقدا غایت معمور و مشهور ایدی . ( ۹۷۴ خ ) تاریخنده یعنی میلادك التي یوز یکر می سنه مقدمنده فنیکه لیلره و یتش سنه صکره مصر لیلره و عجملره کجدی و میلاددن درت عصر اول بوراده طقوز نفر کیمسه صندالی نشین حکومت اولدی که اک مشهور لری ( سالامین ) نام حکمدار ایدی مؤخرأ اسکندر یونانی یه کچوب بونك وفاتندن صکره اخلاقی زماننده مصر و سوریه حکمدار لری بیننده منازع فیه قالدی و بر ارهلق پتوله فاملیاسنه مخصوص بر قرالیت تشکل ایلدیسده ( ۵۵۳۶ خ ) تاریخنده ( قاتون ) نامنده بری رومالیلر نامنه ضبط ایدوب اخیراً روم ایمپراطور لری زماننده اسلام فتح ایلدی بونك اوزرینه ینه بر طاقم مختلف متبوعلره کجکدن صکره ( ۱۱۹۲ م و ۵۸۸ هـ ) تاریخنده قبریس قرالیتی تشکیل ایدن فرانسز دره بکلرندن ( کویبی دی لیزونیان ) .



انتقال و اخلافي برچوق عصر لر حكومت ايتدى و مؤخرأ بوسلا له دن اولان ( قترين قورنارو ) قبريسى و نديكلولره صا توب نهايت ( ۱۵۷۰ م و ۹۷۸ هـ ) تاريخنده عثمانليلر طرفندن بر مدت محاصره و برچوق تلفات ايله ضبط اولندى . الك صوك دفعه محاصره ايديلان مشهور ( ماوسه ) قلعه سى برسنه قدر طيانش و يورويش اثناسنده اعدا طرفدن آتش ايديلان لغم اكثريسى ضابط اولق اوزره اوچ بيك اسلامى دفة برهوا ايتش و دهـا پك چوق آدم جام شهادتى نوش ايتشدر . قلعه مذكوره حندقلرينك عرضى يوز يكرمى و عمقى اون طقوز و داخلى التى بيك ايكبوز قرق ذراع و دروننده يوز التمش عدد طوب موجود اولديغى و بعد الفتح دروننده بولنان درت بيك قدر جنكجى و نديك عسكرينك ايتاليا سواحلنه كوندرلديكى توارينخده مقيددر .

§

﴿ قبض ﴾ - مدت مديده او تورمغى عادت ايدنلر ايله بعض اختيارلرده و اطعمه قابضه اكلى معتاد ايدينلرده مرض اصلى كې پيدا اولور بر علتدر . علت مذكوره عرضى اوله رق بعضاً معده و امعاءك تهيجاتندن و الم معده دن و يا قونج اسر بیدن و فلج دن و يا خود اورام باسوريه دن دخى ظهور ايدر . چوجقلرده ديش چيقاردقلى اثناده و قوعبولديغى دخى وارددر . قبضى تليين و دفع ايچون ( راوند ) و ( محموده ) و ( صارى صبر ) ايله يابلس حب و سفوفلر استعمالى جمله نك معلومى اولوب مع مافيه عادى قبضلرده طبيعتى طعام ايله تليين ايتك يعنى طعامى برقاچ كون ابه كوچمى و سود و امثالى يوشاديجى شيلره حصر و خير و پلاو كې قابض شيلرى ترك ايتك دخى برعلاجدر . التى يدى ياشندن صكره كى چوجقلر و بيوك آدملر شخص و وجودلرينك تحملنه كوره بر ايكى درهمدن اون التى درهمه قدر انكليز طوزينى مقدار كافى صو ايچنده ازهر ك ايچه بيلورلر .

§

﴿ قبط ﴾ - مصر اهالى قديمه سنك اسميدر . اسكى يونانيلر ولايتنلر بو نامك غلطى اوله رق مصره ( كيت ) يا خود ( اكيت ) ديرلر ايديكه اليوم اورو پاليلر اكيتك غلطى اولق اوزره ( جبت ) يا خود ( اجيبت ) ديمكده درلر لکن قبطلر يعنى اسكى مصرليلر مصر ايم بن سام اولادندن



اولدقلىچون مصره (سامى ياخود شامى) ديرلر ايدى . تور اتده (اخيم) در .  
بر روايتده ( قبط ) اسكى مصريلرك كوياغيبدن خبر ويرن بر صمنك ياخود  
خدمه سنك وياخود قبط علماسنك اسمى ايدى . قرآن كريمده مذكور اولان  
( بالجت و الطاغوت ) دهكى جبتك دخى بو صنم اولمى مأمولدر . ( چفط )  
كله سى دخى جمحوددن دكل بلكه مصرده مقيم يهود علماسنه وقتيله ويرلمش  
( چبت ) نامندن قالمه ايدوكى ظن اولنور . زيرا قبط نامى اخيراً نوبه وحبش  
ممالكنه دخى مصردن كتدى .

قبطلرك اليوم مقدارى غايت محدوددر و هممان جمله سى تجار و سمساردرلر .  
بونلرك لسانلرى دخى وار ايديسه ده اون يدنجى عصر او اسطنه طوغرى  
مقرون نسيان اولوب شمدى جمله سى عريجه تكلم اتمكده درلر ومع مافيه  
لسان اصليلرينى دخى اونو تميوب دعارنده قوللانمق ايچون او كرنمكده درلر .  
قبطلرك مذهبي ( اوتيشست ) مذهبي ايسه ده اسكى ختان عادتلرينى دخى  
ترك ايتزلر . قاهره ده ساكن اولان پطريقلرى اسكندريه و قدس شريف  
پطريقى عنوانيله دخى ياد اولنور و بونه وحبشستانه طرفندن پطريق و كيللرى  
كوندرلر .

§

﴿ قبلاى ﴾ — آل جنكيزدن مغولستان خاقانى ( منكو ) خانك  
برادريدر . ( ۱۲۵۰ م و ۶۲۸ هـ ) تاريخنده قرنداشى طرفندن تاتارستان  
وچين قطعه سنه كيدوب ( خطاى ) اقليمنى كاملاً آورده دست تسخير  
و بوسره ده عليه نه قالفان ديكر قرنداشى ( ارتق بوغا ) يى قهر و تدمير  
ايلدكن صكره ( ۱۲۵۸ م و ۶۵۷ هـ ) ده بالاسه تقلال تاتارستان حكمداي  
اولدى . مؤخرأ چين قطعه سنه توسيع دائره فتوحات ايله شنسى و سبجوان  
ايالتلرينى ضبط ودرت يوزبيك كشيلىك براردو ايله صوك دفعه كى محاربه سنه  
چينك ( سانغ ) سلاله حكمرانيسنى سلسله محو وانقراضه ربط ايدرلر يرينه  
تاتار حكومتنى اقامه ايلدى .

بومحاربه ده خاقان چين اسير اولدقن صكره چين باش و كيلنك اون بش  
ياشنده بر شهزاده يى تاتارلرك ظلم و غدرندن قورتارمق ايچون قوجا قليوب



بر ابرجه دکره آتلدیغی و متعاقباً شهزاده نك والدهسی دخی آنلره پیرو اولوب  
اوچی بردن غرق و نابید اولدیغی محکیدر . ( نه فداکارلق )  
قبلاى خان ( ۱۱۸۵ م و ۶۸۴ هـ ) تاریخنده پکینه طوت اغاجك ایچ  
قبوغندن معمول و ممهور و مدور برکاغد چیقاروب بین الاهالی تداول  
ایتدیرمشدر اهالی صادر اولان امره بناء بوندن بشقه پاره آلوب  
ویرمزلر ایدی .

§

﴿ قتاده ﴾ بن نعمان الانصارى — زمرة صحابه کرامندر .  
غزوه احدده و بر روایتده بدرده کوزی یرندن خروج ایدرک دوچار عارضه  
عما اولدقده صلی الله علیه وسلم افندمز ( اللهم اکسه جلالاً ) دعاسیله کوزینی  
الوب یرینه وضع بیوردیغی کبی کسب صحت ایلشدر . حضرت قتاده  
( ۶۴۳ م و ۲۳ هـ ) تاریخنده مدینه منورهده وفات ایلدی . اولادندن بری  
عمر بن عبدالعزیز حضورینه واروب مشارالیه کیم اولدیغی صورده  
( انا ابن الذی سالت علی الخدعینه . فردت بکف المصطفی احسن الرد  
فعادت کما کانت لاول امرها . فیما حسن ماعین و یا حسن مارد )  
دیو جواب ویرمکه مظهر استحسان و اکرام بی پایان اولمشدر . فقهای  
تابعیندن ( قتاده ) بن دعانه المدنی بشقه در .

§

﴿ قترین ﴾ — سنت قترین نامیله معروف اولوب خرستیانلر عندنده  
عزیز طانمش بر باکره قادیندر . دردنجی عصر میلادی ابتدالرنده  
اسکندریهده بر حیات اولوب ( ۳۱۲ م ) تاریخنه طوغری ( ماقسیمین دایه )  
زماننده عزیزه عنوانی حاز اولدی . روایت اولندیغنه کوره بو قز کندو  
سن و جنسنگ مافوقنده بر معلوماته مالک ایدی . اون سکز یاشنده کندوسنی  
اعتقاد مخصوصندن دوندرمک ایچون ایمپراطور طرفندن مأمور ایدیلان  
برچوق فیلسوفلری کندو اعتقادینه دوندردی . قان ایله ملون ونصیفی  
قیرق بردولاب اوزرینه طیانش اولدیغی حالده ترسیم اولنور وهرسنه  
تشرین ثانی ۲۵ ده یورطیسی طوتیلور .

§



﴿ قترینه ﴾ برنجی - روسیه امپراطور یچه سیدر . ( ۱۶۸۲ م و ۱۰۹۴ هـ ) تاریخنده لیوونیا ده فقیر بر فاملیادن نشأت و ( ۱۷۲۷ م و ۱۱۴۰ هـ ) تاریخنده وفات ایلدی .

مومی الیها ۱۷۰۲ ده ماریانبورغک ضبیطی اثناده اسیردوشهرك اسوجلی عادی برنفره خیلی زمان زوجهلک ایتدی موخرآ حسن و آنی سایه سنده پرنس منجیقوفی دام الفتنه رام ایدوب بعده پترونک سو کیلیسی اولدی و ( ۱۷۱۱ م و ۱۱۲۳ هـ ) تاریخنده عثمانلیلره قارشو سفرنده چاره رفاقت ایدوب پروت نهری اوزرنده مشارالیهی ابلوقه آلتنه آلمش اولان عثمانلیلری ( یعنی صدر اعظم بالطه جی محمد پاشا و کتخداسنی ) برطاقم مجوهرات اعطاسیله آلداده رق یاپدیغی معاهده ایله قور تاردیغندن چار نزدنده کی قدر و اعتباری اسکیسندن بیک قات بالاتر اولغه باشلادی . نهایت چاردن برچوق چوجقلمی اولدقن صکره چارک زوجه سی طانیوب ( ۱۷۲۴ م ) ده رسماً امپراطور یچه رسم توجنه مظهر و ( ۱۷۲۵ م ) ده چارک وفاتی اوزرینه بتون روسیه یه حکمدار رعیتپرور اولدی . بو اثنالرده قوجه سی متوفی طرفندن طوتیلان مسلکی احیایه چالشدیسه ده صکره لری برطاقم حرکات نالایقه یه دوشدیکندن منجیقوف نام سو کیلیسنه اداره نك قسم اعظمی ترک ایلدی . ( محمد پاشا ) کله سنده مراجعت بیوریه .

§

﴿ قترینه ﴾ ایکنجی - روسیه امپراطور یچه سیدر . ( ۱۷۲۹ م و ۱۱۴۲ هـ ) تاریخنده المانیاده تولد ایلشدر . ( ۱۷۴۵ م ) تاریخنده غوتورب دوقه سی هولستین ایله ازدواج ایدرک اشبو هولستین روسیه ده برمدت اوچنجی پترونامیله سلطنت سور دیسه ده ( ۱۷۶۲ م و ۱۱۷۶ هـ ) تاریخنده مبتلا اولدیغی بر فاحشه بی تزوج ایچون قترینه بی تطلیقه و اندن متولد اوغلنک ولد زنا اولدیغنی رسماً اثباته قالشدیغندن بو خصوص قترینه یه زیاده سیله کران کلهرك عسکری بینده قزاندیغی نفوز و اقتدار وفدا ایتدیکی اقچه و ملایمت سایه سنده زوجی مر قومی بغته خلع ویدی کون صکره اعدام ایتدیردکن صکره تخت امپراطوری یه اوتوردی و مقدا قونداقده ایکن بر قاق آی امپراطور اولوب صکره خلع و حبس اولمش ویکرمی سنه دنبرو محبوسیتی



جهتيله دنيا يوزى كور مامش اولان (ايوان) ي تأمين اقبال ايچون اسرافاته  
بوغهرق اعدام وعاشقى اولان (يونيا توفسكى) يي لهستان قرالى انتخاب  
ايتيردى . براز صكره مومى اليهك ولهستانده تدارك ايتديكى طرفدارلرينك  
موافقتيله وبرطنام انتريقه لرله كويا اختلالى دفع ايچون لهستانه عسكر  
صوقدى و دولت عليه بو حركتنى پروتست و ايله برابر اعلان حرب ايتديسه ده  
التي سنه دوام ايدن محاربات معهود قينارجه معاهده مضره سييله نهايت  
بولوب تن نهريله اوزى اره سنده بولنان ممالك و قيلبرون و كرج و ازاك  
وطغيان قلعه لرى و يكي قلعه نك هممان و بتون قرىم ممالك كنىك بالاخره الدن  
چيقيمسنه و مملكتينك و صربستانك سربستيتنه سبب اولدى ودها بويله  
برچوق تصورات حريصانه ده ايكن (۱۷۹۶ م و ۱۲۱۱ هـ) تاريخنده  
فجأة وفات ايدوب غوغاي جهاندن قورتلدى . مشارالها نظر توار يخذ  
فاحشه لكه متهمدر .

قترينه بعض مرتبه ادبياتدن دخى بهره مند اولديغندن قومديايه دائر آثارى  
و (وولتر) ايله مخبر اتندن بشقه ديكر برطاقم تأليفاتى واردر .  
(قترين) — روسيه ده قادينلره مخصوص بر نشاندر كه برنجى قترينه نك  
روسيه اردوسنى دولت عليه ابلوقه سندن قورتارديغى زمان قوجه سى  
پترو طرفندن ايجاد اولمشيدى .

§

﴿قتولك﴾ — اعتقاد كله سنده فرق خريستيانيه نك ايكنجى نومرو .  
سندن يدنجى نومروسنه قدر مراجعت بيوريله

§

﴿قتيبه﴾ — بنى اميه دن عبدالملك بن مروان زماننده اميرالعراقين  
حجاج طرفندن خراسان واليسى ايدى اتر كه اعانه ايچون چيندن كلان  
ايكى يوز بيك كشيلىك براردوبى بوزدقدن صكره وقوعبولان طلب اوزرينه  
(پكين) ه اون كشيدين مركب برهيئت سفارت كوندروب بعض تكليفاتده  
بولمش وحتى موفق دخى اولمشدر . خورازم سمرقند بخارا كاشغر فرغانه يي  
دخى بوذات فتح ايلدى . مؤخرأ خليفه عبدالملك وفاتيله يرينه سليمان  
بن عبدالملك كچد كده بعض ماجرايه مبنى بيعت ايتيوب خلعه نه يوريدى كندن



(۷۱۴ م و ۹۶ هـ) تاریخندہ امراسی علیہنہ بالقیام متعلقاتیلہ برابر اخذ  
 واعدام ایلدیلر • مشار الیہک چینہ کوندردیکی ذاتر عسا کر اسلامینک  
 اک شجیع ومہیبلرندن ایدی پکینہ واروب حضور خاقانییہ چیقداقلرنده  
 غایت مکمل ومنتظم اسلحہ ایلہ دخی مسلح اولدقلرندن خاقان وامراسی ہر  
 برینی بیک چینلییہ معادل برر قہرمان کورہرک خوف وخشیتہ دوچار  
 اوللریلہ مذہبلرندن ونقدر آدم اولدقلرندن استفسار ومرادلری نہ ایسہ  
 محاربه سزجہ حصولی ممکن ایدوکنی نازکانہ معرض رجادہ تذکار ایلدکارندن  
 سفرای مشار الیہم (بزم مذہبمز اسلام ومرادمز نشر اسلامدر واچہیہ  
 بوچہیہ احتیاجز یوقدر وامیرمز قتیبہ ایسہ چین ممالکنی کاملاً ضبط  
 ایدہ جکنہ یمین ایتشدرد) دیملریلہ خاقان مادام کہ یمین ایتش بنم بورجامی کندوسنہ  
 عرض ایلہ برابر یمینندہ حانت اولماق ایچون پکین طپراغندن برمقدارینی  
 ویرہ حکم ہدیہ لرلہ برابر کوتورک ومصالحہ رجاسندہ اولدیغمی سویلہ بیک  
 دیہرک بیوک برالای والتفات ایلہ اعادہ لرینہ مسارعت ایلدی •

§

﴿ قحطان ﴾ — ہود علیہ السلامک اوغلی و (۳۵۲۶ خ) تاریخندہ  
 یعنی میلادک ایکبیک یکرمی سکز سنہ مقدمندہ یمندہ ساکن عرب عاربہنک  
 رئیس وجرہم ثانی وיעرب نام رؤسای قبیلہنک پدردر • اسمنہ یقطان  
 دخی دیرلر • یمین ولایتندہ بنی شہر قضاسنک جہت شرقیسندہ الیوم بنی  
 قحطان نامیلہ برقبیلہ مسکوندرد

§

﴿ قداس ﴾ — خرستیانلرک اعتقادنجہ حضرت عیسی علیہ السلامک  
 دم وتلری ذکر ی اولان آیین اصلی بی اجرایہ تعبیر اولنور بوندن مقصد  
 ایسہ اعتباری قربان تقدیمندن و بودخی حضرت عیسانک دمنہ قلب اولندی  
 اعتقاد اولنان صافی شرابی وتنی اعتقاد اولنان مایہ سز اتمکی اکل وشربدن  
 عبارتدر • بوصورت قتلک لک لک آیینی اولوب اورتودقس لرایسہ اتمکی مایہ لی  
 خیردن پیارلر وشرابلرینک خالص اولسنہ اہمیت ویرمز لر اورتودقس لرک



قداس شرابنہن عوام ملت دخی ایچہ بیلور لکن قتل لکارک کی خواص  
واغنیای ملاتہ منحصر کبیدر • قداسک رومجہ سی (لیتورژیا)  
§

﴿ قدرغہ ﴾ — ایتالیانجہ دن مأخوذ اولہرق کورک و یلکن ایلہ  
قوللانیلور بر نوع قایق معناسنہ در درسعادتہ کائن قدرغہ لیمانی فاتح  
سلطان محمد زمانندہ یعنی (۱۴۶۲ م و ۸۶۸ ھ) تاریخندہ انشا اولندی •  
(چکدیری) و (ترسانہ) کلمہ لرینہ دخی نظر بیوریلہ •  
§

﴿ قدس ﴾ یاخود (اورشلیم) — فلسطیندہ بحرلوط ایلہ بحر سفید  
بینندہ قدیم بر شہر اولوب اون بشبیک نفوسی و بر طاقم جوامع و کنایس و خیراتی  
شاملدر قدس شریف درت محلہ یہ تقسیم اولنور شو یلہ کہ (سیون) تپہ سنک  
جہت غربیسندہ یہودییلر و (پوتیہ) نک جہت شرقیسندہ ارمنیلر و (وافرا)  
تپہ سی حوالیسندہ خرسستیانلر و (موریا) طاغی اوزرندہ مسلمانلر اوتوررلر  
وقتیلہ سیون تپہ سنک بر جہتندہ شہرداود و موریا اوزرندہ حضرت سلیمان  
علیہ السلام کمال ایلدیکی معبد و ارایدی • قدس شریفک اطرافندہ آره لقلی  
بدن شکنندہ یاپیش و قلہ لر ایلہ تحکیم و تزیین اولنمش بر عالی سور موجوددر •  
بیوک قسطنطینک والده سی (سنت الن) طرفندن انشا اولنمش اولان قامہ  
کلیساسی قدسک اک مشهور ابنیہ سننددر قدس و قتیلہ عموم یہود پادشاہلرینک  
مقر حکومتی ایکن حضرت سلیمان علیہ السلام وفاتی عقیبندہ یعنی اوغلی  
رخبعیم زمانندہ اسباط بنی اسرائیلدن اون سبط خلقی اعترال و دولت اسرائیلیہ  
نامیلہ بشقہ جہ بر حکومت تشکیل ایتلریلہ مومی الیہہ تابع اولہرق قدسندہ  
قالان ایکی سبط خلقتندہ دولت یہودیہ دینلدی و ایمپراطور (سزاق) و مصر  
حکمداری (نیخوا) بر مدت بونلری اشغال ایدوب (۴۹۸۸ خ) تاریخندہ یعنی  
میلادکالتی یوزالتی سنہ مقدمندن بشیوز سکسان یدی سنہ مقدمندہ قدر اثور  
حکمداری (نابوپولاصر) و اوغلی ایکنجی (بخت نصر) اوچ دفعہ استیلا  
واہالیسنی بابل و سائر ممالک عراقیہ یہ تبعید و شہری تخریب ایلدی و فرس  
حکمداری (کینسرو) بابلی فتح ایتدکن صکرہ تشکرا یہودیلری عفو  
و قدسہ اعادہ ایلدیکنندن (۵۰۵۸ خ) تاریخندہ یعنی میلادک بشیوز اوتوز



التي ياخود بشيوز اون التي سنه مقدمنده قدس شريف وبيت مقدس ينه  
 اعمار اولنوب كركي كبي كسب شهرت ايلدي و ( ۵۴۲۶ خ ) تاريخنده يعنى  
 ميلادك يوز التمش سكر سنه مقدمنده سلوسيد ( سلفكيه ) حكمدارى ( انتى -  
 يوخوس آيقان ) قدسى مصر حياه سندن كندو حياه سنه آلمق قصديله  
 اوروب بيت مقدسى يغمما ايتدرد كدن صكره يهوديلرى قويدىغى صممه  
 پرستش ايچون تضيق وختان اجرا ايليانلرك و لحم خنزير اكل ايتيمانلرك  
 قتلنى امر و تورات نسخه لربنى كاملاً احراق ايلديكندن يهوديلر طاغيلوب  
 اوچ سنه صكره ( مطاطيه ) نامنده برفدايى يهودينك همتيه ( حشمناي )  
 دولتى تشكىل ايتدى و ( ۵۵۳۲ خ ) تاريخنده يعنى ميلادك التمش ايكي سنه  
 مقدمنده روما جنراللرندن ( پومبه ) قدسده ظهور ايدن سلطنت دعواسنى  
 فرصت اتخاذايدرك اولنان دعوت اوزرينه كلوب قدسى استيلا و روما  
 دولتى حياه سنه ادخال ايتدى و ( ۶۵ م ) تاريخنده يهوديلرك چيقاردقلى  
 اختلال اوزرينه روما امپراطورى ( نرون ) جنرال ( وسپاسين ) ي كوندروب  
 برمدت محاصره دن صكره اوغلى ( تيتوس ) معرفتيله ضبط اولندى واسير اولان  
 اعيان يهود مزايده ايله فروخت و برطاقى نفي و تغريب ايلدى و ( ۱۳۵ م )  
 تاريخنده ظهور ايدن اختلالى تسكين ايچون رومادن كلان عسكر دخى  
 يهوديلرى فنا حالده تربيه و بقيه السيوفى طرد و بردها قدسده يهودى بولمىنى  
 منع ايتدى . مؤخرأ ( ۶۱۴ م ) ده عجملر الوب ( ۶۳۸ م و ۱۷ هـ ) تاريخنده  
 دخى حضرت ( عمر ) رضى الله عنه بعض شرائطله ضبط ايلدى و ( ۱۰۷۶ م )  
 تاريخنده سلچوقيلره و ( ۱۱۸۷ م ) ده ايوبيلره كچوب ( ۱۵۱۶ م و ۹۲۲ هـ )  
 تاريخنه قدر دخى مصر حكومتى اداره سنده قالدقدن صكره مصر ايله برابر  
 دولت عثمانيه يدينه انتقال ايتدى . ( اهل صليب ) و ( قامه ) و ( بيت  
 مقدس ) و ( رخبعيم ) كله لرينه دخى مراجعت بيوريه .

§

﴿ قدم ﴾ — طوللرى تعيين ايچون بر نوع اولچيدر . اسكى  
 يونانليرك ( به ما ) تعبير ايتدكلرى ايكي بچق قدمى يمش يدى سانتيمترو .  
 ورومالولرك ( پاسوس ) ديدكلرى بش قدمى بر مترو ايله قرق يدى سانتيمترو  
 ايدى . دولت عثمانيه ده يارم ذراع معماری يه بر قدم و بش قدمه بر باع يعنى



قولاج دنیلور . قدم هندسی المانیا قدمی در که بر مترو ایله التمش سانتیمتر و اولور .

اسپانیاده بر مترو ایله قرق بر سانتیمتر ویه و فلورانسده بر مترو ایله التمش درت سانتیمتر ویه و ناپولیده بر مترو ایله طقسان یدی سانتیمتر ویه قدم دیرلر . عادی قدم سکسان سانتیمتر ودر .

§

﴿ قدوری ﴾ — کبار فقهای حنفیه دندر و اسمی عبد الرحمن

کنیه سی ابوالحسن در مباحثه و مناظره علومده بی نظیر و اسلوب تقریر و افاده سی غایت مقبول و داپذیر اولوب عراقده مهر و جودی آفاق علم و هنری تنویر و اشراق ایتمش ایدی . مذهب حنفی ایله شافعی بیننده اولان اختلافی جمع ایدرک ( تکملة النجرید ) و امام اعظم ایله اصحابی بیننده واقع مسائل خلافیه بی جمع ایله ( تقریب ) تسمیه ایشدر و بونلردن بشقه علم فقهدن بر متن شریفی واردر که الیوم زینتبخش ایدی فضلادر . بغداد ده ( ۱۰۴۷ م و ۴۳۹ یا خود ۴۲۸ ه ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ قراقوش ﴾ — بهاء الدین کله سنه نظر بیوریه .

§

﴿ قراقویا ﴾ — الیوم اوستریا غالیچیا سنده بر شهر اولوب ویستول

نهری اوزرنده و وار شوهنک اکیوز قرق سکز کیلو مترو بعدنده واقع و قرق بیک نفوسی جامعدر دار الفنون و مکاتب عالیه ورهبان مکتببری و قصر و سور و خندقلری و پولونیا حکمدارلرندن بر طاقنک قبرلرینی حاوی بر باش کلیسایی و بر رصد خانه ایله درت عدد کتبخانه سی واردر . صناعتی رایج و تجارتی و اسعدر . قراقویا یدنجی عصر میلادیده قرا کوس طرفندن تأسیس اولندی ( ۱۳۲۰ م دن ۱۶۰۹ م ) تاریخنه قدر لهستانک مقر حکومتی ایدی مؤخرأ لهستانک اوچنجی مقاسمه سنده اوستریایه ملحق و ( ۱۸۰۹ م ) ده وار شوه بیوک دوقه لغنک قسمندن معدود اولدیغی حالده ( ۱۸۱۰ م ) ده تکرار مستقل بر شهر اولوب نهایت ( ۱۰۱۰ م ) ده روسیه و اوستریا و پروسیا جایه سی تحتنده بر کوچک جمهوریت تشکیل



ایدرك دول ثلثه مشارالیهم طرفلرندن بیطرفلغی اعلان اولندی و مع مافیہ  
( ۱۸۴۶ م و ۱۲۶۳ هـ ) تاریخنده اوراده ظهور ایدن بر اختلالی بهمانه  
وکویا اعانه ایدن اوستریا دولتی طرفندن ضبط اولندی .

§

﴿ قرالا ﴾ — هندستانده مالابار و قاناره شهرلرینی حاوی بر قطعه  
جسمیه نك اسمیدر بوراسی ( ۱۰۶ م ) تاریخلرنده بر همین طائفه سندن  
جلب اولنان مهاجرلر ایله اسکان و اعمار ایدیلوب صکره زمام اداره  
حکومت دخی انلرك انه کچمشیدی .

§

﴿ قرانتنه ﴾ — ممالک سائرهدن کلان سفینه لرك یولجی و اشیاسی  
چیقارلمزدن اول کوزلجه معاینه و تحری اولندقدن صکره تخصیص اولنان  
محلده اوزون قیصه بر زمان بکلدلمسنه اطلاق اولنور مقدهما قرانتنه لرك  
مدتی کاملاً قرق کون اولدیغندن بو اصول قرق معناسنه اولان قرانتنه  
ایله تسمیه ایدلمشدر . اوتهدنبرو عللدن سالم عد اولنان ممالکدن کلان سفاین  
یولجیلرینه تفتیشات معتاده اجرا سندن صکره در عقب رخصت اعطا و غیر  
سالم اولان محللردن کلان سفینه لر حقنده قرانتنه نظاماتی اجرا ایدیلور  
و قرانتنه مدتی سفینه و یولجیلرک کلدکاری محللرك تمیر لکی پانتنه لر یله ثابت  
اولسنه و یا شبهه لی و مظنون و مجهول و یا خود بولاشق بولمسنه کوره اوزون  
و یا قیصد اولور . قرانتنه ده بولنان اشخاص خارجه کی آدم ایله مکاتبه  
ایده بیلور ایسه ده اوراقک کو کردن کچیریلوب دلنسی و اچقه نك سرکه ده  
یاتیرلمسی و یوکلرک چوزیلوب هوالندرلمسی لازهدر . قرانتنه بکلیمانلرك  
ایچنده کیفسزلك ظهورنده قرانتنه مدتی تضعیف ایدیلور و وبا ظهورنده  
اشیا احراق اولنوب کی صو ایچنه باتیریلور . قرانتنه لی اولان سفائنك  
اك یوکسك دیرکنه صاری بر سنجاق چکلیمک عادتدر .

( بار نابو ) نام میلان حکمداری ایلك دفعه اوله رق ( ۱۳۸۳ م و ۷۸۵ هـ ) تاریخنده  
مطعونلردن هر کلان شیئی تطهیر ایتکه امر و یروب لومباردیایه دخوللرینی  
قتل جزاسیله منع و وندیکیلر ( ۱۴۸۴ م و ۸۸۹ هـ ) تاریخنده قرانتنه نك  
برنجی تشکیلاتنی تأسیس ایلدی . و بو تشکیلات ( ۱۶۶۵ م و ۱۰۷۶ هـ )



تاریخندن اعتباراً اکثری آروپا ممالکنده قبول اولندیغی کبی فرانسه دولتی  
دخی ( ۱۷۲۰ م و ۱۱۳۳ هـ ) تاریخنده وقوعبولان شدتلی طاعوندنصکره  
بالجمله لیمانلرنده قرانته اصولنی اجراییه قرار ویردی و ( ۱۸۵۲ م  
و ۱۲۶۹ هـ ) تاریخنده هر دولت طرفندن تحت مقاولهیه الندی وشبههلی  
پاتنتلر فسح اولنوب وبا ایچون اون کوندن اون بش کونه و صاری حیا  
ایچون اوچ کوندن یدی کونه وقولرا علتی ایچون بر کوندن یدی کونه  
قدر مدت وضع ایدلدی . دولت علیهده قرانته اصولی ( ۱۸۳۰ م  
و ۱۲۴۶ هـ ) تاریخنده قبول و ادارهسی طوپخانهء عامره مشیریتنه حواله  
اولمش وروم ایلی سواحلهنده اون اوچ وانا طولی سواحله و ایچرولرنده  
یکرمی طقوز و برالشام سواحلهنده یدی وافریقاده اوچ و بعض جزایرده  
یدی محلهده قرانته خانهلر تأسیس قلمشدر . شمعی دهها زیادهدر .

§

﴿ قرستالیت ﴾ — اکثر اجسامک مایع حالندن صلب حالنه انتقالنده  
جزؤ فردلرینک بربری اوزرینه تراکیله تشکیل ایلدیگی شکله اطلاق اولور  
هر جسمک کندوسنه مخصوص بر شکل قرستالیسی واردر . بعضاً دخی  
بر جسم بر قاچ نوع وشکل اوزره قرستالینور مثلا درنجف تعبیر اولنان  
جواد اکثر حالده بر منشور مسدسی غیر منتظم شککنده وشاب ذو ثمانیه  
قواعد و کوکرد ایله قورشوندن مرکب ( غالباً ) تعبیر اولنان جواد مکعب  
شککنده قرستالینوب ایزلانده طاشی تعبیر اولنان جواد دخی گاه معین مجسم  
و گاه منشور مسدسی و ذو ثمانیه قواعد معینی و سائر بونلردن تولد ایدن  
شکر اوزره قرستالینور . بر جسمک قرستالانسی مراد اولندقدده اول  
جسم صوده منحل ایسه قینادیلوب بر از تیخیر اولندقدن صکره دکل  
ایسه بعدالاذابه ترک اولنمق لازم کلور . ( تبلر ) کلمه سنه دخی مراجعت  
بیور یله .

§

﴿ قرطبه ﴾ — اسپانیانک جسم شهرلرنندن برشهردر وادی الکبیر  
نام نهرک صاغ ساحلی اوزرنده و مادریدک جنوب غریبسندن ایکیوز طقسان



بش كيلومتر و مسافده و واقع و الشمس بيك نفوسى جامع و جسيم سورلرله  
 محاط اولوب اليوم قوردو اياالتنك كرسى اداره سيدر . سكرنجى عصر  
 ميلاديه يعنى برنجى عبدالرحمن زماننده مغرب زمين اصول معماريسنجه  
 بوراده ياپلش اولان برنا حقيقه شايان تماشادر . قرطبه شهرى ( ۵۴۴۲ خ )  
 تاريخنده يعنى ميلادك يوز اللى ايكي سنه مقدمنده تاسيس اولندى و ( ۵۷۲ م )  
 تاريخنده غوتلر و ( ۷۱۱ م و ۹۳ هـ ) تاريخنده طارق بن زياد ضبط  
 ايدوب قرق بش سنه صكره استقلال بولان حكومت اسلاميه نك مقر  
 اداره سى اولدى . قرطبه كرك ثروت و ابنه سنك انتظام و نفاستى  
 و كرك علوم و فنونك وسعت انتشارى جهتيله دنيانك اك متمدن  
 و پارلاق و اوچيوز بيك نفوسى جامع بر مملكتى ايدى بوراده اولان بيك  
 ديزكلى جامع كبير و مدينة الزهرا و جسر كبير تعبير اولنان قنطره ينى  
 مورخين فوق الغايه ثنا ايتشدر . ذكر اولنان قنطره نك طولى سكر يوز  
 و ارتفاعى الشمس و عرضى اللى ذراع اولوب اون طقوز برجى و يكرمى سكر  
 كرى اولديغى كى مملكتك اطرافنده يكرمى بر و اروش و اوچبيك قريه  
 و هر قريه ده قاضيلر و جوامع و مدارس و مكاتب و ارايدى و شهر ايله  
 و اروشلرينك اطرافنده يكرمى درت ميل دورنده بر جسيم ديوار چكيلوب سكر  
 قيو آچلمش ايدى ديرلر . هر نه حال ايسه قشتاله قرالى اوچنجى فرديناند  
 ( ۱۲۳۵ م و ۶۳۳ هـ ) تاريخنده ضبط و تخريب ايتشدر و شمدي يالكز جامع  
 مزبور قالب اودخى كليسا يه تحويل و ( ۱۵۲۸ م و ۹۳۵ هـ ) تاريخنده  
 بعض ديركلى كسر اولمشدر .

§

﴿ قرطبى ﴾ — شيخ المحدثين امام ابو العباس احمد جمال الدين  
 حضر تليينك شهر تيدر . مشار اليه ( ۱۱۴۱ م و ۵۳۶ هـ ) تاريخنده  
 وفات ايلدى مسقط رأسى اندلسده واقع قرطبه شهريدر . ديكر روايته كوره  
 اندلسده مرسيه شهرنده دنيايه كلوب ( ۱۲۵۸ م و ۶۵۶ هـ ) تاريخنده  
 وفات ايتشدر ( شرح صحيح البخارى ) و ( المفهم لما اشكل من تلخيص كتاب  
 مسلم ) و ( مختصر الصحاحين ) جله تاليفاتنددر .  
 ( قرطبى ) — شيخ المفسرين شمس الدين محمد بن احمد نام ذاتك دخى



شهرتیدر • بونک ( تفسیر قرطبی ) نامیله بنام تفسیر کبیرندن بشقه ( تذکره  
القرطبی ) نامنده بر کتابی و آثار سائرہسی دخی وارددر •

§

﴿ قرق کلیسا ﴾ — روم ایلی ده بر شهر اولوب بونامده کی لوانک  
مرکزیدر ادرنه نك شرقندن الی بش کیلو مترو مسافده و استرانجه  
طاغی اتکنده واقع و مستحصن بر قصر ایله اوتوز بش بیک نفوسی جامعدر  
( ۱۳۷۰ م ۷۷۲ هـ ) تاریخنده تیمور طاش پاشا معرفتیه ضبط و تسخیر  
اولمشیدی •

§

﴿ قرمان ﴾ — الیوم قونیه ولایتی داخلنده اولوب مقدا ( پزیدی )  
قطعه سنی تشکیل ایدن و مؤخرأ بر مدت امارت حالنده اداره اولنان و ( لارنده )  
( نیکده ) ( ارمناک ) ( قونیه ) ( قیصریه ) ( اقشهر ) ( بکشهری ) ( سیدی  
شهری ) ( قره حصار ) سنجاق و قضالرینی جامع بولنان ایالتک اسمیدر •  
بو ایالتک اکثری محللری طاغلق ایسه ده کوزل اوزوم و افیون و مملکه لری  
وارددر قرمان ایالتی ملوک سلچوقیه روم تصرفنده ایکن ( ۱۲۶۷ م  
و ۶۷۶ هـ ) تاریخنده بر بیوک ترکان قبیلہسی قونیه دن ماعداسنی ضبط  
و ملوک مز بوره نك انقراضی عقینده یعنی ( ۱۳۰۳ م و ۷۰۳ هـ ) تاریخنده  
قونیه بی دخی ایلمخانیلردن بدل معلوم مقابلنده اخذ ایدرک بر امارت تشکیل  
ایلمشیدی بواثناده دولت علیه دخی برو طرفده تأسس ایدرک بینلرنده  
رقابت حاصل اولدیغندن و آره صره منازعه اکسک اولدیغندن سلطتان  
مراد اول حضر تلی رقابت مذکورہ بی بر طرف ایتمک ایچون ( ۱۳۸۵ م  
و ۷۸۷ هـ ) تاریخنده کریمہسی نفیسه سلطانی قرمان امیری علی بکه تزویج  
ایتدی لکن بونکله رقابت بر طرف اوله نیوب امیر بولنانلر دولت علیه نك  
محاربه ایله مشغول اولدیغی زمانلرده اعداسیله اتفاق ایتمک و عسکر سوقیله  
ممالک عثمانیه بی اشغال ایتمک کی حرکتده بولندیلر و هر دفعه سنده مغلوب  
و پریشان اولدقلری حالده کاه مشار الیه نك شفاعتیه و کاه مرحمت شاهانه یه  
مظہریتله تخلیص کریبان ایتدیلر و بونکله برابرینه تک طور میوب نهایت



سلطان محمد ثانی حضرتلرینک غضبنی تحریک و ( ۱۴۶۸ م و ۸۷۲ هـ )  
تاریخنده صوک عصیانلری اوزرینه مملکتلرینی غیب ایتدیلر .

§

﴿ قرمط ﴾ — قرامطه مذهبنک مؤسسسی اولوب طقوزنجی عصرده  
ظهور ایتمش و اسماعیلیرک بیوکاری طرفندن تلف ایدلمشدر . مرقوم ابتدا  
مذهبنی کوفه جوارنده نشره باشلادی . طوتدیغی مسلك واهی ایجابنجه صیام  
دعا و صدقه مثل و عقائد اسلامیه یی رد و بالعکس شهوات نفسانیه حقنده مساعد  
طاورانهرق اشتراك اموال و عیالی و عظ و پند ایدردی خلیفه سی اولان  
خبیشلردن ابو طاهر ( ۹۲۳ م و ۳۱۱ هـ ) ده بصره یی و بر سنه صکره  
کوفه دن عجمستانه قدر ممالکی ید تغلبنه آلدی و التی سنه صکره  
( رحبه ) و ( رقه ) و ( هیط ) شهرلرینی اوروب مکه مکرمه ده حجاج  
مسلمینی قتل عام ایتدکن صکره ( حجر اسعد ) ی انسان مقناطیسی دیهرک  
رکن مخصوصندن چیقاروب بصره یه کوندردی . ( مکه مکرمه ده امیر  
الامرا بولناز ( یحکم ) نام ذات حجر مزبوری استرداد ایچون الی بیکن التون  
ویردیکی حالده خائنلر و یرماشلر و یکریمی ایکی سنه صکره کندولری ندامت  
ایدرك کتوروب یرینه قویمشدر ( قرامطیلر بغداد خلفاسیله دخی لاینقطع  
محارباته بولنوب عربستانک بر قسمنده و فرات حوالیسندنه خیلی زمان اجرای  
حکومت ایلدیلر و دو گوشه دو گوشه نهایت ( ۹۸۲ م و ۲۷۲ هـ ) تاریخنده  
محو و منقرض اولدیلر کیتدیلر . نصیری دنیلان فرقه بونلردن آزمه ظن  
اولنیور . ( اعتقاد ) کله سننده اوتوز طقوز نومرویه دخی مراجعت  
بیوریه .

§

﴿ قروم ﴾ — صنایعه بویا اولهرق استعمال اولنور غایت مقبول  
بر معدندر اجسام قرومیه فخمیت سوت ایله اذابه اولندقلرنده صوده حل  
اولنور بر ملح حصوله کلور و بونک محلولی ( آزوتیت فضه ) ایله  
قرمزی و ( آزوتیت رصاص ) ایله صاری برر سوب اعطسا ایدر و ذو  
ثمانیه اسطحه شکلنده تبلرایلر . رنگی سیاه و لمعانی معدنیدر .

§



﴿ قرون ﴾ — عندالمورخين تاريخ اوچه منقسم اولوب دور آدمدن روما دولتنك انقراضى اولان ( ۴۷۶ م ) تاريخنه قدر چكن ايامه ( قرون عتيقه ) و آندن امريقانك كشفنه يعنى ( ۱۴۹۲ م و ۱۸۹۸ هـ ) تاريخنه دكين چكن مدته ( قرون وسطى ) و آندن ياخود استانبولك فتحندن بروسنه ( قرون جديده ) ديمش و تاريخلرده اكا كوره تنظيم ايدلمكده بولنمشدر . هر يوز سنه يه وهر قنغى برفرض اولنان وقتدن بدأ ايله اول وقتدن حياتده بولنان ادملك جله سى وفات ايدوب هيچ برفرد قالماسى كونسه قدر اولان زمانه دخى ( قرن ) و جمعنه قرون ديرلر .

§

﴿ قرونشتاد ﴾ — پترسبورغ ايالتنده روسيه نك عسكرى ليمان و شهريدر پترسبورغك جهت غريبسندن ۲۷ كيلومترو مسافه ده اولوب اون بيكى بحرى اولق اوزره قرق بيك نفوسى و مستحصن اوج ليمانى و استحكام و ترسانه سى و كوزل برقنال و حوضى شاملدر . روسيه بحريه ناظرى بوراده اوتورر . اشبو شهر ( ۱۷۱۰ م و ۱۱۲۲ هـ ) ده بيوك پترو طرفندن تأسيس اولندى فنلاند كور فزينك طار برچيديدى اوزرنده واقعدر و پترسبورغك استحكامى مشابه سنده در ( ۱۸۵۴ م و ۱۲۷۱ هـ ) ده انكاز و فرانسز دونمالي محاصره ايتشيدى .

( قرونشتاد ) — اوستريا ممالكسندن كندو نامنده برلوانك مركزيدر اوتوز بش بيك نفوسى حاوى اولوب افلاق ولايتيله واسع تجارتى واردر .

§

﴿ قرووزاد ﴾ — آوروپا دول متفقه سنك بيت المقدسى اسلامدن تخليص ايچون وقتيله ترتيب ايتدكلى فدايى عسكرك اسميدر . ( اهل صليب ) ه نظر بيوريله .

§

﴿ قره باش على ﴾ افندى — مشايخ خلوتيه دن مقامات عاليه صاحبي برذات ايدى حج شريفدن عودتنده مصره اوج قوناق مسافه ده قرق بيك قدر حجاجك نصب خيام آرام ايلدكلى محله هوا غايت آچيق اولديغى حالده برسيل كله جكنى كشف ايدر كدر حال حجاجى اورادن قالديرتمسى عقيبنده



حقیقهٔ سیل کلوب اورالری باصمش و شیخ مومی الیه بر قاج کون صکره  
اوجوارده واقع نخل قلعه سنده و ( ۱۶۸۵ م و ۱۰۹۷ هـ ) تاریخنده وفات  
ایتمشدر . درت یوز سکسان بش خلیفه سی وار ایدی .

§

﴿ قره باغ ﴾ — آسیای روسیده برخانلقدر شمالاً قور شرقاً  
وجنوباً آراس نهرلری وقره طاغ و غرب و جنوب غربیده روسیه ارمنستانی  
وشمال غربیده کرجستان ایله محدود اولوب مقری ( شوشا ) شهریدر .  
اهالیسی نصفاً اسلام و نصفاً خرسیتیاندرلر . اشبو مملکت وقتیه تیمورلنک  
طرفدن مقر اداره اتخاذا اولنمشیدی . قره باغ صوبی آرپه چاینک جهت  
جنوبیسندن چکر .

§

﴿ قره جه احمد ﴾ — ملوک اعجامدن برذاتک مخدومی ایکن ترک  
دارات ایدرک بلاد رومه کلوب آق حصارده توطن و اوراده وفات ایلمش  
بر مبارک ذاتدر . بو حالده اسکدارده مدفون قره جه احمد بشقه اوله جق .

§

﴿ قره حصار ﴾ صاحب — یاخود ( افیون قره حصار )  
خداوندکار ولایتی سنجاقلرندن بر سنجاغک مرکزیدر انقره و کوتاهیه  
و قرمان اراضیسی بیننده و طولی ایکیوز و عرضی سکسان کیلومتر و اتساعنده  
واهالیسی اوتوز بیک راده سنده اولوب منبت صحرالری و کوزل محصولات  
وارددر و عبا و حالی و پیچاق کبی اعمالاتی و افیونی مشهوردر . جوارندن  
بر نهر لطیف جریان ایدر . بو شهرک میلاددن ایکیوز سنه مقدم بنا و ( آپاما )  
تسمیه اولندیغی و بر آرهلق پای تخت اتخاذا قلندیغی یاخود علاءالدین سلچوقی  
زماننده انشا ایدلدیکی افادات تاریخیه دندر .

( قره حصار ) شرقی — یاخود ( شاین قره حصار ) سیواس  
ولایتی سنجاقلرندن بر سنجاغک مرکزیدر طربزونک جنوب غربیسندن  
یوز اون بش کیلومتر و ایلروده بولنور و نفوسی الی بیک تخمین اولنور  
تفتیک و افیونه منحصر کبی اولان تجارتی رواجلیدر .

( قره حصار ) دوهلو — قیصریه سنجاغنده بر ناحیه اولوب وقتیه



حوری قزلرینک جمع و مقری ظن اولنان بر مغاره ایله شهرت بولمشیدی .  
دیگر روایت کوره بومغاره تکه سنجاغنده کی قره حصارده ایدی .

§

﴿ قره رستم ﴾ — علمای اعلامدن بر مشهور ذاتدر امیرالامرا  
لالا شاهین پاشا ایله اورانوس بکک روم ایلی فتحه مباشرت ایتدکاری زمان  
حددن زیاده اسرا اله کچدیکندن فاضل مو می الیه خمس شرعیسنک  
عسا کر اسلامیه ویرلدیکنی کوروب قاضی عسکر چاندارلی قره  
خلیل افندی نزدینه عزیمت وادای خمس حقنده اولان آیت جلیله بی قرائت  
واخطار کیفیت ایلدکده قاضی مشارالیه بالتصدیق کیفیتی حضور شهریارییه  
عرض ایتکله موجبجه اجراسی فرمان و خمس غنایمک ضبطی قره رستمه  
تفویض بیورلدی .

اواشاده اسرانک کثرتی مناسبتیه قیمتی دون اولدیغندن هر اسیره یوز یکر می  
بش اچه قیمت تقدیر اولنهرق بدلنی ویرمک استیانلره سهولت اولمق اوزره  
اسیر باشنه یکر می بش اچه خمس اخذینه قرار ویرلدی .

بو صورتله انان اسیرلر هر سنه یکچیری صنفنه اخذی مقرر اولان مقداره  
بالغ اولمز ایسه اوست طرفی دوشیرمه اصولیه خرسیتیان اطفالندن آلنوب  
اکمال اولمق دخی عادت ایدی .

خرسیتیانلردن کوکله اولهرق عسکره داخل اولنلر اشبو ترتیب و دوشیرمه لردن  
بشقه ایدی و بوکا اولوقت پک چوق رغبت اولنور ایدی (

§

﴿ قره زوس ﴾ یاخود ( کیریسوس ) — ایلیا حکمدار لرندندر

( ۵۰۴۷ خ ) تاریخنده یعنی میلادک بشیوز قرق یدی سنه مقدمنده فارس  
حکمداری کینخسرو ایله سارت جوارنده ایتدیکی محاربه ده طوتیلوب آتسه  
آتیه جغی ائنده اوچ دفعه آچی آچی سولون دیه باغرمغله کینخسرو ایشیدوب  
جلب و سببنی سؤال ایلدکده « وقتیه حکیم سولون بکا ( حکمدار لرجه  
بختیارلق وطنک سعادت حالنی کورمک ونع الخلف یتشدرمک و محاربه ده  
وطن اغورینه فداکارانه اوغراشوب ابقای نام ایتکدر ) دیدیکی صرده  
سوزینی قبول ایتماشیدم شمدی معنای حقیقیسنی اکلادمده آنک ایچون ناله



فزای تحسیر اولیورم « دیمسی اوزرینه کینخسرو دخی تأثریاب عبرت اوله رق  
اعدامنی عفو و مووی الیهی کندوسنه ندیم اتخاذا ایلشدر . قره زوس زمانی  
حکمدارلرینک اکتروتلیسی و متعظمی ایدی .

§

﴿ قره طاغ ﴾ — اسلاور چرناغوره دیرلر اوروپاده بر کوچک  
حکومتدر ارنبودلق و قطارو ایله تحدید اولور شمالدن جنوبه طولی  
۹۸ شرقدن غربه عرضی ۴۷ کیلومتر و یوزیکرمی بیک نفوسی حاوی  
ایدی . بونلردن یکرمی بیک قدری هربار استعمال اسلحه یه مقتدر و مستعددرلر  
باشلیجه قصبه سی مرکز اداره اولان چتینه در . قره طاغ همان عموماً الب  
سلسله جبالی شعباتندن صاییلور . بعض نهرلری واردر که بونلردن غایت  
چوق بالق چیقاریلور و اراضیسی هیچ منبت دکل دینیه جک قدر محصولدار  
اولوب هیچ حکمنده اولان زراعتی دخی قادینلر طرفندن اجرا اولنور . واسع  
اورمانلری دخی بولنور .

قره طاغ خیلی زمان دولت علیه اداره سنده ایدیسده الیوم مستقدر  
وقتیله ( ولادیکه ) تسمیه اولنان بر بک معرفتیله اداره اولنور ایدی الیوم  
هر سنه تجدید اولنان و اون ایکی اعضادن مرکب بولنان بر سناتو و بر  
یرلی پرنس ایله اداره اولنمقده در .

قره طاغلیلر شجیع و مهمانواز ایسه لرده اعتماد غیرشایان انتقامپور و حریرص  
استقلالدرلر . مدنیته حضیض جهالتک اسفل سافلیننده اولوب سعی و عملی  
تحقیر ایدرلر . مذهبلی اورتودقس و واسطه افهاملری صرپ لسایدر .  
قره طاغ مقدماً ایلیریا و مؤخرأ ایریایک اقسامندن معدود ایدی هراقلیوس  
زمانده بعضاً مستقل و بعضاً صربیه مطیع اسلاور مسکن اولدی قره  
طاغلیلر اون دردنچی عصرده وندیکولرک و اون بشنجی ده عثمانلیلرک  
بیوندرقلری آلتنه کچدیلسده اداره لرنجه دائماً سربست قالدیلر و مع مافیه  
دولت علیه ننگ غائله لی و قتلرنده روی عصیان کوستررک اشغالدن خالی اولمدیلر  
بکلرینک پرنس عنوانه نائلیتی ( ۱۸۵۱ م و ۱۲۶۸ ه ) تاریخنده در .

قاغزمان ایله نخجوان ارسنده واقع بر سلسله جبالک اسمی دخی قره طاغدر .

§



و ۸۹۸ هـ) ده اندلس ده پالوس لیماندن سفینه‌یه راکب اولدی و التمش بش  
کون سفر دریادن صکره (۱۴۹۲) سنه سنک ۸ تشرین اولنده بربره  
ايرشدی که مومی الیه بورایی آسیای شرقینک نهایتی ظن ایلدیکندن اشبو  
نواحی جدیدیه هند شرقی نامی ویردی مؤخرأ امر یقاده سان سالوادور  
تسمیه ایتدیکی محله یناشدی عقبنده اسپانیوله نامی ویردیکی حایتی وقوبه‌یی  
کشف ایتدکن صکره (۱۴۹۳) مارتنده اسپانیایه دوندی واسپانیاده کمال  
احترامه مظهریتله برابر ممالک مکشوفه ده قرال و کیلی تعیین اولنسی اوزرینه  
سنه مزبوره ایلولنده ایکنجی برسیاحتده دهاچیقوب کوچک آنتیلرک اکثریسی  
کشف وحایتی بی تحت اطاعتنه ادخال ایدرک اوراده (سان دو منیق)  
شهرینی تأسیس ایلدی و (۱۴۹۸) ده یاپدیغی اوچنجی برسیاحتده بعض  
محللری و آمریقای جنوبی سواحلی طیولاشوب (۱۵۰۲) ده اولان  
دردنجی و صوکنجی سفرنده دخی (داریهن) کورفزینه قدرایلرولدی انجق  
اوصره ده دنیایه رشک افزا اولان اشبو کشفیات جدیده سی رفقاسنک  
حسدینه طوقمغله بونلر طرفندن کوستریلان بیک درلو اوضاع تحملفرسایه  
صبر و مکانتله مقابله ایلدیسده نهایت حسادی دردنجی دفعه  
بیچاره‌یی اتهامه یول بولدقلرندن عزل و اسپانیایه تیمور زنجیرلر اتنده نفی  
ایتدیلر و هر نقدر اسپانیاده حریت سابقه‌سنی بوله بیلدیسده اعتبارینی  
اعاده‌یه موفق اوله میوب عاقبت بویله برطاقم جکر سوز و مؤلم حالر ایچنده  
و (۱۵۰۶ م و ۹۱۲ هـ) تاریخننده وفات ایلدی .  
قریستوف کشف ایتمش اولدیغی بر جدیده نامی و یرمک شرفنه بیله نائل  
اوله میوب بوشرف (آمریق ویستپور) نام دومنجی یه نصیب اولمشدر .  
قریستوف کشفیاتی قدر دینه مزسه ده همان اندن اشاغی اولماق اوزره سفر  
دریاجه بر چوق ترقیاته دخی سبب اولمشدر . اسطرلاب نام آلتی برنجی  
دفعه اوله رق مومی الیه استعمال ایلدی که طول و عرض جهتیه سفائنک  
آچیققرده بولندیغی محل بو آلتک یاردمیه تعیین ایدیلور .

















3 1761 06978355 3

DR  
414  
R5  
X5